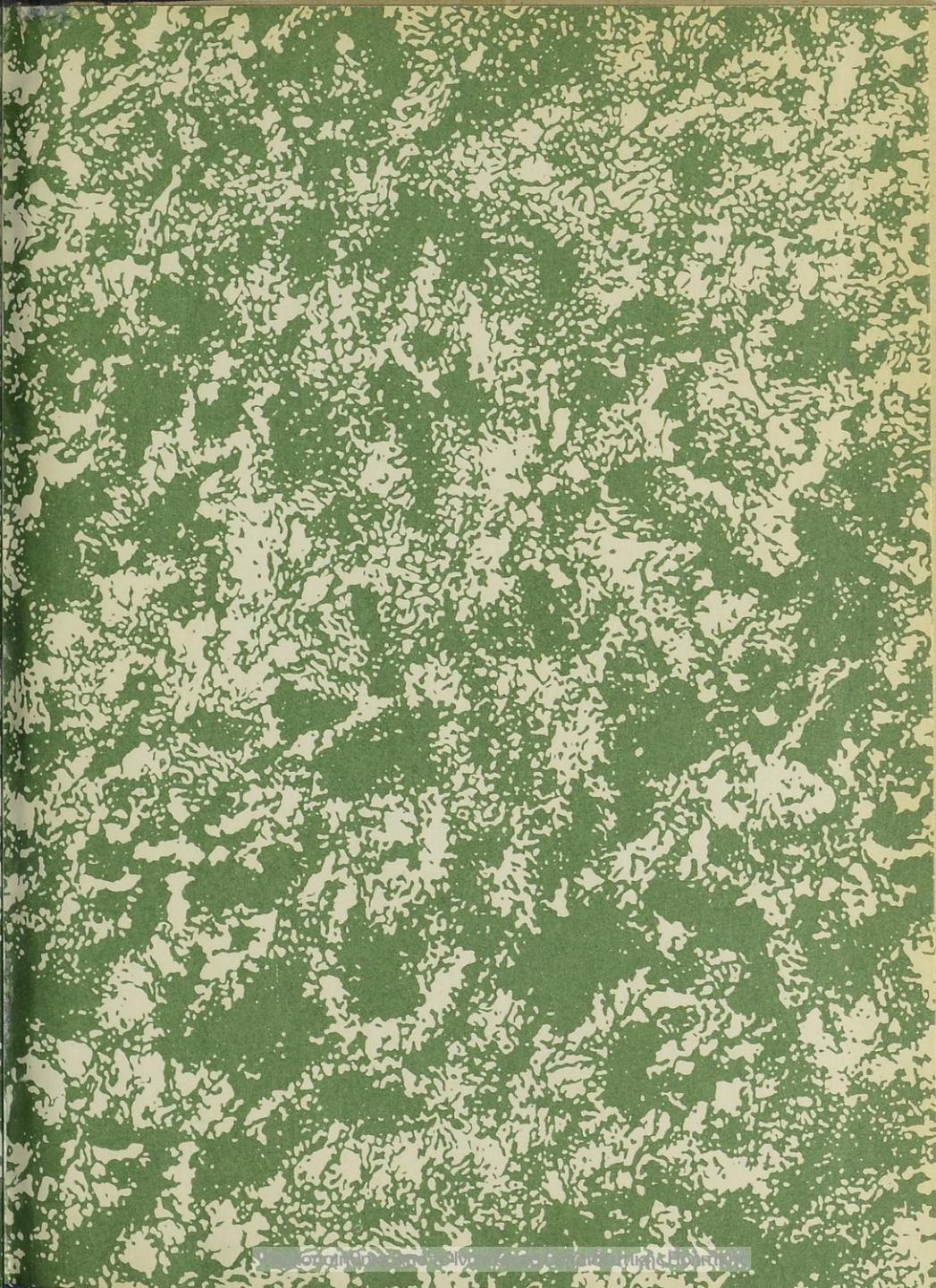

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

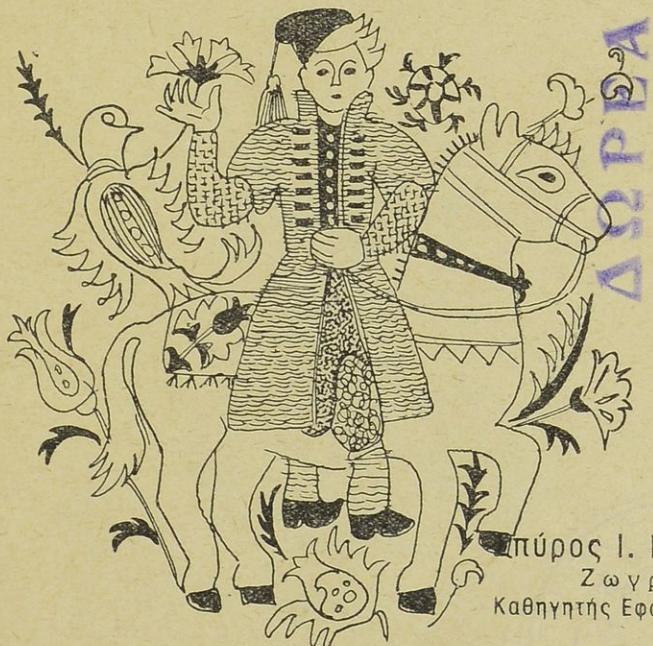

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Σ.Π.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

πύρος I. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

ΝΔΑΝΣΙΣΤΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ
ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΔΙΑ

ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΔΩΡΕΑ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1950

17691

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ Α'

Ἐκ τῆς Δημοτικῆς

A.' ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΤΟ ΙΕΡΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟ

Ό Πέλεκας στὸ μέτωπο. Δὲν πέρασαν πολλοὶ μῆνες, ποὺ δὲ Μιχάλης δὲ Πέλεκας ἦταν στρατιώτης, καὶ κηρύχτηκε στὸ 1912 δὲ πόλεμος μὲ τὴν Τουρκία. “Οπως σ’ δλα τὰ συντάγματα, ἔτοι καὶ στὰ Μηχανικά, πο ὑπηρετοῦσε, οἱ ἄνδρες τὸ ἄκουσαν μ’ ἀκράτητο ἐνθουσιασμό. Τὰ δπλα καθαρίστηκαν, γυαλοκόπησαν οἱ ἀξίνες, δλα τὰ ἐργαλεῖα συγυρίστηκαν, μπήκανε σὲ τάξη, ἔτοιμα νὰ δουλέψουν. Οἱ στρατιώτες ἔτοιμάστηκαν γιὰ τὰ σύνορα. Καὶ δὲ Μιχάλης δὲ Πέλεκας κατέβηκε στὸν Πειραιᾶ ν’ ἀποχαιρετήσῃ τὴν μάννα του.

— Φεύγομε, μάννα, γιὰ τὰ σύνορα. Ἡρθε δὲ καιρός. Πάμε νὰ ἐλευθερώσωμε τοὺς σκλάβους, ν’ ἀνοίξωμε τὶς ἐκκλησίες τὶς ἀλειτούργητες... Φεύγω. Τὴν εὐχή σου...

‘Ατάραχη τ’ ἄκουσε ἡ χήρα, ἡ Σεριφιώτισσα.

— Μὲ τὴν εὐχὴν τῆς Παναγίας, παιδί μου, εἶπε. ”Ἐκρυψε ἔνα δάκρυ, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὰ μητρικά της μάτια, κι ἔτρεξε νὰ τοῦ ἔτοιμάσῃ τ’ ἀσπρόρρουχα. “Υστερα κατέβασε ἀπὸ τὰ εἰκόνισματα τὸ μικρὸ Εὔαγγέλιο, ἵερὸ κειμήλιο τοῦ παπᾶ, τοῦ πατέρα της, σταυροκοπήθηκε, τὸ φίλησε καὶ εἶπε:

— Πάρε το, παιδί μου, δόδηγδ σου καὶ φυλαχτό σου.

‘Ο Μιχάλης τὸ ἔβαλε μ’ εύλαβεια κάτω ἀπὸ τὸ χιτώνιό του καὶ κουμπώθηκε.

“Ολα τ’ ἀγαποῦσε δὲ Μιχάλης τὰ πατρογονικὰ κειμήλια κι δλα τὰ σεβόταν, μὰ πιὸ πολὺ τὸ μικρὸ αὐτὸ Εὔαγγέλιο, πολύτιμο δῶρο χαρισμένο στὸν παπᾶ, τὸν παππούλη του, ἀπὸ τὸν Πατριάρχη, τὸν καιρὸ ποὺ πήγε νὰ προσκυνήσῃ στὰ ιεροσόλυμα. Μέσα στὸ πρῶτο φύλο μάλιστα δὲ Πατριάρχης εἶχε γράψει τ’ ὅνομά του, χαρίζοντάς το στὸν πάτερ Κοσμᾶ.

Μὲ τὸ Εὔαγγέλιο αὐτὸ στὰ χέρια μεγάλωσε δὲ Μιχάλης. Κάθε Κυριακὴ διάβαζε τὸ Εὔαγγέλιο τῆς ἡμέρας δυνατά, νὰ τ’ ἀκούση κι ὅλη μιὰ φορὰ ἡ μάννα του. Κι ἐκείνη, καθισμένη στὸ σκαμνάκι, κουνοῦσε σιγά σιγά τὸ κεφάλι, μὲ τὸ πρόσωπο φωτισμένο ἀπὸ θεϊκὴ χαρά, μουρμουρίζοντας:

— Προσκυνῶ τὸ λόγο σου, Χριστέ μου καὶ Σωτῆρα μου, προσκυνῶ τὸ λόγο σου...

Καὶ τώρα πάλι, φεύγοντας ἀπὸ τὸ σπίτι, τὸ ἔπαιρνε μαζὶ του σύντροφο καὶ βοηθὸν καὶ παρηγορία.

Πήρε λοιπὸν τὰ ροῦχα του, ἀλλαξε τὸ φιλί του χωρισμοῦ μὲ τὴν μάννα του καὶ ζεκίνησε νὰ φύγῃ.

— Στὴν εὐχὴν του Θεοῦ, παιδί μου. "Ωρα καλή! Μουρμούρισε ἡ μάννα, ἡ νησιώτισσα, ἡ χαροκαμένη. Καὶ στάθηκε παλληκαρίσια στὴν ἐξώπορτα, δυνατὴ κι ἀδάκρυτη, ὥσπου τὸ παιδί της χάθηκε στὸ βάθος του δρόμου τραβώντας κατὰ τὴν Ἀθήνα.

"Οπως δλα τὰ Σώματα, ἔτσι καὶ τὸ Μηχανικὸ δοξάστηκε στὸν πόλεμο. Τὸ τάγμα του Μιχάλη ἔκανε θαύματα. Σήκωσε προχώματα, ἔκαμε γεφύρια, βοήθησε στὰ Πεζικά, ἔδωσε χέρι στὰ κανόνια. Πολλὲς φορὲς χύθηκε στὴ φωτιὰ καὶ βγῆκε δράκος ἀνίκητος." Εγινε κοσμαγάπτηο. Περνούσε κι οἱ φαντάροι φώναζαν:

— Γειά σας, σκαπανάκια! Ζήτω!

Καὶ τὰ σκαπανάκια καμάρωναν καὶ τραγουδούσαν, εὔθυμα καὶ γελαστὰ παιδιά, σὰ νὰ ἔκαναν γυμνάσια.

'Ο Μιχάλης πρῶτος πάντα στὸ λόχο του. "Η μὲ τὴν δεῖνα δούλευε ἡ μὲ τὸ τουφέκι, ἡταν τρομερός.

—'Απὸ σίδερο εἰν' αὐτὸς δ Σεριφιώτης; ἔλεγε δ λοχίας του. Οὕτε κούραση τὸν πιάνει, οὕτε σφαῖρα.

Καὶ δ λοχαγός του πάλι, περνώντας, τὸν χτύπησε κάποτε ἐλαφρὰ στὸν ὄμο καὶ τοῦ εἶπε:

— Εὖγε, παλληκάρι μου!

Εύχαριστήθηκε δ Μιχάλης, χαμογέλασε καὶ, δταν εἶχαν καταυλισμὸ κι ἀνάπαιση, ξαπλωνόταν παράμερα, ἔβγαζε ἀπὸ τὸν κόρφο του τὸ ιερὸ βιβλίο κι ἄρχιζε νὰ διαβάζῃ:

Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι;

Κύριος ύπερασπιστής τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω;

(Ψαλμ. κατ')

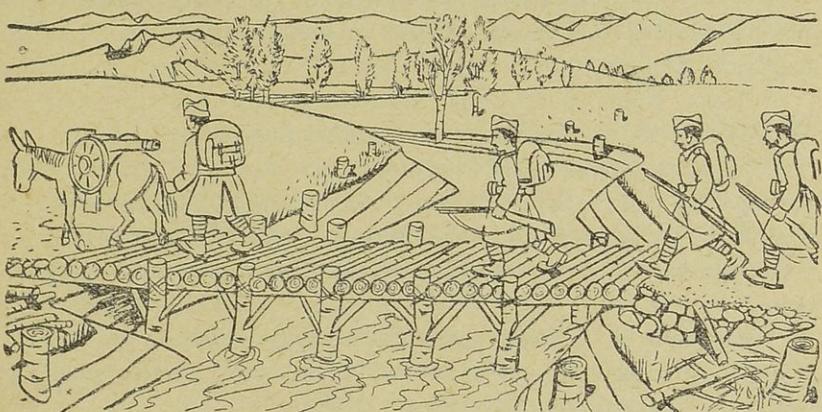
"Υστερα ἀπὸ λίγες μέρες ἡ σημαία μας ἔφθασε ἐμπρὸς στὰ Γιανιτσά. Τὰ τούρκικα στρατεύματα, ποὺ ἔφευγαν νικημένα ἀπὸ δυὸ ἐβδομάδες, στάθηκαν ἐκεῖ μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ υπερασπίσουν τὴν ιερή τους πόλη." Αδικος κόπος. Ποιός μπορούσε νὰ σταματήσῃ πιὰ τὴν ἀρματωμένη Ἑλλάδα, ποὺ τραβούσε ἐκεῖ, ὅπου ἔδειχνε τὸ δάχτυλο του Θεοῦ; Κανεὶς. Καὶ ἡ μάχη ἄρχισε.

"Ωρμησαν τὰ Πεζικά, μούγκρισαν τὰ κανόνια, ἄναψε δὲ τόπος.

— Μέρισασ, βράχε, νὰ διαβῶ! φώναξε σὲ μιὰ στιγμὴ δὲ Μιχάλης σφίγγοντας τὸ τουφέκι του. Καὶ θυμήθηκε τὰ λόγια ποὺ ἀκούσεις ἀπὸ τὸ δάσοκαλό του, θταν ἥταν μικρός: Κῦμα θὰ γίνη μιὰ μέρα ἡ Ἐλλάδα, νὰ καταπιῇ τὸ βράχο!

'Ο ποταμὸς Λουδίας μὲ τὰ παραπόταμά του κυλούσε διντίκρυ τὰ νερά του, μαύρα κι ἀνταριασμένα' καὶ ξέμακρα βογγούσαν τὰ κανόνια τὰ τούρκικα.

Σκληρὴ ἥταν γιὰ τὸ στρατό μας ἡ ἐπίθεση. 'Ο ἔχθρος ἥταν καλὰ δχυρωμένος σὲ βουνοπλαγιές, ἐνῶ οἱ δικοὶ μας βρίσκονταν

στὸν κάμπο, χωρὶς προχώματα, καὶ πολλὲς φορὲς ἥταν ἀναγκασμένοι νὰ περνοῦν παραπόταμα, τρία μέτρα βαθιά.

"Εξαφνα ἥρθε μιὰ διαταγὴ:

— Νὰ γεφυρωθῆ τὸ ποτάμι! . . .

"Ήταν ἔνα πλατύ παρακλάδι τοῦ Λουδία.

Τὸ Μηχανικὸ ἔτρεξ' ἐκεῖ. "Εφθασαν στὴν ὅχθη. Οἱ ἄνδρες ἀρχισαν τὴ δουλειά γρήγορα, βιαστικά, νὰ στηθῆ τὸ γεφύρι, νὰ περάσῃ δὲ στρατός, δὲ νικητής. 'Αλλὰ οἱ Τούρκοι τοὺς ἔνιωσαν καὶ τοὺς ἔβαλαν στὸ σημάδι. Οἱ δύτες ἔπεφταν γύρω τους βουλιάζοντας μέσ' στὸ χῶμα, σηκώνοντας τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ, σκοτώνοντας κόσμο.

'Αλλὰ οἱ ἄνδρες ἀτρόμητοι, τὴ δουλειά τους. Τὰ ἐργαλεῖα διούλευαν κι δὲ κρότος ἀκουόταν γρήγορος, βιαστικός, ἐπίμονος.

Τὸ πυροβολικό μας θέλησε νὰ τοὺς προστατεύσῃ καὶ οἱ Ἑλληνίκες δύζες περνοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους σκάζοντας μέσον στὰ τούρκικα προχώματα.

‘Ο ἔχθρος κατάλαβε τὸν κίνδυνο· ἀν οἱ “Ἑλληνες περνοῦσαν τὸν ποταμό, ἦταν χαμένος. Τάγματα πυκνὰ ἔτρεξαν κατὰ τὸ ποτάμι κι ἄρχισαν νὰ ρίχνουν μὲ πεῖσμα. Τρομερὴ ἦταν ἡ ὥρα ἐκείνη. Οἱ μισοὶ ἄφησαν τὰ ἑργαλεῖα καὶ ἔπιασαν τὰ τουφέκια, οἱ ἄλλοι δούλευαν στὸ γεφύρι.

‘Ο Μιχάλης ἔρριξε μιὰ ματιὰ γύρω καὶ εἶδε τοὺς ἀγαπημένους του συντρόφους, ποὺ πολεμοῦσαν σὰ λεοντάρια. Σήκωσε σὲ μιὰ στιγμὴ τὴν ψυχὴ του στὸ Θεό καὶ εἶπε μέσα του:

— Κύριε, Κύριε, βοήθει τὴν Ἑλλάδα μας! . . .

Τίποτε ὅλο. “Ἐπειτα ξανάπιασε τὴ δουλειά.

“Ἐξαφνα ἔνιωσε ἔνα δυνατὸ τράνταγμα, σὰ νὰ τὸν ἔσπρωξε κανεὶς πίσω. Παρὰ λίγο νὰ πέσῃ. Ἄλλὰ τὴν ἵδια στιγμὴ ἀκουσε πίσω του ἔνα δυνατὸ θόρυβο. Γύρισε καὶ εἶδε. Ἡταν τὸ Πεζικό, ποὺ ἐρχόταν νὰ βοηθήσῃ τοὺς γεφυροποιούς, νὰ τοὺς προστατεύσῃ.

Σὲ λίγο οἱ Τούρκοι ζαλιστηκαν, πῆραν δρόμο. Τὸ γεφύρι στήθηκε, τὰ στρατεύματα πέρασαν, κυνηγώντας τὸ νικημένο ἔχθρο, ποὺ σκορποῦσε κατὰ τὴ Θεσσαλονίκη.

— Τ’ ‘Αι-Δημητρίου στὴν ἐκκλησιά του θὰ λειτουργηθοῦμε . . . συλλογίστηκε δὲ Μιχάλης κι ἀναγάλλιασε.

Τὴν ὥρα ποὺ ἔκανε τὴ σκέψη αὐτή, εἶδε τὸ Γεράσιμο Κεφαλονίτη, συστρατιώτη του, πλάγι του.

— Ε, Πέλεκα! τοῦ φώναξε.

— Ἐδῶ εἰσαι κι ἐσύ; εἶπε δὲ οἱ Μιχάλης.

— Ἐδῶ κι ὅλο ἐμπρός! ἀπάντησε ἐκείνος.

‘Ἄλλὰ τὴν ἵδια στιγμὴ ξαφνίστηκε καὶ δείχνοντας τὸ στήθος τοῦ Μ χάλη, στὸ μέρος τῆς καρδιᾶς, εἶπε:

— Μωρὲ Πέλεκα, μιὰ τρύπα ἔχεις ἔδω!

‘Ο Μιχάλης εἶδε καὶ τὰ ’χασε. Γρήγορα ὅμως θυμήθηκε τὸ τράνταγμα, ποὺ ἔνιωσε τὴν ὥρα τῆς μάχης, κάτι κατάλαβε, καὶ

ξεκουμπώνοντας τὸ χιτώνιό του, ἔβγαλε τὸ Εὐαγγέλιο.

Οἱ ἄνδρες τὸν περικύκλωσαν περίεργοι νὰ ἰδοῦν. Καὶ ὁ Μιχάλης, σηκώνοντας ψηλά, ἔδειξε τὸ ἱερὸ βιβλίο τρυπημένο ἀπὸ μιὰ σφαῖρα. Ἡ σφαῖρα εἶχε περάσει τὸ δερμάτινο ἔξωφυλλο καὶ εἶχε σφηνωθῆ στὸ βιβλίο ὡς τὴ μέση.

— Μέγας εἶσαι, Κύριε! Εἶπε ἔνας στρατιώτης καὶ σταυροκόπήθηκε. Ἡταν ὁ Γεράσιμος Κεφαλλονίτης. Καὶ οἱ ἄλλοι ἔκαναν τὸ ὄδιο. Ὁ Μιχάλης φίλησε τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸ ξανάβαλε στὸν κόρφο του.

ν «Ἡ Πίστις σώζει», λέγει ἔνας θεῖος λόγος. Ὁ Μιχάλης εἶχε ἀσάλευτη πάντα Πίστη μέσα του. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη σὲ πολλὲς μάχες πολέμησε καὶ πολλὲς φορὲς κινδύνεψε καὶ στὸν πρῶτο καὶ στὸ δεύτερο πόλεμο. Ἀλλὰ ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εύχὴ τῆς μάννας του τὸν φύλαξαν.

“Οταν ἔγινε εἰρήνη καὶ γύρισαν τὰ Μηχανικὰ στὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ πήδησαν στὴν προκυμαία ἦταν κι ἔνας ψηλός, γιγαντόσωμος λοχίας, ποὺ ἔψαχνε μὲ τὴ ματιὰ γυρεύοντας τοὺς δικούς του. Μιὰ γυναίκα μὲ νησιώτικη μαντήλα χύθηκε μέσ’ στὸ πλήθος κι ἀγκάλιασε τὸ λοχία κλαίγοντας ἀπὸ χαρά.

— Μιχάλη μου, παιδί μου! Δόξα νά ’χῃ ὁ “Υψιστος!

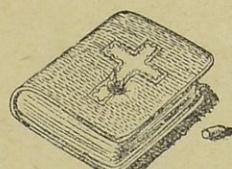
“Ἡταν ἡ κυρα - Δημήτραινα, ἡ Σερφιώτισσα, ποὺ δεχόταν τὸ γυιό της νικητή, μὲ δυὸ γαλόνια στὸ χέρι.

Τώρα ὁ Μιχάλης ὁ Πέλεκας δὲν εἶναι πιὰ στρατιώτης. Πήρε τὴν ἄφεσή του, ξαναγύρισε στὸ ἔργοστάσιο κι εἶναι ἀρχιτεχνίτης.

Ψηλά στὸ εἰκονοστάσι, ἀνάμεσα στὰ εἰκονίσματα, ξανάβαλε ἡ κυρα - Δημήτραινα τὸ ἱερὸ κειμήλιο, ποὺ ἔσωσε τὴ ζωὴ τοῦ ἀγαπημένου της ποιδιοῦ!

«Πολεμικὰ διηγήματα»

Στέφανος Λάφης (Θρ. Ζωϊόπουλος)

ΔΙΠΛΟ ΟΝΕΙΡΟ

Πολιορκία
καὶ ἔφοδος.

Σοῦ ’ταξια αὐτὸ τὸ χαρτάκι. Διάβασέ το! Μοῦ
εἶπε δ γερο - Κορφιάτης τὴν ἡμέρα τῆς περιφο-
ρᾶς τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος στὴν Κέρκυρα, 15
Αύγουστου. Καὶ μοῦ ἔδειχνε ἔνα κομμάτι χαρτὶ ζαρωμένο καὶ
κιτρινιασμένο ἀπὸ τὸν καιρό.

—Πῶς τό ’χω στὰ χέρια μου, μὴ ρωτᾶς. Διάβασέ το! Καὶ διά-
βασε πέντε γραμμὲς μὲ γράμματα μισοσβησμένα, ἀκανόνιστα
κι ἀνορθόγραφα.

«Ορκιζόμαστε στὴ μεγάλη του χάρη, ἐμεῖς Διάκος Συμεὼν
σκευοφύλακας τοῦ Παναγίου Ναοῦ του, καὶ Χαράλαμπος Κα-
μπονέρης ἐκκλησιάρχης, πῶς τὰ μεσάνυχτα κι ἔπειτα—δὲ θυμό-
μαστε καλὰ—δεκαπέντε μὲ δεκάξι, Αὔγουστο μῆνα, τοῦ 1716,
δ ἄγιος ἄφησε τὸ κουβούκλι του γιὰ μιὰ δυὸ δρες κι ὅστερα
βρέθηκε πάλι μέσα. Τοῦτο γιὰ δσους δὲν πιστεύουν.»

—Σοῦ ’ταξια, πῶς θὰ σοῦ τὸ δείξω, ἐξακολούθησε νὰ μοῦ λέγη
δ γέρος, μὰ καὶ σὺ θὰ γράψῃς τὰ δσα σοῦ εἶπα, δπως τ’ ἄκου-
σα ἀπὸ τὸν πατέρα μου, κι ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν δικό του, δπως τὰ
ἔμαθε ἀπὸ τὴ μάννα του, κι ἐκείνη πρὶν παλαιόθεν, κι ἔτσι δις
πέντε γενεές, ποὺ φθάνει στὸ στόμα τοῦ ἔδιου τοῦ Χαράλα-
μπου. Τοῦ ύπεσχέθηκα τοῦ γέρου καὶ τὰ γράφω.

‘Ημερόνυχτα τὰ κανόνια ὀλόγυρα στὴν πόλη· δ’ Ἐνετός ναύαρ-
χος εἶχε μαζευτῆ κάτω ἀπὸ τὰ τείχη καὶ ἄφησε τὸ στόλο τῶν
ἀπίστων ν’ ἀράξη στὸν ἥσυχο γιαλὸ τοῦ Ἰψου καὶ στὰ Γουβιά,
τὸν Αὔγουστο τοῦ 1716. Ἡταν ἡ δεύτερη φορά, ποὺ οἱ Τούρ-
κοι πατούσαν τὴν Κέρκυρα. Μέσα στὴν πόλη φόβος καὶ τρόμος.
Ἐτρεχαν στὸ παλαιὸ φρούριο, σήκωσαν τὸ γεφύρι καὶ ἀφέθη-
καν στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Μόνον δ στρατάρχης, ἄτρομος, ψύχραιμος, ἀεικίνητος, μά-
ζεψε τὴ λίγη φρουρὰ ἀπὸ Ἐνετούς καὶ Ἐλληνες, πῆρε καὶ με-
ρικὰ παλληκάρια ἀπὸ τὴν πόλη, ἔκλεισε τὴν Πύλη τοῦ Παλαιοῦ
φρούριου καὶ ἀνάγκασε τὸν κόσμο: τοὺς νέους νὰ ὀπλισθοῦν,

τούς γέρους τὰ παιδιά καὶ τὶς γυναῖκες νὰ κουβαλοῦν χῶμα, νὰ βοηθοῦν στοὺς προμαχῶνες, νὰ περιποιοῦνται τοὺς πληγωμένους.

'Ο κόσμος πήρε θάρρος, σιγά σιγά συνήθισε καὶ κάθε δειλινὸς ἐμαζεύετο μπροστά στὴ μικρὴ πλατεῖα τοῦ ἄγιου, καὶ δλοι, ὀρθόδοξοι καὶ Λατίνοι, ἐμπαιναν ἀπὸ τὴ μιὰ θύρα, προσκυνοῦσαν καὶ ἔβγαιναν μὲ πιὸ θάρρος ἀπὸ τὴν ἄλλη.

'Ο Χαράλαμπος Καμπονέρης, ἐκλησιάρχης, μαζὶ μὲ τὸ διάκο Συμεών, ἔκαναν νυχτέρι κάθε βράδυ, φύλακες ἄγρυπνοι μέσα στὸ Ναό· ἔτοιμοι μὲ τὴν πρώτη προσταγὴν νὰ κατεβάσουν τὸν ἄγιο μὲ τὴ λάρνακα, μέσα στὴν καταπατή, ποὺ εἶχαν ἀνοίξει μυστικὰ στὸ πλαϊ τῆς 'Αγίας Τραπέζης, γιὰ νὰ τὸν γλιτώσουν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἀπίστων. Κι αὐτὸς ἦταν, ποὺ τὸν πείραζε περισσότερο τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀπλοϊκὸ χωριάτη, ποὺ τριάντα χρόνια εἶχε στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἄγιου. Πῶς θὰ τὸν ταπείνωναν ἔτσι τὸν ἄγιο! Τὸν ἄγιο, ποὺ τὸν ἔβλεπε τόσα χρόνια νὰ κάνη χάρες, νὰ σώζῃ κόσμο, νὰ ἔχῃ τόση δύναμη!

Καὶ κάθε βράδυ, σὰ γύριζε στὴν ἐκκλησία, πήγαινε κουνώντας τὰ χέρια καταπάνω στὸ φοβισμένο Συμεών καὶ τοῦ ἔλεγε:

— Θὰ τὸ ιδῆς, ποὺ δὲ θὰ γίνη αὐτό! δὲ θὲ νὰ μπῇ ἐκεῖ μέσα! "Οχι! θὰ τοὺς διώξῃ τοὺς ἄπιστους, θὰ τοὺς διώξῃ, σοῦ λέω, δπως τὶς ἄλλες ἔδιωξε καὶ τὴν πανούκλα!"

Κι ἔπειτα γύριζε κατὰ τὸν ἄγιο, κλεισμένο στὴν ἀσημένια του λάρνακα, καὶ τὰ χείλη του ἀρχιζαν νὰ κινοῦνται καὶ νὰ ψυρίζουν σιγά σιγά.

Τι ἔλεγε; 'Ο διάκος δὲν ἄκουγε. Μόνο τὸν ἔβλεπε, ὅστερα ἀπὸ τὸ σταυρό του νὰ κάνη χειρονομίες καὶ νοήματα κοιτάζοντας κατὰ πρόσωπο τὸν ἄγιο, σὰ νὰ τοῦ ἔλεγε:

— Σύμφωνοι εἴμαστε. "Ἐπειτα σήκωνε τοὺς ὅμοις καὶ τραβούσε στὸ στασίδι του, ποὺ κάθε νύχτα μισαγρυπνοῦσε, γιὰ νὰ εἶναι πάντα ἔτοιμος..."

'Ηταν κοντὰ μεσάνυχτα. Τῆς Παναγίας, δεκαπενταύγουστο στὰ 1716.

“Ησυχη ἡ βραδυά. Νύχτα καλοκαιρινή μὲ φεγγάρι σάν ἀσημένιο δίσκο, πού ἔλαμπε καὶ φώτιζε δλη τὴν δύμορφη φύση τῆς Κερκύρας. Μακριά, στοὺς προμαχῶνες, ἀκούοντο μαζὶ μὲ τὸ μονότονο τραγούδι τοῦ γρύλλου τὰ «Φύλακες, γρηγορεῖτε...» ν’ ἀντηχοῦν σὲ διάφορες γλωσσες. Οὕτε μιὰ κανόνια ἐκείνη τῇ βραδυά! Γαλήνη καὶ στοὺς μαχητὰς καὶ στὴ φύση. Μιὰ βουβὴν ἡσυχία ἀπὸ ἐκεῖνες, ποὺ γίνονται, πρὶν ἔλθῃ ἡ μεγάλη τρικυμία...

Στὸν ἄγιο οἱ θύρες εἶχαν κλείσει ἀπὸ νωρίς. Δύο τρεῖς κανδήλες τρεμόσβηναν ἐμπρὸς στὴν Παναγία ἡ μία, στὴ θύρα τοῦ τέμπλου ἡ ἄλλη. Καὶ ἡ τρίτη, μεγάλη, ἀτόφια ἀσημένια, ἐμπρὸς στὴν δρθῆ λάρνακα μὲ τ’ ἄγιο λείψανο, ἀλυωτὸ καὶ ὀκέριο στοὺς αἰῶνες.

‘Ο Χαράλαμπος ἀπὸ τὸ πρῶτο στασίδι, μὲ τὸ κεφάλι ἀκουμπισμένο στὴν παλάμη, ἀντίκρυζε μὲ μισοκλεισμένα μάτια κατὰ πρόσωπο τὸν ἄγιο, ἐκεῖ στὴ δεξιὰ πύλη· καὶ καθὼς τὸ φῶς τῆς κανδήλας τρεμόσβηνε, τοῦ φαινόταν, πώς ἐκεῖνο τὸ μελαψό προσωπάκι μέσα ἀπὸ τὸ τζάμι ἐκινεῖτο, τοῦ ἔκανε νοήματα· κι αὐτὸς ἄρχιζε τότε τὰ παρακάλια καὶ ψιθύριζε:

—Διῶξε τους, ἄγιε μου, διῶξε τους!

“Εξαφνα μέσα στὴν ἀπέραντη ἐκείνη γαλήνη ἀντήχησε ἡ πρώτη κανονιά. ‘Αμέσως ἄρχισαν ἀπ’ δλες τὶς μεριές. Τὰ τζάμια τῆς ἐκκλησίας ἔτριζαν. Κάτω, μακριά, ἀκούοντο οἱ ἀλαλαγμοὶ τῶν ἀπίστων, ποὺ σὲ μιὰ τελευταία ζαφνικὴ ἔφοδο, μὲ τὰ κεφάλια σκυμμένα κάτω, ὡρμοῦσαν, γιὰ νὰ τελειώσουν μιὰ ὕρα ἀρχύτερα. Πάτησαν τὸν πρῶτο προμαχῶνα. Τοὺς ζεμάτισαν ἀπὸ πάνω μὲ λάδι· τοὺς κεραύνωναν ἀπὸ τὰ τείχη. Αὐτοὶ ἐμεναν θηρία, ἀτάραχοι.

Πήδησαν στὴν τάφρο· ἔβαλαν σκάλες, ἄνοιγαν τὶς πύλες. Μέσα στὴν πόλη, οἱ φωνές, τὰ κλάματα τῶν μικρῶν, παράπονα, παρακλήσεις. Τὰ οὐρλιάσματα τῶν σκύλων, τὰ λαλήματα τῶν πετεινῶν, οἱ καμπάνες ποὺ σήμαιναν ἀκανόνιστα, φοβισμένα, παραλλαγμένα, δλα μαζὶ σὰ μιὰ μυριόστομη κραυγὴ ἀνέβαιναν ψηλὰ στὸν οὐρανό, πού, τόσο πρὶν ὁλοφέγγαρος καὶ κατακάθαρος, ἄρχιζε τώρα νὰ σκοτεινιάζῃ ἀπὸ βαριά σύννεφα, ποὺ ἐμαζεύοντο καὶ κατέβαιναν τόσο χαμηλά, ποὺ περνοῦσαν ἀπάνω στὶς στέγες τῶν ψηλῶν σπιτιών.

'Αστραπές καὶ ἀστροπελέκια ἔσχιζαν ποὺ καὶ ποὺ ἔνα βαθὺ σκοτάδι μέσα στὰ στενὰ δρομάκια, ὅπου παράδερνε πλῆθος ἔτοιμο γιὰ σφαγή, παιδιὰ γιὰ ἀλλαξιοπιστία...

Βοήθεια τοῦ ἀγίου. Ἐκεῖ ἀκίνητοι ἀπὸ τὸ φόβο, ὅρθιοι πάνω στὰ στασίδια οἱ δύο φύλακες, ὁ ἔνας λαΐκος, ὁ ἄλλος κληρικός, ἐγύρισαν, κοιτάχθηκαν καὶ εἶπαν μὲ τὰ μάτια. "Ωρα εἶναι.

'Ετοίμασαν τὸ γερδ σχοινί, σήκωσαν τὴν πλάκα, κοίταξαν τὸ βαθὺ ἄνοιγμα, καὶ πρὶν ἀρχίσουν ἔπεσαν καὶ οἱ δύο μὲ τὸ μέτωπο στὶς πλάκες μπροστὰ στὴ λάρνακα, γιὰ νὰ τὸν προσκυνήσουν τελευταία φορά.

Πότε πότε σήκωναν τὸ κεφάλι, κάρφωναν τὰ μάτια στὸ τζάμι καὶ τὰ χεῖλη τους ψιθύριζαν σιγὰ σιγά· ἔπειτα ἔσκυβαν πάλι στὸ κρύο μάρμαρο. Οἱ βροντές ἔκαναν τὸ πλακόστρωτο νὰ τρέμῃ. Τὸ τέμπλο φωτίζόταν ποὺ καὶ ποὺ ἀπὸ τὶς ἀστραπές· οἱ κανδῆλες μὲ τὶς χρυσές ἀλυσίδες τους χοροπηδούσαν σὲ κάθε βροντή, ποὺ ἔπνιγε καὶ φωνὲς καὶ ἀλαλαγμούς καὶ κανονιές.

Γεμάτοι ἀπὸ κατάνυξη, ἔτοιμοι γιὰ τὴν τελευταία τους ὕδρα, ἔδιναν καὶ οἱ δύο τὴν ψυχή τους ὅλη ἐκείνη τὴ στιγμή, καὶ εἶχαν σηκωθῆ ψηλά, ἐπάνω ἀπὸ τὰ γήινα καὶ εἶχαν λησμονήσει τὴ δουλειά τους καὶ τὸν ἄγιο σκοπό τους. Μόνο, σὰ μέσα σὲ δύνειρο, σὰ νὰ ἥρχοντο ἀπὸ ἄλλον κόσμο, ἄκουαν ἀδριστες συγκεχυμένες ὁμιλίες, φωνὲς σπαρακτικές, γύους γερόντων, γυναικῶν καὶ παιδιῶν.

—Σῶσε μας, ἄγιε μας!... Διαδεξ τοὺς ἄπιστους!... Μαννούλα μου!

Οἱ κανδῆλες ἔπαιζαν. Τὸ φῶς τρεμόσβηνε. Μιὰ ἀστραπὴ γέμισε τὸ χῶρο μὲ φῶς τυφλωτικό, ἔλαμψαν ὅλα· εἰκόνες καὶ μαγουάλια καὶ κανδῆλες. Καὶ ἀστραφε ὅλη ἡ λάρναξ. Καὶ μὲ τὸν κρότο τῆς βροντῆς, βροντῆς μεγάλης, ποὺ κράτησε ὕδρα πολλή, τὰ τζάμια μπροστὰ ἀπὸ τὴν ὁρθὴ θήκη—θρόνο ἀτίμητο—ἄνοιξαν, καὶ μιὰ ἀνέκφραστη εὐώδια πλημμύρισε τὸ Ναό.

Τὰ μάτια τοῦ διάκου καὶ τοῦ ἐκκλησιάρη ἔκθαμβα, ἐκστατικά, μυστικοπαθῆ ἀπὸ τοὺς κόσμους, ποὺ ταξιδεύουν τόσην

ώρα, καρφώθηκαν ἔκει στὰ σκαλιά τοῦ τέμπλου.

Ἐνα γεροντάκι μελαψό, καμπουριασμένο, μὲ τὸ κεφάλι γυρτὸ στὰ πλάγια, ἀκουμπώντας τὸ δεξὶ χέρι στὴν πατερίτσα, ντυμένο στὴ χρυσοποίκιλτη πορφύρα, μὲ τὶς χρυσὲς παντοῦ-φλες, κατέβαινε σιγὰ σιγὰ τὰ σκαλοπάτια, ἔσχισε τὴν ἐκκλη-σία ἀπὸ τὴν μιὰν ἄκρη ὅως τὴν ἄλλη, καὶ μὲ βῆμα συρτό, ἡσυχο, σχεδὸν ἐναέριο, χάθηκε ἔκει στὰ σκοτεινὰ βάθη τοῦ ναοῦ. Οἱ εἰκόνες ἔτριζαν, τὸ τέμπλο σειώτανε, οἱ κανδῆλες ἔσβηναν καὶ σκοτάδι βαθὺ χύθηκε τριγύρω.

Πόσην ὥραν ἔμειναν ἔκει στὶς πλάκες, δὲν τὸ κατάλαβαν ποτέ τους. Ὁταν συνήλθαν καὶ κατέβηκαν ἀπὸ τοὺς κόσμους τοὺς μυστικούς, ἔνα θαυμβό φῶς ἔμπαινε ἀπὸ τὰ ψηλὰ καὶ στενὰ παράθυρα.

Ἡ λάρναξ ὅρθια στὴ δεξιὰ πύλη. Τὰ τζάμια κλειστά. Καὶ ἀπὸ μέσα τὸ μελαψό προσωπάκι, γυρμένο καὶ ἀκουμπισμένο στὸ πλάτι, ὕδιο καὶ ἀπαράλλακτο. Μόνο τοὺς φάνηκε, πῶς ἔνα θεῖο χαμόγελο ἀνθοῦσε στὰ ἔνορά σφιγμένα χείλη του. Γύρισε ὁ ἔνας στὸν ἄλλο καὶ ρώτησε:

- Εἶδες, Χαράλαμπε;
- Εἶδα, διάκο! Τὸ εἶδες καὶ σύ;
- Ναί. Μήπως καὶ ἦταν ὄνειρο;
- Τότε πῶς τὸ εἴδαμε κι οἱ δύο μαζὶ;
- Δίκιο ἔχεις.

Δὲν εἶπαν τίποτ' ἄλλο. Ἀκουσαν θόρυβο ἔξω, ἀλλιώτικο τώρα. Ἡσαν φωνὲς χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ τρελλοῦ. Ὅστερα ἀπὸ λίγο κτυπούσαν δυνατὰ στὶς πόρτες τοῦ ναοῦ.

Ανοιξαν. Καὶ ὥρμησε μέσα πλήθος· γέροι καὶ νέοι, στρα-τιώτες καὶ πολῖτες καὶ χωρικοί· ὅρθόδοξοι καὶ Λατῖνοι. Ἄλλοι γονάτιζαν, ἄλλοι ἔπεφταν κάτω. Καὶ οἱ δύο πιστοὶ ὑπηρέται τοῦ Ἀγιου ἀκουσαν ἀνάμεσα στὶς προσευχές, στὰ γονατί-σματα καὶ στὶς εὐχαριστίες, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα νὰ διαδίε-ται, νὰ τρέχη, νὰ μεγαλώνῃ τὸ θαῦμα, ποὺ ἔκανε φτερά καὶ γύρισε δλη τὴν πόλη σὲ μιὰ στιγμή.

Τὸ πρωτ, ἔλεγαν, ἀνάμεσα στ' ἀστροπελέκια, στὶς ἀστρα-πές καὶ τὸ χαλασμό, οἱ Τούρκοι πάτησαν πιά, εἶχαν ἀνοίξει

καὶ ἄρχισαν νὰ μπαίνουν ἀπὸ τὴν πύλη τὴν μεγάλη. Οἱ δικοὶ μας σκόρπισαν στὴν πόλη. "Ἐξαφνα, ἔλεγαν, ἐκεῖ στὸν ψηλότερο προμαχῶνα ἀντίκρυσαν ἔναν καλόγερο γίγαντα. Κρατοῦσε μὲ τὸ ἔνα χέρι τὸ σπαθί, καὶ μὲ τὸ ἄλλο ἔνα πελώριο Σταυρό, ποὺ ἔφθανε ώς τὰ σύννεφα.

Καὶ ἦταν ἔτοιμος νὰ δρμήσῃ. Καὶ ἦταν τόσο φοβερός καὶ ἀγριεμένος, ποὺ οἱ Τούρκοι θορυβήθηκαν, τὰ ἔχασαν, γύρισαν πίσω. "Ἐπειτα σὰν τρελλοὶ ἄρχισαν νὰ φεύγουν, νὰ τρέχουν, νὰ χάνωνται. 'Ο ούρανός ἔρριχνε ποτάμια ἀπὸ πάνω. 'Ο Σταυρός ἔλαμπε κάθε φορὰ ἀπὸ τὰ σύννεφα ώς κάτω σὰν κεραυνός. Τὸ σπαθὶ ἔβγαζε ἀστραπές. Τώρα μπῆκαν στὰ καράβια τους καὶ πᾶν στὴν δργή του, ἔλεγαν, καὶ ἄλλα πολλά, ποὺ δὲ Χαράλαμπος δὲν τὰ ἄκουσε.

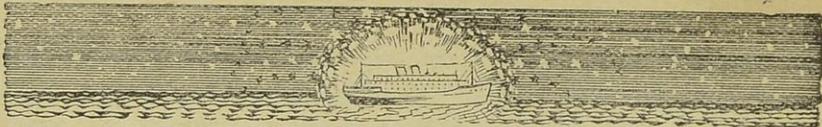
Μόλις γύρισε καὶ εἶδε τὸ διάκο τοῦ εἶπε: Τὸ εἶπα, διάκο! Τὸ εἶπα, πῶς δὲν τὸ δεχόταν αὐτό: Νὰ μπῇ ἐκεῖ μέσα! Τὸν εἶδες; τὸν εἶδες; Νὰ το, ποὺ πήγαινε ἐκείνη τὴν ώρα!

Καὶ ἀφοῦ βοήθησε τὸ διάκο καὶ ἔρριξαν τὴν πλάκα ἔφυγε τρεχάτος, ἀνέβηκε τρία τρία τὰ σκαλοπάτια, ἔφθασε ψηλὰ στὸ καμπαναριό, ἄρπαξε μὲ τὸ δεξὶ χέρι τὸ γλωσσίδι τῆς μεγάλης καμπάνας καὶ μὲ τὸ ἀριστερὸ τὸ μικράκι, καὶ ἄρχισε νὰ σημαίνῃ ἀκούραστα, ἐπίμονα, ἔνα τρελλὸ καὶ χαρούμενο καμπάνισμα.

Τριγύρω οἱ ἄλλες ἐκκλησίες ἀπαντοῦσαν· οἱ πετεινοὶ ἄρχισαν νὰ λαλοῦν χαρούμενα κι αὐτοί. Καὶ δὲ ήλιος λαμπερὸς καὶ καθάριος ὅστερα ἀπὸ τὴν καταιγίδα ἔλαμψε καὶ φώτισε καὶ χρύσωσε δλους τοὺς σταυρούς στὶς κορυφές τῶν καμπαναριῶν.

'Απὸ τὴν κορυφὴ τοῦ δικοῦ του τοῦ πιὸ ψηλοῦ, δὲ Χαράλαμπος ἀγνάντεψε μακριά ἐκεῖ πέρα, στὸ Βίδο, πανιά ἀτέλειωτα σὰν κοπάδι ἀπὸ γλάρους, ποὺ ἔφευγαν ἄτακτα καὶ βιαστικά. "Αφησε τὰ γλωσσίδια, καὶ φώναξε δυνατά, δόσο μποροῦσε: —"Αἴστε, ἄπιστοι!.. "Αἴστε στὴν δργή του!.. Καὶ σὰν θέλετε, ξαναπερνᾶτε πάλι...

N. Πετιμεζῆς—Λαύρας

ΠΑΣΧΑ ΣΤΑ ΠΕΛΑΓΑ

«Χριστὸς τώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δέν εἶχε ἄλλο φῶς παρὰ τὰ δύο χρωματιστὰ φανάρια ζερβόδεξα τῆς γέφυρας· ἔνα ἄλλο φανάρι ἀσπρό ἀχτινοβόλο ψηλά στὸ πλωριό κατάρτι καὶ ἄλλο ἐν μικρὸ πίσω στὴν πρύμνη του. Τίποτ’ ἄλλο.

Οἱ ἐπιβάτες δῆλοι ξαπλωμένοι στὸ κομπίνες τους, ἄλλοι παραδομένοι στὸν ὅπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμούς. Οἱ ναῦτες καὶ θερμαστές, δοσοὶ δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, κοιμῶντο βαριά στὰ κρεβάτια τους. ‘Ο καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη δρθοὶ στὴ γέφυρα, μαῦροι λίσκιοι σχεδὸν ἀνάεροι, ἔλεγες πῶς ἥσαν πνεύματα καλόγυνωμα, ποὺ κυβερνοῦσαν στὸ χάος τὴν τύχη τοῦ φλοῦσ οκάφους καὶ τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων.

“Ἄξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας σήμανε μεσάνυχτα. Μεσάνυχτα σήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπανοχτύπημα γοργό, χαρούμενο, ἐπίμενε νὰ ρίχνῃ τόνους μεταλλικούς περίγυρα, κάτω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα καὶ ψηλά στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανό καὶ νὰ κράζῃ δλους στὸ κατάστοιμα. Καὶ μὲ μιᾶς τὸ σκοτεινὸ πλοῖο πλημμύρισε ἀπὸ φῶς, θόρυβο, ζωή. ‘Αφησε τὸ πλήρωμα τὰ κρεβάτια του καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς καμπίνες τους.

Μπροστὰ στὴν πλώρη καὶ στὴν πρύμνη πίσω ἀνυπόμονα ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναύκληρου τὰ πυροτεχνήματα, ἔφταναν, λέσ, τ’ ἀστέρια καὶ ἔπειτα ἔσβηναν στὴν ἄβυσσο.

Τὰ ξάρτια, τὰ σχοινιά, οἱ κουπαστὲς ἔλασμπαν σὰν ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὰ κεριά. Καὶ δὲν ἦταν ἐκείνη τὴ στιγμὴ τὸ καράβι παρὰ ἔνα μεγάλο πολυκάντηλο, ποὺ ἔφευγε ἀπάνω στὰ νερά σὰν πυροτεχνημά.

‘Η γέφυρα στρωμένη μὲ μιὰ μεγάλη σημαία ἔμοιαζε ‘Αγια Τράπεζα. ‘Ενα κενίστρι μὲ κόκκινα αύγα κι ἔνα μὲ λαμπροκούλουρα ἥσαν ἀπάνω. ‘Ο πλοιάρχος σοβαρός, μὲ ἔνα κερί

ἀναμμένο στὸ χέρι, ἄρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ «Χριστὸς Ἐνέστη!». Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάτες γύρω τους ξεσκούφωτοι καὶ μὲ τὰ κεριά στὰ χέρια ξανάλεγαν τὸ τροπάρι ρυθμικά καὶ μὲ κατάνυξη.

— Χρόνια πολλά, κύριοι!.. Χρόνια πολλά, παιδιά μου!.. εὖ· χήθηκε ἡμα τέλειωσε τὸν ψαλμό, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς ἐπιβάτες καὶ ἔπειτα στὸ πλήρωμα δὲ πλοίαρχος.

— Χρόνια πολλά, καπετάνιε, χρόνια πολλά!.. Ἀπάντησαν ἕκεῖνοι δύμάφωνα.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια σας, κύριοι! Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια σας, παιδιά, ξαναεἶπε δὲ πλοίαρχος, ἐνδιένα μαργαριτάρι φάνηκε στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε.

Εύχες "Ἐπειτα πέρασαν ἔνας - ἔνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες, ἔπειτα τὸ πλήρωμα, πῆραν ἀπὸ τὸ χέρι τους τὸ κόκκινο αὐγό καὶ τὸ λαμπροκόύλουρο κι ἄρχισαν πάλι οἱ εὐχές καὶ τὰ φιλήματα.

— Χριστὸς Ἐνέστη!

— Αληθινός δὲ Κύριος!

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας..

Οἱ ἐπιβάτες τράβηξαν στὶς θέσεις τους νὰ φᾶνε τὴν μαγερίτσα. Οἱ ναύτες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους τσούγκριζαν τὸ αὐγά τους, γελούσαν, σπρώχνονταν συναμεταξύ τους, ἔτρωγαν λαίμαργα, καλοχρονίζονταν σοβαρά καὶ κοροϊδευτικά.

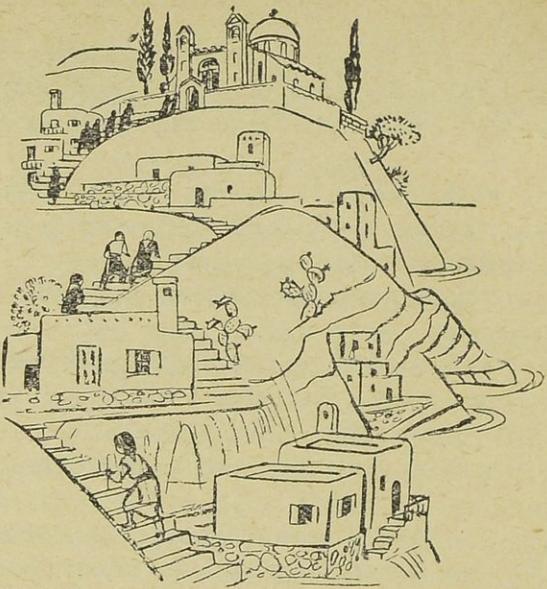
"Ἐπαυσε τὸ καμπανοχτύπημα" ἔνα ἔνα ἔσβησαν τὰ κεριά. Τὸ καράβι βυθίστηκε πάλι στὴν ἡσυχία του. 'Ο καπετάνιος καὶ δὲ τιμονιέρης καταμόναχοι ἀπάνω στὴν γέφυρα, πνεύματα θαρρεῖς ἀνάερα, ἔξακολουθούσαν τὴν δουλειά τους σιωπηλοί καὶ ἄγρυπνοι.

— Γραμμή!

— Γραμμή!

Καὶ τὸ πλοίο διλοσκότεινο πάλι ἔξακολούθησε νὰ σχίζῃ τὰ νερά, ζητώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

'Ανδρέας Καρκαβίτσας

ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΡΟΝΟ Τ' ΑΠΛΑΣΤΟΥ

’Από τὸν θρόνο τ’ Ἀπλαστοῦ
οἱ Ἀγγέλοι ἐκατεβῆκαν,
καὶ μέσ’ στοῦ μοσχολίβανου
τὸ σύγγεφον ἐμπῆκαν,
νὰ ἰδοῦν ποὺ τὸ κοράσιο
κινάει στὴν ἐκκλησια.

«Χριστὸς ἀνέστη» ἐψάλλανε
μὲ τὰ χρυσά τους χείλη,
«χριστὸς ἀνέστη» ἐκάνανε,
κι ἀστράφτανε σὰν ἥλιοι,
καὶ λόγια ἐτραγουδούσανε
ἐγκάρδια καὶ θερμά.

Διονύσιος Σολωμός

ΧΡΟΝΙΑΡΕΣ ΜΕΡΕΣ

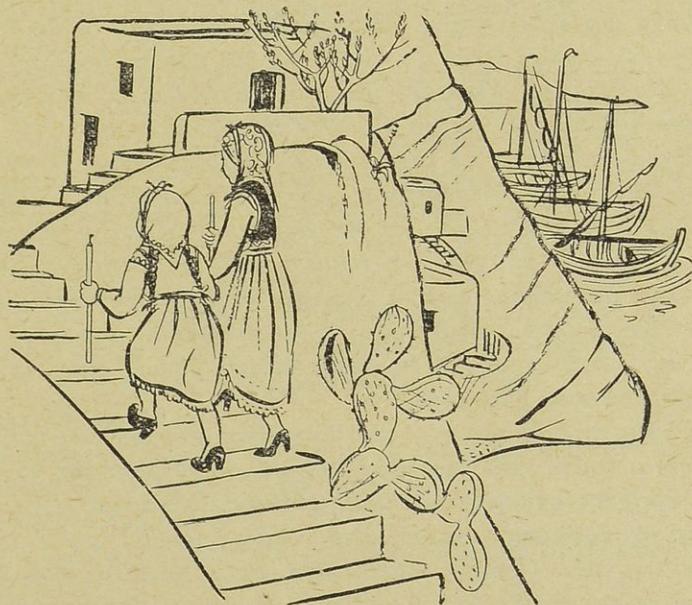
Καὶ θὰ ῥθοῦν χρονιάρες μέρες: τὰ Χριστούγεννα
μὲ τ' ἀφρόπλαστα χριστόψωμά τους πρῶτα
καὶ τ' Ἀϊ-Βασιλιοῦ μὲ τῶν παιδιῶν τὰ κάλαντα
καὶ μὲ τῶν νερῶν τ' ἀγίασμα τὰ Φῶτα.

Κι ୟστερα τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ κι ἡ Ἀνάσταση
ποὺ τ' ὄλόχαρο χωρὶς θὰ τὴ γιορτάσῃ,
τῶν βουνῶν βροντοξυπνώντας τοὺς ἀντίλαλους,
σπέρνοντας λαμπάδων φέγγισμα στὰ δάση.

Καὶ μὲ τὰ λαμπριάτικα καλοκαιριάσματα,
στήνοντας χορὸ στὰ δέδανθα χαμομήλια,
θ' ἀνεμίζουν κάτω ἀπὸ μηλιᾶς χιονόκλαδα
κόκκινες ποδιές καὶ κιτρινά μαντήλια.

« Θὰ βραδυάζη »

Γ. Δροσίνης

"ΑΝΟΙΓΟΥΝ ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ!...,"

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ μέχρι τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διὰ νὰ ἀντιδράσῃ εἰς τὸν κατὰ τὸν ὑποδόύλων Ἐλλήνων καὶ κατὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἔκκλησίας διωγμὸν τοῦ καταπιποῦ, ἡραγάζετο ἐνίστις νὰ κλείῃ τὰς ἔκκλησίας καὶ ν' ἀπαγορεύῃ πᾶσαν ἴεροτελεστίαν.

Οσο ἐπύκνωνε τὸ σκοτάδι, τόσο ἀπλωνόταν στὴν πόλη μας ἡ ἐρημιά. Ωσπου ἔφτασε ὥρα ὅπου τὰ Γιάννινα ἔμοιαζαν μὲ κοιμητήρι.

Στὴν ἐστία μας ἔκαιγε ἡ χριστουγεννιάτικη φωτιά καὶ ζέσταινε τὸ σπίτι δόλο. Εἶχαμε γευτῆ τὸ ἀπλὸ σαρακοστιανὸ δεῖπνο μας καὶ συμμαζεύμενοι γύρω της δλοι, ἀπὸ τὰ παιδιά ὧς τοὺς γέρους, ἔκαρτερούσαμε τὰ Χριστούγεννα. Τοῦ κάκου ἀγρυπνούσαμε. Χριστὸς δὲν ἐγεννιόταν. Στὸν συννεφιασμένο μας οὐρανὸ δὲν θὰ ἦταν βολετὸ νὰ δοῦμε ποτὲ τὸ ἀστέρι, ποὺ τὸ ἔδειξε μιὰ φορὰ στοὺς Μάγους. Τὰ σήμαντρα δὲ θὰ τὸ διαλαλούσαν. Καὶ οἱ «κράχτες» δὲ θὰ μᾶς τὸ ἐφώναζαν. Οἱ ἔκκλησίες ἔμεναν κλειστὲς καὶ στὰ εἰκονίσματα τῶν σπιτιών μας ἐτοιμαζόμαστε γιὰ νὰ εἰπούμε τὴν δέησή μας.

Ἐχουν περάσει τὰ μεσάνυχτα. Ἡ ἔδια νέκρα στὴν πόλη μας, ἡ ἔδια ὁμιλία στὰ σπίτια, γιὰ τὸ κλείσιμο τῶν ἔκκλησιῶν. Καὶ ἔλεγαν ἀνάμεσα πώς κάπου ἐκρυφοσυνάζονταν γιὰ νὰ κάμουν τὴν αύγη ταραχές. Τὰ μικρὰ παιδιά ἀποσταμένα ἀπὸ τὰ παιγνίδια ἀποκοιμῶνται ἔνα ἔνα στὰ γόνατα τῶν γονιῶν τους.

Ἡλθεν ἡ ὥρα τοῦ ὅρθρου. Ἐβουβαθήκαμε μονομιᾶς δλοι. Ἐμείναμε ἀσάλευτοι καὶ ἔκαρτερούσαμε μήπως ἀκούσωμε σήμαντρο πουθενά ἢ κράχτη.

Ξέρεις τί ὥρα γεμάτη μυστήριο ἱερὸ καὶ θρησκευτικὴ γοητεία είναι τούτη ποὺ καρτερᾶς ἀγρυπνος ν' ἀκούσης νὰ ἔρχεται ὁ κράχτης στὴ γειτονιά σου, κτυπώντας παντοῦ στὶς αὐλές πορτες τὸ βροντερὸ ἐκεῖνο μπάμ - μπάμ - μπάμ! μὲ τὸ ξύλινο τσοκάνι του. Πετιέσαι τότε ἔξω στὴν κρεβάτα σου ἢ στὸ παραθύρι καὶ ἀκοῦς νὰ τρικυμίζουν τὸν ἀέρα στὰ σκοτάδια οἱ

γλυκύτατοι καὶ μαγικοὶ ἥχοι τοῦ σημάντρου, ἄλλοι μακρυνοὶ καὶ ἄλλοι κοντινοί. Καὶ βλέπεις τότε ν' ἀνοίγουν θύρες καὶ νὰ γεμίζουν οἱ δρόμοι ἀπὸ κόσμο, ποὺ πηγαίνει ν' ἀκούσῃ στὴν ἐκκλησία τὰ Χριστούγεννα.

Συνηθισμένος ἀπὸ αὐτά, ἀφοῦ ἐκαρτεροῦσα τόσην ὁρα βουβός καὶ δὲν ἄκουα πουθενὰ κράχτη, ἐπετάχτηκα στὴν κρεβάτα. Σκοτάδι καὶ κρύο φαρμακερό. Στηλώνω τ' αὐτὶ καὶ καρτερῶ δ μαῦρος, δσπου μὲ ἀνάγκασαν οἱ φωνὲς τῆς μαννούλας μου νὰ μπῶ μέσα γιὰ νὰ μὴν παγώσω.

— "Εμπα μέσα, μοῦ λέγει, παιδί μου, μὴν παγώσης αύτοῦ καὶ Χριστούγεννα δὲν ἔρχονται γιὰ μᾶς φέτο. Κι ἔγω μπαίνοντας μέσα, ἔνιωσα τὰ δάκρυα νὰ νοτίζουν τὰ ματόφυλλά μου.

'Εξημέρωσεν. 'Η δέησή μας ἔγινε μπροστὰ στὰ εἰκονίσματα. 'Ἐγὼ ἔψαλα τό: «'Η γέννησίς Σου, Χριστέ». "Ἐπειτα ἐβγή· καμε ἔξω μήπως μάθωμε κανένα καινούριο νέο. Κανεὶς δὲν ἤξερε τίποτε. Οἱ ὅψες δλων ξαγρυπνισμένες καὶ κατσουφιασμένες ἀπὸ τὴν θλίψη ἔμοιαζαν μὲ τὸν μισοσυννεφιασμένον καὶ ἀγέλαστον ούρανόν μας.

Τρέχομε στὴν Μητρόπολη. Καὶ ἕκεῖ τίποτε δὲν ξέρουν. 'Ο Δεσπότης συμβουλεύει ἡσυχία καὶ υπομονή. 'Η υπομονὴ ἦταν μεγάλη μέσα στὴν καρδιά μας. 'Η ἡσυχία δμως, ποὺ κατασκιωνε σὰν θεῖο χέρι διὰ τῶρα τὰ γαληνεμένα μας στήθη, ἀρχισε νὰ φεύγη ἀπὸ μᾶς καὶ ν' ἀφανίζεται, σὰν τὴν πρωινὴ δμιχλη τῆς λίμνης μας. Καὶ δ πόνος ἀπὸ τὴν στέρηση τῆς ἐκκλησίας ἄρχιζε ν' ἀναταραζῇ τις ψυχές μας.

— Πῶς θὰ περάσωμε χωρὶς ἐκκλησίες τέτοιες μέρες. Αύτὸς δὲ λόγιος ἐπετοῦσε στὰ στόματα δλων. Οἱ Τούρκοι εἶχαν γίνει ἀφαντοὶ αὐτὴ τὴν αύγη. 'Εφοβήθηκαν ταραχές

Πολλοὶ ἔλεγαν:

— 'Εκκλησία δὲ θ' ἀνοίξῃ πουθενὰ διὰ τῆς βίας, ἀν εἴμαστε χριστιανοὶ κι ἀν ἔχωμε Πατριάρχη

Κι ἐπρόσθεταν ἄλλοι:

— Τὰ χωριά ἀρματωμένα θὰ ἔλθουν μέσα στὰ Γιάννινα νὰ φοβερίζουν.

'Εσιμωσε τὸ γεῦμα. 'Επεινάσαμε καὶ, ἀλειτούργητοι οἱ μαῦ-

ροι, ἐστρώσαμε νὰ φᾶμε. "Αλλους καιροὺς ἐπασχάζαμε καὶ ἔμεις τὴν νύκτα, δταν ἐγυρνούσαμε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Φέτο, δπου δὲν εἴδαμε ἐκκλησία καὶ ἀπὸ τὴν ἀγρυπνία, καρτερώντας τὸ σήμαντρο καὶ τὸν κράχτη, τὸ φαγητὸ ἔπεφτε μέσα μας βαρὺ σὰν μολύβι.

"Εξαφνα ἐπάνω στὸ γεῦμα δυνατὸ σήμαντρο ἀνετάραξεν δλη τὴν πόλη μας.

—Κάτι κακὸ θ' ἄρχισε! λέγει δ πατέρας μου καὶ στέκεται μὲ τὴν μπουκιά στὸ στόμα.

Χριστὸς καὶ Παναγιά! σταυροκοπιέται ἡ μάννα μου. 'Εμεῖς τὰ παιδιά ἐπανιάσαμε.

Καὶ μονομιᾶς ὄχλαλοή καὶ τρεχάματα ἐπλημμύρισαν τοὺς δρόμους.

Πετιόμαστε μὲ τὸν πατέρα στὸ δρόμο νὰ μάθωμε' δλοι ἔτρεχαν κατὰ τὴν Μητρόπολιν. Τοὺς πρώτους ποὺ ἀπαντοῦμε τοὺς ρωτᾶμε τὶ γίνεται.

—'Ανοίγουν οἱ ἐκκλησίες! μᾶς λέγουν.

— Καὶ πῶς ἀνοίγουν, μὲ τὴ βία;

— Μωρὲ τὶ βία, ποὺ ἐνικήσαμε. 'Επήραμε τὰ προνόμια.

—'Επήραμε τὰ προνόμια! 'Επήραμε τὰ προνόμια!...

Τώρα αὐτὸς δ λόγος ἐπετοῦσε στὰ στόματα δλων. Καὶ δλοι ἔτρέχαμε κατὰ τὴν Μητρόπολη. 'Εκεῖ εύρήκαμε δλάνοικτες τὶς πύλες τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀναμμένα τὰ καντήλια καὶ τὰ πολύφωτα καὶ τοὺς κηροστάτες. Εἶχε γεμίσει κόσμο ἡ ἐκκλησία καὶ μέσα στὴν αὐλὴ ἀκόμη.

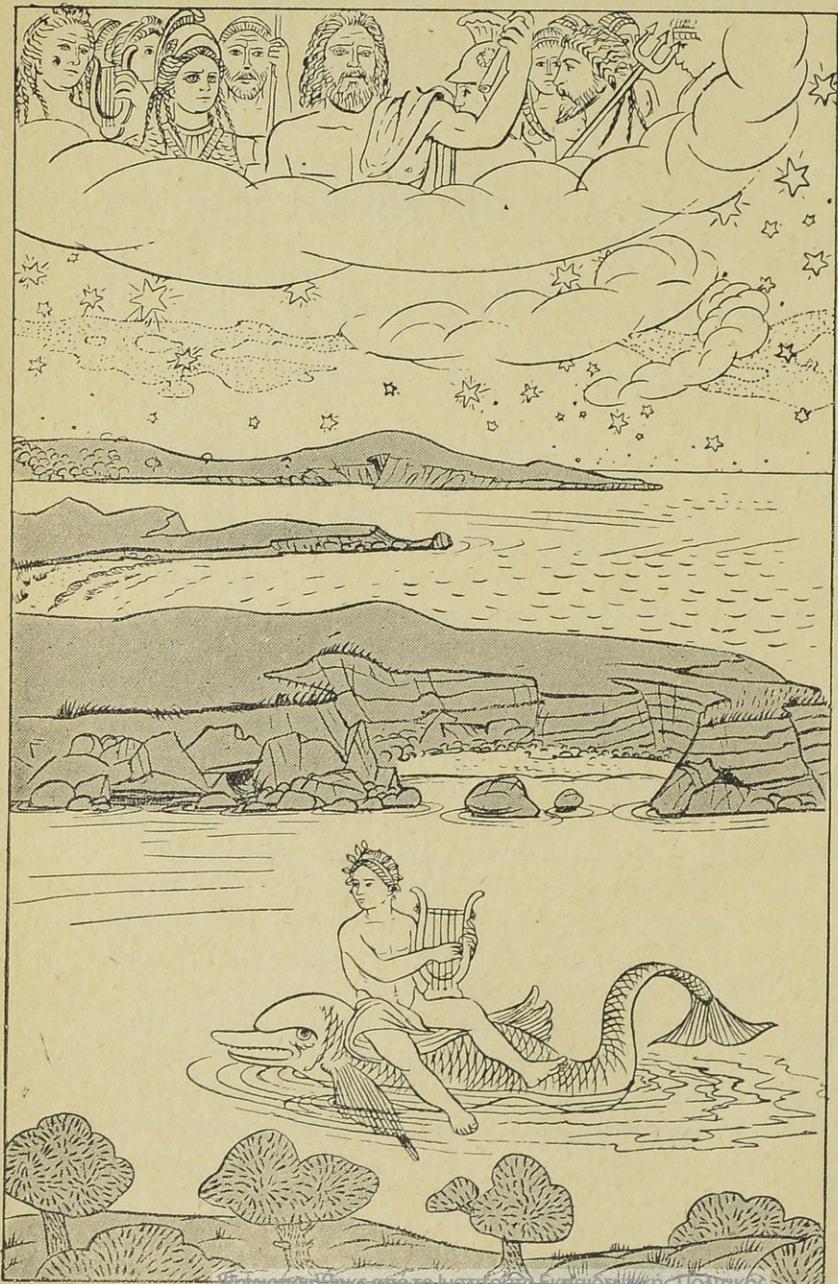
'Ο οὐρανὸς ἐπάνω ἄρχιζε νὰ ξεκαθαρίζῃ. 'Εξεσυννέφιασαν καὶ οἱ δψεις τῶν χριστιανῶν καὶ ἔλαμπαν τώρα χαρούμενες κι αὐλακωμένες κάπου - κάπου ἀπὸ δάκρυα. Καὶ μέσα ἀπὸ τὶς ψυχὲς δλων ἀνέβαινε στὰ οὐράνια, σὰν λιβάνι, ἡ μυστικὴ δέηση:

«Θεέ μου, δῶσε πάντα δύναμη τῆς Ἐκκλησίας νὰ βγαίνη νικήτρα. Δῶσε καὶ σὲ μᾶς θάρρος τῶν μαύρων καὶ μεγάλη καρδιὰ νὰ ύπομένωμε τῆς σκλαβιᾶς μας τοὺς κατατρεγμοὺς καὶ τὶς καταφρονήσεις δσπου νὰ σωθοῦν κάποια μέρα οἱ ἀμαρτίες μας καὶ νὰ ίδούμε ἀστρο ἐλευθεριᾶς, τὸ χριστουγεννιάτικο ἀστρο».

«Πεζογραφήματα»

K. Κρυστάλλης

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

Πηγαδια Πονκε από το Ιωνίτιο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα

Η ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΟΝΟΣ

[Ο φιλότεχνος τύραννος τῆς Κορίνθου Περίαρδος, ἵνας ἀπὸ τοὺς Ἐπιάδοφοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἔκαμε ἕνα συμπόσιο στὸν διοικήσαντα πόλεων τὸν ἄνθρωπον. Ο μάντις Διοκλῆς, ποὺ ἐλαβε μέρος σ' αὐτό, διηγεῖται κατόπιν σ' ἕνα φίλο του τί εἴπαν στὸ συμπόσιο. . .].

Ἡ εἴδη σητοῦ Γόργου. Ἐκεῖ ποὺ συζητούσαμε, νὰ καὶ μπαίνει δέ Γόργος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Περιάνδρου. Εἶχε ξαναγυρίσει ἀπὸ τὸ Ταίναρο, ποὺ εἶχε πάει νὰ θυσιάσῃ στὸν περίφημο ναὸ τοῦ Ποσειδῶνος.

“Ολοι οἱ καλεσμένοι τὸν χαιρετήσαμε φιλικὰ καὶ δὲ Περιάνδρος τὸν ἔσυρε κοντά του, τὸν φίλησε καὶ τὸν ἔβαλε νὰ καθίσῃ. Ο Γόργος ἄρχισε τότε κάτι νὰ τοῦ ψιθυρίζῃ στ' αὐτὶ κι αὐτὸς τὸν ἄκουε μὲ προσοχὴ. Ή ἔκφραση τοῦ προσώπου τοῦ Περιάνδρου ἔδειχνε ἄλλοτε λύπη, ἄλλοτε θυμό, πολλές φορὲς δυσπιστία καὶ ἄλλοτε πάλι κατάπληξη.

Τί τάχα νὰ τοῦ λεγε;

Γρήγορα δὲ Περιάνδρος μᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τὴν ἀπορία.

— Φίλοι μου, εἶπε, ή ἐπιθυμία μου εἶναι νὰ σᾶς ἀνακοινώσω ἀμέσως τὰ νέα, ποὺ μᾶς ἔφερε δέ ἀδελφός μου. Άλλὰ διστάζω μὴν ἀστοχήσω· γιατὶ ἄκουσα κάποτε τὸ Θαλῆν νὰ λέη, δτι μόνο τὰ πιστευτὰ πρέπει νὰ λέη κανεὶς καὶ δτι δὲν εἶναι πιστευτὸ νὰ τὸ ἀποσιωπᾶ.

— Καλά, λέγει τότε ὁ Βίας ἐπεμβαίνοντας· ἀλλὰ δὲ Θαλῆς εἶπε ἀκόμη καὶ κάτι ἄλλο σοφό: “Οτι δηλαδὴ μόνο τὸν ἔχθρό του νὰ μὴ πιστεύῃ κανεὶς καὶ στὰ πιστευτὰ ἀκόμη, στοὺς φίλους του δύως νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνη καὶ στ' ἀπίστευτα.” Αν λοιπὸν μᾶς νομίζης φίλους, λέγε μας τί συμβαίνει.

— Λοιπόν, Γόργε, εἶπε δὲ Περιάνδρος, ἀφοῦ εἶναι ἔτσι διηγήσουν ν' ἀκούσουν δλοι τὴν εἰδηση, ποὺ μᾶς ἔφερες.

Καὶ δέ Γόργος ἄρχισε:

— Τρεῖς μέρες θυσιάζαμε καὶ τὴν τελευταία νύχτα εἴχαμε χοροὺς καὶ πανηγύρια. Η σελήνη ἔχυνε τὸ ἀσημένιο φῶς της καὶ πνοὴ ἀνέμου δὲ ζάρωνε τὴν ἥσυχη θάλασσα. Ήρεμία καὶ γαλήνη βασίλευε παντοῦ.

“Εξαφνα πέρα στὸ ἀκρωτήριο κάποια κύματα ἐλαφρὰ φά-

νηκαν πώς ἔφερναν κάτι, κάνοντας ἀφρό καὶ θόρυβο πολύ. Παραδεινευτήκαμε καὶ τρέξαμε ὅλοι πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Κάτι ποὺ δὲ μπορούσαμε νὰ καταλάβωμε τί ἦταν, ἐρχόταν κατὰ τὴν ξηρὰ καὶ γύρω του εἰδάμε ἀρκετά δελφίνια. "Αλλα τὸ περικύκλωναν, ἄλλα ἔτρεχαν ἐμπρὸς σᾶν δόηγοι, κι ἄλλα ἀκολουθοῦσαν σᾶν ἐπίσημη ἀκολουθία. Καὶ ἀνάμεσά της φαινόταν στὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας ἔνας ὅγκος ἀκαθόριστος, ποὺ κάποιος τὸν κρατοῦσε, γιὰ μὰ μὴ βυθιστῇ.

Σὲ μιὰ στιγμὴ συγκεντρώθηκαν, καὶ ὅλα μαζὶ βοηθῶντας, ἔφεραν καὶ ξάπλωσαν στὴν ἀμμουδιὰ ἔνα ζωντανὸν ἄνθρωπο. Κι αὐτὰ ξανάφυγαν μὲν χαρούμενα πηδήματα — ἔτσι μᾶς φάνηκε — κατὰ τὸ ἀκρωτήριο. Σὲ λίγο τὰ χάσαμε ἀπὸ τὰ μάτια μας· εἶχαν φύγει μακριά.

Πολλοὶ ἀπὸ μᾶς τρόμαξαν κι ἔφυγαν· λίγοι μόνο μαζί μου τόλμησαν νὰ πλησιάσουν.

"Αλλὰ τὶ νὰ ἰδοῦμε! "Αναγνωρίσαμε τὸ μεγάλο κιθαρωδὸν Ἀρίονα ἀπὸ τὴν ἐνδυμασία του. Φοροῦσε τὴν ὠραία στολὴν τοῦ κιθαρωδοῦ καὶ ἦταν στεφανωμένος. Μὰ καὶ ἀν μᾶς ἔμενε ἵχνος ἀμφιβολίας, γρήγορα δὲ τὴν ἔβγαλε, λέγοντας τ' ὅντας τοῦ.

Τὸν πήγαμε λοιπὸν σὲ μιὰ σκηνή, ὅπου ἀναπαύτηκε λίγο, γιατὶ δὲν ἦταν καὶ πολὺ κουρασμένος. "Επειτα μᾶς διηγήθηκε τὴν ἴστορία του, ἀπίστευτη γιὰ ὅλο τὸν κόσμο, ὅχι δύμως καὶ γιὰ μᾶς, ποὺ εἶδαμε τὸ τέλος της.

Όλοφάνερη — Καὶ τὶ σᾶς εἶπε; Ρώτησε κάποιος μὲ πεδόξα.

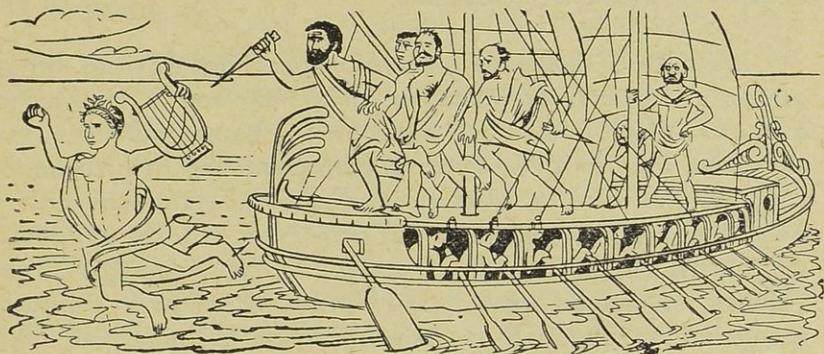
— Εἶχε ἀποφασίσει — μᾶς ἔλεγε — ἀπὸ πολὺν καιρὸν νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἰταλία ἐπειτα ἀπὸ τόσους θριάμβους. "Αλλὰ δὲν κι ἀνέβαλλε. "Οταν δύμως τοῦ ἔγραψε ὁ Περιλανδρος, ποὺ τόσο τὸν ἀγαποῦσε, πήρε τὴν ἀπόφασην καὶ ὅταν βρῆκε ἔνα ἐμπορικὸ πλοῖο ἀπὸ τὴν Κόρινθο, μπῆκε καὶ ταξίδεψε ἀμέσως.

Τρεῖς μέρες ταξίδευαν μὲ ὠραῖο καιρό, ἥσυχα. "Αλλὰ τὴν τρίτη κατάλαβε ἀπὸ κάτι κρυφομιλήματα, ὅτι σκόπευαν νὰ τὸν

σκοτώσουν οἱ ναῦτες, γιὰ νὰ τὸν ληστέψουν. Κι ἀπὸ ἔνα κρυφὸ μήνυμα τοῦ πλοιάρχου ἔμαθε, ὅτι εἶχαν ἀποφασίσει νὰ τὸ κάμουν ἐκείνη τὴν νύχτα.

Ἐνῶ δὲν εἶχε νὰ περιμένῃ ἀπὸ πουθενὰ βοήθεια καὶ δὲν ἤξερε τί νὰ κάμη, τοῦ ἥρθε μιὰ ἴδεα: Νὰ στολιστῇ καὶ νὰ φορέσῃ ζωντανὸς ἀκόμη γιὰ σάβανό του τὴν ὡραία στολή, ποὺ φοροῦσε στοὺς μουσικοὺς ἀγῶνες καὶ ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴν ζωὴν μὲ τραγούδια.

Φόρεσε λοιπὸν τὴν ὅμορφη στολή του καὶ τοὺς εἶπε, ὅτι

θέλει νὰ τραγουδήσῃ τὸν Πυθικὸ Ὅμνο, γιὰ νὰ δώσῃ ὁ θεὸς Ἀπόλλων νὰ ταξιδέψουν μὲ τὸ καλό. Στάθηκε λοιπὸν στὴν κουπαστὴ τῆς πρύμης κι ἄρχισε τὸ ὡραῖο τραγούδι.

Εἶχε τραγουδήσει τὸ μισὸ Ὅμνο, όταν ὁ ἡλιος βασιλεύοντας κρύφτηκε πίσω ἀπὸ τὴν θάλασσα. Τὰ βουνὰ τῆς Πελοποννήσου πρόβαλαν ἀπὸ μακριὰ δείχνοντας τὴν γνώριμη κι ἀγαπημένη πατρίδα.

Οἱ ναῦτες τότε δὲν περίμεναν νὰ νυχτώσῃ, γιὰ νὰ κάμουν τὸ φόνο. Μὲ γυμνὰ ξίφη ὥρμησαν ἐπάνω του καὶ ὁ πλοιάρχος σκέπασε τὸ πρόσωπό του γιὰ νὰ μὴν ἴδῃ τὸ φριχτὸ κακούργημα. Μ' ἔνα πήδημα τότε ὁ θεῖος κιθαρωδὸς ἔπεισε στὴ θάλασσα, δόσο μποροῦσε μακρύτερα ἀπὸ τὸ πλοῖο. Προτοῦ ὅμως βυθιστῇ δλόκληρο τὸ σῶμα του στὸ νερό, μερικὰ δελφίνια ἔτρεξαν ἀποκάτω καὶ τὸν ἀνασήκωσαν.

Στὴν ἀρχὴ δοκίμασε ἀπορία καὶ ταραχὴ καὶ ἀγωνία. Ἀλλὰ

γρήγορα ἡσύχασε καὶ ἄρχισε νὰ θαυμάζῃ γιὰ τὸ τυχαῖο περιστατικό. Γιατὶ ἔνιωσε, πῶς τὸν ἔφεραν ἀναπαυτικὰ καὶ παρατήρησε, πῶς τὸν τριγύριζαν μὲ μεγάλη συμπάθεια τὰ καημένα τὰ δελφίνια.

"Επειτα πάλι, βλέποντας πόσο ἔμενε πίσω τὸ πλοῖο, καθαρὰ κατάλαβε τὸ μεγάλο θαῦμα. Αἰσθάνθηκε τότε μιὰν ἀνέκφραστη ἵκανοποίηση, ὅχι γιὰ τὴν σωτηρία τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ γιὰ τὴν τιμὴν ποὺ τοῦ ἔκαναν. Γιατὶ, χωρὶς νὰ ξέρη τὴν αἰτία, οἱ θεοὶ τοῦ ἔδιναν μιὰν δλοφάνερη δόξαντας, ὅτι τοὺς ἥταν πολὺ ἀγαπητὸς ἀνθρωπος.

Βλέποντας ἀκόμη τὸν οὐρανὸν γεμάτο ἀπ' ἀστέρια καὶ τὴν σελήνην ν' ἀνεβαίνη φωτόλουστη καὶ τὴν θάλασσαν ν' ἀπλώνεται ἀκύμαντη καὶ ν' ἀνοίγη στὸ πέρασμά του ἡσυχῇ, συλλογιζόταν μέσα του, ὅτι δὲν εἶναι ἔνας μόνο δόφθαλμὸς τῆς Δικαιοσύνης. Μὲ δλα αὔτὰ τ' ἀστέρια ἐπιβλέπει καὶ παρακολουθεῖ δ Θεός δσα γύρω συμβαίνουν καὶ στὴν ξηρὰ καὶ στὴν θάλασσα.

Μὲ τὶς σκέψεις αὐτὲς τὸ σῶμα του, ποὺ κουραζόταν καὶ βάραινε, ἀνακουφίζόταν. Τέλος, ὅταν τὰ δελφίνια πέρασαν ἥρεμα καὶ μὲ προσοχὴ τὸ ἀκρωτήριο καὶ κολυμπώντας σύρριζα μὲ τὴν ξηρὰ τὸν ὠδηγούσαν ἀσφαλῶς, ὅπως δ καλὸς καπετάνιος τὸ πλοῖο του στὸ λιμάνι, ἔνιωσε καθαρά, ὅτι ἡ μεταφορά του ἔγινε μὲ τὴν ὁδηγία κάποιου Θεοῦ.

"Επειτα τὸν ρώτησα :

— Ποὺ νομίζεις, ὅτι θ' ἀράξῃ τὸ πλοῖο ;
— Εξάπαντος στὴν Κόρινθο, μ' ἀποκρίθηκε ἔκεινος. Ἀλλὰ θὰ καθυστερήσῃ πολύ. Γιατὶ περισσότερο ἀπὸ πεντακόσια στάδια μὲ μετακόμισαν τὰ δελφίνια, ἀπὸ ἔκει ποὺ ἔπεσα στὴν θάλασσα. Κι ἀμέσως ἔγινε γαλήνη καὶ δὲν μπορούσε νὰ κινηθῇ γρήγορα τὸ πλοῖο.

Τὸν ρώτησα ἀκόμη κι ἔμαθα τὸ ὄνομα τοῦ ἐφοπλιστῆ καὶ τοῦ πλοιάρχου καὶ τὸ σῆμα τοῦ πλοίου καὶ ἔστειλα πλοῖα καὶ στρατιώτες σ' δλα τὰ λιμάνια νὰ παραφυλάξουν. Τὸν Ἀρίονα τὸν ἔφερα κρυμμένο, γιὰ νὰ μὴ μάθουν τὴν σωτηρία του καὶ μᾶς ξεφύγουν.

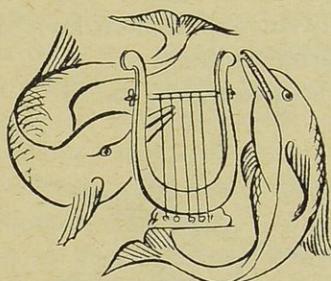
Είναι λοιπόν δλοφάνερο, ότι τὸ περιστατικὸ ἔγινε ἀληθινὰ μὲ θεία χάρη. "Επειτα, μόλις ἥρθα ἐδῶ, ἔμαθα, ότι κατάσχεσαν οἱ στρατιῶτες τὸ πλοῖο καὶ ἐπιασαν τὸν ἔμπορο καὶ τοὺς ναῦτες.

'Ο Περίανδρος τότε ἔδωσε διαταγὴ στὸ Γόργο νὰ τρέξῃ ἀμέσως καὶ νὰ βάλῃ στὴ φυλακὴ δλους, καὶ κανεὶς νὰ μὴ τοὺς πλησιάσῃ, μήτε νὰ τοὺς εἰποῦν, ότι σώθηκε δ 'Αριών. Κι αύτὸ γιὰ νὰ προδιθοῦν μόνοι τους καὶ νὰ τιμωρηθοῦν.

Η Μουσική. —'Εσεῖς γελάτε μὲ τὰ ζῶα μου καὶ τὰ πουλιά μου, ποὺ μιλοῦν, εἶπε ἐπεμβαίνοντας δ Αἴσωπος καὶ ύπονοοῦσε τοὺς μύθους του. 'Αλλὰ τὰ δελφίνια σας πῶς μποροῦν νὰ κάνουν τέτοια ἀνδραγαθήματα;

— Τὰ δελφίνια, ἀποκρίθηκε δ Σόλων, ἂν γοητευθοῦν ἀπὸ τοὺς αὐλοὺς ἢ ἀπὸ ὀρισμένες μελωδίες, βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπο. Γιατί, δπως εἶναι γνωστὸ σὲ δλους, ἀρέσει πολὺ στὰ ζῶα αὐτὰ ἡ μουσικὴ καὶ τὴν παρακολουθοῦν καὶ κολυμποῦν, όταν εἶναι γαλήνη, κοντὰ στὰ πλοῖα καὶ διασκεδάζουν μὲ τὰ τραγούδια. Γι' αύτὸ ύπάρχει ἔνας ἄγραφος νόμος, ποὺ προστατεύει τὴν ἀσφάλεια τους. Κανεὶς δὲν τὰ κυνηγᾶ, οὕτε τὰ βλάπτει.

Πλούταρχον «Συμπόσιον»
(Μετάφραση καὶ διασκευὴ N. A. Κοντοπούλου)

Ο ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ

(Σημερινὴ λαῖκὴ παράδοση)

Εἰναι ἰδιαιτέρως ἀξιοσημέωτο ὅτι στὶς παραδόσεις τῶν σημερινῶν χωρικῶν τῆς Μεσσηνίας σώζεται προφορικὰ ὅς τὰ σήμερα τὸ ὄνομα τοῦ τολμηροῦ Ἀριστομένη, τοῦ γενναίου ἀρχηγοῦ τῶν Μεσσηνίων κατά τὸ δεύτερο Μεσσηνιακὸ πόλεμο.

Ἡ διαφορὰ ὅμως εἰναι ἡ ἔξης: Ἐσώθη μόνο τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχαίου ἥρωα. Ἐνῷ ἀπὸ τὶς παλαιές πραγματικές του ἐπιτυχίες τίποτε δὲν ἀπέμεινε ὡς ἀνάμνηση. Ἀντιθέτως, ὁ ἀρχαῖος ἥρωας ἔσχετίσθη καὶ ἐντελῶς ἀφωμοιώθη μὲ τοὺς μυθικοὺς ἥρωες τοῦ βυζαντινοῦ ἐλληνισμοῦ—δηλ. μὲ τοὺς περίφημους «Ἀντρειωμένους» τοῦ κύκλου τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα—καὶ ἐπίσης μὲ τοὺς δράκους τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νεοελληνικῶν παραμυθιῶν μας, ὅπου πολὺ συχνὸς εἰναι τὸ μοτίβο ἔνας δράκος ἢ ἔνας γίγαντας νὰ στέκη σὲ μιὰ κορυφή, νὰ παίρνῃ βράχους καὶ μὲ ἀπίστευτη εὔκολιά νὰ τοὺς πετάῃ μακριὰ σὲ ἀντικρυνὰ βουνὰ ἢ νησιὰ ἢ ὅχθες.

Οἱ δύο κατωτέρω παραδόσεις λέγονται ὡς τὰ σήμερα σὲ χωριά τῆς Μεσσηνίας. Κι ἀκριβῶς γιὰ τοῦτο εἰναι πιὸ σημαντικές.

K. Ρωμαῖος

A'

Τὸν καιρὸ τῶν Ἑλλήνων, ἔνας ἀνδρειωμένος ποὺ τὸν ἔλεγαν Ἀριστομένη, ἄρπαζε τοὺς βράχους ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ Βουρκάνου καὶ τοὺς ἔρριχνε ὡς τὴ Μῆλο.

B'

Στὴ μεγάλη πόρτα τῆς Μεσσηνῆς ποὺ εἶναι στὸ δρόμο τῆς Ἀρκαδίας, φαίνονται κάτου στὰ μάρμαρα κάτι βαθειές αὐλακιές. Εἶναι ἀπὸ τὰ πέταλα τ' ἀλόγου τοῦ Ἀριστομένη, ποὺ γλύστρησε ἐκεῖ.

«Παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ» τόμ. A'

N. Γ. Πολίτον

ΣΙΤΑΡΙ - ΚΡΙΘΑΡΙ

A'

Οι προεστοί τής Ἀθήνας εἶχανε σύναξη μυστική στὸ σπίτι τοῦ γερο-Θωμᾶ, τοῦ γεροντότερου, ποὺ ἦταν ἐκεῖ κοντά στὴν Ρόδη. Ἀρχιζε νὰ σκοτεινιάζῃ μέσ' στὴν κάμαρη καὶ δὲν τὸ κρίνανε σωστὸν ν' ἀνάψουνε λυχνάρι, γιὰ νὰ μὴ δώσουν ἀφορ-μὴ νὰ μπῇ κανεὶς, ἀν κι εἶχανε τόση ἐμπιστοσύνη στὴν νοικο-κυρά, δση εἶχανε καὶ στὸν ἄντρα τῆς τὸν ἔδιον. Ἐπειτα, δ, τι ἦτανε νὰ ξέρῃ αὐτὴ τὸν ἔερε. Κι ἀφοῦ οἱ ἀρχοντες εἶχανε φυλα-κιστὴ στὸ Κάστρο, οἱ γέροι συναχτίκανε στ' ἀρχοντικό τῆς νὰ σκεφτοῦνε γιὰ πράματα πολὺ σοβαρά. Οἱ χωριάτες γύρω στὰ χωριά εἶχαν ἀρχίσει ν' ἀναταράζωνται, καὶ τὸ μεγάλο κίνημα τοῦ σηκωμοῦ δὲν ἦτανε μακριά.

'Απὸ τὸ χωριό, ποὺ ἦτανε τὸ κέντρο τοῦ βρασμοῦ, φτά-νανε κρυφὲς παραγγελίες στοὺς προεστούς τῆς χώρας καὶ ζη-τοῦσαν ἀνταπόκριση μ' αὐτοὺς καὶ περιμένανε τὶς προστα-γές τους.

Μέσ' στὸ σπίτι τὸ σκοτάδι πύκνωνε καὶ θάμπωνε κι οἱ γέ-ροι μόλις δ' ἔνας ἔβλεπε τὸν ἄλλο. Κανένας δὲ μιλοῦσε πιά, μὰ ἡ ἔδια σκέψη περνοῦσε ἀπὸ τὰ κεφάλια τους καὶ τῶν δχτῶ ποὺ κάθονταν ἐκεῖ μέσα ἀκίνητοι, κι εἶχαν ἀφήσει σβηστὰ πιὰ τὰ τσιμπούκια τους, μέσ' στὴν ἀνησυχία τους. Ξέρανε πώς οἱ Τούρ-κοι ἀρχίσανε νὰ παίρνουν εἰδηση, δτι κάτι σοβαρὸ ἔτρεχε ἀνά-μεσα στοὺς Χριστιανούς, τοὺς ἀπιστους, κι δ Ζαμπίτης τοῦ Κάστρου, μὲ τὰ σαράντα περιβόλια στὰ περίχωρα, μέτρα δυ-νατὰ εἶχε πάρει, φρουρὲς ἀπ' Ἀρβανίτες φυλάγανε τὶς πόρτες τῆς Χώρας καὶ γιὰ νὰ περάσης ἔπρεπε ἥ μὲ τὸ καλὸ νὰ τοὺς κάμης νὰ σ' ἀφήσουν ἥ κρυφὰ νὰ πηδήσης τὰ τείχη καὶ νὰ πᾶς. Μὰ τότε δύσκολα θὰ γύριζες, γιατὶ στὶς πόρτες θὰ σὲ πιάνανε.

Τέλος ἔνας ἀπ' τοὺς γέρους ἀποφάσισε νὰ ξεστομίσῃ τὸ βαρύ τὸ ρωτήμα:

— Ποιός εἶν' ἄξιος νὰ πάρῃ ἀπάνω του αὐτὴ τὴ δουλειά,

νὰ βγῆ ὅχι κρυφά ἀπ' τὴν Χώρα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἄδεια τῆς φρουρᾶς;

Κανεὶς δὲν ἀποκρίθηκε. Γιὰ κάμποση ὥρα ἔμειναν ἀκόμα ἀμίλητοι, σὰν κάτι νὰ περίμεναν.

“Ἐνας ἐλαφρὸς ψίθυρος ἀκούστηκε κατὰ τὴν πόρτα, ποὺ δῆλοι τὴν θαρρούσαν κλειστή, τὴν πόρτα πού’ φερνε πρὸς τὸ ἥλιακό ἀπάνου. Μέσ’ στὸ σκοτάδι ξεχώρισε γνώριμη παιδιοῦ μορφή, ἀκίνητη, συμμαζεμένη, κολλητὴ στὸν τοῖχο. “Ολῶν τὰ μάτια, συνηθισμένα στὸ σκοτάδι, γνωρίσανε τοῦ νοικούρη τὸ Θωμάκο, ἀπὸ τὰ δύο του ἀγγόνια τὸ μικρότερο. Αὔστηρὰ τοῦ μίλησε δὲ παππούς.

— Τὶ μπῆκες ἐσὺ ἐδῶ πέρα; εἶπε ὁ γερο-Θωμᾶς. Ποιὸς σ’ ἔστειλε; “Εχεις πολλὴν ὥρα ἐδῶ; Ἀπὸ ποὺ πέρασες; ’Εγὼ ἔχω τὴν πόρτα ἀμπαρωμένη.

— Μπῆκα, εἶπε τὸ παιδί... Κατέβηκα ἀπὸ τὸ ἥλιακό...

— Πῶς τὸ ’καμες αὐτό; εἶπε ὁ γέρος αὐστηρότερα. Τίνος τὴ γνώμη πήρες; Ποιὸς σ’ ἔβαλε νὰ τὸ κάμης αὐτό;

— Μοναχός μου! Κανένας ἄλλος! Εἶπε ζωηρὰ τὸ παλληκάρι καὶ προχώρησε δυὸ βήματα.

‘Η μιλιά του ἀντηχοῦσε καθαρὴ μὲσ’ στὸ σκοτάδι.

— Κατάλαβα πώς θὰ λέγατε γιὰ τὴν πατρίδα... “Ηθελα ν’ ἀκούσω κι ἔγω...

Τοῦ κάθε γέροντα ἡ καρδιὰ γύρισε στὸν τόπο της. Τ’ ἀγγόνι τοῦ γερο-Θωμᾶ ἦταν ἀθῶο, κίνδυνο δὲ φοβέριζε γι’ αὐτοὺς καὶ γιὰ τὰ σπίτια τους. Τὸ παιδί ἦθελε ν’ ἀκούσῃ ποὺ μιλούσανε γιὰ τὴν πατρίδα...

‘Ο παππούς του ἤτανε ἔτοιμος νὰ τὸ συμβουλέψῃ πρῶτα κι ὕστερα νὰ τὸ διώξῃ. Τὸ παιδί δμως πρόλαβε τὸ σκοπό του.

— ’Εγὼ πάω, εἶπε σοβαρά, σὰ νὰ μιλοῦσε μὲ τὸν ἔαυτό του.

— Ποῦ;

— Στὸ χωριό. Δὲ θέλετε νὰ στείλετε ἀνθρωπο; Θὰ πάω ἔγω.

— Πῶς θὰ πᾶς ἐσύ, παιδί μου; εἶπε ὁ παππούς ἀνήσυχος, μὰ καὶ μαλακωμένος τώρα.

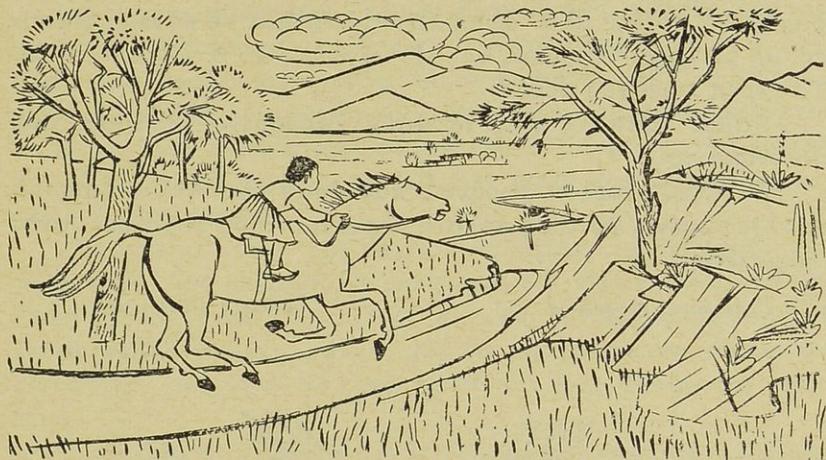
— Μὲ τ’ ἄλογο, καβάλα... θὰ πάρω καὶ τὸν καρά, σανδὸ θὰ πάω νὰ κόψω... Θά ’χω καὶ τὸ κλαδευτήρι.

Χαμήλωσαν οἱ δμιλίες τῶν προεστῶν. Τὸ παιδί, δρθὸ πάντα μὰ ὅχι μακριὰ ἀπ’ τὴ συντροφιά τους, ἄκουγε.

— "Ας γίνη ἔτσι, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Μεγαλοδύναμου, εἶπαν οἱ προεστοί.

Β'

Πέρασε ἀπὸ τὴ Μενιδιάτικη πόρτα τραγουδῶντας τὸ πρωΐ, ἀργά, καμαρωτὰ καὶ δὲν ἔδωσε καμιὰ ύποψία. Στοῦ 'Αγα τὴ βρύση πότισε τ' ἄλογα. Ξακολούθησε τὸ δρόμο του, ἔφτασε στὸ χωριό, τέλειωσε τὸ σκοπό του, ἔκοψε καὶ σανὸ καὶ γύρισε μὲ τὸν τρανὸ τὸ λόγο γραμμένο βαθιά στὰ φυλλοκάρδια του, που δ Χατζῆ - Μελέτης, τῆς Χασιᾶς ὁ Καπετάνιος, κι δ Μητρο-Λέκας τοῦ Μενιδιοῦ μὲ δισταγμὸ τοῦ ἐμπιστευτήκανε, γιατὶ τὸν

εἶδανε τόσο μικρό. Μὰ τὸ παιδὶ αὐτὸς δ λόγος τὸ μεγάλωσε καὶ τὸ 'καμε ἀντρα, ἀξιο νὰ φυλάξῃ τὸ διαμάντι τ' ἀξετίμητο καὶ στὸ φῶς νὰ μὴν τὸ δείξῃ παρὰ μοναχὰ στῶν προεστῶν τῆς 'Αθήνας τὴν καρδιὰ νὰ τὸ ἐμπιστευτῇ βαθιά...

Γύρισε ὅπως ἥρθε, ἥσυχα καὶ χωρὶς κανένα πρόσκομμα, καὶ τράβηξε ἵσια στοῦ παπποῦ του. 'Εκεῖ δὲν τὸν ηὔρε τὸ γέρο του παππού. Μὰ ἡ γιαγιά του ἥταν ἀνω κάτω. Καὶ σὲ λίγο, νὰ κι ἔφτασε κι ἡ μάννα του.

— "Αχ, παιδάκι μου, ἥρθες; εἶπε ἡ μάννα..."

Σὲ λίγο ἔφτασε δ γέρο - Θωμᾶς. "Ητανε πολὺ χλωμὸς κι ἀνήσυχος. "Αμα δμως εἶδε τὸ παιδὶ, ξαλάφρωσε ἀπὸ τὴ λα-

χτάρα πού τὸν ἔπινιγε. Πήρε βαθειά ἀναπνοὴ κι εἶπε μὲ ἐλαφρὴ τρεμούλα στὴ φωνὴ του:

— ?Ηρθες, παιδί μου; Πᾶμε μέσα...

Περάσανε στὸ πιὸ βαθὺ δωμάτιο, ποὺ δὲν εἶχε ἐκεῖ παράθυρο.

— Λέγε τώρα γρήγορα... Τί απόκριση μᾶς φέρνεις;

— Στὶς εἰκοσιέξι τοῦ μηνὸς ('Απριλίου) νὰ τοὺς καρτεροῦμε. Θὰ μποῦνε ἀπὸ τὰ τείχια, ἀνάμεσα πόρτα 'Αγι.-'Αποστόλων καὶ τῆς Μπουμπουνίστρας. Ξημερώματα, εἴπανε, σιτάρι - κριθάρι, δσο μοναχᾶ νὰ ξεχωρίζεται...

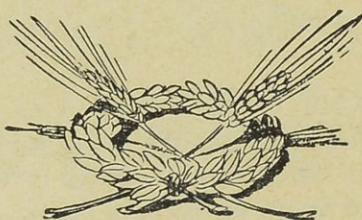
— Καλά, παιδί μου, σιτάρι - κριθάρι... Τρέχα τώρα ἔξω νὰ φανῆς, νὰ παίξῃς μὲ τ' ἄλλα τὰ παιδιά. Καὶ σὲ κανένα τίποτα νὰ μὴ μιλήσῃς. 'Αγκαλά, δὲν εἰν' ἀνάγκη αὐτὸν νὰ σοῦ τὸ πῶ. Τὸ ξέρεις μοναχός σου.

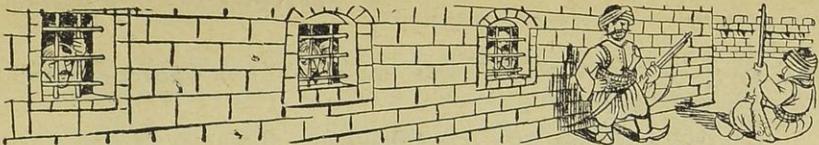
— Καλά, παππού! εἶπε τὸ παιδί χαρούμενο κι ἔτρεξε στὰ παιγνίδια του.

Σὲ λίγες μέρες οἱ χωριάτες πατοῦσαν τὴν 'Αθήνα ξαφνικὰ κι ἀδερφωμένοι μὲ τοὺς πολίτες κλείσανε τοὺς Τούρκους στὴν 'Ακρόπολη.

«Τὰ Παλληκάρια τὰ παλιὰ :

Γιάννης Βλαχογιάννης

Ο ΗΡΩΑΣ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ

(Παράδοση λαϊκή)

Μ' ἔν α πή δη μα. "Οταν ήμουν μικρή, μοδ διηγήθηκαν μιάν ιστορία, που δσα χρόνια κι ἀν περάσουν, δέν θά τή λησμονήσω ποτέ. Τόσο ζωηρά ἐμεινε στήν ενθύμησή μου.

'Η ώραια πόλη τῶν Σερρῶν ἦταν ἀκόμη σκλαβωμένη καὶ σὰ νὰ μὴν ἔφθανε αὐτὸν μεγάλη δυστυχία βασάνιζε τοὺς Χρι· στιανούς. Βροχές καὶ χαλάζι εἰχαν καταστρέψει ὅλα τὰ γεννήματα καὶ ὅλα τὰ σπαρτά τους. Καὶ δύμως ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ πληρώνουν πολὺ βαρεῖς φόρους στοὺς Τούρκους. Μά ἐπειδὴ δὲν εἰχαν νὰ πληρώσουν, οἱ φυλακές ἦσαν γεμάτες ἀπὸ χρεο· φειλέτες Χριστιανούς.

Τὰ χρόνια αὐτὰ τῆς δυστυχίας ἔτυχε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν πόλη τους ἔνας μεγάλος Βεζύρης, που τὸν εἶχε στείλει ἀπὸ τὴν Πόλη δ Σουλτάνος. 'Ο Βαλής, γιὰ νὰ τὸν εύχαριστήσῃ, τοῦ ἔκαμε πολλὰ γεύματα, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸν κολακεύσῃ ἀκόμη πε· ρισσότερο, σκέφθηκε νὰ τοῦ κάμη καὶ ἔνα ἔξαιρετικὸ στήν ἔξοχήν.

"Ἐξω ἀπὸ τίς Σέρρες ἦταν μιὰ μαγευτικὴ θέση σὲ μιὰ ρεμα· τιά, που χώριζε δυὸ βουνά. Νερά καθάρια, που κυλούσαν μὲ γλυκό κελαρυσμό, δάση ἀπέραντα καταπράσινα στόλιζαν τὴν μαγευτικὴ ἔκεινη ἔξοχήν. Μιὰ γέφυρα, τόσο δὰ στενή, που οὔτε ἐλάφι δὲν μποροῦσε νὰ περάσῃ ἐπάνω της, ἔνωνε τὰ δυὸ βου· νά. "Εστεκε καμαρωτὴ καμαρωτὴ καὶ κάτω ἦταν ἄβυσσος· τὴν εἰχαν χτίσει σὲ παλαιούς χρόνους γιὰ νὰ μεταφέρουν τὸ νερὸ ἀπὸ τὸ ἔνα βουνὸ στὸ ἄλλο· ἦταν δηλαδὴ ὕδραγωγεῖο.

'Ο Βεζύρης ἐμεινε ἐνθουσιασμένος καὶ συχνὰ εύχαριστοῦσε τὸ Βαλή γιὰ τὴν ώραια ἰδέα του, που στρώθηκε τὸ τραπέζι στὴν ἔξοχήν, καὶ γιὰ τὴν πολυτέλεια τῶν φαγητῶν. 'Αλλὰ δ Βα· λής δὲν ἦταν ίκανοποιημένος· συχνὰ κοίταζε τὴ γέφυρα σὰν

κάτι νὰ συλλογιζόταν. "Εξαφνα προσκαλεῖ τὸν ὑπασπιστὴ του καὶ κάτι τοῦ λέγει στ' αὐτὶ.

'Εκεῖνος στάθηκε σάν ἀπολιθωμένος· τόσο τὸν ἐτάραξε τὸ μυστικὸ τοῦ Βαλῆ.

— Πήγαινε, τοῦ εἶπε, νὰ μοῦ φέρης ἔδω κανέναν, ποὺ μὲ τὸ ἄλογό του νὰ περάσῃ τρεχάτος μ' ἔνα πήδημα ἀπὸ τὸ ἔνα βουνὸ στὸ ἄλλο, ἐπάνω ἀπὸ τὴ γέφυρα.

Καὶ ποιὸς θὰ δεχόταν νὰ διασκεδάσῃ μὲ τὸ θάνατό του τὸ Βαλῆ; Καὶ δὲ τολμηρότερος καβαλάρης δὲ θὰ κατώρθωνε ἔνα τέτοιο πήδημα! Τὸ χάσμα ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δυὸ βουνὰ ἥταν φοβερό· ἡ ἄβυσσος κάτω βαθειά· ἄλλὰ καὶ πρὶν προφθάση νὰ πέσῃ νεκρὸς κάτω στὸ ποτάμι, κομμάτια θὰ γινόταν ἐπάνω στοὺς βράχους. Καὶ ποιὸς ὅμως τολμοῦσε νὰ εἴπῃ ὅχι στὸν παντοδύναμο Βαλῆ;

"Εσκυψε λοιπὸν δὲ ἀξιωματικός, δείχνοντας ἔτσι τὴν ὑποταγὴ του, κι ἔφυγε συλλογισμένος.

Σὲ λίγο δὲ κήρυκας ἔτρεχε βιαστικὸς σ' ὅλη τὴν πόλη γιὰ νὰ διαλαλήσῃ τὴν ἐπιθυμία τοῦ κυρίου του καὶ τὴ μεγάλη ἀμοιβή, ποὺ περίμενε ἐκεῖνὸν ποὺ θὰ τὸ κατώρθωνε.

Ἐτίχε τελειώσει τὸ γεῦμα καὶ οἱ χοροὶ ἔξακολουθοῦσαν· τὰ γύρω βουνὰ ἀντιλαλοῦσαν ἀπὸ τὰ ντέφια καὶ τὰ τραγούδια. "Ἐνας σχοινοβάτης ἔτοιμαζόταν ἐμπρός στὸ Βεζύρη νὰ κάμη τὰ γυμνάσματά του γιὰ νὰ τὸν διασκεδάσῃ. "Εξαφνα ἔνας νέος ὁς δεκαοκτὼ ἐτῶν, ψηλός, συμπαθητικός, ἥρθε καὶ στάθηκε ἐμπρός στὸ Βαλῆ.

— "Εγώ, Βαλή μου, θὰ κάμω αὐτὸ ποὺ ζήτησες, τοῦ εἶπε.

— "Εχεις ἄλογο, τὸν ρώτησε δὲ Βαλῆς, ἀφοῦ τὸν κοίταξε ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια, ἡ νὰ σοῦ δώσω ἀπὸ τὰ δικά μου;

— "Οχι, Βαλή μου, ἔχω δικό μου.

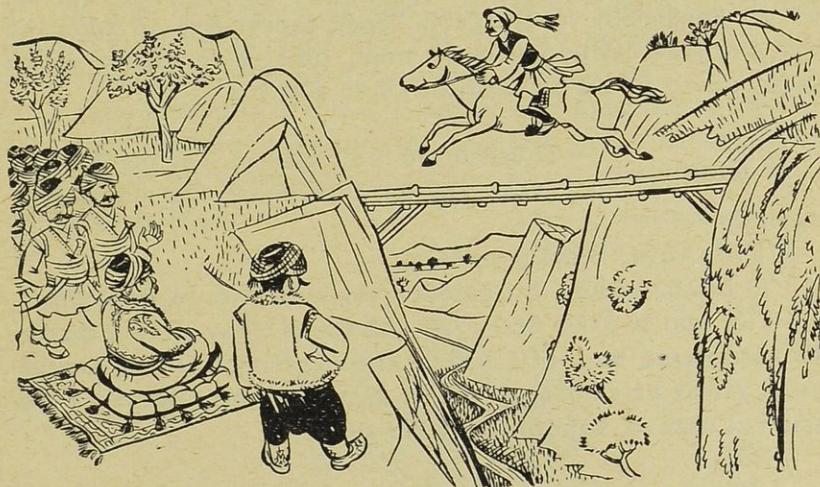
°Ηταν Χριστιανὸς δὲ νέος· Βαγγέλη τὸν ἔλεγαν, καὶ ἔτσι ὅλοι τὸν ἔξεραν στὴν πόλη. °Απὸ μικρὸς εἶχε χάσει τὸν πατέρα του καὶ ἀπὸ τότε δὲ, τι ἐργασία τοῦ ἔδιναν, δσσο δύσκολη κι ἄν ἥταν, προσπαθοῦσε νὰ τὴν κάμη· ἐπρεπε νὰ συντηρῇ τὴ μητέρα του, ποὺ τὸν εἶχε μονάκριβο.

°Οταν μεγάλωσε, ἔγινε ταχυδρόμος καὶ παραγγελιοδόχος.

'Εκείνο τὸν καιρὸν δὲν ύπηρχαν οὕτε δρόμοι, οὕτε ταχυδρομεῖα. Πήγαινε λοιπὸν ἀπὸ τὸ ἔνα χωριὸ στὸ ἄλλο κι ἀπὸ τὴν μιὰ πόλη στὴν ἄλλη, μέσ' ἀπὸ ἀπάτητα βουνά καὶ ἀπὸ λασπόδρομους, πότε γιὰ νὰ μεταφέρῃ ἐμπορεύματα, χρήματα καὶ γράμματα τῶν Χριστιανῶν ἢ καὶ τῶν Τούρκων, καὶ πότε γιὰ καμιὰ παραγγελία ἢ γιὰ νὰ ὀδηγήσῃ ταξιδιῶτες.

Εἶχε δικό του ἄλογο· καὶ καθὼς ἦταν πονετικός, τὸ ἀγαποῦσε πολὺ καὶ φρόντιζε νὰ ἔχῃ τροφή, καθαρὸ νερό, σταῦλο καθαρό· καὶ γι' αὐτὸν τὸ ζώο ἦταν ρωμαλέον. Μὲ τὴν νοημοσύνη, ποὺ ἔχουν δλα τὰ ζῶα, καταλάβαινε τὸ ἄλογο τὴν ἀγάπη τοῦ κυρίου του καὶ μὲ προθυμία τὸν ύπηρτεούσε, χωρὶς νὰ δείξῃ ποτὲ πεῖσμα ἢ κούραση.

Τὸ πλησίασε λοιπὸν τώρα ὁ Βαγγέλης κι ἄρχισε νὰ τὸ χαῖδεύῃ. "Ἐπειτα ἀνέβηκε ἐπάνω του καὶ χάθηκε ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ πλῆθος. Τὸ πλῆθος ὀλοένα γινόταν πυκνότερο, γιατὶ δλοι ἔμαθαν τὴ διαταγὴ τοῦ Βαλῆ κι ἔτρεχαν περίεργοι στὴν ἔξοχὴ νὰ ἴδοιν τί θὰ ἀπογίνη.

"Ἐξοφνα ἔνας δυνατὸς καλπασμὸς ἀντήχησε ἀπὸ τὸ ἀπέναντι βουνό. Κάποιος ἔτρεχε σὰν ἀστραπὴ πρὸς τὸ μέρος τῆς γέφυρας. Οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγούδια ἔπαψαν τότε· οἱ χορεύ-

τριες στάθηκαν ἀκίνητες μὲ τὰ ντέφια ὑψωμένα, ὅπως βρέθηκαν, μιὰ ἀνατριχίλα σύγκορμη ἔπιασε ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν Τούρκων. Βουβαμάρα χύθηκε παντού.

‘Ακουόταν τώρα ἡ βοὴ τοῦ καταρράχτη, καὶ τὸ μουγκρητό κάτω βαθιὰ τοῦ ποταμοῦ· ἀκουόταν καὶ τὸ πέταγμα τῶν κοράκων, ποὺ φτερούγιζαν, ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἄβυσσον.

“Ολ’ αὐτὰ ἔδιναν κάτι θλιβερό, κάτι πένθιμο στὸ θέαμα ἐκεῖνο· αὐτὴ δὲν ἦταν διασκέδαση. Ἡταν κάτι πολὺ φοβερώτερο καὶ ἀπὸ θανατική καταδίκη!

Καὶ αὐτὸς ὁ Βαλῆς τώρα κατάχλωμος ἔβλεπε.

‘Ο νέος, γρηγορώτερος κι ἀπὸ ἀστραπή, πλησίαζε τὴ γέφυρα. Θά ἔλεγε κανείς, ὅτι στὰ στήθη ὅλων ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων εἶχε σταματήσει ἡ ἀναπνοή!

Γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸν εἶδαν ἐπάνω στὸ ἄλογό του ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δυὸ βουνά μὲ τὴ φοβερὴ ἄβυσσο κάτω, ἐπάνω ἀπὸ τὴ γέφυρα. Οὕτε τὴν ἄγγιξαν τὰ πόδια τοῦ ἀλόγου, ἀλλὰ μὲ δρυμὴ τὴν πήδησε καὶ ἥρθε καὶ στάθηκε ἐμπρὸς στὸ Βαλῆ.

“Ενα πλῆθος χέρια ἀπλώθηκαν, γιὰ νὰ κρατήσουν τὸ νέο, νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ζεπεζέψῃ. Ιδρώς ἔτρεχε ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, ἀναπνοὴ δὲν μποροῦσε νὰ πάρῃ· μὰ εἶχε τὸ χαμόγελο στὰ χείλη καὶ τὰ μάτια του ἔλαμπαν ἀπὸ εύτυχία!

·Η ἀμοιβή. —Τὶ θέλεις νὰ σοῦ δώσω; Τὸν ρωτᾷ ὁ Βαλῆς. “Ο, τι καὶ ἀν ἐπιθυμήσης, δὲ θὰ σοῦ τὸ ἀρνηθῶ.

—“Εναν καφέ, Βαλή μου, θέλω!

‘Ο Βαλῆς νόμισε, ὅτι ζητοῦσε τὸν καφὲ γιὰ νὰ συνέλθη.

—Πές μου τί ἄλλο θέλεις νὰ σοῦ δώσω! Ξαναεἴπε ὁ Βαλῆς. Τὸ κατόρθωμά σου ἀξίζει δ, τι κι ἀν ζητήσης. Θέλεις ἔνα μεγάλο χτῆμα μὲ εἰσόδημα γιὰ νὰ ζήσης πιὰ σὰν ἀφέντης; Θέλεις καὶ κανένα παράσημο νὰ δοξαστῆς;

—“Οχι!

—Μήπως προτιμᾶς, τὸν ρώτησε τότε καὶ ὁ Βεζύρης, νὰ σὲ πάρω στὴν Πόλη νὰ γίνης ἀκόλουθος τοῦ Σουλτάνου; Παλληκάρι σὰν καὶ σένα ἀξίζει νά ’ναι ὑπασπιστής του!

—“Οχι!

— Μήπως σοῦ δρέσει καλύτερα, ἀντὶ νὰ σὲ λένε μονάχα Βαγγέλη, νὰ σὲ δόνομάσωμε ἀπὸ σῆμερα Βαγγέλη Ἐφέντη ἢ Βαγγέλη Πασά; πρόσθεσε δὲ Βεζύρης, συγκινημένος, γιατὶ πάντοτε θαύμαζε τὴν ἀνδρεία.

— "Ἐν αὐτῷ καφὲ μόνο θέλω! Ξαναεῖπε τώρα σταθερὰ δὲ νέος. 'Αλλὰ αὐτὸν τὸν καφὲ ζητῶ νὰ μοῦ τὸν ψήσουν μὲ ὅλα τὰ χαρτιά, ποὺ σ' αὐτὰ εἶναι γραμμένα τὰ χρέη τῶν Χριστιανῶν.

Τὸ γενναῖο παλληκάρι περιφρόνησε καὶ κτήματα καὶ δόξα καὶ πλούτη, γιὰ νὰ σώσῃ τοὺς Χριστιανούς, ποὺ ἔλυσαν στὶς φυλακές.

Γιὰ μιὰ στιγμή, Βαλῆς καὶ Βεζύρης ἔμειναν σιωπηλοὶ καὶ κοίταξαν μὲ θαυμασμὸν τὸ νέο. "Ἐπειτα ὁ Βαλῆς χτύπησε τὰ χέρια.

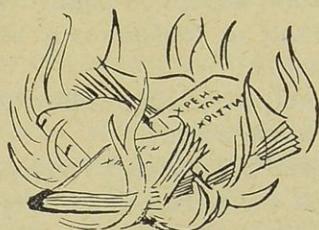
— Πήγαινε, εἶπε στὸν ἀξιωματικό, ποὺ ἔτρεξε νὰ λάβῃ τὴν διαταγή, νὰ μοῦ φέρης ἐδῶ τὸν εἰσπράχτορα τῶν φόρων μὲ τὰ βιβλία του.

Σὲ λίγο στὴν ἄκρη τῆς γέφυρας, στὸ κατάφυτο βουνό, μιὰ μεγάλη πυρκαϊά φεγγοβόλησε· τὴν ἄναψαν μὲ τὰ χαρτιά, ποὺ εἶχαν γραμμένα σ' αὐτὰ τὰ χρέη τῶν Χριστιανῶν.

‘Ο καφές Ψήθηκε μ' αὐτά. 'Εκατοντάδες Χριστιανῶν βγῆκαν ἐλεύθεροι μέσ' ἀπὸ τὶς σκοτεινές φυλακές καὶ ξαναβρῆκαν τὰ παιδιά τους, τὶς μητέρες τους, τὶς οἰκογένειές τους... ✓

« 'Ο ήρωας τῶν Σερρῶν »

Ἀρσινόη Παπαδοπούλου
(Διασκευὴ N. A. K.)

ΓΙΑΝΝΟΣ ΣΤΑΘΑΣ

[Ψηλά στὸ Βελούχι ἦταν φωλιασμένο ἐπάνω ἀπὸ ἑναν γκρεμὸ τὸ χωριό Κρονονερίης, ὅνομα καὶ πρόσωπο, γιὰ τὰ κρύνα νερά τουν. Κάτω βαθειὰ φεματιά, ἡ φεματιά τοῦ Βαρλαάμ, δύναμισμένη ἀπὸ τὸ ἐκκλησιδάνι τοῦ Βαρλαάμ, ποὺ ἀσκήτευσε ἔκει ἑνας μοναχὸς Βαρλαάμ ἀπὸ τὰ Μετέωρα. Ἀρχὲς τοῦ 1821, ὁ Κρονονερίης εἶχε μισὴ χιλιάδα ψυχές, μικροὺς μεγάλους. Μὰ ἀπὸ τοὺς μικροὺς ὁ Γιάννος Σταθᾶς στάθηκε μεγάλος, ποὺ τίμησε τὸ χωριό καὶ τὴν Πατρίδα.]

Στὴ φεματιὰ τοῦ Βαρλαάμ... Μπῆκε τὸ καλοκαίρι. Χωριανοί, ποὺ ἥρθαν ἀπὸ κάτω, εἶπαν, πώς τέτοια σοδειὰ εἶχαν χρόνια νὰ τὴν δοῦνε. "Άδειο τὸ χωριό. "Οσα χέρια βαστοῦν, δουλεύουν στ' ἀλώνια πέρα. Πότε πότε μαθεύεται κάτι γιὰ τὸ σηκωμό. "Εγινε, λέει, σφαγὴ στὸ Πέτα, μάχη τρανὴ στὴν Πλάκα. Τὸ Μεσολόγγι βαστᾶ. Τοῦτα κι ἄλλα μαθεύονταν. Μὰ ἐδῶ λαμποκοπᾶ ὁ ἥλιος καὶ τὸ βράδυ μαζώνονται καταχνιές ἀπὸ τὴν τόση λαύρα καὶ κάθονται ἀνάερα πάνω στὶς πλαγιές, θαμπώνοντας τὸ φεγγάρι.

"Ο Γιάννος Σταθᾶς ἦταν ἀνήμπορος τὶς προάλλες κι ἀνέβηκε στὸ χωριό νὰ γειάνη. Μέρα τὴν μέρα δυναμώνει. Τὸ δειλινὸ μὲ τὴν καρδάρα στὸ χέρι πάει ν' ἀρμέξῃ τὴν κατσίκα πίσω ἀπὸ τὸ μαντρί. Καὶ κεῖ ποὺ πάει, κάτι θαρρεῖ, πώς ἀγναντεύει πέρα... πέρα... κάπου μιὰ ὁρα δρόμο... στὸ μονοπάτι τοῦ Σταυροῦ... ἔνα μπουλούκι ἄνθρωποι. Τί νά 'ναι; Σουρώνει τὰ φρύδια νὰ δῇ πιὸ καλά, κάνει δυὸ βήματα νὰ σιμώσῃ, καὶ τώρα ξεχωρίζει πεντακάθαρα τὰ τουλουπάνια τῶν Τούρκων καὶ τὰ πρασινωπὰ μπαΐράκια.

Τὰ χάνει τὸ παιδί, μπερδεύεται. Βαστᾶ μὲ κόπο τὴν φωνὴ καὶ τρέχοντας γυρνᾶ στὸ σπίτι.

—Μάννα! φωνάζει. 'Ο Τούρκος! Γρήγορα! Νὰ φύγωμε!

Καὶ βγαίνει πάλι στὸ κατώφλι. Στὸ στενὸ στέκει μιὰ γριά καὶ μιὰ κοπέλα δεκαοχτώ χρονῶν.

—Τί κάθεστε;... Γρήγορα... 'Ο Τούρκος... σηκωθῆτε!

Μονομιᾶς φωτίζεται τὸ μυαλό του. Πῶς θὰ τὸ μάθουν τάχα

οί χωριανοί; 'Ανυποψίαστοι θὰ τὸν δεχτοῦν τὸν Τούρκο μέσ' στὸ σπίτι. Παίρνει μιὰν ἀπόφαση, δίχως νὰ στοχαστῇ. Τρέχει στὶς γειτονιές τοῦ χωριοῦ φωνάζοντας :

—'Ο Τούρκος... δ Τούρκος... σηκωθῆτε!... Φευγάτε στὸ βουνό... δ Τούρκος!...

Τρέχει, φωνάζει, κοντοστέκει μιὰ στιγμή, φωνάζει, χτυπά μιὰ γνωριμὴ θύρα, φωνάζει, φθάνει μπρὸς στὴν ἐκκλησία, φωνάζει :

—'Ο Τούρκος... πλακώνει δ Τούρκος... Φευγάτε... Φευγάτε!...

Σηκώθηκε στὸ πόδι τὸ χωριό. 'Ακοῦς ξεφωνητὰ καὶ βόγγους γυναικῶν καὶ κατάρες.

—Θεὲ καὶ Κύριε! Τί εἶναι πάλι τοῦτο τὸ κακό! Σπλαχνίσου μας, Θεέ μου!

Μὰ λέγοντας, γυναῖκες, γέροι καὶ παιδιά, μαζώνουν βιαστικὰ τὰ πράματα καὶ τὰ φορτώνονται νὰ φύγουν. 'Η μέρα λιγώθηκε. Οἱ καταχνιές λίγο λίγο ξεδιπλώνονται ἀλαφρότατα πάνω στὰ ραχοβούνια, καὶ τὸ φεγγάρι, ποὺ ξεμύτισε ἀπὸ τ' ἀντικρυνὸ τὸ διάσελο, σκορπά ἔνα φῶς γαλατερὸ σὰν περασμένο ἀπὸ τουλουπάνι.

Στὴ ρεματιὰ τοῦ Βαρλαάμ, ἐκεῖ ποὺ ἡ νύχτα τοῦ καλοκαιριοῦ ἀπλώνει χιλιάδες χρόνια μιὰν ἀπέραντη σιγαλιὰ ἥρθαν ἀπόψε μερικὰ παιδιά νὰ ξυπνήσουν τὸν πιὸ βαθύ της ἀντίλαλο. 'Ο Γιάννος δ Σταθάς, δ Μήτρος τοῦ Νικολάρα, δ Λάμπρος δ Γιαβής, δ Δημητράκης δ Σαββατιανός, δ Φῶτος δ Κωστάρας κι ἄλλα πέντε ἔξι παιδιά ἔκαναν τὸ σταυρό τους κι ὠρκίστηκαν ἔτσι, μὲ δίχως ἄρματα, ν' ἀργοπορήσουν τὸν Τούρκο, δσο σταθῆ βολετό, ἐδῶ στὴ ρεματιά, γιὰ νὰ προκάνη τὸ χωριό ν' ἀδειάσῃ.

Τρέχουν, φθάνουν στὴ ρεματιά. Λιγόστεψαν τὰ νερά ἀπὸ τὸ καλοκαίρι, κι ἡ βουὴ ἔχει πάψει. Μόνο τὸ σιγανὸ δροσάτο μουρμούρισμα. 'Ακούγονται κιόλας ἀπὸ μακριὰ οἱ πέτρες, ποὺ κατρακυλοῦν κάτω ἀπὸ τῶν Τούρκων τὰ πόδια. Σὲ λίγο θά 'ναι ἐκεῖ ἀντίκρυ, σὲ λίγο θά 'ναι ἐδῶ, μπροστὰ στὴ ρεματιά.

Σκόρπισαν τὰ παιδιά ἔνα στὰ κάθε πέντε βήματα, ταμπουρωμένα πίσω ἀπὸ βράχο ἢ χαμόδεντρο. Κρατοῦν ἀπὸ μιὰ πέτρα στὸ χέρι καὶ καρτεροῦν. Τὰ παιδιά!

Μιά πέτρα, για νὰ πολεμήσουν τὸν Τοῦρκο!

Προσμένουν σκυμμένα, βουβά, ἀσάλευτα, κι ἀλήθεια ποτὲ δὲν ἦταν ἡ ρεματιά τόσο σιγαλή καὶ τόσο μυστήριο γεμάτη. Τὸ φεγγάρι κεντᾶ ἔτσι τρυφερά τὴν καταχνιά μὲ τὸ φῶς του, ἥ ἡ καταχνιά γλυκαίνει τόσο θερμὰ τοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη; Σκιές τὰ θάμνα, σκιές κι οἱ Τοῦρκοι, ποὺ κοντοζυγώνουν. Τὰ παιδιά! Τί κρῆμα! Τ' ἄρματα τὰ κούρσεψε πέρυσι ὁ Τοῦρκος, ὁ χαλαστῆς, κι οἱ ἄντρες λείπουν στὰ χωράφια καὶ στὰ λιβάδια. "Εμειναν τὰ παιδιά κι οἱ πέτρες!"

Γλυκειά ἡ νύχτα, λίγο θαμπή, ὡς νὰ μάντευε καὶ νὰ ἦταν θλιμμένη. Ἀσπρολογοῦν τὰ χαλίκια μέσ' στὴ ρεματιά, μὰ τὰ ρουπάκια μαυρολογοῦν πιὸ πάνω. Πνιγμένο φῶς, λίγο βαρὺ θαρρεῖς, ποὺ κάθισε καὶ δὲ λέει πιὰ νὰ σαλέψῃ.

‘Ωστόσο οἱ Τοῦρκοι ἔφθασαν. Οἱ τρεῖς πρῶτοι στάθηκαν κιόλας στὸν ἀντικρυνὸν τὸν ὅχτο. Οἱ ἄλλοι ἔρχονται πιὸ πίσω. Θά ’ναι ὡς τριάντα σαράντα ἄρματωμένοι.

Ξαφνικά κάτι σφυρίζει στὸν ἀέρα, κι ὁ ἔνας Τοῦρκος προλαβαίνει νὰ φωνάξῃ «Ἀμάν», τρικλίζει, ἀπλώνει τὰ χέρια, πέφτει. Τὸν βρῆκε στὸ μηλίγγι ἡ πέτρα. Σάστισαν οἱ δυὸ σύντροφοί του. Τότε ἡ μιὰ πάνω στὴν ἄλλη ἀρχίζουν νὰ βρέχουν οἱ πέτρες. Λαβωμένοι οἱ δυὸ Τοῦρκοι, πισωχωροῦν τραβώντας τὴν πιστόλα.

Τὰ παιδιά σταμάτησαν τὸ πετροβόλημα. Κι ἀκούγεται ἡ φωνὴ τοῦ Γιάννου:

— Γειά σας, μωρέ, παιδιά! Τὰ βόλια μας τούς βρῆκαν στὰ μηλίγγια! Γειά σας, ἀφέντες!

Μὰ τὸ εἶχαν πάρει ἀψήφιστα τοῦ Κρυονερίτη τὰ παιδιά. Οἱ Τοῦρκοι συναγμένοι τώρα προχωροῦν καὶ φθάνουν. Ψάχνουν νὰ δοῦν, ὅμως δὲν ξεχωρίζουν τίποτε. Μαρμαρωμένα τὰ παιδιά προσμένουν. Οἱ Τοῦρκοι τότε σηκώνουν τὰ τουφέκια τους καὶ βαροῦν ἵσια μπρός, στὰ τυφλά, νὰ ξεκαθαρίση ὁ τόπος. Βρόντησε, σείστηκεν ἡ ρεματιά, κι ἀστραψε ὡς δὲν ἀστράφτει καὶ βροντᾶ, μηδ' ὅταν ξεσπᾶ τὸ ἄγριο πρωτοβρόχι. Τὰ παιδιά ζολίστηκαν, δὲν τὸ εἶχαν φανταστῆ αὐτό. Τὰ πιάνει ἡ λαχτάρα νὰ φύγουν νὰ σωθοῦν.

— Παναγίτσα μου! λένε καὶ σταυροκοπιοῦνται.

Ξεσέρνονται μὲ τὴν πλάτη πρὸς τὰ πίσω ἔνα ἔνα προσεκτικά, πρὶν ἀστράψῃ τὸ δεύτερο τουφεκίδι. Τραβιοῦνται ἀπὸ θάμνο σὲ θάμνο, ώσαν τὸ φῖδι ποὺ κρύβεται στὰ κλαδιά. Οἱ Τούρκοι ἀκούοντας τὸ σούρσιμο ξαναβαροῦν μέσ' στὰ δλα. Μὰ φοβισμένοι κι αὐτοί, μὴ ζέροντας πόσοι καὶ ποιοὶ γκιασούρηδες φυλάγουν στὴ ρεματιά, κοντοστέκονται, ἀργοποροῦν.

Κάθε στιγμὴ αἰώνας, μὰ καὶ κάθε λεπτὸ περνᾶ στὴ στιγμή. Πῶς νὰ μετριοῦνται τέτοιες δρες! Στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ γίνονται θάματα, καὶ δράματα στὴ ρεματιά. Τὰ παιδιά μάκρυναν, στάθηκαν πάλι, ξαναφεύγουν. Μὰ δ ὁ Τούρκος ξεκίνησε κι αὐτὸς καὶ προχωρεῖ, περνᾶ τὴ ρεματιά. Μιὰ φωνὴ τούρκικη ξεσπά ἀλλαγμένη:

—'Εδῶ εἶναι! Νά τος! Σκυλί! παιδὶ τοῦ σκύλου!

Μιὰ τουφεκιά ξερή. Κι ἡ φωνὴ τοῦ Γιάννου τοῦ Σταθῆ, ποὺ βόγγηξε καὶ λέει.

— Μαννούλα μου!.. Μὲ φάγανε! Μαννούλα μου!..

Τὸ μνημεῖο. Δυὸς μῆνες ύστερώτερα, ἔνα ἄλλο μπουλού-
κι ἀρματωμένο περνᾶ τὴ ρεματιά. Μὰ τοῦτο
εἶναι δικοὶ μας, παλληκάρια μὲ τὸν καπετάνιο τους. 'Ο καπετά-
νιος εἶναι σαραντάρης, μαυριδερός, πιὸ κοντὸς παρὰ ψηλός, ξε-
ραγκιανός, μὲ μακριὰ μουστάκια, μάτια ἀστραφτερά. Στέκει
καὶ ρωτᾷ τὸ παλληκάρι, ποὺ βαδίζει δίπλα του.

—'Εδῶ εἶναι;

—'Εδῶ καπετάνιε!.. 'Ο πασάς ἐρχόταν ἔτσι... ἀπὸ τὸ μο-
νοπάτι... τὰ παιδιά εἶχαν ταμπουρωθῆ ἐδῶ δά... Θωρεῖς;..

Δείχνει μὲ τὸ χέρι.

—'Η ἀργοπορία τούτη, λέει, τὸ παλληκάρι, τόσωσε τὸ χωριό...
τοὺς χωριανοὺς θέλω νὰ πῶ. Πρόκαναν κι ἔφυγαν σηκώνοντας
ὅ, τι ἀκριβὸ εἶχε ὁ καθένας. Οἱ Τούρκοι βρῆκαν ἄδειο τὸ χωριό.
Λίγα πράματα βρῆκαν. Ξέσπασαν, τὸ λοιπόν, στὰ σπίτια. "Ε-
βαλαν φωτιά καὶ τὰ ἔκαψαν. Κάπου τὰ μισὰ καλύβια. Τὰ παι-
διά πρόλαβαν καὶ ἔσμιξαν τοὺς γονιούς. 'Εξὸν ἀπὸ τοῦτον τὸ
Γιάννο, ποὺ σοῦ λέω, καπετάνιε. Τὸν βάρεσαν κατάσταυρα τὰ
βόλια, ἔνα στὸ μεσόφρυδο κι ἔνα στὸ μπούτι... .

‘Ο Φῶτος δ Κωστάρας, ποὺ ἔμεινε πιὸ πίσω ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἶδε, λέει, ποὺ τὸν σήκωναν οἱ Τοῦρκοι καὶ τὸν ἔφεραν ἐμπρὸς στὸν πασά. Δὲν πρόθασε τὸ παιδί νὰ τοῦ μιλήσῃ. Ξεψύχησε μπροστά του. ‘Ο πασάς διάταξε νὰ τὸ θάψουν τὸ παιδί καὶ νὰ τοῦ πάρουν τ’ ἄρματα. Μὰ αὐτός, ὅχι πιστόλα, μὰ οὐδὲ μαχαίρι βαστοῦσε ἀπάνω του... Σὰν ἔφυγαν οἱ ἄπιστοι καὶ γύρισαν οἱ χωριανοί, τὸ διάβασαν τὸ παιδί, καθὼς τοῦ πρέπει.

‘Ο καπετάνιος φώναξε τὸ πρωτοπαλλήκαρό του:

— Νὰ σηκώσωμε μνημούρι στὸ ἄξιο τὸ παλληκάρι, διατάζει. ‘Απὸ μιὰ πέτρα ὁ καθένας, νά ’ναι σὰ βράχος.

Ζύγωσαν ὅλα τὰ παλληκάρια, καὶ τὸ καθένα ἔφερε μιὰ πέτρα ἀπὸ τὴν ρεματιὰ νὰ σηκωθῇ τὸ μνῆμα. “Υστερα δ καπετάνιος διάταξε καὶ τράβηξαν τρία παλληκάρια ἀπὸ τρεῖς τουφεκιές, ἔτσι ποὺ ν’ ἀντιλαλήσουν οἱ πλαγιές καὶ τὰ φαράγγια.

“Εφυγε μονήμερα δ καπετάνιος μὲ τὰ παλληκάρια του. Καὶ σὰν ἔφεραν τ’ ἄλλο πρωὶ τὴν μάννα τοῦ Γιάννου νὰ δῃ τὸ μνημούρι τοῦ γυιοῦ της, ἡ μαυροφορεμένη ρώτησε:

— Ζωὴ νά ’χῃ δ καπετάνιος, γυιόκα μου, λέει. Καὶ ποιὸ εἶναι τ’ ὄνομά του;

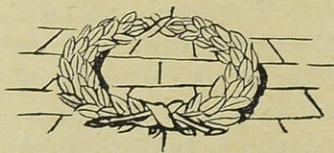
— Καραϊσκάκης, κυρά.

‘Η μάννα δὲν ἀποκρίθηκε. Δὲν τὸν ἔχει ἀκουστὰ τὸν καπετάνιο.

Σὰν ξαναμπῆκε δ χειμώνας, τὸ χωριὸ ζάρωσε πάλι ἐκεῖ στὰ βράχια ἀπάνω ἀπὸ τὸ γκρεμό. Θαρρεῖς κάτι τί, προσιώνιο κι αὐτό, μαζὶ μὲ τὸν κόσμο χτισμένο. Ζάρωσε νὰ ξεχειμωνιάσῃ. Καὶ, ώσάν κάθε χρόνο, τυλίχτηκε πάλι στὰ σύννεφα, ἐκεὶ κοντά στὸ μνημούρι τοῦ Γιάννου, τοῦ παιδιοῦ ποὺ κίνησε μὲ μιὰ πέτρα στὸ χέρι νὰ χτυπήσῃ τὰ τρανὰ τ’ ἀσκέρια τοῦ Σουλτάνου.

Περιοδικὸν «Νέα Έστια»

Θανάσης Πετσάλης

ΓΙΑΤΙ ΕΠΟΛΕΜΗΣΑΜΕ

Τὸ πρωὶ τῆς 28 Ὁκτωβρίου 1940, ποὺ ἀρχισε ὁ ἀγώνας ἐκεῖνος, ποὺ εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους καὶ πιὸ δύσκολους, ἀπὸ δσους ἑγνώρισε στὴν ἴστορία της ἡ Ἑλλάδα, ἐκεῖνο τὸ πρωὶ ἐγινήκαμε ὅλοι ἔνα σῶμα καὶ μιὰ ψυχή. Ποιὸς ἦταν ὁ σκοπός, ὁ ύψηλὸς σκοπός, ποὺ μᾶς ἐνέπνευσε ὅλους, ποὺ μᾶς ἐμψύχωσε, ποὺ μᾶς ἔσπρωξε πρὸς τὸν κίνδυνο, πρὸς τὴν νίκη, πρὸς τὸ θάνατο; Μὲ ποιὰ λέξη νὰ τὸν δόνομάσωμε αὐτὸν τὸν σκοπό; Μόνον μιὰ ὑπάρχει: ΕΛΛΑΔΑ.

Μόνον μέσα σ' αὐτὴν χωροῦν ὅλα, δσα θὰ ἥθελαμε νὰ ἐκφράσωμε κι δσα τότε ἐσυσσωρεύονταν κι ἐσυνωστίζονταν στὴν ψυχή μας.

ΕΛΛΑΔΑ!

Δὲ σημαίνει ἔνα γεωγραφικὸ χῶρο ἡ Ἑλλάδα: γιατὶ ἡ Ἑλλάδα εἶναι κάτι, ποὺ μόνο λιγες Πατρίδες ἥμπορεῖ νὰ εἶναι: Ἡ Ἑλλάδα εἶναι μιὰ ἰδέα.

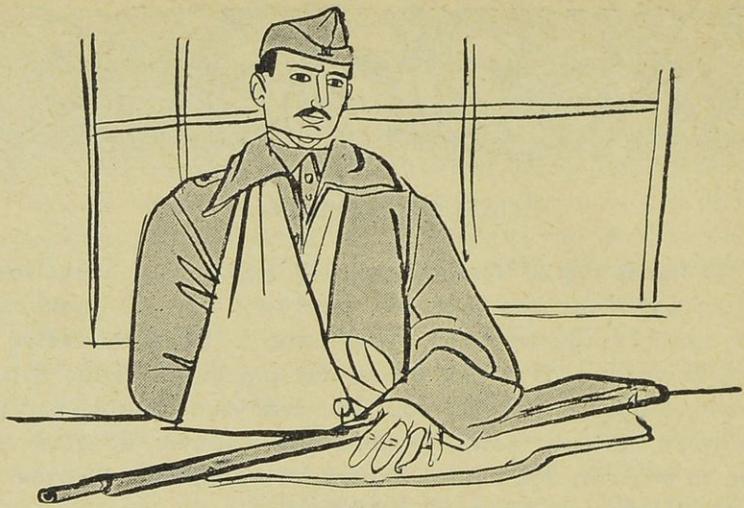
Ἡμπορεῖτε νὰ πῆτε, πὼς ἡ Βουλγαρία, ἡ Σλοβακία, ἡ Οὐκρανία εἶναι μιὰ ἰδέα; Θὰ ἥταν ἀστεῖο καὶ νὰ τὸ σκεφθῇ κανεὶς. "Ομως ὅλη ἡ ἐλεύθερη διανόηση τῆς Οἰκουμένης ἀναγνωρίζει τὴν Ἑλλάδα γιὰ ἰδέα. Γιὰ μιὰν ἰδέα ἐπολέμησε ὁ φαντάρος τῆς 28ης Ὁκτωβρίου 1940. Ἀλλὰ τί σημαίνει αὐτὴ ἡ ἰδέα;

Ἡ Ἑλλάδα δὲν ἐκφράζει κανένα ἰδανικὸ ύλικῆς δυνάμεως καὶ βίας, ἀλλὰ τὸ ἰδανικὸ μιᾶς ἥθικῆς ἀνωτερότητας καὶ μιᾶς πνευματικῆς ύπεροχῆς. Ἡ Ἑλλάδα δὲν ἀγωνίσθη μέσα στὶς χιλιετηρίδες τῆς ἴστορίας, παρὰ γιὰ ἰδανικὰ ἀνώτερα ἀπὸ τὴν ύλικὴ δύναμη κι ἀπὸ τὴν ὡμὴ κατάκτηση.

"Αγωνίσθη γιὰ τὴν ἐλεύθερία, τὴ δική της καὶ τῶν ἄλλων, γιὰ τὴ δικαιοσύνη, γιὰ τὴν ειρήνη. Αὐτὸ θὰ μείνῃ ἡ ἀποστολή της.

Οἱ φαντάροι, ποὺ ἔξωρμησαν τὴν 28ην Ὁκτωβρίου 1940, ἥσαν ἀγωνιστὲς τῆς ἐλεύθερίας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ειρήνης.

Κωνσταντῖνος Τσάτσος

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΠΛΗΓΩΜΕΝΟΥ

Σοῦ στέλνω μοσχοίβανο μὲ τ' ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ
καὶ δέξου μιὰ παράκληση κι ἀπ' τὰ δικά μου χείλια,
τώρα ποὺ ἡ νύχτα ἡ ξάστερη γλυκόφωτα καντήλια
Σοῦ ἀνάβει τ' ἀστρα τοῦ οὐρανοῦ.

Γλυκειὰ τοῦ κόσμου Δέσποινα, μιὰ χάρη θέλω νὰ μοῦ κάνης
Τὸ χέρι μου νὰ γειάνης,
τὸ χέρι ποὺ λαβώθηκε βαριὰ ἀπὸ τὸν ἐχθρό μου
καὶ σκλαβωμένο τώρα στέκει,
γιὰ νὰ μπορέσω γρήγορα νὰ ξανακάνω τὸ σταυρό μου,
νὰ ξαναπιάσω τὸ ντουφέκι!...

Δὲν εἶμαι ἔγώ τὸ "Αδικο, τὸ Δίκιο εῖμ' ἔγώ,
Δὲν εῖμ' ἔγώ δ κατακτητής, ἔγώ εῖμ' ἡ Ἑλλάδα,
κι ἔστησα ἔδω τὴ λόγχη μου ἀλύγιστη λαμπάδα
τῇ 'Υπερμάχῳ Στρατηῷ,
νὰ πολεμάω μερόνυχτα, δ "Αγια Παρθένα,
γιὰ τὴν Πατρίδα δρθιος, γονατιστὸς γιὰ Σένα!...

Tīmos Mωραϊτίνης

Τὸ πρωῖ τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης ἡμέρας δὲ ραδιοφωνικός μας σταθμὸς μετέδωσε:

Τὸ πρῶτον ἀνακοινωθὲν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ:

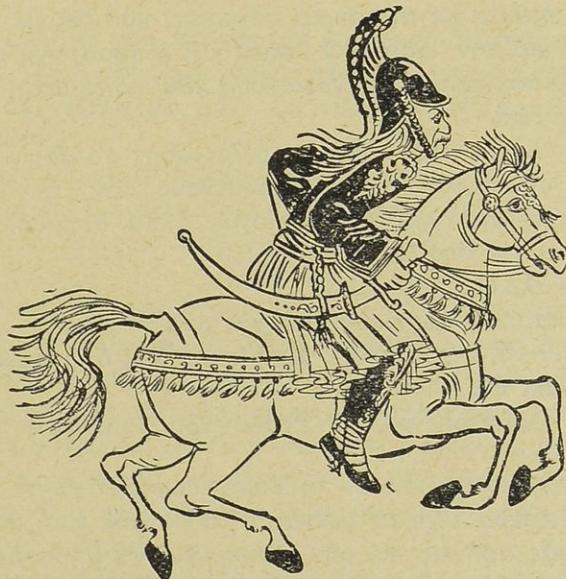
«Ἄι Ἱταλικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις προσβάλλουν ἀπὸ τῆς 5.30' π. μ. σήμερον τὰ ἡμέτερα τμήματα προκαλύψεως τῆς Ἑλληνοαλβινῆς μεθορίου. Αἱ ἡμέτεραι δυνάμεις ἀμύνονται τοῦ πατρίου ἐδάφους».

Τὸ μεσημέρι τῆς 7διας ἐκείνης ἡμέρας δὲ ραδιοφωνικός σταθμὸς μετέδωσε τὴν ἐπόμενη ἔμμετρη Ὅποθήκη τοῦ γηραιοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ, ποὺ ἔζούσεν ἀκόμη τότε:

Αὔτὸ τὸ λόγο θὰ σᾶς πῶ, δὲν ἔχω ἄλλο κινένα:

Μεθῦστε μὲ τ' ἀθάνατο κρασὶ τοῦ Εἰκοσιένα!

Κωνσταντίνος Παλαμᾶς

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΝΩΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΔΑ

‘Η Εύαγγελία. — Φεύγομε, Εύαγγελιά· πήρα ἄδεια ἀπὸ τὸ λοχαγὸν καὶ ἥρθα νὰ σᾶς χαιρετῆσω! Εἶπε στὴ γυναίκα του δὲ φαντάρος, ποὺ μόλις προχθὲς φόρεσε τὸ χακί. Καὶ φιλεῖ γυναίκα καὶ μικρά του τρυφερά.

— Σᾶς ἀφήνω γειά!

— Στὸ καλό, πατερούλη!

— Στὸ καλό, Γιώργο μου! ‘Ο ἀϊ-Δημήτρης καὶ ἡ Μεγαλόχαρη μαζὶ σου! Εἶπε καὶ ἡ Εύαγγελία καὶ τοῦ ἔδωσε γιὰ φυλαχτὸν ἔνα εἰκονισματάκι τοῦ ἀγίου Δημητρίου.

Τίποτε ἄλλο δὲν εἶπαν· οὕτε δάκρυα, οὕτε λυγμοί. ‘Ο Γιώργος Δημάδης καὶ ἡ γυναίκα του, Θεσσαλονικιώτες, ἀπὸ τὴ ρίζα τῆς γενιᾶς τους Μακεδόνες, χωρίστηκαν ἀδάκρυτοι. Νόμιζες, πῶς κάποια Μακεδόνισσα τοῦ παλιοῦ καιροῦ κατευοδώνει ἀτάραχη τὸν δόπλιτη μὲ τὴ μακριὰ σάρισσα, ποὺ φεύγει μὲ τὸν Ἀλέξανδρο γιὰ τὴν Ἀσία. ‘Ο Ἰσκιός καὶ ἡ προσταγὴ τοῦ νεαροῦ βασιλιά διαφέντευαν τὴ νοικοκυρὰ τοῦ πολεμιστῆ, ποὺ ἔμενε στὴν πατρίδα.

‘Απὸ τὴ γωνία τοῦ δρόμου δὲ Δημάδης στράφηκε πίσω, γιὰ νὰ ἰδῃ ἄλλη μιὰ φορὰ τοὺς ἀγαπημένους. Καὶ ἡ Εύαγγελία ἀπὸ τὴ θύρα τοῦ φτωχικοῦ τῆς σιωπῆλή, ἀλλὰ δακρυσμένη τώρα, τοῦ στέλνει τὸν ὄστατο χαιρετισμό:

— Στὸ καλό!.. Στὸ καλό!..

Δυὸς καρδιές βροντοῦν· σεισμὸς στὰ στήθη!

— Στὸ καλό, πατερούλη! Χαιρέτησε καὶ δὲ μικρούλης Δῆμος μὲ τὸ χεράκι του.

‘Ο ἀϊ-Δημήτρης καὶ ἡ Μεγαλόχαρη, βοήθειά σου!

‘Η Εύαγγελία ἔκλεισε τὴ θύρα· σωριάστηκε σὲ μιὰ καρέκλα. Πρωτύτερα εἶχε τὴ γενναιότητα νὰ μὴν εἰπῆ στὸν ἄνδρα τῆς ποὺ μᾶς ἀφήνεις· νὰ μὴν κλάψη, γιὰ νὰ μὴ λυγίσῃ τὸ θάρρος του· μὰ τώρα, ποὺ εἶναι μόνη ξεσπά· δάκρυα πλημμυρίζουν τὸ πρόσωπό της. Εἶναι ἀπαρηγόρητη· κλαίει, κλαίει! Δὲν φο-

βάται τίς συνέπειες τοῦ θρήνου· φοβάται μόνο τὴν ἐρημιά της.
Πᾶς θὰ τὰ βγάλῃ πέρα;

"Ομως ποὺ καιρὸς γιὰ κλάματα! Μετρᾶ τὶς εὐθύνες της.
Κομπόδεμα δὲν ἔχει· ἄδεια καὶ ἡ ἀποθήκη. Ποῦ νὰ βρεθῆ! 'Ερ-
γάτης ήταν δ ἄνδρας της. «Μεροδούλι, μεροφά!». Τί νὰ σου κά-
νη κι αὐτός! Τέσσερα στόματα, ποὺ ροκανίζουν καὶ πέτρες!
Καὶ ἔλα τώρα ποὺ πρέπει μιὰ γυναίκα νὰ θρέψῃ δυὸς παιδιά!
Πᾶς; Μὲ τί;

Δὲν ἀπελπίζεται. Τῆς δίνει θάρρος ἡ καρδιά της. Θὰ πα-
λαιψη καὶ θὰ νικήσῃ στὴ ζωή, δπως θ' ἀγωνιστῇ καὶ θὰ νικήσῃ
στὸν πόλεμο δ Δημάδης. Θὰ σφουγγαρίσῃ, θὰ ξενοπλύνη, θὰ
κάμη κάθε δουλειά, ποὺ θὰ βρεθῆ, νὰ μὴν πεινάσουν τὰ παιδά-
κια της, νὰ μένη ξέννοιαστος δ πολεμιστής. Τὰ βράδυα, σὰν
γυρίσῃ κατάκοπη, θὰ πλέξῃ μάλλινα γιὰ τὸ Γιῶργο· θὰ πλέξῃ
καὶ γιὰ κανέναν ἄλλο πολεμιστή, ποὺ δὲν ἔχει δικούς νὰ τὸν
φροντίζουν. Κάθε πίκρα καὶ κάθε δυσκολία θὰ τὶς ὑπερπηδήσῃ
μὲ τὴ σιδερένια θέληση της: "Ολα γιὰ τοὺς πολεμιστὲς καὶ τὸν
πόλεμο!"

... Μάθε, Γιῶργο μου, δτι σήμερα ἀγόρασα ὑποδηματάκια τῆς
Ἐύανθίας... Τά' φελε δ μπαμπάς, λέει... Πλήρωσα καὶ τὸ ἐνοί-
κιο... Μὴ σὲ νοιάζῃ γιὰ μᾶς... Δουλεύω καὶ τὰ καταφέρνω·
δόξα τῷ Θεῷ...

Τί χαρὰ δοκίμασε ἡ καημένη γράφοντας τὸ πρῶτο αὐτὸ
γράμμα! Μὰ καὶ τὶ εύτυχία γιὰ τὸν πατέρα! Τί ἐγκαρδίωση γιὰ
τὸν πολεμιστή, δταν τὸ πήρε ἀπὸ τὸν ταχυδρόμο τοῦ λόχου!

Χιλιάδες... 'Η Εύαγγελία τάχα εἶναι μοναδική; "Οχι!
Χίλιες φορὲς ὅχι! Χιλιάδες ὅμοιες, δσες χιλιά-
δες εἶναι οἱ Ἑλληνίδες, ξεφύτρωσαν τὸ 40-41 ἀπὸ κάθε γωνία
τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, καὶ στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά.

"Ολες οἱ γυναῖκες, μητέρες, ἀδελφές, σύζυγοι, ἀρρεβωνια-
σμένες, δὲν ζοῦν παρὰ γιὰ κείνους ποὺ πολεμοῦν στὸ μέτωπο.
Σὲ δλα τὰ σπίτια ψάλλουν τοὺς χαιρετισμοὺς τῆς Θεοτόκου:

"Ἀγγελος πρωτοστάτης!..."

Γ' αὐτοὺς ἀρπαξε τὴ χειρολάβα τοῦ ἀρότρου ἡ χωριά-
τισσα στὰ δυνατά της χέρια καὶ ἔσπειρε τὸ χωράφι· ἡ περιβο-

λάρισσα διούλεψε τὴν ἀξίνα. Γι' αὐτοὺς στὴν πόλη οἱ Εύαγγελίες ξενόπλυναν καὶ σφουγγάρισαν· τὸ ἀδύνατο κορίτσι μπῆκε ἐργάτρια στὸ ἔργοστάσιο, καὶ ἡ γραμματισμένη λίγο ἔγινε ὑπάλληλος. Γι' αὐτοὺς ἡ κυρία καὶ ἡ δεσποινίς, ποὺ εἶχαν τὰ καλά τους, τὰ παράτησαν, φόρεσαν τὴν ἄσπρη ρόμπα καὶ γεμισαν τὰ νοσοκομεῖα ὡς ἀδελφές. Κάνουν τὶς πιὸ βάρβαρες δουλειὲς καὶ σκορπίζουν βοήθεια, παρηγορία καὶ ἀγγελικὸ συμπόνιας χαμόγελο. Ἡ ἀμαθή καὶ καλοσυνήθισμένη γυναικα τῶν πόλεων—καὶ ἡ δεσποινίς, καὶ ἡ μητέρα παιδιῶν, καὶ ἡ δσπρισμένη ἀρχόντισσα—ἀνέβηκε ὡς νοσοκόμος στὴν πρώτη γράμμη, καταφρονῶντας κακουχίες καὶ κινδύνους· γιὰ νὰ γλυκάνη τὸν πόνο τῶν παιδιῶν! Γι' αὐτοὺς κάθε Ἐλληνίδα, μὲ δλον τὸν κάματο τῆς ἡμέρας, πότε χορτάτη καὶ πότε νηστική, ὥρες ἐπλεκε τὴν νύχτα, μὲ τὶς βελόνες, τὰ μάλλινα. Νὰ μὴν κρυώσουν ἐκεῖνοι!

Γειὰ στὰ παιδιὰ καὶ γειὰ στὰ χέρια σας!

Αὔριο θά’ ρθη ὁ ταχυδρόμος μὲ τὸ ἄγιο γράμμα ἀπὸ τὸ μέτωπο! Τί λαχτάρα! Τί χαρά! Κι ἂν σκοτώθηκε ὁ δικός μας; Γιὰ τὴν ἐλευθερία δλων σκοτώθηκε! Δακρυσμένη στέκει τώρα, ἀλλὰ περήφανη ἡ Ἐλληνίδα. Θά κρύψη στὸ συρτάρι τὸ χαρτί, κοντά σὲ κάτι ἄλλα χαρτιά κιτρινισμένα, ποὺ λένε γιὰ κάπιους ἄλλους δικούς, ποὺ σκοτώθηκαν στὴ Μακεδονία, στὴν Ἡπειρο, στὴ Θράκη, στὴν Κρήτη, στὴν Ἀνατολή. Τιμημένα πατριογονικὰ κειμήλια σὰν ἄγια εἰκονίσματα!

Γιὰ τοὺς ἔδιους ἀνέβασε στὸν δῷμο ὃς τὶς πιὸ ψηλές κορφές τῆς Πίνδου ἡ γενναιόψυχη Ἡπειρώτισσα τὰ πυρομαχικά, νὰ πολεμήσουν τὰ παιδιά μας τὸν Ἰταλό, γιατὶ δὲν ἔφθαναν ὡς ἐκεῖ οἱ ἔφοδιοπομπές. Ἀρπαξε ἀπὸ τὸ σπιτικό της τὸ λίγο ψωμί, γέμισε τὴ στάμνα νερό, ἀφησε νὰ κλαίῃ πεινασμένο τὸ παιδί της, καὶ ἔτρεξε νὰ τὰ φέρη στὴν πρώτη γράμμη στοὺς γενναίους, γιὰ νὰ μὴν πεινάσουν, νὰ μὴ διψάσουν!

Καὶ δταν ὁ ἄγριος Γερμανὸς πάτησε τὸ πόδι του στὴν Κρήτη, ἀρπαξε ἡ Κρητικά τὸ προγονικὸ τουφέκι, ποὺ τόσες φορές βρόντησε κυνηγώντας τὸν Τούρκο καὶ ἔδειξε στὸν κατακτητὴν τι τί ἀξίζει ἡ γενιά μας!

Μὰ καὶ δταν ἥρθε ἡ μαύρη Κατοχὴ ἔγινε ἡ 'Ελληνίδα ἡ καλὴ Σαμαρεῖτις· οἱ φτωχοί, οἱ πεινασμένοι, οἱ ἄρρωστοι, οἱ κατατρεγμένοι, λιμάνι καὶ καταφυγὴ ηδραν τὸ σπιτικό της.

Λιγες ἥξεραν τὴν ιστορία καὶ λιγώτερες τὴν 'Ιταλία καὶ τὴ Γερμανία· καὶ δύως ἔγιναν ἡρωΐδες. Ποιός λοιπὸν τις ἐδίδαξε; "Ἐνας μονάχα· ἡ ψυχὴ τους, ποὺ εἶναι καὶ ἡ ψυχὴ τῆς 'Ελλάδος!"

Εύλογημένη 'Ελληνίδα! Πόσο ἀδελφικά ἔκλεισες στὴν ψυχή σου οἰκογένεια καὶ πατρίδα. Θυσίασες στὸ βωμό τους δλη τὴ φλόγα τῆς ζωῆς σου. "Ἄγνωστη ἡρωΐδα καὶ στὴν ειρήνη καὶ στὸν πόλεμο! Εύλογημένη 'Ελληνίδα, μητέρα, σύζυγος, ἀδελφή! Σοῦ ἀξίζει νὰ στήσωμε κοντὰ στὸ μνημεῖο τοῦ ἀγνῶστου καὶ τὸ δικό σου μνημεῖο· ἐπάνω του ἄς χαραχτῆ:

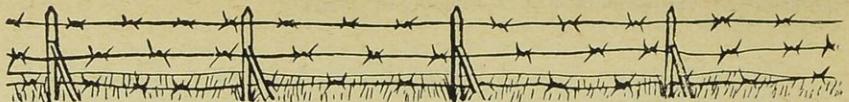
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΝΩΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΔΑ

N. A. Κοντόπουλος

ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ

Μερόνυχτα σκυμμένη στέκει
καὶ ξενυχτάει δουλεύοντας γιὰ τὴν Πατρίδα.
Κι ἐνῷ σκυμμένη πλέκει,
ἔχει ψηλὰ τὸ μέτωπο ἡ 'Ελληνίδα.
Καὶ τὰ βελόνια γίνονται σπαθιά,
ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὴν χρυσή τους θήκη,
ν' ἀγωνιστοῦνε μὲ τὸ νιὸ πολεμιστή.
Καὶ πλέκουν ὡς τὴ νύχτα τὴ βαθειά
κι εἶν' ἄσωστη κι ἀτέλειωτη ἡ κλωστή,
ὅσο κι ἡ Νίκη.

Tīμος Μωραϊτίνης

ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ, ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ

‘Ο λόχος ἔχει συνταχθῆ κατά διμοιρίες γιὰ τὸ μεσημεριανὸ συσσίτιο. ’Απὸ προχθές ἔχουν ἀφῆσει τὴ μάχη κι ἔχουν μπῆ στὴν ἐφεδρεία. ”Ετσι μποροῦν τώρα νὰ μένουν μέσα σὲ σπίτια —στὸ ἔγκαταλειμένο τοῦτο ’Αλβανικὸ χωριό,—καὶ νὰ παρηνουν τὸ συσσίτιο τους «συντεταγμένοι». Μὰ τώρα ἡ προσοχὴ τῶν στρατιωτῶν δὲν εἶναι στὶς καραβάνες καὶ στὸ περιεχόμενο τοῦ καζανιοῦ. Τὰ μάτια δλων κοιτάζουνε τὸ μικρὸ σωρὸ τὰ γράμματα ποὺ φέρνει δ ἐπιλογίας. Εἶναι τὸ ταχυδρομεῖο, καὶ δλοι περιμένουν ἀνυπόμονα γράμμα ἀπὸ δικούς καὶ γνωστούς.

Πρέπει νὰ ἔχετε ζήσει τὴν Ἰδια ζωὴν, γιὰ νὰ νιώσετε τὴ μετάπτωση τῶν συναισθημάτων ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ ἀγωνία μέχρι τὸ γλυκὸ χαμόγελο, δταν ἀκούστε νὰ σᾶς φωνάζουνε τ’ ὄνομά σας. Δὲν ύπάρχει σκληρότερο πλῆγμα ἀπὸ τὸ νὰ εἶσαι στὸ Μέτωπο καὶ νὰ ριζώνῃ μέσα σου ἡ ύποψία πὼς δλοι οἱ ἄλλοι πίσω σ’ ἔχουν ξεχάσει!

Στὸ τέλος ἄλλοι ἐπήρανε, καὶ ἄλλοι, ὅπως συνήθως, ἐφύλαξαν τὶς ἐπίλεις τους γιὰ τὴν ἐπομένη. ”Ενας ἀπὸ δλους τῆς παρέας εἶχε ειδοποίηση γιὰ ἔνα δέμα. Οἱ φίλοι του ἔσπευσαν νὰ ἐγγραφοῦν προκαταβολικῶς μέτοχοι στὸ τυχὸν φαγώσιμο περιεχόμενο.

— Τὰ κουλουράκια θὰ εἶναι τῆς παρέας, τοῦ ἐδήλωσαν ὀρθὰ κοφτά.

— “Ολα δικά σας, τοὺς ἀπάντησε γελαστός.

Τὸ ἀπόγευμα καθισμένος μονάχος πάνω στὸ κράνος του, ἀνάποδα βαλμένο καταγῆς, ἔκοβε τὶς κλωστὲς ἀπὸ τὸ δέμα ποὺ τοῦ εἶχαν στείλει μητέρα καὶ γυναίκα.

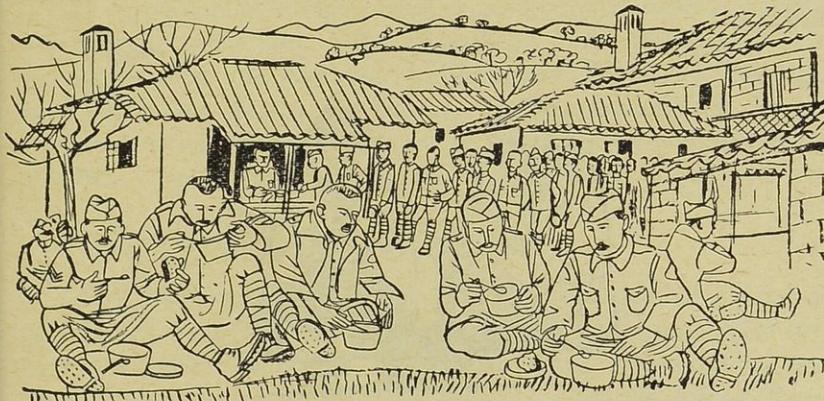
— Σὰν τί νὰ ἔχῃ μέσα; συλλογιζόταν.

Βέβαια δὲν περίμενε σπουδαῖα πράγματα. ’Η ζωὴ τοῦ φαντάρου καὶ Ἰδιως ἡ ζωὴ τοῦ Μετώπου σὲ συνηθίζει συστηματικὰ στὴν ὀλιγάρκεια. Δυὸ μαντήλια ἀπὸ ἀγαπημένο πρόσωπο ἀρκοῦν νὰ σοῦ ξεγελάσουνε τὸν πόνο, σὰν νὰ ’σαι μικρὸ παιδὶ ποὺ τοῦ χαρίζουν ἀσήμαντες ζωγραφίες. Σὲ ἄλλες περιστάσεις

θά περίμενε κανεὶς χρυσόδετα βιβλία ἢ μεταξωτές γραφάττες. Φεύγοντας δμως τώρα εἶχε κλειδώσει τὴ βιβλιοθήκη του «ἐπ' ἀδριστον». 'Η πέννα παρεχώρησε τὴ θέση της στὸ βαρὺ δπλο.

'Ανοίγει τὸ δέμα καὶ βρίσκει μερικὰ ἐσώρρουχα, μαντήλια, ἔνα πουλόβερ, μάλλινες κάλτσες καὶ μάλλινα γάντια ν' ἀντέχῃ στὰ χιόνια.

—Ταπεινὰ πράγματα, θά ἔμουρμούριζεν ἄλλος στὴ θέση του. 'Ο ἔφεδρος δμως τὰ ἐκοίταζε μὲ συγκίνηση. 'Έκεῖνο τὸ δεματάκι ταξίδεψε ἵσια ἀπὸ τὸ μακρυνὸ χωριό του ὡς τὸ 'Αλβανικὸ τοῦτο χωριό. Τὰ φτωχικὰ ρουχαλάκια ἥξερε πῶς τὰ εἶχε τακτοποιήσει τὸ ἴδιο τὸ χέρι τῆς μητέρας του. Καὶ θὰ εἶχε σκύψει ὡρα τὸ ξανθὸ κεφαλάκι τῆς ἀδερφούλας του πάνω στὸ μαντήλι τοῦτο, γιὰ νὰ κεντηθῆ—περιττὸ στολίδι—ἡ ὠραία μάρκα μὲ τ' ὅνομά του! 'Αφησε τὰ ξενύχτια τῆς καημένης τῆς γυναίκας του, πολλὰ ξενύχτια πλάϊ στὴ φωτιὰ γιὰ νὰ πλεχτοῦν τὰ γάντια, οἱ κάλτσες, τὸ πουλόβερ.

'Ανάμεσα στὰ ροῦχα ηὗρε καὶ κάτι ἄλλο, πολὺ πιὸ σπουδαῖο: "Ἐνα γράμμα καὶ μέσα διπλωμένο ἔνα φυλαχτό. Τοῦ ἔγραφαν ἡ γυναίκα του κι ἡ μητέρα του πῶς τοῦ τὸ στέλνουν ἀπὸ τὴ λειτουργία, ποὺ ἐπίτηδες ἔκαμαν γ' αὐτόν, καὶ ὅτι ἀπὸ βραδύς εἶχαν πάει λάδι κι εἶχαν ἀνάψει τὰ καντήλια σὲ δλα τὰ ξωκλήσια ἔνα γύρω στὸ χωριό τους.

Καθόταν καὶ θυμόταν σκεπτικὸς τότε ποὺ ἔφευγε ἀπὸ τοὺς

δικώύς του γιά νὰ κινήσῃ στὰ σύνορα, γιά χάρη τῆς μεγάλης πατρίδας. Ἡ μητέρα του τοῦ ἔδωσε μιὰ μικρὴ εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ δὲν ἔχόρταινε νὰ τὸν μυρίζεται καὶ νὰ τὸν φιλῇ. Ἡ γυναίκα του πάλι τοῦ εἶχε ράψει ἡ Ἰδια μέσα στὴν πάνω ἀριστερὴ τσέπη τοῦ χιτωνίου του, ἀκριβῶς πάνω στὸ μέρος τῆς καρδιᾶς, ἐναν μικρὸν «Ἐσται ρωμένον». Ἡταν ἔνας μικρὸς κομψὸς σταυρὸς ποὺ ἀπὸ παιδιούλα τὸν εἶχε πάντα κρεμασμένον στὸ λαιμό της. Καὶ στὴ φωτογραφία της, ποὺ τοῦ εἶχε ταχυδρομήσει στὸ πρῶτο της γράμμα, εἶχε γράψει στὸ πίσω μέρος: «Νὰ σὲ φυλάχῃ στὶς μάχες καὶ νὰ σὲ ξαναφέρῃ κοντά μου. Ὁ Χριστὸς νὰ εἶναι πάντα μαζί σου».

Θὰ συλλογιζόταν ἵσως ὅρες ἀκόμη, ἀν δὲν τὸν διέκοπτε ἡ παρέα τῶν φίλων ποὺ κατέπλευσαν ἀπαιτητικοὶ γιὰ τὸ φαγώσιμο περιεχόμενο. . . Ἡ λαιμαργία τους ἀνεκόπη, ὅταν ἔμαθαν τὴν ἀλήθεια.

— Κρῖμα! Καὶ μεῖς λέγαμε πῶς θὰ εἶχες κουλουράκια, σταφίδες καὶ σῦκα, εἶπαν καὶ κοίταξαν τὸ δέμα περίλυποι μέχρι θανάτου!

K. Ρωμαῖος

ΤΟ ΓΕΝΝΑΙΟ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΟ

Σκληρός
άγωνας.

Στή μάχη της Κρήτης τὸ 1941, ἔπειτα ἀπὸ φοβερὸ βομβαρδισμὸ μὲ τὰ ἀεροπλάνα, Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτιστές ἔπεσαν κοντὰ στὸ χωριό . . .

Καὶ χωρὶς νὰ χάνουν οὕτε λεπτό, προσπαθοῦν νὰ μποῦν στὰ πρῶτα σπίτια· τοὺς περίμεναν δμως καὶ ἐδῶ οἱ Ἰδιες δδυνηρὲς ἐκπλήξεις, ποὺ δοκίμασαν παντοῦ, ὅπου πάτησαν τὸ πόδι τους στὸ ἡρωϊκὸ νησί.

Νόμιζαν, δτι θὰ καταλάβουν τὸ χωριό εὔκολα, γιατὶ ἦταν ἀνυπεράσπιστο· ἀλλὰ ἔκαμαν μεγάλο λάθος. Μόνο ὅποιος ἔχει ίδει μὲ πόση λύσσα ύπερασπίζει μία λέαινα τὰ μικρά της, ποὺ κινδυνεύουν, αὐτὸς μπορεῖ νὰ νιώσῃ καὶ τὴ μανία τῶν Κρητικῶν γιὰ τὴν παρουσία ἔχθροῦ στὰ ιερὰ χώματά τους.

‘Η παροιμιάδης πατρογονικὴ ἀγάπη στὴν ἐλευθερία ἀμέσως ἄναψε στὰ στήθη τους. Οὕτε τὰ φοβερὰ ὅπλα τοῦ ἔχθροῦ τοὺς τρόμαξαν, οὕτε τὸν κίνδυνον λογάριασαν. Μὲ μία καρδιὰ χύθηκαν ὅλοι στὴ φωτιὰ νὰ διώξουν τὸν ἐπιδρομέα. Οἱ ἄνδρες ἐπῆραν δτι παλιοτούφεκο εἶχαν· οἱ γέροι καὶ τὰ γυναικόπαιδα, ποὺ δὲν εἶχαν, ἀρπαξαν πέτρες, ποὺ ἀφθονες εἶναι στὸ νησὶ τους.

— Ζήτω ἡ Κρήτη, ἀδέρφια!

Σὰν θηρία πάλαιψαν· ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι καὶ ἀπὸ μάνδρα σὲ μάνδρα ἀγωνίσθηκαν μὲ τὰ δόντια, νὰ κρατήσουν ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό τοὺς Γερμανούς. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸι συνηθισμένοι ἀπὸ τὴ σιδερένια πειθαρχία τους δὲν τρόμαξαν ἀπὸ τὶς θυσίες. “Υστερα ἀπὸ σκληρὸν ἀγώνα, ποὺ τὸν ἔβρεξαν μὲ αἷμα, κατώρθωσαν νὰ πάρουν ἔνα μεγάλο σπίτι στὸ κέντρο τοῦ χωριοῦ. ‘Ωχυρώθηκαν σ’ αὐτὸ καλὰ καὶ ἀσφαλισμένοι πιὰ σάρωναν μὲ τὰ πολυυβόλα τοὺς δρόμους, θέριζαν τοὺς κήπους καὶ τὶς αὐλές· δὲν τολμοῦσαν δμως καὶ νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ σπίτι, γιατὶ ἀλάθευτο παραφύλαγε τὸ Κρητικὸ τουφέκι.

‘Ο Μανούσος, δρφανὸς ἀπὸ πατέρα καὶ μοναχογυιός, ἦταν

δὲν ήταν ἔφηβος· στάθηκε δόμως ἀπὸ τοὺς τυχεροὺς τοῦ χωριοῦ. Βρέθηκε, παιδὶ αὐτός, μὲν ἔνα γκρά. Στὴν ἐπανάσταση τοῦ 96 ἄστραψε καὶ βρόντησε σὲ τόσες μάχες στὰ χέρια τοῦ γέρου παπποῦ· τώρα ποὺ παρουσιάσθηκε πάλι ἡ εὔκαιρία, ηὗρε ἄξιο συνεχιστή στοὺς Κρητικοὺς ὀγώνες τὸν ἐγγονό. Πολέμησε κι αὐτὸς μὲ τοὺς ἄλλους καὶ κράτησε τιμημένο τὸ πατρογονικὸ δπλο. "Οπου δ μεγαλύτερος κίνδυνος, πρῶτος καὶ καλύτερος δ Μανούσος.

'Αλλὰ τώρα τὰ ἔχθρικὰ πολυβόλα τοὺς κρατοῦσαν ὅλους μὲ δεμένα χέρια πίσω ἀπὸ τὶς πολεμίστρες. Σὲ λίγη δόμως ὥρα ἤρθαν ἀνέλπιστες βοήθειες· Νεοζηλανδοὶ ἐσπευσαν νὰ βοηθήσουν τοὺς Κρητικούς, νὰ διώξουν τοὺς Ναζῆδες.

'Ο Μανούσος εἶδε τὴν ποθητὴ βοήθεια καὶ ἀναγάλλιασε· τώρα, σκέφθηκε, μπορῶ ν' ἀφήσω τὴν θέση μου. Καὶ γυρίζοντας κατὰ τὸ διπλανό του πολεμιστὴ εἶπε :

— Μπαρπα - Νικολή, πάρε τὸ γκραδάκι μου νὰ τὸ δώσης σὲ κανέναν ἄλλο νὰ πολεμήσῃ, ποὺ δὲν ἔχει· μόνο νὰ μοῦ τὸ φυλάξῃ... Δὲν τὸ χρειάζομαι πιὰ τώρα...

Πρὶν νὰ προκάμη ν' ἀπαντήσῃ δ πολεμιστής, δ Μανούσος πήδησε τὴν μάνδρα κι ἔφυγε.

'Ο γενναῖος ἔφηβος ἀψηφώντας τὸ φοβερὸ κίνδυνο, ποὺ παραμόνευε σὲ κάθε βῆμα, σύρθηκε ἀπὸ κῆπο σὲ κῆπο, μὲ λίγα χορτάρια στὶς πλάτες γιὰ νὰ κρύβεται. Οἱ σφαίρες σφύριζαν γύρω του, οἱ πέτρες ἐσπαζαν σὲ χίλια κομμάτια, ἀλλὰ αὐτὸς ἀπιτόητος τὰ κατάφερε νὰ φθάσῃ στοὺς πολεμιστές, ποὺ εἶχαν ἀπέναντί τους τὸ σπίτι, ποὺ σκόρπιζε τὸ θάνατο.

'Εκείνη τὴν στιγμὴ δ Κρητικὸς καπετάνιος καὶ δ Νεοζηλανδὸς λοχαγὸς συζητοῦσαν πῶς θὰ μπορέσουν νὰ πάρουν τὸ σπίτι μὲ τὶς μικρότερες ἀπώλειες. 'Ο Μανούσος στάθηκε παράμερα καὶ ἄκουγε· στὸ τέλος τόλμησε νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ εἰπῇ :

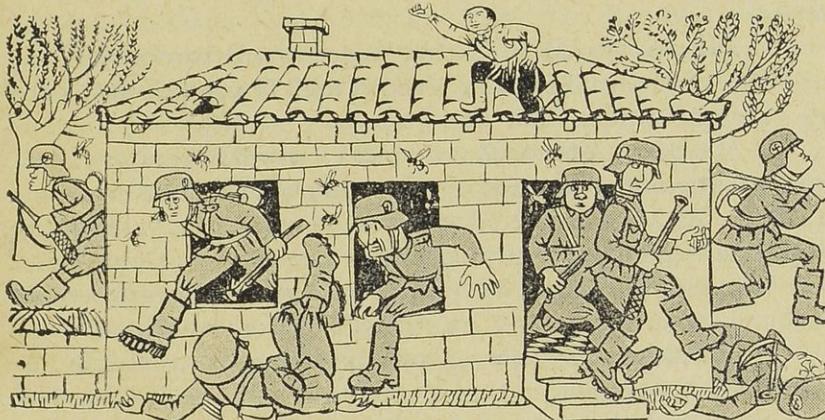
— Νὰ μὲ συμπαθᾶς, καπετάν Μιχάλη! 'Εγὼ θὰ βοηθήσω νὰ πάρωμε τὸ σπίτι χωρὶς καμιὰ ἀπώλεια. "Έχω ἔνα δπλο ποὺ δὲ λαθεύει...

'Ο καπετάν Μιχάλης ἀκούοντας τέτοιο μεγάλο λόγο πειράχθηκε· αὐτὸ δὰ ἔλειπε νὰ ξέρουν ἄλλοι περισσότερα ἀπ' αὐ-

τόν! Γύρισε λοιπόν νά ίδη ποιός ήταν ό θρασύς. Μπροστά του στεκόταν ό Μανούσος. Μή χειρότερα! "Άλλο δέν έμενε πιά παρά νά έπεμβαίνουν καί τά παιδιά στις όμιλες καί στις δουλειές τῶν μεγάλων!"

"Ο καπετάνιος άγριεψε" ήταν όμως θυμήθηκε τὸν πατέρα τοῦ παιδιοῦ, πού ήταν άπό τὰ καλύτερα παλληκάρια τοῦ χωριοῦ, δύως τὸ έδειξε στὸ 22 στὴ Μικρὰ Ασία, ήμέρωσε σιγά σιγά καί εἶπε σὲ τόν μαλακό, άλλα ἀποφασιστικό:

—Μανούσο παιδί μου, δέν εἶναι δική σου δουλειά αὐτό· δέν κατέχεις έσύ. Κάθισε φρόνιμα νά μή σὲ φέρουν οἱ Γερμανοί γύρα σὰν κοτσύφι!..

Η κυψέλη. Τὸ παιδὶ ἀποτραβήχθηκε ζαρωμένο, άλλα ὅχι καὶ ἀποθαρρημένο γιὰ τὸ σκοπό του. "Οταν λοιπόν ξανάρχισε ἡ μάχη, σύρθηκε πάλι ἀπὸ περιβόλι σὲ περιβόλι ἔως ἐκεῖνο τοῦ μεγάλου σπιτιοῦ. Σήκωσε μία κυψέλη μὲ τὴν πλάκα της, τὴν ἐπῆρε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τρύπωσε ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα τοῦ κήπου στὸ διπλανὸ μὲ τὸ μεγάλο σπίτι ἔρημο χαμόγειο.

Δέν τὸ εἶδαν οἱ Γερμανοί τὸ παιδὶ; Τὸ εἶδαν καὶ νόμισαν πῶς ήθελε νὰ σώσῃ τὸ μελίσσοι καὶ τὸ ἄφησαν; Δέν ξέρομε μονάχα, ὅτι ἡ καρδούλα του χτύπαγε δυνατὰ ὅχι ἀπὸ φόβο βέβαια, άλλα ἀπὸ τὸ μεγάλο κόπο· ό ίδρωτας ἔτρεχε ποτά-

μι από τὸ πρόσωπό του. Στάθηκε νὰ ἔκουρασθῇ ἀποθέτοντας μὲ προσοχὴ χάμω τὴ βαρειά κυψέλῃ.

Σὲ λίγο μὲ παλιοσάνιδα ἔφτιασε ἔνα πρόχειρο στήριγμα, ἀνέβηκε ἐπάνω καὶ ἀφαίρεσε ὅσα κεραμίδια χρειάζονταν, γιὰ νὰ περάσῃ ἐλεύθερα. Κατέβηκε τότε, πήρε τὴν κυψέλη καὶ ἀπὸ τὴν τρύπα πέρασε στὰ κεραμίδια. Ἀπὸ κεῖ μὲ τὴν κυψέλη ἀγκαλιά ἀναρριχήθηκε στὴ στέγη τοῦ μεγάλου σπιτιοῦ. Τὶς γάτες καὶ τὰ παιδιά τίποτε δὲν ἐμποδίζει ν' ἀνεβοῦν, διο πού θέλουν.

‘Η γαλάζια κρητική του βράκα καὶ τὸ ἄσπρο του πουκάμισο ἀνέμιζαν στὸν ἀέρα τὰ ἔθνικὰ χρώματα ὑπερήφανα καὶ ἀκατάβλητα:

— ‘Εδῶ εἴμαστε! ’Εμεῖς οἱ Κρητικοὶ δὲν φοβόμαστε κανένα ποτέ! ..

‘Ο καπετάν Μιχάλης εἶδε τὸ Μανοῦσο καὶ ταράχθηκε.

— Μπρέ! Μπρέ! Ξεφώνισε ἀπορώντας. Τὶ γυρεύει ἐκεῖ ἐπάνω τὸ παιδί! Κρῆμα! Θὰ πάη χαμένο!

‘Ο Μανοῦσος ἀδιαφορώντας γιὰ τὸ μεγάλο χαλασμό, ποὺ γινόταν γύρω του, ἀδειάσε τὸ πολύτιμο φορτίο μέσα στὴν καπνοδόχο. Σὲ λίγα δευτερόλεπτα πλημμύρισε τὸ σπίτι ἀγριεμένες μέλισσες. Τὰ κεντριά τους τὸ ἔνα ἐπάνω στὸ ἄλλο κέντρων τους Ναζῆδες. Ποτέ τους δὲν εἶχαν φαντασθῆ τέτοιο φοβερὸ δπλο, πολὺ πιὸ φοβερὸ ἀπὸ χειροβομβίδες καὶ δλμους.

Πανικόβλητοι ἄρχισαν νὰ πηδοῦν ἔξω, γιὰ νὰ σωθοῦν, δηπως πηδᾶ ἡ παμπόνηρη ἀλεποὺ ἔξω ἀπὸ τὴν τρύπα τῆς φωλιᾶς της, γιατὶ τὴν πνίγει ὁ καπνός, ποὺ ἔβαλε ὁ κυνηγός. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ τους περίμενε κακὴ ὑποδοχή! .. Δὲν ἥσαν πιὰ τοῖχοι νὰ τους κρύβουν ...

‘Ο Μανοῦσος δυναμώνοντας μὲ τὶς παλάμες τὴ φωνή του φώναζε ἀπὸ τὴ στέγη:

— Καπετάν Μιχάλη! Κοτσύφιαα... Βαράτε τους! ..

Σὲ λίγο, σπίτι καὶ χωριὸ ἥσαν στὰ χέρια τῶν δικῶν μας.

‘Η μικρὴ πλατεῖα τοῦ χωριοῦ γέμισε ἀπὸ γυναικόπαιδα, πολεμιστὲς καὶ Νεοζηλανδούς. Ἀνάμεσά τους καὶ ὁ Μανοῦσος, μὲ τὸν γκρά κρεμασμένο ἀπὸ τὸν δῶμο καὶ μὲ ἔνα Γερμανικὸ αὐτόματο στὰ χέρια. Γύρω του ἔνας μεγάλος κύκλος σχηματίστηκε καὶ

δλοι μὲ θαυμασμὸ ρωτοῦσαν νὰ μάθουν γιὰ τὸ κατόρθωμά του.

—Δέν ἔκαμα καὶ σπουδαῖα πράγματα· ἀπάντησε δὲ Μανούθ-
σος μὲ ἀφέλεια. 'Επῆρα τὸ κυψέλι καὶ τὸ ἔρριξα ἀπὸ τὸν κα-
πνοδόχο νὰ τιμπάσουν οἱ μέλισσες τοὺς Γερμανούς.

—Καὶ καλὰ πῶς τὸ σκέφτηκες αὐτό; Ρώτησαν πολλὰ στό-
ματα μαζί.

—Ἐ, αὐτὸ τὸ ἔμαθα ἀπὸ τὸ δάσκαλο· τὸ ἔλεγε μιὰ Κυριακὴ
στὸν πατέρα μου, ποὺ εἶχεν ἔρθει σπίτι νὰ μᾶς ἰδῇ. "Ημουν ἀ-
κόμη μαθητής, ἀλλὰ τὸ ἔδεσα σφιχτὰ στὸ μυαλό μου. "Ελεγε
λοιπὸν δτι πολλὲς φορὲς στὰ βυζαντινὰ χρόνια τὰ μελίσσια ἐ-
θαυματούργησαν. Κάθε ἔχθρικὸ πλοιοῦ, ποὺ πλησίαζε δικό μας,
δεχόταν στὸ κατάστρωμά του γιὰ δῶρο δλόκληρη κυψέλη. Οἱ
μέλισσες ἀγρίευαν ἀπὸ τὸ σπάσιμό της καὶ μανιακὲς κέντρω-
ναν ναῦτες καὶ καπεταναίους καὶ τοὺς ἀχρήστευαν. 'Ωρμοῦσαν
τότε οἱ δικοὶ μας καὶ ἐβύθιζαν τὸ ἔχθρικὸ πλοιοῦ. Αὐτὸ σκέφθη-
κα νὰ κάμω καὶ ἐγώ . . .

—Γειά σου, Μανούθο! Μπράβο, Μανούθο! . . .

'Ο καπετάνιος Μιχάλης ἔστριψε τὸ μουστάκι του ὑπερήφανος
γιὰ τὸ γενναῖο Κρητικόπουλο καὶ εἶπε:

—Τοῦτο τὸ παιδί, ἔδω ποὺ σᾶς τὸ λέω, ἀδέρφια, θὰ περάσῃ
στὴν παλληκαριὰ καὶ τὴν ἀξιωσύνη τὸν παππού του, τὸν πα-
τέρα του, κι ἐμένα κι ὅλους μας!

Θὰ γίνη μεγάλος Κρητικός· μεγάλος "Ελληνας! . . .

N. A. Κοντόπουλος

[Ἐνθυμοῦμαι καὶ τὸ Κρητικόπουλο ἐκεῖνο, πού, γιὰ νὰ βοηθήσῃ
Νεοζηλανδούς στρατιῶτες νὰ ἐκτοπίσουν Γερμανούς ἀλεξιπτωτιστὲς
ἀπὸ ἔνα σπίτι, ποὺ εἶχαν καταλάβει, ἀναρριχήθηκε στὴ στέγη μὲ ἔνα
μελίσσι καὶ τὸ ἔρριξε μέσα στὸ σπίτι ἀπὸ τὴν καπνοδόχο. Τὸ ὄπλο
αὐτὸ ἀποδείχθηκε περισσότερο ἀποτελεσματικὸ καὶ ἀπὸ χειροβομβί-
δα μεγάλης ἐκρητικῆς δυνάμεως. M. Οὐτίλσων, ἀρχιστρατηγὸς τῶν ἐν Ἑλ-
λάδι 'Αγγλικῶν δυνάμεων].

Η ΓΑΛΑΝΟΛΕΥΚΗ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

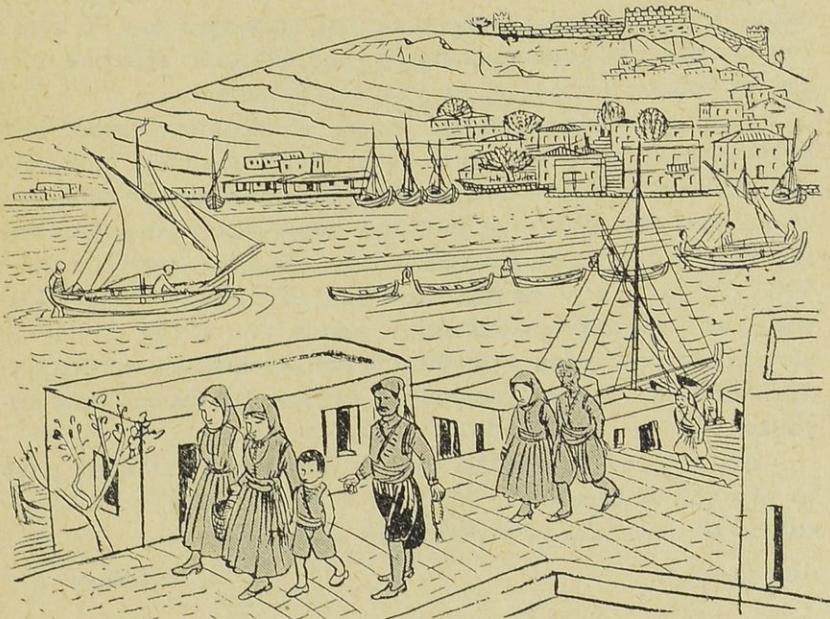
[Μετά τη συνθηκολόγηση τῆς Ιταλίας—9 τοῦ Σεπτέμβριο τοῦ 1943—δύο ἀντιτορπιλικά, τὸ Ἑλληνικὸ «Βασίλισσα «Ολγα» καὶ τὸ Ἀγγλικὸ «Ιντρέπιντ», ἀφοῦ φρεστωσαν στὸ λιμάνι τῆς Χάϊφας λίγα πολεμοφόδια καὶ παρέλαβαν καὶ μερικοὺς πολεμιστές, ἔλαβαν διαταγὴ νὰ πλεύσουν στὴν ῥῆσο Λέρο, γιὰ νὰ ἐπισχύσουν τοὺς ἐκεῖ ἀποβιβασθέντες λίγους «κομμάτους», Ἑλληνες καὶ Ἀγγλους.]

... Νωρὶς τὸ πρωṭ ἔξεκίνησε ἡ «Ολγα» γιὰ τὸ ταξίδι πρὸς τὴν Λέρο. Σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς τοῦ Ναυαρχείου ἔπρεπε νὰ υπολογίσῃ ἔτσι τὴν ἑκκίνηση καὶ τὴν ταχύτητά της κατὰ τὸν πλοῦν, ὥστε νὰ βρεθῇ κοντὰ στὰ ἀνατολικὰ παράλια τῆς Κρήτης κατὰ τὸ σούρουπο. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἄρχιζε ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη διαδρομή, μέσα σὲ μιὰ περιοχή, δπου κυριαρχοῦσαν ἀπόλυτα τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, οἱ τορπιλάκατοι καὶ τὰ ύποβρύχια καὶ δπου δ.κίνδυνος καραδοκοῦσε σὲ κάθε μίλι.

Ἄρχιζε νὰ πέφτη τὸ σκοτάδι, ὅταν ἀντίκρυσαν ἀπὸ μακριὰ τὰ βουνὰ τῆς Κρήτης. «Οσοι ναῦτες δὲν εἶχαν ύπηρεσία ἀνέβηκαν νὰ δοῦν, γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔστω, τὸ θέαμα αὐτό. Βαθειά συγκίνηση τοὺς συνεῖχε δλους. Ἡταν ἡ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ χρόνια δλόκληρα ἐκπατρισμοῦ καὶ σκληροῦ ἀγώνα, ποὺ ἀντίκρυζαν Ἑλληνικὰ βουνά. Καὶ ξυπνοῦσε μέσα των αὐτὸ τὸ θέαμα τόσους πόθους, τόσες νοσταλγίες! Ἀλλὰ τὸ σκοτάδι ἔπεσε πολὺ γρήγορα καὶ ἔκρυψε ἐντελῶς ἀπὸ τὰ μάτια των τα Ἑλληνικὰ βουνά. Τὸ ἵδιο δύμως σκοτάδι ἐβοήθησε τὴν «Βασίλισσα «Ολγα» καὶ τὸ Ἀγγλικὸ ἀντιτορπιλικὸ «Ιντρέπιντ», ποὺ τὴν συνώδευε μὲ ἀνάλογο φορτίο, νὰ περάσουν χωρὶς ἀπευκταῖο τὰ τόσο ἐπικίνδυνα νερά τοῦ Αιγαίου, νὰ διαφύγουν τὴν ἄγρυπνη προσοχὴ τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ φθάσουν στὸ λιμάνι τῆς Λέρου.

Γιὰ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ δυόμιση χρόνια, ἡ «Ολγα» ἦταν πάλι σὲ Ἑλληνικὸ λιμάνι. «Ἐβλεπαν γυμνούς λόφους μὲ τὶς χαρακτηριστικώτατες Ἑλληνικὲς γραμμές, ώραῖα καταπρά-

σινα περιβόλια, πού τους ἔθυμιζαν τὴν Αἴγινα καὶ τὸν Πόρο, σπιτάκια δόλασπρα μὲ τὴν Ἑλληνικὴ νησιώτικη ἀρχιτεκτονική, ποὺ δὲν μποροῦσαν ν' ἀλλοιώσουν οἱ ἀτέλειωτες Ἰταλικὲς ἀποθῆκες καὶ τὰ ἄλλα πολυάριθμα στρατιωτικὰ κτήρια. Καὶ ἔπειτα ἥξεραν, ὅτι εἶναι στὰ Δωδεκάνησα, τὰ ἀξέχαστα καὶ πολυαγαπημένα Ἑλληνικὰ νησιά, ποὺ τόσον καιρὸν περίμεναν μάταια τὴν Ἑλληνικὴ ἀπελευθέρωσή των. Καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ναυτικούς αὐτούς, ποὺ ἥξεραν τώρα, ὅτι οἱ ἀγαπημένοι τῶν στὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ νησιά καὶ Ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια τραβοῦσαν τὰ βασανιστήρια τῆς σκλαβιᾶς, δὲν μποροῦσε νὰ κρύψῃ τὴν συγκληνησή του μπροστὰ στὸ θέαμα καὶ τὶς σκέψεις αὐτές.

'Η Λέρος εἶχε καταληφθῆ δυὸ μέρες νωρίτερα ἀπὸ τοὺς «κομμάντος», "Ἐλληνες καὶ" Αγγλους, ποὺ μετέφεραν οἱ ἀτρόμητες «ἡμιοιλίες». 'Η "Ολγα" μαζὶ μὲ τὸ «'Ιντρέπιντ» ἦταν τὰ πρῶτα καθαυτὸ πολεμικὰ τῶν Συμμάχων, ποὺ ἤρχοντο νὰ στεριώσουν τὴν κατοχὴ αὐτή, τόσο ἐπισφαλῇ καὶ ἀνεπαρκῇ, ἀλίμονο !

Λίγοι, έλάχιστοι, ήταν οι κάτοικοι, που είχαν άπομείνει από τούς άμειλικτους διωγμούς στὸ νησί. Κι αύτοί ήταν τόσο φοβισμένοι από τὴν τρομοκρατία δεκαετιῶν δλοκλήρων, εἶχαν τόση ἀγωνία, ὅτι θὰ διαλυθῆ γρήγορα τὸ ἀπίστευτο ὄνειρο, που ἔβλεπαν τώρα, ὥστε νὰ μὴ τολμοῦν νὰ ἐκδηλώσουν ἀκόμα τὴν χαρὰ καὶ τὸν ἐνθουσιασμό των.

Δυὸς παιδάκια πλησίασαν μόνο μὲ μιὰ βαρκούλα καὶ μὲ καθαρά, περιποιημένα Ἑλληνικά ἔζητησαν ἀπὸ τὸν ἀξιωματικό, που ἦταν κοντά στὴν σκάλα, νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἄδεια νὰ ἀνέβουν στὸ καράβι. Ἐτρεμαν ἀπὸ τὴν συγκίνηση τὰ παιδάκια αὐτά, που εἶχαν γεννηθῆ μέσα στὴν Ἰταλικὴ τρομοκρατία, που δὲν εἶχαν ποτὲ δεῖ τὴ Γαλανόλευκη νὰ κυματίζῃ ἐλεύθερα στὸν ἀέρα, που μόνο ἀπὸ τὸν παππού καὶ τὴ γιαγιά των θὰ εἶχαν ἀκούσει γιὰ τὴν μακρινὴ Πατρίδα, που δὲν τοὺς ἔξεχασε ποτὲ καὶ θὰ ἔφθανε μιὰ ἡμέρα νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ.

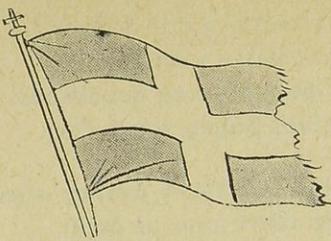
Σὰν ύπνωτισμένα ἀπὸ τὸ θέαμα, που ἔβλεπαν ἐμπρός των, ἐπροχώρησαν πρὸς τὸν μικρὸ ίστό, ὅπου ἐκυμάτιζε ἡ σημαία τῆς «Ολγας». Ἔγονάτισαν πρῶτα, ἔμειναν κάμποση ὥρα, σὰν νὰ ἔκαναν τὴν προσευχὴ των καί, ἀφοῦ σηκώθηκαν, ἔπιασαν τὴν ἄκρη τῆς σημαίας καὶ τὴν ἔφεραν εὐλαβικά στὰ χείλη των. Ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ναυτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς «Ολγας», που τὰ παρακολουθοῦσαν, μάτια ποὺ εἶχαν ἀντιμετωπίσει ἀδίστακτα τόσους κινδύνους καὶ τόση φρίκη, τὰ δάκρυα ἀργοκύλισαν — γιὰ πρώτη φορά — ἐπάνω στὰ ἡλιοκαμένα μάγουλα.

Δὲν εἶπαν τίποτα ἄλλο τὰ δυὸς παιδάκια. Ἐφίλησαν μόνο τὸ χέρι τοῦ ἀξιωματικοῦ, που τοὺς εἶχε ἐπιτρέψει νὰ ἀνέβουν καὶ κατέβηκαν πάλι στὴν βαρκούλα των...

«Βασίλισσα Ολγα»

Ἀγιλλεὺς Κύρου

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὅψη
ποὺ μὲ βίᾳ μετράει τὴ γῆ.

’Απ’ τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἐλλήνων τὰ Ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη,
χαῖρε, ω̄ χαῖρε, Ἐλευθεριά !

’Εκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες,
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἔνα στόμα ἐκαρτεροῦσες,
«ἔλα πάλι» νὰ σοῦ πῆ.

”Αργειε νά ’ρθη ἐκείνη ἡ μέρα
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τά ’σκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής ! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα,
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Κι ἀκαρτέρει κι ἀκαρτέρει
φίλελεύθερη λαλιά,
τό ’να ἐκτύπωε τ’ ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά...

Ταπεινότατη σοῦ γέρνει
ή τρισάθλια κεφαλή,
σά φτωχοῦ, πού θυροδέρνει
κι εἶναι βάρος του ἡ ζωή.

Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ δρμή,
πού ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

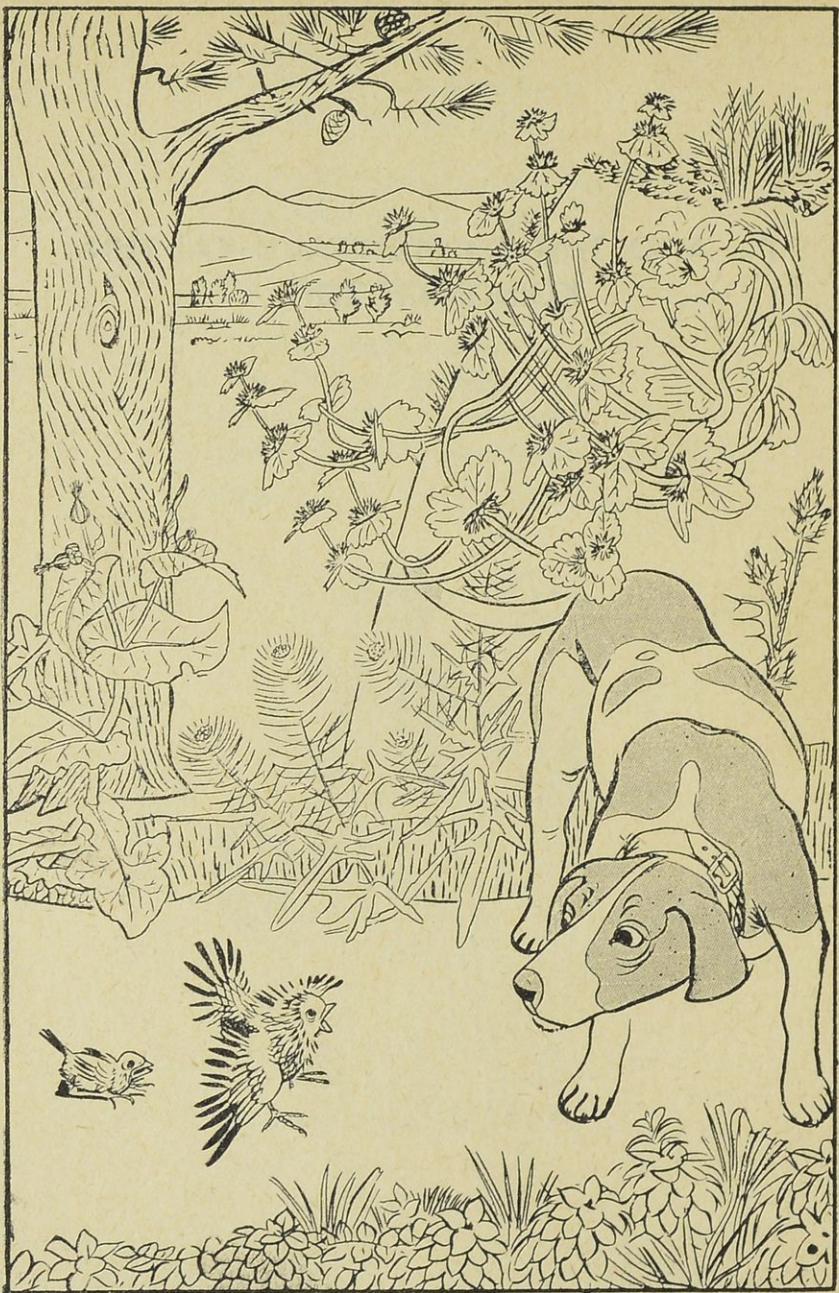
’Απ’ τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη
χαῖρε, ὥ χαῖρε, Ἐλευθεριά !

« Ἀπαντα »

Δ. Σολωμός

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Φίλος, μανιώδης κυνηγός, μᾶς διηγόταν τὸ ἔξῆς ἀπίστευτο γεγονός :

« Δὲν πηγαίνει καιρός, σταν ἔνα πρωΐ εἶχα πάει κυνήγι μαζὶ μὲ τὸ σκύλο μου. Εἶχα σηκωθῆ νύχτα, δπως πάντοτε, καὶ ἐνῷ εἶχε ἐρθῆ τὸ μεσημέρι δὲν εἶχα χτυπήσει ἀκόμη τίποτε. Ἀτυχία πραγματικὰ ἐκνευριστική. Καὶ νὰ σκεφτῆς ὅτι ἀποβραδὺς εἶχα ὑποσχεθῆ σὲ μερικοὺς φίλους νὰ μὲ περιμένουν τὸ βραδάκι στὴν ταβέρνα νὰ φᾶμε τὸ λαγό. Καὶ ὅμως τίποτα. « Μηδὲ πουλὶ πετούμενο δὲ βρέθηκε μπροστά μας », ποὺ λέει ὁ λόγος. ‘Ο σκύλος μου πάλι μὲ ξεπερνοῦσε στὰ νεῦρα. Εἶχε πραγματικὰ σκυλιάσει ἀπὸ τὸ κακό του. Μυριζόταν ἀπὸ ἐδῶ, μυριζόταν ἀπὸ ἐκεῖ, ἔτρεχε παντοῦ. Ξαφνιαζόταν ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ πέταγμα τῶν ἐντόμων τοῦ δάσους.

» “Ετσι ἀποτυχημένοι γυρίζαμε πίσω νικητὲς καὶ τροπαιοῦχοι, ἀπὸ τὴν ἀνάποδη ἐννοεῖται. Ἐγὼ τὸ εἶχα πάρει πιὰ ἀπόφαση καὶ εἶχα κρεμάσει τὸ ντουφέκι στὸν ὄμο. Ὁ τετράποδος σύντροφός μου ὅμως φαίνεται δὲν ἐννοοῦσε νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὴ γνώμη τοῦ κυρίου του. Ἐξακολουθοῦσε νὰ ψάχνη, νὰ στέκη, νὰ μυρίζεται τὸν ἀέρα καὶ πάλι νὰ ψάχνη.

» Περνούσαμε μέσα ἀπὸ ἔνα δάσος μὲ δέντρα μεγαλόκορμα. Ξαφνικὰ σὲ μιὰ στιγμὴ τί νομίζετε πῶς ἔγινε; Πάνω ἀπὸ ἔναν κλάδο πέφτει κάτω ἔνα μικρὸ πουλάκι. Δὲν χωροῦσε ἀμφιβολία πῶς ὁ μικρὸς ἀπρόσεχτος εἶχε πέσει ἀπὸ τὴ φωλιά του χωρὶς νὰ τὸ θέλη.

» Ἀπὸ ἐδῶ ἀρχίζει τὸ δρᾶμα. ‘Ο σκύλος μου ὁρμᾶ ἀμέσως ἐπάνω του. Τὸ θήραμα, ὅσο κι ἀν ἦταν γελοῖο, ὅμως ἔφτανε νὰ τοῦ ἐπουλώσῃ τὸν πληγωμένο ἐγωΐσμό του.

» Μὲ δυὸ λοιπὸν πηδήματα τὸ εἶχε κιόλας πλησιάσει. Τὴν ἴδια στιγμὴ ὅμως ἔνα δυνατὸ φτεροκόπημα ἀκούσθηκε, καὶ ἔνα ἄλλο μικρὸ πουλὶ ἔφραξε τὸ δρόμο τοῦ σκύλου. Δὲν χρειάζεται φιλοσοφία γιὰ νὰ ἐννοήσετε, φίλοι μου, πῶς ὁ τρίτος αὐτὸς ἐνδιαφερόμενος ἦταν ἡ μητέρα.

» Εχω διαβάσει, συνέχισε δ φίλος μου, καὶ ἔχω ἀκούσει χιλιάδες ἱστορίες γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν αὐτοθυσία τῆς μάνας. ‘Ετσι ὅμως ἀπλὴ καὶ χεροπιαστὴ ποτὲ δὲν ἐφαντάσθηκα τὴν εἰκόνα τῆς μητρικῆς αὐτοθυσίας. Στὴν ούσια ἡ πράξη αὐτὴ τῆς

μητέρας ἥτανε μιὰ κωμικὴ παραφροσύνη. Τί ἡμποροῦσε νὰ κάμη αὐτὸ τὸ ἀδύνατο πλάσμα;

Καθώς ὥρμησε μπρός στὸ ἀνοιχτὸ στόμα τοῦ μανιασμένου ἐπιδρομέα, χτυποῦσε μὲ τέτοια δρμὴ τὰ φτερά της, ὡστε διπλήκαράς μου τὰ σάστισε καὶ ὑποχώρησε σχεδὸν τρομαγμένος ἀπὸ τὴν ἀνέλπιστη ἐπίθεση. Στὸ μεταξὺ βρῆκα τὴν εὔκαιρία νὰ τὸν συγκρατήσω καὶ νὰ ἀποσυρθῶ ἀπρακτος.

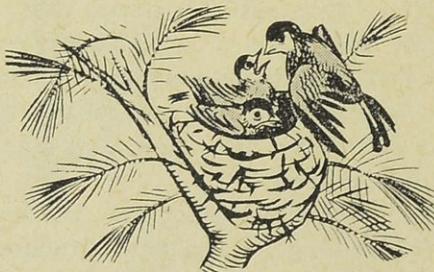
Σκεπτόμουν ὅρα κατόπιν τὰ ψυχολογικὰ ἔλατήρια ποὺ ἀθησαν τὴ μάνα σ' αὐτή της τὴν πράξη. Γιατὶ δὲν πίστευε βέβαια στὸ δυνατὸ τῆς σωτηρίας τοῦ παιδιοῦ της. Τί ζητοῦσε λοιπόν; Τί ἄλλο παρὰ νὰ πεθάνῃ πρώτη, ἀποφασιστικὴ πρόμαχος τοῦ παιδιοῦ της, κι ὑστερα ἀς γίνη δ, τι θέλει; »

‘Ο διμιλητὴς σταμάτησε, ἐνῷ δλοι μείναμε συλλογισμένοι. Στὸ νοῦ μας, δπως ἥταν ἐπόμενο, ἥρθεν ἡ γυναίκα καὶ δρόλος της σ' αὐτὸ τὸν κόσμο. Ἡρθε στὸ νοῦ μας ἡ θεία της ἀποστολὴ νὰ εἰναι ἡ μητέρα δλου τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ κόσμου. Καὶ, τὸ κυριώτερο, πῶς ἐκτελεῖ τὸ θεϊκὸ τοῦτο λειτούργημα μὲ τόσο θερμῇ αὐτοθυσίᾳ.

Κάποιος ἀπὸ τὴν παρέα μας συνώψισε ἐπιγραμματικὰ τὶς σκέψεις ὁλωνῶν μας:

— ‘Αγαπητέ μας κυνηγέ, στὴν ἴστορία σου ποὺ μᾶς διηγήθης μᾶς ἔδειξες ἔνα τυπικὸ παράδειγμα τῆς πιὸ ἀνυστερόβουλης ἀγάπης ποὺ ὑπάρχει στὸν κόσμο. Γιατὶ στὴν ούσια δὲν ἀκούσαμε τὴν ἴστορία ἐνδὸς πουλιοῦ, ἀλλὰ γνωρίσαμε τὴν αἰωνία μητέρα καὶ τὸν ἀγώνα της γιὰ τὸ παιδί της!

K. Ρωμαῖος

Η ΜΑΝΑ ΞΑΓΡΥΠΝΑΕΙ

Ἐσβήσανε σιγά σιγά
τὰ λίγα φῶτα τοῦ χωριοῦ
καὶ δὲν ἀκοῦς στὴν ἐρημιά
παρ' ἔνα γαύγισμα σκυλιοῦ.

Κοιμᾶται τὸ χωριό βαθιά,
καὶ μέσ' στὴν νύχτα τὸ βουνό^ν
σὰν φάντασμα ἀποπάνω του
τὸ παραστέκει σκοτεινό.

Καὶ λάμπει λάμπει ὁ οὐρανός
καὶ κάποιο ἀστέρι σβήνει.
Σὰν ποιὰ ψυχούλα νά' σβησε
στῆς νύχτας τὴν γαλήνη;

Ἐνα σπιτάκι τοῦ χωριοῦ
μονάχα δὲν κοιμᾶται.
Ἐκεῖ στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ
ποιὸς ἵσκιος νὰ πλανᾶται,

κι ὅλο πηγαίνει κι ἔρχεται;
Μὴν κάνη ἐκεῖ νυχτέρι
καὶ ράβη ἡ κόρη τὰ προικιά
γιὰ τὸ χρυσό της ταίρι;

Ο γεωργὸς μὴν ξύπνησε
νὰ δῆ τὰ ζωντανά του,
ποὺ ἀναχαράζουν καθιστὰ
στὴ δράνα του ἀποκάτου;

Δὲν εἶν' ἡ κόρη ούδ' ὁ ζευγάς,
στὰ ζωντανὰ ποὺ πάει,
κοίτεται ὁ γιός μονάκριβος
κι ἡ μάνα ξαγρυπνάει!

Ἀλέκος Φωτιάδης

Η ΑΝΙΚΗΤΗ ΕΛΠΙΔΑ

‘**Η Μήτραινα.**’ Ανήμερα τὰ Φῶτα, τὸ δειλινὸν τῆς παραμο-
νῆς τοῦ ‘Αγίου ’Ιωάννου, ἡ Μήτραινα, ὅπως
ὅλες τὶς παραμονές του, ἔσφαξε μία παχειά καὶ μεγάλη κότα,
ἀπὸ τὶς δέκα δώδεκα κοτούλες, ποὺ εἶχε, τὴν ἐζεμάτισε, τὴν
ἐμάδησε καὶ τὴν ἔβαλε νὰ βράσῃ. ’Εσυγύρισε τὸ σπιτοκάλυβό
της, ἔστρωσε στὴ γωνιά τὰ νυφιάτικά της μάλλινα στρωσίδια,
ἔδεσε τὴ σκύλα καὶ περίμενε, ὅπως ὅλες τὶς παραμονές, νὰ
ἔρθῃ ὁ ἔνιτεμένος της ὁ Γιάννης, ξημερώνοντας τοῦ ‘Αγίου
’Ιωάννου.

Αὐτὴ ἡ ἱστορία ἔξακολουθοῦσε χρόνια τώρα. Ὡταν ἀκόμη
νέα ἡ Μήτραινα, ὅταν χήρα ξεκίνησε τὸ μονάκριβό της τὸ Γιάν-
νη γιὰ τὴν ἔρημη ξενιτειά. Δὲν εἶχεν ἀκόμη ἄσπρη τρίχα στὰ
κατάμαυρα μαλλιά της, ὅταν τὸν φίλησε γιὰ ὑστερη φορὰ καὶ
τὸν εἶδε ψηλά ἀπὸ τὴ ραχούλα μὲ ~~δακρυόπινχτα~~ μάτια νὰ χά-
νεται στὸ μάκρος τοῦ δρόμου καὶ νὰ γίνεται ἄφαντος.

Χρόνια καὶ χρόνια ἀπὸ τότε ἡ δόλια Μήτραινα περνοῦσε
τὴ ζωὴ της μονάχη στὸ σπιτοκάλυβό της, ἔχοντας γιὰ μόνη συν-
τροφιὰ τοὺς τέσσερους τοίχους, τὸ εἰκόνισμα, τὴ γωνιά, μιὰ γί-
δα, μιὰ γάτα καὶ καμιὰ δεκαριά κοτούλες μ’ ἔνα δύμορφο πετει-
νό, ποὺ τῆς χρησίμευε κάθε πρωῆ, σὰν ρολόγι, νὰ τὴν ξυπνᾶ,
γιὰ ν’ ἀνάβῃ τὴ φωτιά της καὶ ν’ ἀρχινᾶ τὸ ἐργόχειρό της: Ρό-
κα ἡ πλέξιμο ἡ μπάλωμα, ὥσπου νὰ φωτίσῃ καλά, γιὰ νὰ πάη
στὴ δουλειά της.

Τὰ νιόπαιδα τοῦ χωριοῦ πήγαιναν καὶ ἔρχονταν στὴν ξε-
νιτειά, ποιὸ σὲ τρία, ποιὸ σὲ τέσσερα καὶ ποιὸ σὲ πέντε χρόνια,
τὸ βαρὺ βαρύ· ἀλλὰ ὁ Γιάννης τῆς Μήτραινας οὔτε φαινόταν,
οὔτε ἀκουόταν πουθενά!

“Ολος ὁ κόσμος τὸν θεωροῦσε χαμένο, καὶ ὁ προεστὸς τοῦ
χωριοῦ τὸν ξέγραψε ἀπὸ τὸ δεφτέρι του, γιὰ νὰ μὴν πληρώνη
ἡ κακομοίρα ἡ Μήτραινα τοὺς φόρους του. Καὶ δύμως ἡ Μήτραι-
να ἔσχισε τὰ ροῦχα της, ἅμα ἔμαθε, ὅτι τῆς ξέγραψε ὁ προε-

~~Σέρι~~ τὸ παιδί της καὶ πῆγε στὸ σπίτι του νὰ παραπονεθῇ.
—'Ακοῦς ἐκεῖ, ἔλεγε βγαίνοντας ἀπὸ τοῦ προεστοῦ, νὰ μου
σβήσῃ τὸ παιδί μου! Τί τὸν μέλει αὐτόν, σὰν πληρώνω ἔγω;

Εἶχε πάντα τὴν καρδιά της γεμάτη ἐλπίδα καὶ τῆς φαινό-
ταν, δτι τὸ παιδί της εἶναι γερὸ καὶ καλά, δτι κέρδιζε χρήματα
μὲ τὸ σωρὸ καὶ δτι βρίσκεται στὸ δρόμο νὰ ἔρχεται. Ζοῦσε ἡ
καημένη μὲ τὸ ἐργατικό, πότε στ' ἀμπέλια καὶ πότε στὰ χωρά-
φια χωριανῶν της, καὶ ἐνῷ ὅλος ὁ κόσμος τὴν συμπονοῦσε, αύ-
τὴ δὲν τὸ ἔβανε κάτω, ἀλλ' ἀπολογιόταν μὲ θυμό:

— Μὴ σᾶς πέρασε ἡ Ιδέα, δτι χάθηκε τὸ παιδί μου καὶ δὲ θὰ
μου 'ρθῃ; αὐτὸ ζῆ καὶ βασιλεύει, δόξα σοι ὁ Θεός! "Ετοι μου
τὸ λέει ἡ ἐλπίδα, πῶχ μέσα στὴν καρδιά μου!

Καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἄνδρες καὶ γυναῖκες, τὴν ψυχοπονοῦ-
σαν τὴν καημένη τὴν Μήτραινα καὶ ἔλεγαν μέσα τους:

— 'Ο Θεός νὰ τῆς αὔξαινῃ τὴν ἐλπίδα τῆς ὀρφανῆς!

Κάθε δειλινό, χειμώνα καλοκαίρι, δταν ἔτρεμε ὁ ἥλιος νὰ
δύσῃ, ἄφηνε τὴν ἐργασία της καὶ γνέθοντας πήγαινε ψηλὰ στὴ
ραχούλα, στὰ ἀγνάντια τοῦ χωριοῦ. 'Εκεῖ καθόταν καὶ ἀγνά-
ντευε τὸ δρόμο, ὡς μιὰ ὥρα μακριά—ὅσο ἔκοβε τὸ μάτι της—
καὶ μὲ ἀνίκητη ἐλπίδα ἀκολουθοῦσε τοὺς διαβάτες, ποὺ ἔρχον-
ταν καὶ μονολογοῦσε:

— Νά! αὐτὸς εἶναι! Αὐτὸς ὁ καβαλάρης! Κοίτα πῶς τρέχει
τὸ μουλάρι του! Καλῶς ὥρισες, παιδί μου!

Καὶ ξεφώνιζε καὶ ἀνοιγε τὴν ἀγκαλιὰ της μὲ ἄφατη χαρὰ
καὶ ροβολοῦσε δύο τρία βήματα, ἀλλὰ ὁ καβαλάρης ἐκείνος δὲν
ῆταν ὁ Γιάννης τῆς Μήτραινας, οὕτε καν χωριανός της, γιατὶ
ἄμα πλησίαζε πρὸς τὸ χωριό, ἔπαιρνε τὸν ἄλλο τὸ δρόμο τρα-
βώντας γιὰ ξένο χωριό.

Καὶ ἡ Μήτραινα χαρωπὴ χαρωπὴ ἔπαιρνε κοντὰ μὲ τὸ βλέμ-
μα της ἄλλον καβαλάρη δισβάτη γιὰ τὸ Γιάννη της, ὅσο ποὺ
καὶ αὐτὸς ἔπαιρνε ἄλλο δρόμο. Καὶ δὲν ἔφευγε ἀπὸ τὴν ραχού-
λα, παρὰ δταν ἄρχιζε νὰ χύνεται τὸ σκοτάδι ἀπάνω στὴ γῆ.
Τότε γύριζε στὸ σπιτοκάλυψό της γελαστὴ καὶ χαρωπή, δπως
πάντα, μὲ τὴν καρδιά της γεμάτη ἐλπίδα κινώντας τὸ κεφάλι
καὶ λέγοντας:

—Ποιός ξέρει τὸ μοναχό μου, ποῦ νὰ νυχτώθηκε! Δὲν τὸν ἄφησε ἡ κούραση τοῦ δρόμου νὰ φθάσῃ ἀπόψε! Καὶ αὔριο ἡμέρα τοῦ Θεοῦ ξημερώνει! Αὔριο ἔρχεται!

“Αν κάθε δειλινὸ ἔβγαινε στ’ ἀγνάντια ἡ Μήτραινα, γιὰ νὰ ἰδῇ τὸ παιδί της νὰ ἔρχεται, ὅμως οὕτε φαγητὸ ἐτοίμαζε, οὕτε ἔστρωνε, οὕτε τὴ σκύλα ἔδενε, γιὰ νὰ μὴ γαυγίζῃ τοὺς χωριανούς. Μόνο τὴν παραμονὴ τοῦ ‘Αγίου’ Ιωάννου ἔκανε αὐτὴ τὴ δουλειά.

Τὸ εἶχε κομποδεμένο, δτὶ ἐκείνη τὴν ἡμέρα θὰ ἔρχόταν ὁ Γιάννης τῆς χωρὶς ἄλλο, ξημερώνοντας ἡ γιορτή του. Γι’ αὐτὸ ἀπὸ τὴν παραμονή, χωρὶς νὰ βγαίνῃ καθόλου στ’ ἀγνάντια τὰ ἐτοίμαζε ὅλα, ὥστε τὸ πρωΐ νὰ μὴν ἔχῃ ἄλλη δουλειά, παρὰ νὰ πάη μόνο στὴν ἔκκλησία.

Τόσοι “Αι-Γιάννηδες πέρασαν καρτέρει καὶ καρτέρει, ποὺ μποροῦσαν νὰ κάμουν ἀκέριο μήνα καὶ ὁ Γιάννης τῆς Μήτραινας δὲ φαινόταν! ”Αλλὰ ἡ Μήτραινα δὲν ἀπελπιζόταν, πάντα περίμενε!

‘Ο ἔρχομός τοῦ Γιάννη. ’Οταν ἔβρασε ἐκείνη τὴν παραμονὴ καλὰ ἡ κότα, εἶχε δύσει ὁ ἥλιος. Τότε ἡ Μήτραινα τὴν ἔβγαλε ἀπὸ τὴ φωτιά, τὴν ἀπέθεσε ψηλὰ καὶ ὑστερα ἔκαμε τὸ σταυρό της μπρὸς στὸ εἰκόνισμα, παρακαλῶντας τὴν Παναγία καὶ τὸν “Αι-Γιάννη νὰ τῆς φέρουν τὸ παιδί της γερὸ καὶ καλὰ ἀπὸ τὰ ξένα. Χάλασε καὶ σκέπασε τὴ φωτιά, ἔσβησε τὸ λυχνάρι καὶ πλάγιασε νὰ κοιμηθῇ, γιατὶ ἦταν περασμένη ἡ ὥρα.

Τὸ βαθὺ πρωΐ, νύχτα ἀκόμη, πρὶν λαλήσουν οἱ πετεινοί, ἀμα ἄκουσε τὸ σήμαντρο τῆς ἔκκλησίας σηκώθηκε, νίφτηκε, ἀναψε τὸ καντήλι στὸ εἰκόνισμα, ἔκανε τὸ σταυρό της καὶ ἀναψε τὴ φωτιά. ”Εφτιασε τρία τέσσερα κεριά, γέμισε τὸ ροΐ της λάδι, πήρε τὸ πρόσφορό της καὶ κίνησε γιὰ τὴν ἔκκλησία.

Ξεκινώντας ἔκλεισε πίσω της τὴν πόρτα μόνο μὲ τὸ μάνταλο, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ μπῆ μέσα μονάχο του τὸ ξενιτεμένο της παιδί. ”Ηταν τόσο βέβαιη, δτὶ θὰ ἔρχόταν χωρὶς ἄλλο ὁ Γιάννης τῆς ἐκείνο τὸ πρωΐ!

Στὴν ἔκκλησία κάθισε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς λειτουργίας ἔως

τὸ τέλος, καὶ σπως συνήθιζε πάντα, πῆγε στὴν πύλη τοῦ ἱεροῦ πρώτη πρώτη, γιὰ νὰ πάρῃ ἀντίδωρο πρωτύτερα ἀπὸ δλο τὸ ἄλλο τὸ χωριό καὶ νὰ πάη γρήγορα στὸ σπίτι της, νὰ δεχτῇ τὸ παιδί της, ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ τὴν ξενιτειά!

"Ἔτσι ἔκανε πάντα, καὶ ὁ παπάς, ποὺ ἤξερε αὐτὴ τὴν ἀδυναμία της, τῆς ἔδινε ἀντίδωρο πρῶτα ἀπὸ δλους· καὶ αὐτὴ παίρνοντας τὸ ἀντίδωρο βγῆκε τρεχάτη ἀπὸ τὴν ἐκκλησία κρατώντας στὸ χέρι τὸ ἀδειανὸ ροῖ καὶ τράβηξε ἵσια γιὰ τὸ σπιτοκάλυψό της.

ΤΗΝ ΔΑΝΙΣΤΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ
ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΔΙΑ

Δὲν εἶχε φέξει καλά, ὅταν γύριζε, καὶ ἡ συννεφιὰ ἡ βαρειά, ποὺ κρεμόταν στὸν αἰθέρα, ἔκανε τὸν ούρανὸ μαῦρο καὶ φοβερό. Ὁ ἄνεμος φυσοῦσε δυνατὰ καὶ ἡ Μήτραινα ἔτρεχε γρήγορα πατώντας, σπως τύχαινε μέσα στὶς λάσπες, γιὰ νὰ φθάσῃ τὸ γρηγορώτερο στὸ σπιτοκάλυψό της καὶ νὰ σφίξῃ στὴν ἀγκαλιὰ τὸ παιδί της.

Μπαίνοντας στὴν αὐλὴ κοίταξε ὀλόγυρα, γιὰ νὰ ἴδῃ ἂν εἶναι κανένα μουλάρι καὶ μὴ βλέποντας τίποτε ἀπόθεσε κάπου τὸ ροῖ της, βγῆκε στὸ δρόμο καὶ τράβηξε ἵσια κατὰ τ' ἀγνά-

ντια. Καὶ ἄμα ἔφθασε στὴ μεριά, ποὺ εἶχε χωριστῆ μὲ τὸ Γιάννη της, φώναξε μὲ μεγάλη φωνή:

— Γιάννη η η Γιάννη! οὔουου!

— Ὁρίστε εε! ἀπάντησε μία φωνὴ ἀπὸ μακριά.

— Χτύπα γρήγορα, παιδάκι μου, γιατὶ σ' ἔφαγε τὸ κρύο! Τοῦ εἰπε ἡ Μήτραινα.

Σὲ λίγο τὸ ποδοβολητὸ τοῦ μουλαριοῦ ἀκουόταν ξαστερώτερα, ἀλλὰ ἡ Μήτραινα δὲν τὸ κουνοῦσε ἀπὸ ἐκείνη τὴ μεριά. Τὸν περίμενε ἐκεῖ τὸ Γιάννη της, ἔως ποὺ ἥρθε.

— Παιδάκι μου! Ψυχούλα μου!

— Μανούλα μου!

— Ποιὸς σοῦ ἐπῆρε τὰ συχαρίκια καὶ βγῆκες τέτοιαν ὕρα ἐδῶ νὰ μὲ καρτερῆς;

— Ἡ ἐλπίδα μου, ψυχούλα μου! Ἡ ἐλπίδα μου, ποὺ φώλιαζε μέσα ἐδῶ στὴν καρδιά μου βαθιά!

‘Ο Γιάννης κατέβηκε ἀπὸ τὸ μουλάρι, ἡ Μήτραινα ἄνοιξε τὴν ἀγκαλιὰ καὶ μάνα καὶ παιδὶ ἔγιναν ἔνα ἀπὸ τὸ σφιχταγκάλιασμα. Ἐκεῖ στὴν ἵδια τὴ μεριά, ποὺ ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν μάνα καὶ παιδὶ τὸ πικρὸ τὸ ἀγκάλιασμα καὶ τὸ φίλημα τοῦ χωρισμοῦ ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια, ἐκεῖ στὴν ἵδια τὴ μεριά πάλι μάνα καὶ παιδὶ ξαναφιλιοῦνταν καὶ ξαναγκαλιάζονταν τὸ χαρμόσυνο φίλημα καὶ ἀγκάλιασμα τοῦ ἐρχομοῦ!

Καὶ ἔτσι ἀγκαλιασμένοι ἔφθασαν στὸ σπιτοκάλυβο. Μία βαρειὰ τουφεκιά ἐπεσε στὸν αὐλόγυρο τῆς Μήτραινας, ποὺ βρόντησε ὅλο τὸ χωριό.

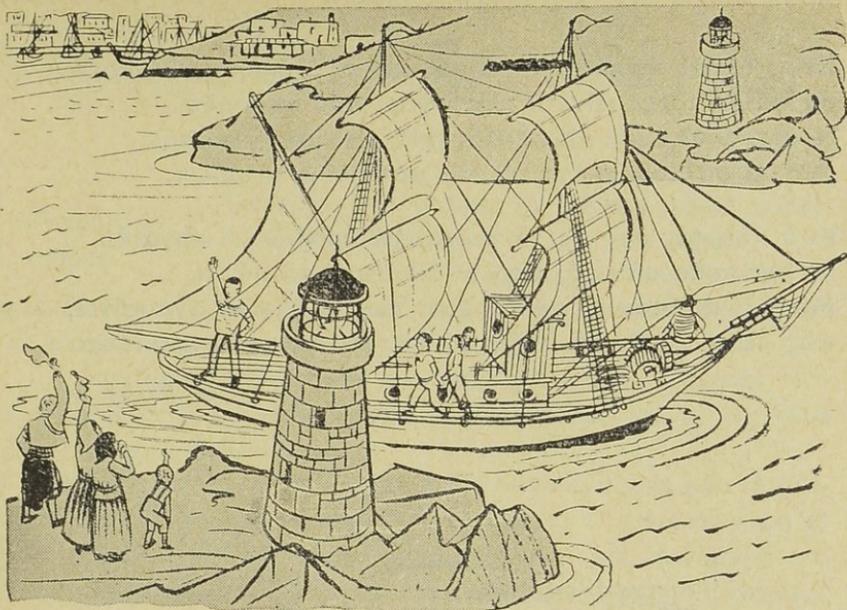
‘Η χαρὰ τῆς Μήτραινας οὕτε γράφεται οὕτε λέγεται!

Πρώτη φορά, ἀφ' ὅτου ξενιτεύτηκε ὁ Γιάννης, θρονιαζόταν ἡ χαρὰ στὸ ταπεινὸ σπιτοκάλυβο τῆς Μήτραινας!

«Διηγήματα τῆς Ξενιτειᾶς»

Χρῆστος Χριστοβασίλης

Σ' ΑΦΗΝΩ ΓΕΙΑ, ΜΑΝΟΥΛΑ ΜΟΥ

Σ' άφήνω γειά, μανούλα μου, σ' άφήνω γειά, μητέρα,
έχετε γειά, άδερφάκια μου και σείς ξαδερφοπούλες.
Θά φύγω, θά ξενιτευτώ, θά πάω μακριά στά ξένα.
Θά φύγω, μάνα, καὶ θά 'ρθω, μὰ μὴν πολυλυπιέσαι.
'Από τὰ ξένα, δπου βρεθώ, μηνύματα σοῦ στέλνω
μὲ τὴ δροσιὰ τῆς ἄνοιξης, τὴν πάχνη τοῦ χειμῶνα
καὶ μὲ τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ, τὰ ρόδα τοῦ Μαῖου.
Θενά σοῦ στέλνω μάλαμα, θενά σοῦ στέλνω ἀσήμι,
θενά σοῦ στέλνω πράγματα π' ούδε τὰ συλλογιέσαι.
—Παιδί μου, πάαινε στὸ καλό, κι ὅλοι οἱ ἀγιοὶ κοντά σου
καὶ τῆς μανούλας σου ἡ εύχῃ νά' ναι γιὰ φυλακτό σου
νὰ μὴ σὲ πιάνη βάσκαμα καὶ τὸ κακὸ τὸ μάτι.
Θυμήσου με, παιδάκι μου, κι ἐμὲ καὶ τὰ παιδιά μου,
μὴ σὲ πλανέψῃ ἡ ξενιτειά καὶ μᾶς ἀλησμονήσῃς.
—Κάλλιο, μανούλα μου γλυκειά, κάλλιο νὰ σκάσω πρῶτα
παρὰ νὰ μὴ σὲ θυμηθώ στά ἔρημα τὰ ξένα.

Δημοτικὸ Τραγούδι

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

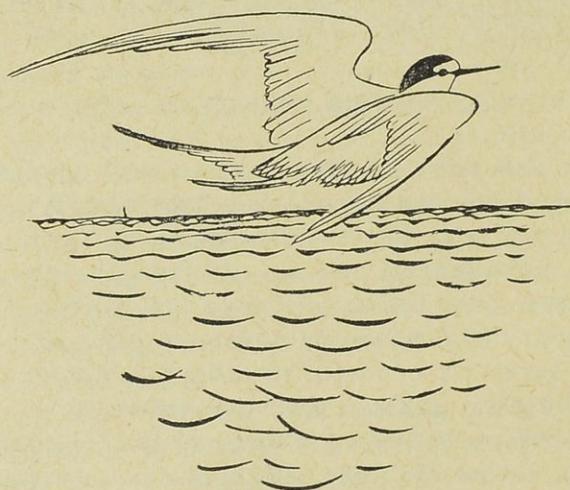
Στὴν πόρτα στέκει ἡ μάνα μου καὶ τ' ἀσπρο της τ' ἀχείλι
σὰ φύλλο τρεμοσείνεται, σὰν ψάρι ποὺ σπαράζει.

Ἡ ἀδερφούλα μου, ἔχε γειά, μοῦ λέει μὲ τὸ μαντήλι.
Μιὰ τὸ σαλεύει κι ἔπειτα στὰ μάτια της τὸ βάζει.

Κι ὁ ἀδερφός μου ὥς τὴ γωνιὰ τοῦ δρόμου μὲ πηγαίνει
μὲ πρόσωπο σὰν χαρωπὸ μ' ἀθόλωτα τὰ μάτια.

Μὰ νιώθω, ὅταν μ' ἀγκάλιασε, πῶς βράζει κι ἀναστίνει,
πῶς μέσα σποῦν τὰ σπλάχνα του καὶ γίνονται κομμάτια.

*Αλ. Πάλλης

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

Οι τρεῖς "Επαιζαν στὸ δάσος τὸ ἴσκιερὸ τρεῖς κόρες,
κόρες. σὰν νεράϊδες ὅμορφες.

"Η μία στὴν ἀσημένια ρεματιά, ποὺ γλυκομουρ-
μούριζε, ἔσκυβε ύπερήφανη καὶ ἔβλεπε τὸ χιονάτο της λαιμὸ
καὶ τὰ χρυσά μαλλάκια της.

— Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ καθρέφτες μοῦ ἐτοίμασες πα-
ντοῦ καὶ βλέπω τὴν ὁμορφιά μου, ποὺ εἶναι δικό σου ἔργο! Αὕτα
ἔλεγε καὶ χαμογελοῦσε.

"Η ἄλλη ἄκουε τ' ἀγδονιοῦ τὸ λάλημα τὸ γλυκό καὶ τὴ φλο-
γέρα τοῦ βοσκοῦ, ποὺ ἔβισκε ἐκεῖ κοντὰ τ' ἀρνάκια σὰν τὸ
χιόνι. "Ακουε καὶ τὸ γλυκὸ μουρμούρισμα τῆς ρεματιᾶς καὶ
ἔβλεπε τὰ δένδρα τὰ ψηλὰ νὰ ἐνώνουν τὶς ύπερήφανες κορυφές
καὶ πότε χαμηλὰ νὰ σκύβουν, πότε ψηλὰ τὸ μεγαλεῖο των νὰ
δείχνουν. Κάθε φυλλάκι ἔφερνε δροσιά, κάθε κλωνάκι εἶχε καὶ
πουλιοῦ φωλιά.

Τὸ χέρι της τρέχει ἀπάνω στὸ χαρτὶ καὶ γράφει τραγούδια·
τὸ Θεὸ δεύτερο γιὰ τὸ ἔργοχειρό του, τὴν ὁμορφιά τοῦ κό-
σμου. Τὸ χέρι γράφει, καὶ τὸν ἔαυτό της νιώθει τόσο ἐλαφρό,
ποὺ θαρρεῖς, ὅτι φτερὰ τῆς ἔδωσε χέρι ἀόρατο, ψηλὰ γιὰ νὰ
πετάξῃ.

"Η τρίτη ράβει, ράβει, ράβει. Καμιὰ φορά σταματᾷ τὸ βε-
λόνι καὶ βλέπει τὴν ἀσημένια ρεματιά.

— "Α, πόσοι διψασμένοι βρῆκαν δροσιὰ σ' αὐτὸ τὸ κρυσταλ-
λένιο νερό! λέει ἡ κόρη δακρυσμένη.

— Περνᾶς, ἀδιάκοπα περνᾶς, εύλογημένη ρεματιά, καὶ χωρὶς
ύπερηφάνεια βρέχεις τὰ χείλη τὰ κατάξερα τοῦ περαστικοῦ,
ποτίζεις τ' ἀρνάκια τὰ χιονάτα, καὶ δίνει ἡ δροσιά σου ζωὴ
σ' αὐτὰ τὰ ἀνθάκια, ποὺ δὲν τὰ φύτεψε κανείς. 'Αλλὰ καὶ ἐκεῖ-
να δὲν εἶναι ἀχάριστα σκορπίζουν τὴ μυρωδιά των καὶ μὲ τὰ
χρώματά των διπλὴ ὁμορφιά σοῦ δίνουν.

Εύτυχισμένος ἔδω κάτω, ποὺ εἶναι τόσο λίγη ἡ ζωὴ καὶ λι-

γώτερη εύτυχία, εύτυχισμένος ὅποιος ἡμπορεῖ ζωὴ καὶ δροσιά γιὰ νὰ σκορπίζῃ, δρῶσις αὐτὴ ἐδῶ ἡ ρεματιά.

Καὶ πάλι ἀφοῦ εἶπε αὐτά, τὸ χέρι τὸ ἐργατικὸ ράβει ἀδιάκοπα.

— Ή κρίση. — Ξέρεις τί ἐσυλλογίστηκα; Εἶπε ἡ πρώτη.

— Νὰ πᾶμε σ' αὐτὸν τὸν βοσκό, ποὺ παίζει τὴν φλογέρα, νὰ τὸν ἔρωτήσωμε ποιὰ ἀπὸ τις τρεῖς μας, ἔχει χάρες περισσότερες.

— Καλὴ ἡ ἰδέα· εἶπε ἡ δεύτερη καὶ δίπλωσε τὸ χαρτί, ποὺ ἔγραφε.

Τὸ χέρι τὸ ἐργατικὸ ράβει.

— Είστε καλύτερές μου, τὸ ξέρω, ἀδελφοῦλες μου, καὶ ἀν μαζί σας ἔρθω, γιὰ νὰ μετρηθῶ, θὰ εἰπῇ, δτὶ ὀλοφάνερη ἀλήθεια δὲν τὴν βλέπω. Τρέξετε ἐσεῖς οἱ δύο στὸ βοσκό!

‘Αφήνει τὴν φλογέρα ὁ βοσκὸς καὶ χαιρετᾶ τὰ ὅμορφα κορίτσια.

— Ξέρεις τί θέλομε, βοσκέ;

- Ποῦ νὰ τὸ ξέρω ;
- Νὰ μᾶς εἰπῆς ποιὰ εἶναι ἡ καλύτερη ἀπὸ τὶς τρεῖς μας.
- 'Η ἄλλη ποῦ εἶναι ;
- 'Εκεῖ σιμά στὴ ρεματιά.

'Αλήθεια ἡ ξανθούλα ποὺ τοῦ μίλησε, ἥταν ώραία. "Εμοιαζε μὲ νεράϊδα, ποὺ πρόβαλλε ἀπὸ κάποια δροσερὴ σπηλιά.

'Άλλα δὲν πρόκανε λέξη νὰ τῆς εἰπῇ καὶ νὰ τῆς προσφέρῃ τὸ τριαντάφυλλο, ποὺ ἔκοψε ἀπὸ μία τριανταφυλλιά. Καὶ νά, ἀρχισε ἡ δεύτερη μὲ φωνὴ ἀγγελική, πρόσωπο ρόδινο ἀπὸ ἐντροπή, τὰ τραγούδια της.

Θαρρεῖς στεφάνι δόλόκληρο στεφάνωνε τὸ πρόσωπό της.

Τὴ γνώμη του ὁ βοσκὸς δὲν πρόφθασε νὰ εἰπῇ καὶ ἄκουσε κλάματα καὶ παράπονα πικρά.

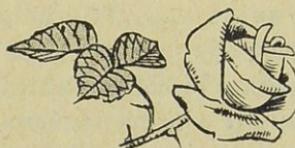
"Ενα φτωχὸ παιδάκι ἔπαιζε καὶ ἔπεσε· αἷματα ἔτρεξαν ἀπὸ τὴ μυτούλα του. Καὶ ἡ κόρη, ποὺ ἔρραβε στὴ ρεματιὰ κοντά, καρφώνει τὸ βελόνι της στὸ ράψιμο καὶ ἀρπάζει τὸ παιδάκι τὸ φτωχό· τὸ πλένει μὲ τὸ κρυστάλλινο νερὸ καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ ὅμορφα ματάκια μὲ ἀγάπη, ποὺ θαρρεῖς, μανούλα του ἥταν.

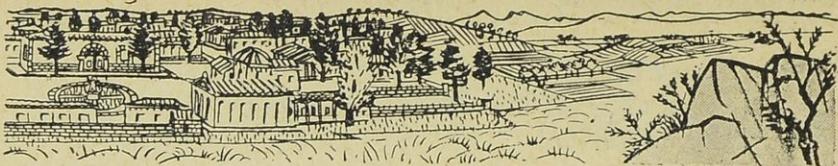
Τὸ ἔβαλε κοντά της νὰ καθίσῃ, τοῦ ἔδωσε ζαχαρωτὰ ἀπὸ τὸ καλαθάκι της καὶ πῆρε πάλι τὸ ταπεινὸ βελόνι της.

Οἱ ἄλλες δύο ούτε τὰ εἶδαν αὐτά. 'Η μία μεθυσμένη ἀπὸ τὴν ὅμορφιά της καὶ ἡ ἄλλη ἀπὸ τὰ τραγούδια της δὲν ἔβλεπαν καὶ δὲν ἄκουαν.

Σηκώθηκε ὁ νέος βοσκός, πλησίασε τὴν κόρη τὴν ἐργατικὴ καὶ πονετική, τῆς ἔδωσε τὸ ἀσπρό τριαντάφυλλο καὶ εἶπε:

- Σὲ προσκυνῶ μὲ σεβασμό. 'Εσύ εἶσαι ἡ βασίλισσα !

Η ΜΕΓΑΧΩΡΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΑΛΑΣΜΟΥ ΤΗΣ Α'

'Εφέρναμε γύρα τὰ Βάτικα τότε. Μιὰ μέρα ἐφθάσαμε ἀποσπεροῦ στὸ Φαλακρὸ κι ἔκονέψαμε. Λόγο πρὸς λόγο, ἐπάνω στὸ φαγί, ἀκούει ὁ σύντροφός μου, πῶς οἱ παλιοκκλησιές, ποὺ τρέχει καὶ ζητεῖ, δὲν ἥταν παρὰ στὴν Καστανιά, μιάμιση ὥρα μακριὰ ἀπ' τὸ χωριό.

— Καὶ εἶναι παλιές; ἐρώτησε ἀμέσως μὲ σπουδὴ καὶ ἀνυπομονησία, σὰν τὸν πεινασμένο, ποὺ ἀκούει ἄξαφνα πῶς πλάκωσε καὶ τὸ φαγί.

— Πολὺ παλιές, εἶπεν ὁ παπάς, γέροντας σεβαστὸς καὶ πολυκάτοχος.

— Καὶ ἔχουν μέσα τίποτα ζωγραφιές;

— Οὕ, βέβαια, ἔχουν ίστορίες· ὅλα τὰ τειχιὰ εἶναι ίστορημένα.

— Οὕμ!... ἔκαμε ὁ σύντροφός μου, ώσάν λεοντάρι, μὲ τριπλὴ εύχαριστηση γιὰ τὸ νόστιμο φαγί, τὸ ξεδιαλεγμένο κρασὶ καὶ τὸ πλούσιο εὔρεμά του.

Καὶ ὅλη τὴν νύχτα τὸν ἄκουα νὰ κυλιέται ἀπάνω στὸ στρῶμα του ἀνυπόμονος ἔως νὰ ξημερώσῃ. Καὶ σὰν ἐπῆρε ἡμέρα μ' ὅλο τὸ πυκνὸ πούσι, ποὺ ἐσκέπαζε τὸ χωριό καὶ ἀφάνιζε κάθε ἀντικείμενο γύρω, ἐσφίξαμε τὰ λουριὰ καὶ μ' ἔνα δόνγο ἐτραβήξαμε ἵσια στὴν Καστανιά.

“Αχ! ἐκείνη τὴν αὐγὴ ποτὲ δὲν θὰ τὴν ξεχάσω! ’Εκεῖνο τὸν ἀνθοσπαρμένο τόπο μὲ τὶς δροσιές καὶ τὸ χαμολόγι του ποτὲ δὲν θὰ τὸν ἀφήσω ἀπὸ κοντά μου. Τῶν, πουλιῶν ἐκεῖνο τὸ λάλημα μέσα στὸ ἀγνὸ φῶς τῆς ἡμέρας ποτὲ δὲν θὰ τ' ἀλλάξω οὕτε μὲ ἀγγειλικὴ ψαλμωδία. Τί ’Εδεμ καὶ τί Παράδεισος! ’Εκεῖ ήσαν ὅλα, ὅλα σκορπισμένα ἀπὸ τὸ πλούσιο χέρι τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ τὰ χρώματα καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀρμονία μὲ τὴν τάξη του καὶ μὲ τὸ ρυθμό του καθένα. Καὶ ἐνῶ ὁ σύντρο-

φός μου ἔτρεχε σάν παλαβός ἀπὸ τὴν χαρὰ του ἐδῶ κι ἐκεῖ μὲ τὰ στουπόχαρτα καὶ τοὺς φακούς καὶ τὰ μέτρα του κι ἐσκάλωνε σάν γατί ἀπὸ τὸν "Αἴ Νικόλα στὸν "Αἴ Γιάννη κι ἀπὸ τὸν "Άγιο Λιά στὸν "Άγιο Κωνσταντίνο καὶ στὴν Παναγία, ἐγὼ ἐμενα ἄφωνος, ἄλαλος, μὲ μάτια ὀλάνοιχτα νὰ βλέπω γύρω τὴν οὐρανοκατέβατη ἐκείνη σκηνογραφία.

— Σ' ἐκείνες τὶς κοντοραχοῦλες ἥταν ἀπλωμένη ἡ Χώρα· εἶπεν ἄξαφνα ὁ τσοπάνης ποδβοσκε ἐκεὶ τὸ κοπάδι του.

— Ποιὰ Χώρα; ρώτησα ἐγὼ μὲ ἀπορία.

— 'Η Μεγαχώρα, ἀν ἔχης ἀκουστά.

— 'Α, ἐδῶ ἥταν; ἔκαμα μ' ἀπορία, τάχα, γιὰ νὰ τοῦ κεντήσω τὸ λόγο.

— 'Εδῶ. Κι ἐκείνες ἦσαν οἱ ἐκκλησιές της. Εἶχε κι ἄλλες ἀκόμη πολλές, μὰ γκρέμισαν.

— Πότε γκρέμισαν;

— Ξέρω κι ἐγὼ! στὸ χαλασμὸν βέβαια. "Εχεις ἀγροικητὰ γιὰ τὸ χαλασμό;

Καὶ μὲ τὸ λόγο, ἀπάν' ἀπὸ τὶς δροσοῦλες καὶ τὰ λουλούδια, κάτ' ἀπ' τὸν γλυκὸν ἥλιο τοῦ 'Απρίλη, μέσα στὸ μοσχοβόλημα τῶν βοτανιῶν καὶ τῶν πουλιῶν τὰ λαλήματα, ἀκουσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ βοσκοῦ τὸ χαλασμὸν τῆς Μεγαχώρας καθὼς τὸν ἔλεγε.

B'

Ήταν τρανὸς βασιλιάς ὁ βασιλιάς τῆς Μεγαχώρας. Εἶχε λαὸ πολὺ καὶ ἄρματα περίσσα καὶ ξακουστούς ἀφεντάδες καὶ τὴ σοφὴ Δωδεκάδα του. Εἶχε καὶ βασίλισσα ἀφέντρα καὶ κυρά μέσ' στὸ παλάτι. Εἶχε καὶ μιὰ βασιλοπούλα, τὸ παίνεμα καὶ τὸ καμάρι τῆς Χώρας.

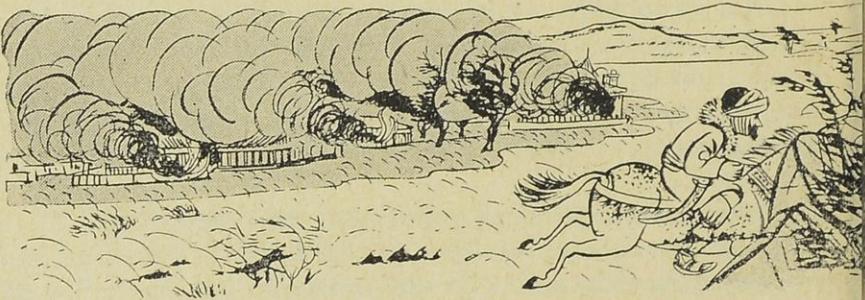
Φρόνιμοι ἦσαν οἱ ἀφεντάδες, φρόνιμη κι ἡ βασίλισσα κι ὁ βασιλιάς ἥταν φρόνιμος καὶ ἡ Δωδεκάδα του. Μὰ πιὸ φρόνιμη καὶ πιὸ πλούσια σ' δλες τὶς χάρες ἥταν ἡ βασιλοπούλα. "Εδιναν γνώμη οἱ ἀφεντάδες, ἔδινεν ἡ Δωδεκάδα, ἔδινεν ἡ βασίλισσα, μὰ ὁ βασιλιάς θὰ ἔπαιρνε τὴ γνώμη τῆς βασιλοπούλας στὸ κάθε τι, γιατὶ ἐκείνης ἥταν ἡ πιὸ σοφώτερη γνώμη. Γιὰ τοῦτο κι ὁ βασιλιάς τὴν ἀγαποῦσε πολύ. "Ολο τὸ βασίλειό του τὸ 'δινε γιὰ δαύτη. Τίποτε δὲν εἶχε στὸ νοῦ του παρὰ πῶς νὰ

τὴν ἑφαντώνη, πῶς νὰ τὴν κρατῇ πάντα χαρούμενη καὶ καλόκαρδη.

Σ' ἔναν καιρὸν ἦρθε πεῖνα γερή στὸ βασίλειο. Πεῖνα ποὺ λίγο ἔλειψε ό ἔνας νὰ φάῃ τὸν ἄλλον. «Ἡ πεῖνα μάτια δὲν ἔχει», λέει ὁ λόγος. 'Ο βασιλιάς δὲν ἥξερε τί νὰ κάνῃ. 'Η βασίλισσα ἐγύριζε μέσ' στὰ παλάτια τῆς, οἱ ἀφεντάδες ἔμεναν ἀχνοὶ καὶ ἀνίδεοι. 'Η Δωδεκάδα συναζόταν κάθε μέρα· μὰ τοῦ κάκου ἔσπαν τὰ γεροντικά τῆς κεφάλια. "Αλλες γνῶμες ἔβγαιναν ὅσες ἥθελες· μὰ γιὰ τὸ κακὸ δὲν ἐσοφιζόταν τίποτε· ἐφύραναν κι ἐκεῖνα σᾶν τ' ἀδειανὸν βαγένι στὸν ἥλιο τοῦ καλοκαιριοῦ.

Στὸ τέλος εἶπαν πῶς κάτι ἔβγαλε τὸ καύκαλό τους. Τραβοῦν καὶ πᾶν στὸ βασιλιά καὶ τὸν προσκυνοῦνε.

— Στοὺς ὄρισμούς σου, ἀφέντη βασιλιά, καὶ κάτι νὰ σοῦ εἰποῦμε. "Αλλη γιατρὶα δὲν βρίσκουμε παρὰ νὰ δώσης διαταγὴν νὰ σφάξης ὅλους τοὺς γερόντους. Οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ τρῶν

τὸ ψωμί. Οὔτε γιὰ πόλεμο κάνουν οὕτε γιὰ δουλειά. "Οσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρό, ὡς ποὺ νὰ περάσῃ τὸ κακό.

'Ο βασιλιάς σᾶν τ' ἄκουσε δὲν ἔβγαλε μιλιά. Δὲν τοῦ φαίνονταν δίκαιη ἡ γνώμη τῆς Δωδεκάδας. Καλά, γερόντοι ἥσαν κι ἔτρωγαν χαράμι τὸ ψωμί, μὰ ἥσαν ἄνθρωποι κι ἐκεῖνοι. Τραβάει καὶ πάει ἵσια στὴ βασίλισσα.

— Τὸς καὶ τός, κυρά μου καὶ βασίλισσα, τῆς λέει. 'Η Δωδεκάδα λέει νὰ σφάξουμε τοὺς γερόντους· οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ

τρῶνε τὸ ψωμί· οὕτε γιὰ πόλεμο κάνουν, οὔδὲ γιὰ τίποτε. "Οσο ψωμὶ θὰ φᾶν αὐτοὶ, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρό, ὡς ποὺ νὰ περάσῃ τὸ κακό !

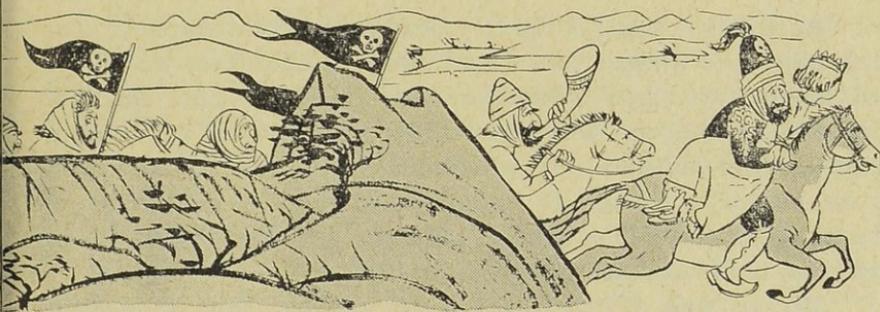
— Τὶ νὰ γένη; εἶπεν ἡ βασιλισσα. "Ας χαθοῦν ἐκεῖνοι νὰ σωθοῦμ' ἔμεῖς οἱ ἄλλοι. . .

Μὰ ὁ βασιλιάς ἦταν δίκαιος, φαίνεται. Δὲν κοίταζε σώνει καὶ καλὰ νὰ σωθῇ ἐλόγου του, μὰ πῶς νὰ σώσῃ τὸ λαό του. Τὸ ἥφερν' ἀπὸ δῶ, τὸ ἥφερν' ἀπ' ἐκεῖ, μὰ πάντα δίβουλος ἔμενε. Καλά, γερόντοι ἦταν κι ἔτρωγαν χαράμι τὸ ψωμί· μὰ ἦταν ἄνθρωποι κι ἐκεῖνοι.

Κινάει καὶ πάει καὶ φιλεῖ τὴ βασιλοπούλα.

— Τὸς καὶ τός, βασιλοπούλα καὶ κόρη μου, τῆς λέει. "Η Δωδεκάδα λέει νὰ σφάξουμε τοὺς γερόντους· οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ τρῶν τὸ ψωμί. "Οσο ψωμὶ θὰ φᾶν αὐτοὶ, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρό, ὡς ποὺ νὰ περάσῃ τὸ κακό.

— "Αχ, βασιλιά μου καὶ πατέρα μου! λέει ἡ βασιλοπούλα

δακρυσμένη, τί εἶναι τὸ κακό ποὺ μελετᾶς νὰ κάνης!

— Τὶ νὰ κάνω ; λέει ὁ βασιλιάς. Δὲν κοιτᾶς ποὺ πᾶμε νὰ χαθοῦμε δλοι;

— Καὶ γιατί νὰ μὴν κάνης τ' ἄλλο ; λέει ἡ βασιλοπούλα. Νὰ δώσης τὸ σίδερο καὶ τ' ἀτσάλι στοὺς χαλκιάδες νὰ κάνουν καὶ ἀξίνες καὶ τσαπιά, νὰ τὰ μοιράσης στὸν κόσμο, νὰ δουλέψουν τὴ γῆ κι ἡ γῆ νὰ τοὺς δώσῃ νὰ φάη δλος ὁ λαός.

Τ' ἄκουσε ὁ βασιλιάς καὶ τό 'κανε. Σὲ λίγο δλη ἡ γῆ περίγυρα ἐδουλεύτηκε ἀπὸ τὶς ρεματιές ὡς τὰ κορφοβιούνια ψηλά

κι ἔθρεψε περίσσα τὸν κόσμο κι ἐπλούτισε τὸ βασιλιὰ καὶ τοὺς ἀφεντάδες καὶ τὴ Δωδεκάδα.

Τότες πάει πιά. Πασίχαρο τὸ βασίλειο. Θεὸς ἡ βασιλοπούλα. Ὁ βασιλιάς δὲν ἤξερε τί νὰ τῆς πρωτοκάνη καὶ πῶς νὰ τὴν ἔανταμειψῃ γιὰ τὸ καλὸ ποὺ ἔφερε στὴ Χώρα μὲ τὴ συμβουλή της. Τὴν ἔντυνε, τὴν ἐφούμιζε στὰ χρυσά καὶ στὰ ύφαντὰ σὰ νεράϊδα. Τῆς ἔκανε χρυσὸ ἀργαστήρι νὰ φαίνη τὰ προικιά της, χρυσὴ ἀνέμη ν' ἀνεμίζῃ, χρυσὴ ρόκα μ' ἐλεφαντένιο ἀδράχτι νὰ γνέθη τὶς ὀλόχρυσες τοῦφες τῶν ὀλόχρυσων μαλλιῶν καὶ μιὰ κλωσού, χρυσὴ κλωσού, μὲ τὰ πουλιά της ὀλόγυρα, γιὰ νὰ ἔφαντώνη. Κι ἔλαμπε τ' ἀργαστήρι, κι ἔλαμπεν ἡ ἀνέμη καὶ ἡ ρόκα μὲ τὰ μαλλιά καὶ ἡ κλωσού μὲ τὰ πουλιά της γύρα στὴ χρυσοφορεμένη νεράϊδα, πόλαμπε κι ἐκείνη στὴν ἔμορφιὰ καὶ στὴ νοστιμιά καὶ στὴν καλωσύνη, σάν τὸν αὐγερινὸ μέσο' ἀπὸ τ' ἄλλα ἀστέρια.

Γ'

"Ἄς ἔρθουμε τώρα καὶ στὸ χαλασμό. Ἡταν πεθαμένος τότε δὸ βασιλιάς κι ἡ κυρά του ἡ βασίλισσα, κι ἐβασίλευε μὲ ἀξιότη καὶ δικαιοσύνη τώρα ἡ βασιλοπούλα. Ἡ Μεγαχώρα ἔβιολιαζεν ἀπὸ τὰ πλούτη. "Ολοι, ἀφεντάδες καὶ λαός καὶ Δωδεκάδα, ἔπλεγαν στὸ μάλαμα καὶ στ' ἀσῆμι. "Ολος ὁ τόπος περίγυρα ἦταν καλλιεργημένος. Τί σιτάρι, τί κριθάρι, τί καλαμπόκι, τί ἀμπελοχώραφα! "Ο, τι ἥθελες εὗρισκες στὴ Μεγαχώρα. "Ολα ἄφθονα, ὅλα πλούσια, ὅλα μεγάλα! . . .

Μὰ νὰ ποὺ τ' ἄφθονα, καὶ τὰ πλούσια καὶ τὰ μεγάλα βγῆκαν σὲ κακὸ κι ἐρήμαξαν τὸν ἄμοιρο τὸν τόπο. Βέβαια, ἄνηταν φτωχός, ποιὸς θὰ τὸν κοίταζε; Μὰ νὰ ποὺ ἦταν πλούσιος καὶ οἱ κουρσάροι, ποὺ πάντα πλοιῦτος ζήταγαν κι ἐρήμαξαν ὅλα τὰ Βάτικα τὸν παλιὸ καιρό, ἥρθαν καὶ χάλασαν κι αὐτὴ τὴ χώρα.

"Ἡταν, μολογᾶνε, γιορτὴ στὴ Χώρα κι ὅλος ὁ ντουνιάς, ἄντρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδιά, ἥσαν μαζωμένοι κι ἔχόρευαν στὴν ἀλώνα τ' "Αἱ Νικόλα. Ψυχὴ μοναχὴ δὲν ἔμεινε σὲ σπίτι μέσα. Ἡσαν καὶ δυὸ προδότες συνεννοημένοι μὲ τοὺς κουρσάρους. Μὰ ὁ ἔνας πιὸ χριστιανὸς ἦταν φαίνεται. Ἔσυλλογίστηκε

τὸ ντουνιά ποὺ θὰ χανόταν καὶ στὴν τελευταία ὥρα εἶπε νὰ τὸ πῆ στὸν κόσμο, νὰ σκορπίσουν στὰ βουνά. Μὰ καὶ πῶς νὰ τὸ πῆ; 'Ο ἄλλος θὰ τ' ἄκουε καὶ θὰ τὸ ἔλεγε στοὺς κουρσάρους κι ἀλίμονό του τοῦ ἄμοιρου. Στοχάστηκε λοιπὸν νὰ τοὺς τὸ πῆ μὲ τρόπο κι ὅσοι τὸ νιώσουν νὰ φυλαχθοῦν. Πιάνεται λοιπὸν στὸ χορὸ καὶ φέρνοντας γύρα ἄρχισε νὰ τραγουδῇ:

Λαιμομάντηλα καὶ πέτσες,
δὲν ἀκοῦτε τὶς τρουμπέτες;
"Υστερ'" ἀπὸ καμιὰ ὥρα,
νὰ εἰσαστε στὴν πέρα Χώρα!...

Κι ἔχόρευε καὶ ξανάλεγε δὲν τὸ ἵδιο τραγούδι:

Λαιμομάντηλα καὶ πέτσες,
δὲν ἀκοῦτε τὶς τρουμπέτες;
"Υστερ'" ἀπὸ καμιὰ ὥρα,
νὰ εἰσαστε στὴν πέρα Χώρα!...

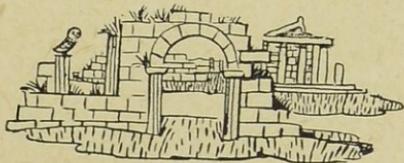
Μὰ ποῦ ἀγροίκας κανένας! Κι ἀν ἀγροίκας, ποῦ καταλάβαινε! Τραγούδι, σοῦ λέει, εἶναι.

Μόνο δυὸς γριές τὸ νιῶσαν τὸ τραγούδι κι ἐπῆρε ἡ μιὰ τὰ δυό της τὰ κορίτσια καὶ ἐπιασε τὸ βουνὸ κι ἡ ἄλλη κρύφτηκε πίσω ἀπὸ ἔνα χωράφι. Γιατὶ πλάκωσαν μὲ μιᾶς οἵ κουρσάροι, ἄλλοι ἀπ' ἐδῶ κι ἄλλοι ἀπ' ἕκει μὲ τὶς τρουμπέτες καὶ τὶς φωνές τους, ἔσφαξαν, ἄρπαξαν, πήραν καὶ τὴ βασιλοπούλα, πᾶν στ' ἀνάθεμα!

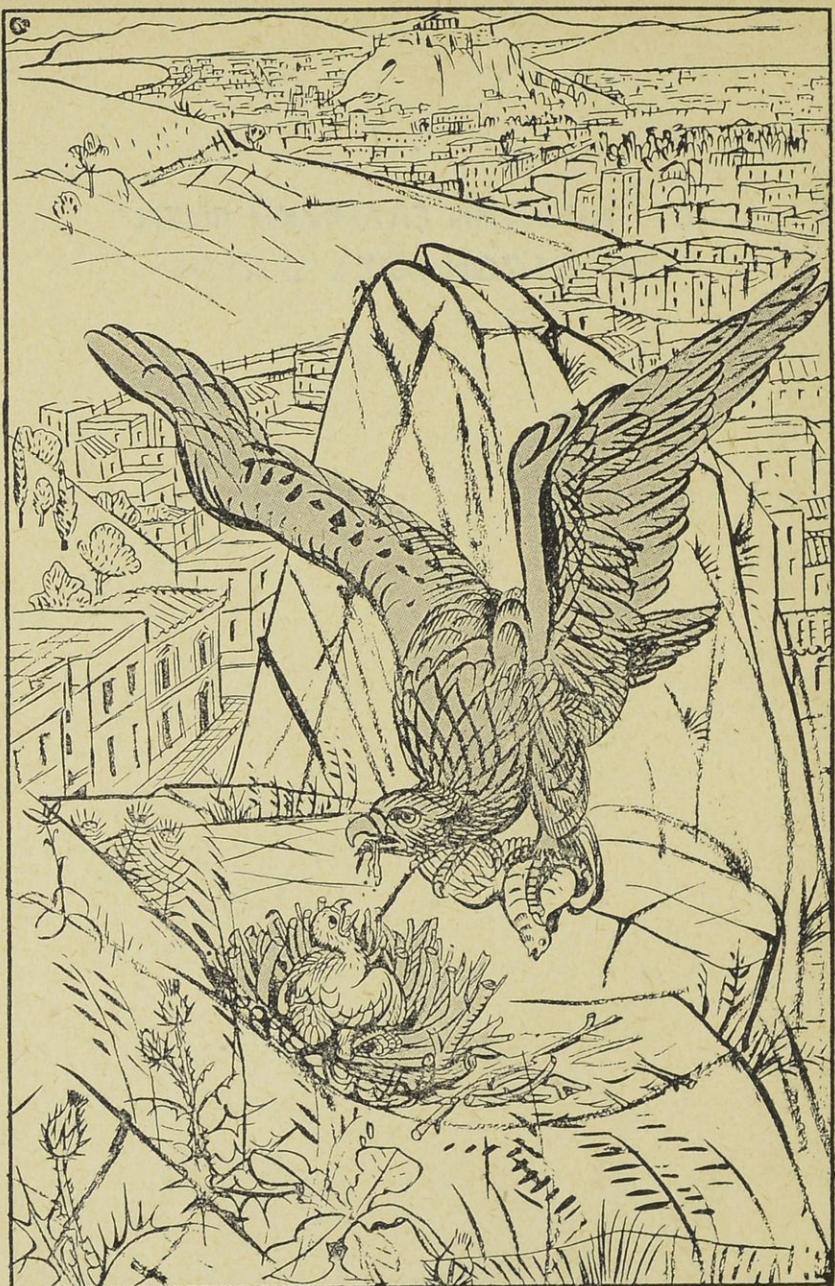
Μὰ κι ἡ κλωσού, ἡ χρυσὴ κλωσού τῆς βασιλοπούλας, μὲ τὰ χρυσὰ πουλιά της, ἐκεῖ στὴν ἀλώνα τοῦ "Αἱ Νικόλα εἶναι θαμένη ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ χαλασμοῦ. Μὰ ποιὸς μπορεῖ νὰ τὴν εὔρῃ, νὰ κάνῃ τὴν τύχη του;

"Ετσι τέλειωσε τὴν ιστορία του ὁ τσοπάνος καὶ ἀπόμεινε συλλογισμένος.

'Αγδρ. Καρχαβίτσας

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ
ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΜΕΣΑ Σ' ΑΥΤΗ

Α'

Πηγαίνουν ἀρκετὰ χρόνια, ἀπὸ τότε ποὺ ἡ Ἀθήνα δὲν εἶχε γεμίσει μὲ σπίτια κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα, τὸ λόφο τοῦ Στρέφη, τὰ Τουρκοβούνια καὶ τὸ βορεινὸ μέρος τοῦ Λυκαβηττοῦ.

Τότε, ἔνα βράδυ ἡ μικρὴ Δάφνη γύρισε ἀπὸ τὸ λόφο τοῦ Στρέφη μ' ἔνα ἀναπάντεχο εὔρημα: μὲ μιὰ φωλιὰ ἀητοῦ, ὅπού μέσα ἦταν ἔνα μικρὸ ἀμάλλαγο ἀητόπουλο. Κάτι μάγκες τῆς Νεάπολης βρῆκαν τὴ φωλιὰ στ' ἄγρια νταμάρια τοῦ Λυκαβηττοῦ καὶ εἶπαν:

«Τὴν πάμε στὸ λόφο τοῦ Στρέφη; νὰ δοῦμε θὰ τὴ βρῆ ὁ μεγάλος ἀητός;» Κ' ἔτσι, ἀντὶ νὰ τυραννήσουν τὸ ἀητόπουλο, καταπῶς σκέφτηκαν στὴν ἀρχή, τὸ πῆραν μὲ τὴ φωλιά του, κάμανε τὸ μεγάλο ταξίδι ἵσαμε τὸ λόφο τοῦ Στρέφη, κ' ἔκει, σὲ μιὰ κουφάλα, τὸ ἀποθέσανε καὶ φύγαν.

«Μεθαύριο θά 'ρθοῦμε νὰ δοῦμε», συμφωνήσανε.

Ἡ Δάφνη εἶδε τοὺς μάγκες τῆς Νεάπολης, καὶ κρυμμένη κάπου ἔκει, ἀκούσε τὴν κουβέντα τους.

«Ἄ τὸ καημένο τὸ ἀητόπουλο! σκέφτηκε. Ἄραγες θά 'ρθη νὰ τὸ βρῆ ὁ μεγάλος ὁ ἀητός, γιὰ θὰ τὸ σκοτώσουν οἱ μάγκες;»

Ἐκείνη τὴ νύχτα δὲν κοιμήθηκε καθόλου μὲ τὸ νὰ συλλογίζεται τὸ πουλί. Κι ὅταν τὰ χαράματα τὴν πῆρε ὁ ὑπνος, εἶδε ὄνειρο τὸ μεγάλο ἀητό: Οἱ φτερούγες του ἦταν κατακόκκινες ἀπ' τὸ αἷμα του ποὺ ἔτρεχε, καὶ, ὅπως χτυποῦσε τὰ σύννεφα σπαραχτικά, τὰ ἔβαφε κι αὐτὰ κόκκινα.

Ξύπνησε τὸ πρωΐ ταραγμένη καὶ πῆγε ἀμέσως στὴν κουφάλα τοῦ λόφου. «Ἐρημο, τουρτουρίζοντας ἀπ' τὸ κρύο τῆς νύχτας, πεινασμένο, τὸ ἀητόπουλο ἔμενε πάντα ἔκει.

— «Ἄχ, ὁ μεγάλος ἀητός δὲ θά 'ρθη, εἶπε καταλυπημένη ἡ Δάφνη. Εἶναι πληγωμένος καὶ θὰ πεθάνῃ μέσ' στὰ σύννεφα. Τί θὰ γίνη τοῦτο ἔδω;

Σκέφτηκε πολύ, σκέφτηκε πώς αὔριο,— μπορεῖ καὶ τὴν ἔδια μέρα — θά 'ρθουν οἱ μάγκες τῆς Νεάπολης καὶ, ἀν τὸ βροῦν, θὰ τὸ πάρουν τὸ ἀητόπουλο καὶ θὰ τὸ τυραννήσουν.

Καὶ τότε πῆρε τὴν ἀπόφασή της:

— Πρέπει νὰ τὸ σώσω, εἶπε.

Σήκωσε τὸ πουλί μὲ τὴ φωλιά του καὶ τὸ ἔφερε στὸν μπάρ-

μπα - Θωμᾶ, τὸν ἄρχοντα τῆς ταβέρνας τῆς δόδοι Ζαΐμη. "Ηξερε πάδις ἐκεῖνος καταλάβαινε ἀπὸ πουλιὰ καὶ τ' ἀγαποῦσε, τρέφοντας ἔνα σωρὸ καρδερίνια καὶ φλώρια μέσα σὲ κλουβιά.

— Τί εἶν' αὐτό, Δάφνη; ράτησε ξαφνιασμένος ὁ ταβερνιάρης.

— "Αχ! κοίταξε, μπάρμπα - Θωμᾶ! Σοῦ ἔφερα ἔνα ἀητόπουλο!

— "Ενα ἀητόπουλο!

"Η Δάφνη τοῦ εἶπε ὅλη τὴν ἴστορία τοῦ πουλιοῦ καὶ θερμά τὸν παρακάλεσε:

— Φύλαξέ το, μπάρμπα - Θωμᾶ, ἵσαμε νὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ κάμη φτερά. Τότε τὸ ἀφήνεις...

Τὸν παρακάλεσε θερμά, τόσο θερμὰ ποὺ ὁ ἄνθρωπος τὸ δέχτηκε.

— Καλά, Δάφνη. Δὲ ματακούστηκε νὰ φυλάν στὰ κλουβιά ἀητούς. "Ομως, γιὰ χατήρι σου, θὰ τὸ κρατήσω, γιατί, βέβαια, τί θ' ἀπογίνη ἀν τὸ ἀφήσουμε;

B'

'Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ὁ μπάρπα - Θωμᾶς ἔβαλε τὸ ἀητόπουλο σ' ἔνα μεγάλο ίκλουβι, τοῦ ἔβαλε ρύζι, πράσινα φύλλα καὶ νερό. Μὰ τὸ μικρὸ ὅρνιο δὲν ἄγγιξε τίποτα.

— Τί θὰ γίνη μὲ τοῦτο; εἶπαν τὴν ἄλλη μέρα ὁ μπάρμπα - Θωμᾶς κι ἡ Δάφνη. "Αν πάη ἔτσι, σίγουρα θὰ ψοφήσῃ.

— Εἶναι πολὺ μικρὸ ἀκόμα καὶ ἄμαθο, εἶπε τὸ κορίτσι. Δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ κάμη χωρὶς μάνα.

— Καὶ ποῦ νὰ βροῦμε τὴν μάνα του; Βέβαια, δὲ μποροῦμε νὰ τὴ φωνάξουμε...

— Βέβαια δὲ μποροῦμε νὰ τὴ φωνάξουμε, ἐπανάλαβε μηχανικὰ τὸ κορίτσι.

"Ηταν πολὺ λυπημένη, ἐπειδὴ ἔβλεπε πῶς τὸ ἀητόπουλο ἥταν καταδικασμένο.

— "Αν βρίσκαμε τὴν μάνα του, ἀν τοῦ βρίσκαμε μιὰ μάνα . . . , μονολογοῦσε.

Κ' ἔτσι ποὺ τὸ συλλογιζόταν, ξαφνικὰ τὰ μάτια της πέσαν κάπου.

— "Αν δοκιμάζαμε . . . "Αν δοκιμάζαμε αὐτό . . . , μουρμούρισε.

— "Ο μπάρμπα - Θωμᾶς γύρισε καὶ τὴν κοίταξε μὲ ἀπορία;

— Γιὰ τί, λέξ, Δάφνη;

— "Ω ναι! Ναι!" Ας δοκιμάσουμε! εἶπε τὸ κορίτσι ἀποφασιστικά. Θὰ τοῦ δώσουμε μιὰ μάνα! Μπάρμπα - Θωμᾶ, μὴν πῆς δχι!

Καὶ τοῦ εἶπε τὴν ἰδέα της: Σ' ἔνα ἀπ' τὰ πολλὰ κλουβιά τῆς ταβέρνας ἦταν καὶ μιὰ πέρδικα, ἡ πιὸ θερμὴ τρυφερότητα τοῦ μπάρμπα - Θωμᾶ. Ὡταν ἔνα ἥσυχο πουλί, ἀλλὰ ἦταν πολὺ μονάχο καὶ ἔρημο. Λοιπόν, γιατί νὰ μὴν τὸ βάζανε μαζί μὲ τὸ ἀητόπουλο;

— Μπορεῖ ἔτσι νὰ βοηθήσουμε καὶ τὴν πέρδικα, εἶπε ἡ Δάφνη. 'Ο μπάρμπα - Θωμᾶς ξαφνιάστηκε πολύ.

— "Οχι! "Οχι! Πῶς γίνεται; ἔλεγε. 'Η πέρδικα εἶναι ἡμεροπουλί, ἀδύναμο, κι δ ἀητὸς εἶναι ἄγριο. Θὰ τὴ σπαράξῃ, σίγουρα! Κι ἀν δὲ μπορῇ νὰ τὸ κάμη τώρα, γιατὶ δὲν ἔχει δύναμη, θὰ τὸ κάμη μόλις λίγο μεγαλώσῃ. "Οχι, Δάφνη!

— "Ελα, ἔλα, μπάρμπα - Θωμᾶ! τὸν ἵκετευε ἔκείνη. Θὰ δῆς ποὺ δὲ θὰ τὴν πειράξῃ. Θὰ τὸ δῆς ποὺ θὰ συνηθίσουν. Ξέρω ἐγὼ ἀπὸ πουλιά. Κ' ἔπειτα, ἀν δῆς πῶς εἶναι φόβος, τότε τὰ χωρίζουμε.

Τὸν παρακάλεσε, τὸν παρακάλεσε πολύ, ποὺ στὸ τέλος, ὅπως τῆς εἶχε μεγάλη ἀδυναμία, κι ὅπως ποτέ του δὲν εἶχε ἀλύγιστη θέληση, κλονίστηκε:

— Καλά, εἶπε. Θὰ δοκιμάσουμε.

"Ετσι κ' ἔγινε. Βάλανε στὸ μεγάλο κλουβὶ τῆς πέρδικας καὶ τὸ μικρὸ ἀητόπουλο. Τὴν πρώτη φορὰ ἡ πέρδικα συμμαζεύτηκε σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ κλουβιοῦ, τὸ ἀητόπουλο στὴν ἄλλη ἄκρη. Τὸ ἔνα πουλί ἔρριχνε περίεργες ματιές στὸ ἄλλο, πότε ἔχθρικές, πότε φοβισμένες. "Ως τὸ βράδυ δὲν τόλμησε νὰ σαλέψῃ καὶ νὰ πάη κοντὰ στὸ ἄλλο. Καὶ τὴ νύχτα ἔμειναν τὸ καθένα σταλιασμένο στὴ γωνιά του. Τὸ μικρὸ ἀητόπουλο συλλογιζόταν τὰ βουνά καὶ τὴ λευτεριά τῶν προγόνων του, καὶ ἡ πέρδικα συλλογιζόταν τὰ παιδιά ποὺ θὰ εἶχε καὶ ποὺ θὰ μεγάλωνε κάτω ἀπὸ ζεστὲς πέτρες.

Τὴν ἄλλη μέρα, σὰν ξημέρωσε, ἤρθε ἡ Δάφνη. Μὲ τὸ μπάρμπα - Θωμᾶ πήγαν στὸ κλουβὶ, ἄλλαξαν τὸ νερὸ καὶ βάλανε φρέσκα φύλλα πλάϊ σὲ κάθε πουλί.

— "Ελα τώρα! εἶπε τὸ κορίτσι τρυφερὰ στὴν πέρδικα. 'Εσύ

εῖσαι πιὸ μεγάλη κι αὐτὸ εἶναι μωρό. Πρέπει νὰ γίνης μάνα του.

“Επιασε μὲ τὸ χέρι της τὴν πέρδικα καὶ τὴν ἔφερε κοντὰ στὸ ἀτάραχο ἀητόπουλο. Ἀλλὰ μόλις τράβηξε τὸ χέρι της, ἡ πέρδικα γύρισε βιαστικὰ στὸν τόπο της.

— Καλά, καλά, εἶπε ἡ Δάφνη. Καταλαβαίνω, εἶναι ἵσαμε νὰ τὸ συνηθίσης. “Ομως ξέρω πῶς θὰ γίνης ἡ μάνα του.

Γ'

Αὐτὸ βάσταξε κάμποσες μέρες, καὶ ἡ Δάφνη μὲ τὸν μπάρμπα - Θωμᾶ παρακολουθοῦσαν μὲ περιέργεια καὶ ἀγωνία τὴν ἴστορία τοῦ κλουβιοῦ. Τὸ πράμα μαθεύτηκε στοὺς ἀραιούς πελάτες τῆς ταβέρνας καί, ὅταν ἐρχόταν τὸ βραδάκι, ὅλοι ὅσοι ἔμπαιναν ρωτοῦσαν εἰρωνικά;

— Λοιπόν, τί νέα, μπάρμπα - Θωμᾶ; Ἀγαπήσανε;

— Περιμένετε λίγο, λίγο ἀκόμα, τοὺς ἀποκρινόταν. Θὰ δῆτε πῶς θ' ἀγαπήσουν.

‘Η βεβαιότητα τοῦ κοριτσιοῦ σιγά - σιγά εἶχε μεταγγισθῆ μέσα του, καὶ ἀπὸ ἔνα παράξενο αἴσθημα τὸ καταλάβαινε σὰ χρέος του νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ πουλιά μπροστά στὶς ύποψίες τῶν ἀνθρώπων.

— “Ἐνας ἀητὸς μὲ μὰ πέρδικα! Γίνεται, μπάρμπα - Θωμᾶ;

— ‘Ἐγὼ λέω πῶς ὅλα γίνουνται μὲ τὰ πουλιά. “Ολα ὅσα δὲ γίνουνται μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

Κι ἀληθινά, ἔγινε ὅπως τὸ πίστεψε ἡ Δάφνη. Σὲ λίγες μέρες ἡ πέρδικα πλησίασε πρώτη, μὲ ἔνστικτο μητρικό, τὸ ἀποφανισμένο ἀητόπουλο. Στὴν ἀρχὴ τὸ περιεργάστηκε, ύστερα τὸ ἄγγιξε μὲ τὶς φτερούγες της, ύστερα ἔσκυψε κ' ἔφαγε ἀπ' τὴν τροφή του. Σὰ νὰ τοῦ ἔλεγε:

— «Σκύψε κ' ἔσύ καὶ φάε!»

Καὶ τὸ ἀητόπουλο ἔσκυψε κ' ἔφαγε, ἔσκυψε καὶ ἤπιε, ὅπως ἔκανε ἡ πέρδικα. Μέρα μὲ τὴν μέρα ἡ μελαγχολία του λιγόστευε καὶ γινόταν πιὸ ζωηρό. “Ἐνα βράδυ ἔρριξε ψιλὴ βροχή. ‘Ο μπάρμπα - Θωμᾶς πήγε γιὰ νὰ πάρῃ μέσα τὸ κλουβί καὶ νὰ τὸ προφυλάξῃ. Τότε εἶδε τὴν πέρδικα, ποὺ εἶχε σταλιάξει κοντὰ στὸ ἀητόπουλο, νὰ ἔχῃ ἀπλωμένα πάνω του τὰ φτερά της καὶ

νχ τὸ προφυλάγη ἀπ' τὸ νερό.

— "Ω, Θεέ μου! εἶπε συγκινημένος. Τόσο πολὺ δὲν τὸ πί-
στευα... Δὲν τὸ πίστευα πῶς θὰ φτάνανε ἵσαμε κεῖ..."

Τὸ 'μάθαν οἱ ἄραιοι πελάτες τῆς ταβέρνας καὶ τὸ εἶπαν
ξαφνιασμένοι δὲν ἔνας στὸν ἄλλο. Τὸ εἶπαν καὶ σὲ φίλους τους
ποὺ δὲν ἔρχονταν στὴν ταβέρνα. Κι ἐκεῖνοι γιὰ νὰ δοῦν τὸ
ἀξιοπερίεργο, ἄρχισαν νὰ ἔρχουνται. Σιγά-σιγά ἡ πελατεία
ζωήρευε, μεγάλωνε, κάθε μέρα πιὸ πολύ.

— Πᾶμε νὰ δοῦμε τὸν ἀητὸ μὲ τὴν πέρδικα στὴν δδὸ Ζαΐμη;
λέγανε.

— Πᾶμε.

Περιεργάζονταν πρῶτα τὰ πουλιά καὶ ύστερα κάθονταν νὰ
πιοῦν.

— Εἶναι παράξενο. Δὲν εἶναι; λέγανε.

— Εἶναι μικρὸ τὸ ἀητόπουλο, γι' αὐτὸ δὲν τὴν πειράζει, λέ-
γαν οἱ πιὸ πολλοί, ἄνθρωποι ποὺ βασίζονταν στὴ σοφία τῶν
χρόνων τους. "Ἄς μεγαλώσῃ λίγο καὶ θὰ δοῦμε!"

— Θὰ τὴ σπαράξῃ λέσ;

— Μὰ μπορεῖ νὰ γίνη ἀλλιώς; Μόλις μεγαλώσῃ θὰ τὴ σπα-
ράξῃ καὶ θὰ τὴ φάῃ!

Καὶ ὁ καιρὸς περνοῦσε, ὁ ἀητὸς μέρα μὲ τὴ μέρα μεγά-
λωνε, καὶ ἡ ἀνυπομονησία τῶν ἀνθρώπων μέρα μὲ τὴ μέρα γι-
νόταν πιὸ ζωηρή. "Ἐρχονταν δλοένα πιὸ πολλοί, καὶ μόλις
μπαίνανε στὴν αὐλή, πρὶν ἀκόμα δοῦν τὸ κλουστί, ρωτοῦσαν
ἀνήσυχα:

— "Εγινε;

"Ολοι περίμεναν ν' ἀκούσουν τὸ « ναί », σὰ νά 'θελαν ἔτσι
νὰ ήσυχασουν. Σχεδὸν ἀπογοητεύονταν ἅμα τοὺς δίναν τὴν
ἀπόκριση:

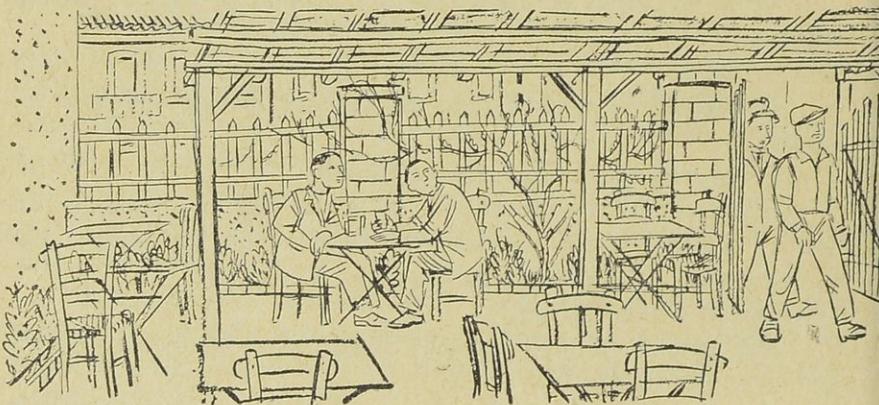
— "Οχι. Τίποτα δὲν ἔγινε.

— "Α, μὰ θὰ γίνη! Θὰ γίνη! λέγανε μὲ βεβαιότητα καὶ πε-
σμα. Αὐτὸ δὲ μπορεῖ νὰ βαστάξῃ ἀκόμα πολύ.

Τοὺς εἶχε ἀναστατώσει τὸ στραπάτσο τούτης τῆς ἀρμο-
νίας ποὺ ὑπάρχει στὸν κόσμο: οἱ δυνατοὶ νὰ σπαράζουν τὸν
ἀδύνατο. Τοὺς ἔρχόταν δλωσδιόλου ἄβιολο νὰ μὴ γίνη μὲ τὰ
πουλιά αὐτὸ ποὺ γίνεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

Δ'

Ήταν τόσο δυνατή ή άγωνία καὶ ή βεβαιότητά τους πού, σιγά - σιγά, ἄρχισε πάλι νὰ μπαίνη ή ἀμφιβολία καὶ στὴν ἀδύναμη καρδιὰ τοῦ μπάρμπα Θωμᾶς καὶ νὰ φεύγῃ ή πίστη ποὺ τοῦ εἶχε μεταγγίσει ή Δάφνη. Πάλευε ἀνάμεσα στὰ δύο ρέματα. Τὸ ἀητόπουλο τώρα πιὰ εἶχε μεγαλώσει πολύ. "Αν τὸ ήθελε, θὰ μποροῦσε χωρὶς τὸν παραμικρὸ κόπο νὰ τὴ σπαράξῃ

τὴν πέρδικα. Κι αὐτὴ ήταν τόσο ἀνυπεράσπιστη!

Τίς νύχτες, ὅταν οἱ πελάτες εἶχαν φύγει κι ή ταβέρνα ήταν σκοτεινὴ καὶ ἔρημη, πήγαινε κοντὰ στὸ κλουβὶ καὶ ἀφουγκραζόταν. Τίποτα, ήσυχη λίγα ήταν ἐκεῖ μέσα, καὶ ἂμα τὰ μάτια του συνήθιζαν στὸ σκοτάδι, ἔβλεπε τὰ μάτια τοῦ ἀητοῦ ἀκίνητα καὶ λυπημένα νὰ λάμπουν μέσ' στὴ νύχτα.

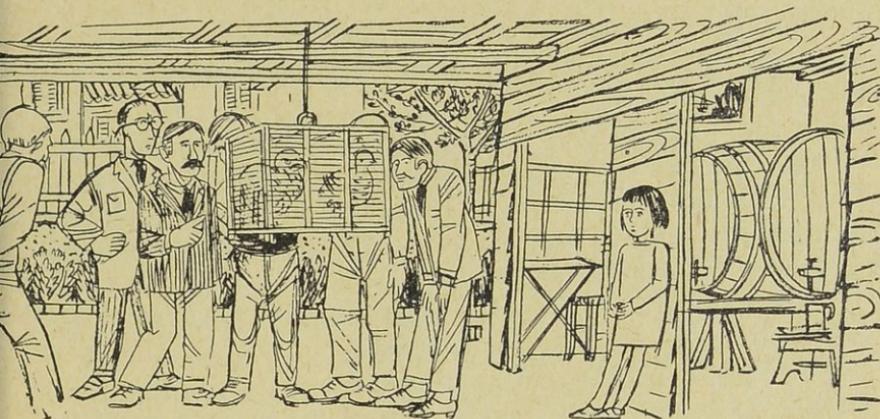
— Μπάς καὶ πρέπει νὰ τὸ ἀφήσω; . . . Μπάς καὶ μοῦ σπαράξῃ τὴν πέρδικα; . . .

“Ομως ήταν ἄνθρωπος κι αὐτός, κι εὐθύς ἀμέσως τὸ συλλογιζόταν:

— "Αν τὸ ἀφήσω, δλη τούτη ή εύλογία τοῦ Θεοῦ ποὺ μοῦ ἥρθε θὰ μοῦ φύγη, ἔλεγε γιὰ τὴν ἀναπάντεχη πελατεία του. Δὲ θὰ εἶναι πιὰ τίποτα ποὺ νὰ τούς τραβᾶ ἔδω.

Δειλά δειλά ρωτοῦσε καὶ τὴ Δάφνη:

- Έσυ τί λές; Πρέπει νὰ τὸ ἀφήσουμε τὸ πουλί;
- Δέν τῆς ἔλεγε ὅλες τὶς σκέψεις του καὶ τοὺς ύπολογισμούς του. "Ομως ἐκείνη, μ' δλον ποὺ ἦταν ἀκόμα μικρή, εἶχε βαθὺ ἔνστικτο καὶ καταλάβαινε τοὺς ἀνθρώπους.
- Ξέρω, μπάρμπα Θωμᾶ, ξέρω γιατί μὲ ρωτᾶς. 'Αλλὰ ἐσύ τί λές; Φοβᾶσαι γιὰ τὴν πέρδικα;
- Δέν ξέρω πιὰ τί νὰ πῶ, ἀποκρινόταν ταραγμένος. "Ομως

τώρα ὁ ἀητὸς μεγάλωσε καὶ, ἀν τὸν ἀφήναμε, θὰ μποροῦσε νὰ πετάξῃ. 'Αλλὰ πάλι...

— Μποροῦμε νὰ τὸν κρατήσουμε ἀκόμα λίγο, τοῦ ἔλεγε ἐκείνη μὲ συγκατάβαση. Καί... πίστευε σ' ἐμένα, μπάρμπα Θωμᾶ. Μὴ φοβᾶσαι.

Στὸ μεταξὺ οἱ ἀνθρωποι ποὺ μάθαν νὰ ἔρχουνται στὴν ταβέρνα τῆς δδοῦ Ζαΐμη γιὰ νὰ παρακολουθήσουν τὴν ἴστορία τῶν πουλιών ἄρχισαν πιὰ νὰ μὴ βαστιοῦνται. 'Η ἀπογοήτευσή τους ἦταν ὀλοφάνερη, ἐπειδὴ ὁ ἀητὸς δὲν κατασπάραζε, ὅπως θὰ ἔπρεπε, τὴν πέρδικα.

— "Ωχ, ἀδερφέ! λέγαν φουρκισμένοι. Αὐτὸ τὸ πράμα πιὰ δὲν εἰναι ἀητός! Τὸ χάλασε ἡ πέρδικα.

Κι ἔνα βράδυ ἔγινε τοῦτο: ἔνας ἀπ' τοὺς πελάτες εἶχε ἔρθει σὲ πολὺ κέφι μὲ τὸ κρασί, κι ὅπως ἤρθε ἡ κουβέντα στὸν

ἀητὸ καὶ στὴν πέρδικα, πετάχτηκε ἀπάνου, χίμησε ἀγαναχτι-
σμένος στὸ κλουβὶ, ἔχωσε μέσα τὸ χέρι του, χούφτιασε τὸ ἀη-
τόπουλο κι ἄρχισε νὰ τὸ κουνᾶ μὲ ὄργὴ φωνάζοντας :

— Παλιόπραμα ! Τὶ κάθεσαι, βρέ, καὶ τὴν κοιτᾶς ; Τὶ κάθεσαι ;

‘Ο μπάρμπα Θωμᾶς εἶδε, δὲν κατάλαβε καλά, θάρρεψε
πῶς ὁ ἄνθρωπος πήγαινε νὰ πνίξῃ τὸν ἀητό, καὶ τὸ αἷμα ἀνέ-
βηκε στὸ κεφάλι του. “Ετρεξε καὶ τράβηξε μὲ βία τὸν ἄνθρωπο :

— Τὶ σοῦ φταίει τὸ πουλί, μωρέ ! ἔλεγε ἀφρισμένος. Τὶ σοῦ
φταίει ;

Κόντεψαν νὰ ’ρθοῦν στὰ χέρια. Τρέξαν οἱ ἄλλοι ἀπ’ τὴν
παρέα γιὰ νὰ βοηθήσουν τὸ σύντροφό τους, κι ὕστερα ὅλοι φύ-
γανε ἀγαναχτισμένοι.

— Σὰ μᾶς ξαναδῆς στὴν ταβέρνα σου, γράψε μας ! εἶπαν.

Αὐτὸ ἥταν τὸ σύνθημα. Τὸ ἄλλο βράδυ ἥρθαν λιγώτεροι,
καὶ τὸ ἄλλο ἀκόμα πιὸ λίγοι ἀπ’ τοὺς ξένους πελάτες. “Ωσπου
ὅλοι ξαναγύρισαν στὰ λημέρια τους, μὴ βρίσκοντας κανένα ἐν-
διαφέρον στὴν ίστορία τῶν πουλιῶν.

“Ετσι ὁ τόπος ἐρήμωσε πάλι, καὶ τὰ βράδυα ἐρχονταν πάλι
μονάχα οἱ παλιοὶ πελάτες τῆς ταβέρνας.

‘Η Δάφνη τότε εἶπε στὸ μπάρμπα - Θωμᾶ :

— Θαρρὼ πῶς μποροῦμε πιὰ ν’ ἀφήσουμε τὸν ἀητὸ νὰ φύγη.

— “Ετσι θαρρὼ κι ἐγώ, κοπελίτσα, εἶπε καλόκαρδα ὁ μπάρ-
μπα - Θωμᾶς.

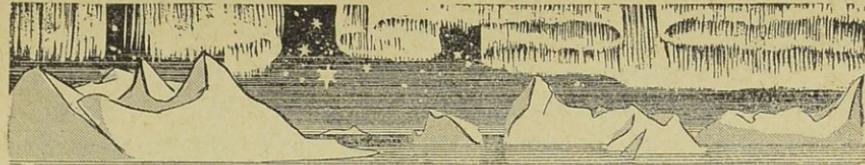
Πήγαν στὸ λόφο τοῦ Στρέφη, ἄνοιξαν τὸ κλουβὶ κι ἄφησαν
τὸν ἀητὸ νὰ φύγη. Τὸν παρακολούθησαν νὰ γράφῃ μιὰν ἀργὴ
κίνηση κι ὕστερα νὰ χάνεται κατὰ τὴ μεριά τῶν Τουρκοβουνιῶν.

‘Ο μπάρμπα - Θωμᾶς σκούπισε μὲ τὴν ἀνάστροφη τοῦ χε-
ριοῦ τὰ χεῖλια του κι ἔπειτα φίλησε τὴ Δάφνη στὰ μαῦρα μαλ-
λιά, σὰ νὰ τὴν εὔλογοῦσε.

« Ἀνεμοι »

‘Ηλίας Βενέζης

ΑΣΤΡΑΠΟΒΡΟΝΤΑ

Τὸ βόρειο σέλας, ἡ ἔκρηξη ἐνὸς ἥφαιστείου, ἡ βροχὴ διατόντων, καὶ τὰ παρόμοια, θεωροῦνται τὰ ὠραιότερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα θεάματα ἀπ' ὅσα προσφέρει στοὺς ἀνθρώπους τὸ Μεγάλο Θέατρο τῆς Φύσης. Ἀλλὰ μόνο γιατὶ εἶναι σπάνια, ἀσυνήθιστα.

Γιὰ φανταστῆτε ὅμως πόσο πιὸ ὠραῖο, μεγαλόπρεπο — καὶ φοβερὸ — θὰ μᾶς φαινόταν τὸ θέαμα μιᾶς θύελλας μὲ ἀστραπόβροντα, ἀν δὲν ἦταν τόσο συχνὸ καὶ συνηθισμένο! Ὡρισμένως, αὐτὸ θὰ εἰχε τὴν πρώτη θέση ἀνάμεσα σ' ὅλα τὰ φυσικὰ θεάματα. Μὲ τὴν πρώτη βροντή, μὲ τὴν πρώτη ἀστραπή, περίφοβοι καὶ γοητευμένοι, οἱ ἄνθρωποι θά' βγαιναν ἀπὸ παντοῦ νὰ ἰδοῦν, νὰ θαυμάσουν. Ἐνῶ τώρα, πολλὲς φορές, αὐτὸ τὸ μεγαλεῖο περνάει ἀπαρατήρητο. Τὸ ξέρουμε πιά, τὸ χορτάσαμε. Κι ὅταν ἀκοῦμε βροντή, ὅταν βλέπουμε ἀστραπή, κλεινόμαστε μέσα, κλείνουμε καὶ τὰ παραθυρόφυλλα, γιὰ νὰ μὴ μπῇ ἡ βροχὴ ποὺ θ' ἀκολουθήσῃ καὶ νὰ μὴ μᾶς θαμπώσουν οἱ ἀστραπές...

Αὐτὰ συλλογιζόμουν προχτὲς τὸ βράδυ, μὲ τὴ μεγάλη ἐκείνη θύελλα ποὺ πυρπολοῦσε μιὰ ὀλάκερη ὥρα τὸν ἀττικὸ οὐρανό. Εἶχα πλησιάσει στὸ παράθυρό μου γιὰ νὰ τὸ κλείσω· ἀλλὰ τὸ ύπεροχο, τὸ ἔκπαγλο θέαμα ἐνὸς κεραυνοῦ μὲ κάρφωσε ἐκεῖ. Μιὰ τσακισμένη πύρινη γραμμή, θεόρατη, αὐλάκωσε κάθετα τὰ μαῦρα σύννεφα κι ἔσβησε. Ήταν ἐκεῖ πέρα μακριά, κατὰ τὴ θάλασσα τοῦ Σαρωνικοῦ. "Υστερ'" ἀπὸ πολλὴν ὥρα, ἀκούστηκε ὁ φοβερὸς κρότος. Καὶ στὸ μεταξύ, ἀλλες μακρινὲς κι ἀθόρυβες ἀστραπές, δεξιά, ἀριστερά, παντοῦ, ἀτέλειωτες, ἀκατάπαυτες. Δὲν εἶχε ἀρχίσει ἀκόμα ἡ ραγδαία βροχή, κι ἡ γῆ, ξερή, τραβοῦσε πιὸ εὔκολα τοὺς τεράστιους ἐκείνους ἡλεκτρικούς σπινθῆρες ἀπὸ τὰ φορτωμένα σύννεφα. Οἱ κεραυνοὶ διαδέχονταν ὁ ἔνας τὸν ἄλλον. Στιγμές - στιγμές, ἔπειταν καὶ δυὸ καὶ τρεῖς μαζί, ἀνάμεσα πάντα σὲ ἄλλες, πιὸ μακρινὲς ἀστραπές.

Πήγα σ' ἄλλο παράθυρο, μὲ ἄλλον ὄρίζοντα, μὰ τὸ θέαμα ἥταν τὸ ἕδιο. "Αστραφτε ἡ Ἀνατολή, κι ἡ Δύση, κι ὁ Βοριάς, κι ἡ Νοτιά. 'Απὸ τὰ οὐρανοθέμελα ὡς τὴν κορφή, λάμψεις, φωτιές. "Άλλες κίτρινες, ἄλλες μενεξελιές, ἄλλες γαλάζιες, τόσο ζωηρές, ποὺ νὰ μὴν τὶς ύποφέρη τὸ μάτι, κι ἄλλες τόσο γλυκειές ποὺ γιὰ τὸ μάτι ἥταν σὰν χάϊδεμα... Τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας εἶχε γίνει φῶς, φῶς πιὸ δυνατὸ κι ἀπὸ τῆς ήμέρας. Μιὰ στιγμὴ μόνο ἔβλεπες τὸν κόσμο σκοτεινό, μαῦρο, κι ἔπειτα διαρκῶς φωτισμένο μαγικά. "Ανοιγαν, θά'λεγες, τὰ οὐράνια κι ἔμεναν ἀνοιχτὰ δλοένα.

Τὸ γοργότερο πρᾶγμα εἶναι βέβαια ἡ ἀστραπή. Μὰ οἱ ἀστραπές ἐκεῖνες ἔχαναν, θά'λεγες, τὴ γοργότητά τους, γιατὶ ἀποτελοῦσαν μιὰ συνέχεια μακρινή, ἀδιάκοπη. Τί θέαμα! Καιρὸς εἶχα νὰ ἰδω τέτοια διάχυση ἡλεκτρισμοῦ στὴν ἀτμόσφαιρα. Σὲ λίγο, ἄρχισε κι ἡ βροχή. 'Άλλὰ τ' ἀστραπόβροντα δὲν ἔπαυαν. Κι ἐνῶ οἱ λάμψεις ἐτύφλωναν ἡ χάϊδευσαν τὰ μάτια ἀπὸ παντοῦ, ξεκούφαιναν τ' αὔτιά οἱ κρότοι. "Άλλοι σπαραχτικοί, ξαφνικοί, σὰ νὰ τσακίζονταν στὰ δυὸ ψηλόκορμα δένδρα. "Άλλοι σὰν μακρινὲς κανονιές μὲ μακρὺ βούτσμα, ποὺ θύμιζαν τὸ στίχο τοῦ Σολωμοῦ:

καὶ τῆς βροντῆς πολυβούτζει ὁ κρότος...

Πρὶν χορτάσω τὸ μεγαλεῖο τοῦ πυρπολούμενου οὐρανοῦ, ἀναγκάστηκα νὰ κλείσω τὶς γρίλιες, γιὰ νὰ μὴ μπαίνουν τὰ νερά, ποὺ ἔπεφταν μὲ τὸ τουλούμι. 'Άλλὰ κι ἀπὸ τὶς χαραμάδες ἔβλεπα ἀκόμα τὶς ἀστραπές, καὶ συλλογιζόμουν... 'Υπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ αὐτὸ τὸ θέαμα τοὺς εἶναι ἀνυπόφορο. Τοὺς φοβίζει τόσο, ὅστε τοὺς ἀρρωσταίνει. Κι ὅσο ἔξακολουθεῖ ἡ θύελλα μὲ τ' ἀστραπόβροντα, μένουν κρυμμένοι σὲ μιὰ κατάκλειστη κάμαρα, καὶ βουλώνουν τ' αὔτιά τους καὶ κλείνουν τὰ μάτια τους, ἡ τριγυρίζουν σὰν τρελλοί, κι ἀλαφιάζονται σὲ κάθε κρότο, καὶ κάνουν σταυροὺς κι ἐπικαλοῦνται Θεοὺς καὶ Ἀγίους...

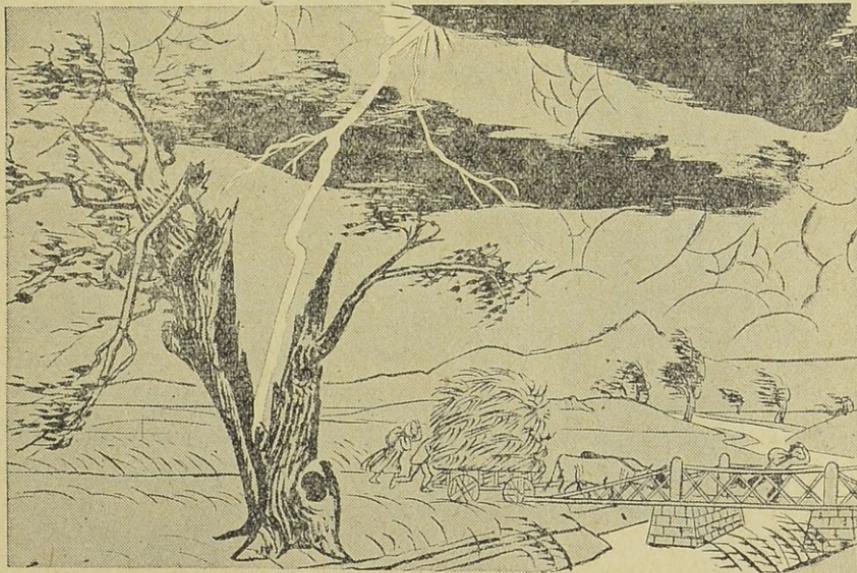
Μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἔχουν καὶ πολὺ ἄδικο. Γιὰ θυμηθῆτε πόσοι ἄνθρωποι βρέθηκαν στὴ μέση, δέχτηκαν τὸν κεραυνὸ κι ἔγιναν κάρβουνο. 'Ο Φραγκλίνος εὐεργέτησε τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὸ ἀλεξικέραυνο, ἄλλα, ὅπως ἔλεγε κι ὁ ἕδιος, οὕτε μετά

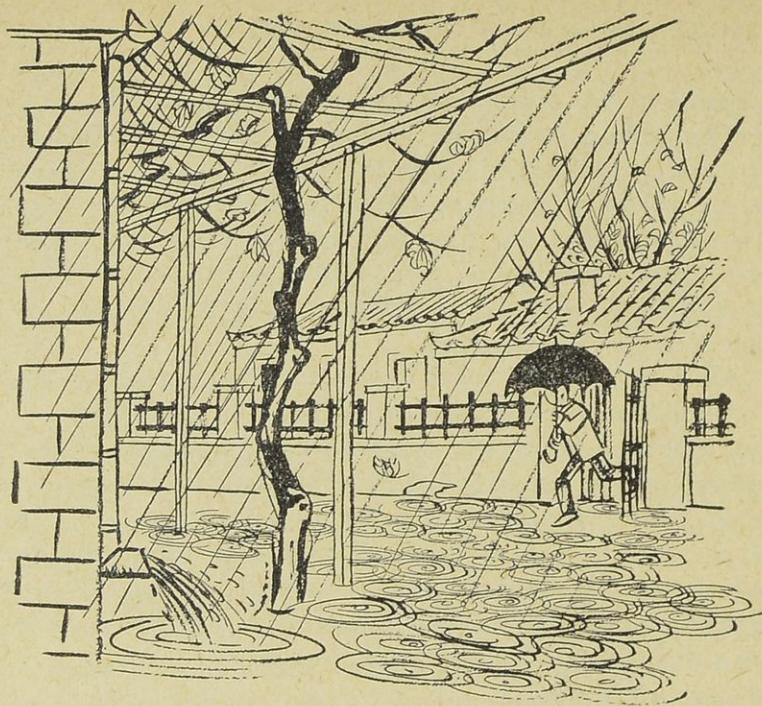
τὴν ἔφεύρεσή του ὁ κεραυνός ἔπαψε νὰ κάνη θραύση. . . Γιατὶ δὲν εἶναι βέβαια δυνατὸν νὰ ύπάρχουν παντοῦ ἀλεξικέραυνα. Μόνο στὶς πόλεις καὶ στὰ κέντρα στήνουν μερικά, στὶς σκεπές τῶν πιὸ φηλῶν κτηρίων, κι αὐτὰ προστατεύουν τὴν περιοχήν· ἀλλὰ τὰ περίχωρα, τὰ προάστια, οἱ ἔξοχές, μένουν ἀπροστάτευτα. "Ετσι κάθε χρόνο, πολλοὶ ἄνθρωποι, πολλὰ ζῶα καὶ πολλὰ δένδρα — δὲν ἔχουν ψυχὴν κι αὐτὰ τὰ καημένα; — πέφτουν θύματα τοῦ κεραυνοῦ.

'Αλλὰ ἔδω μόνο, μπορεῖ κανεὶς νὰ γίνεται μοιρολάτρης καὶ νὰ μὴ φοβᾶται ὅταν ἀστράφτῃ καὶ βροντᾶ, γιατὶ εἶναι... περιττό. Μήπως ὁ φόβος μᾶς προφυλάξει; Μήπως εἶναι τρόπος νὰ γλιτώσουμε ἀπ' τὸν κεραυνό, ἢν δὲν ύπάρχη κοντά μας ἕνα ἀλεξικέραυνο; "Αν εἶναι τῆς τύχης μας, θὰ πάμε... Κι ἐπειδὴ πάλι μιὰ τέτοια τύχη εἶναι πολὺ σπάνια,— πιὸ σπάνια κι ἀπὸ τὴν τύχη νὰ σοῦ πέσῃ ὁ πρῶτος ἀριθμὸς τοῦ λαχείου,— μποροῦμε νὰ μαστε ἡσυχοί καὶ νὰ περιμένουμε κάθε φορά, μὲ πεποίθηση καὶ μ' ἀφοβιά, νὰ περάσῃ ἡ θεία ὄργη.

«Ἡ Διάτιλασις τῶν Παιδῶν»

Γοργ. Ξενόποντος

ΤΑ ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙΑ

Μὲ τὰ πρωτοβρόχια θά ’ρθουν τὰ μηνύματα
τοῦ χειμώνα : τὸ ποτάμι θὰ θολώσῃ,
θὰ τριζοβιολοῦν ξερά τὰ πλατανόφυλλα,
θὰ κρυώσῃ ἡ νύχτα καὶ θὰ μεγαλώσῃ.

Θὰ δροσοσταλάζουν κόκκινα τὰ κούμαρα,
κυκλαμιές θ’ ἀνθοῦν στὸ χῶμα ταίρια - ταίρια,
θὰ καπνίζουν σφαλιστὰ τὰ χωριατόσπιτα
καὶ θ’ ἀρχίσουν τὰ σπιτιάτικα νυχτέρια.

Θὰ σωπάσῃ ὁ τζίτζικας κι ἔτοιμοτάξιδα
σ’ ἄλλων τόπων ἄνοιξη, μακριὰ ἀπ’ τὰ χιόνια,
βράδυ - βράδυ ώς τὰ μεσούρανα θὰ χύνωνται,
μαῦροι φτερωτοὶ σταυροί, τὰ χειλιδόνια.

G. Λροσίνης

ΧΑΡΑ ΣΤ' ΑΛΕΤΡΙ

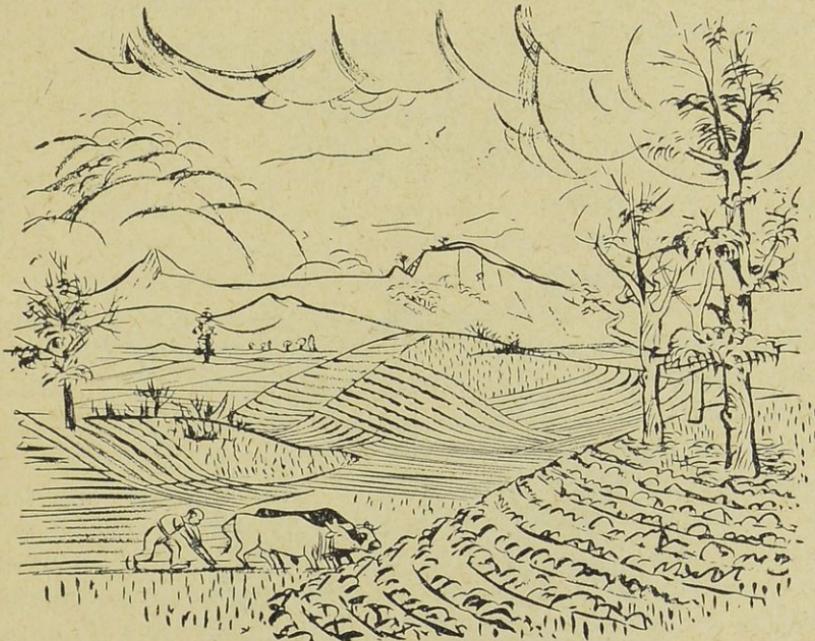
Βαθὺ τ' ἀλέτρι πίσω του τ' ἀφράτο αὐλάκι ἀφήνει
καὶ τ' ἀργοπάτητα δέ ζευγάς τὰ βόδια του κεντᾶ·
κι ἐκεῖνα, ποὺ παιδεύονται μὲ τόση καλωσύνη,
μὲ τὰ μεγάλα μάτια τους κοιτάζουνε σκυφτά.

Χαρά στ' ἀλέτρι, στὸ ζευγά ποὺ τὴ ζωὴ μᾶς δίνουν.
“Οταν τὰ στάχυα θὰ γενοῦν, τὰ βόδια θ' ἀποστάσουν,
οἱ παραγυιοὶ τις ἀψηλές τις θημωνιές θὰ στήνουν,
κι ἐκεῖνα θὰ βρουν καλαμιὰ πολλή, γιὰ νὰ χορτάσουν.

Μέσα στ' ἄλώνια τὰ χρυσά, τ' ἄλογα θὰ γυρνοῦνε
καὶ θὰ σηκώνουν σύγγεφο τὴ σκόνη στὸν ἀγέρα
κι οἱ λιχνιστάδες παρακεῖ ψηλά θὲ νὰ σκορποῦνε
μαλοσματένια βότσαλα μὲς στὸ γαλάζιο αἰθέρα.

«Ἀνοιχτὰ μωσικὰ»

•Αλέκος Φωτιάδης

[Οἱ καλὲς ἡμέρες, ποὺ κάνει στὰ μέσα τοῦ Γενάρη, λέγονται ἡμέρες τῶν πουλιῶν. Γιατὶ τὰ γλαρόνια—ἀλκυόνες—ποὺ χτίζουν τότε τὶς φωλιές τους, παρακάλεσαν τὸ Θεὸν νὰ τοὺς χαρίσῃ δυὸς τρεῖς καλὲς ἡμέρες, γιὰ νὰ μὴ γλαράνη ἡ τρικυμία τὶς φωλιές τους καὶ νὰ μποροῦν νὰ ξεκλωσιάζουν τ' αὐγά τους. Ὁ Θεός τὸ ἄκοντος καὶ γιὰ τοῦτο στὴν καρδιὰ τοῦ χειμώνα κάνει τρεῖς ἡμέρες καλοκαιρινές, ποὺ λέγονται, « Ἀλκυονίδες ἡμέραι ».]

« Παραδόσεις »

N. Πολίτης

ΑΛΚΥΟΝΕΣ

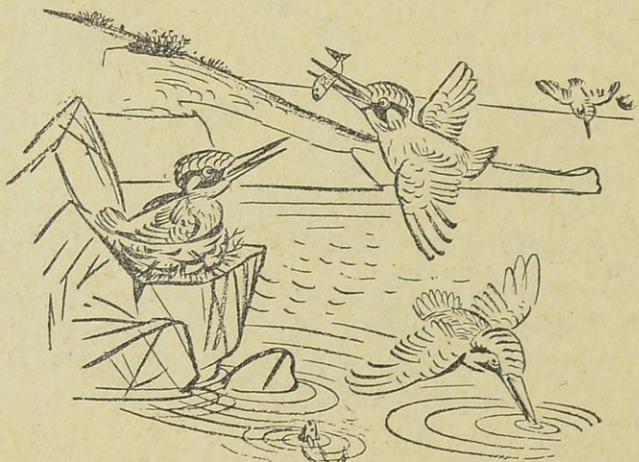
Ω πουλάκια τοῦ γιαλοῦ! γιὰ χάρη σας
θὰ χαιρώμαστε κι ἀπ' τὴ στεριά,
μέσ' στὸ γεναριάτικο χειμώνισμα
τὴ θαλασσινὴ καλοκαιριά.

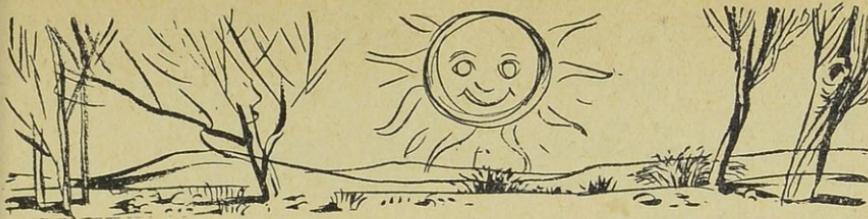
Στὴ γαλήνη τῶν νερῶν ἀσάλευτα,
ταιριαστά, σμιχτά, ζευγαρωτά,
σὰ μικρὰ σμαράγδια θὰ σᾶς βλέπωμε
σὲ μιὰ πλάκα σμάλτου καρφωτά.

Καὶ τὴν ἔννοια θά 'χωμε διαβαίνοντας
στὶς προσηλιακὲς ἀκρογιαλιές,
μήπως σᾶς χαλάσωμε στὸ διάβα μας
ἄθελα τὶς νιόχτιστες φωλιές.

« Θὰ βραδυάζῃ »

Γεώργιος Δροσίνης

Η ΕΥΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ανάμεσα σὲ δυὸ περιόδους κρύου,— ἡ «κύματα ψύχους», ὅπως λένε σήμερα,— εἶχαμε μιὰ μικρὴ παρένθεση ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες γλυκές, ἡλιόλουστες. Τὸ κλῖμα μας παρουσιάζει αὐτὰ τὰ παράξενα. Ἐνῶ βασιλεύει χειμώνας δριμύς, ποὺ σὲ κάνει νὰ ρωτᾶς μὲ τρόμο «πότε θὰ τελειώσῃ?», ξημερώνει ἄξαφνα ἄνοιξη, κι ἐνῶ ἔλπιζεις πώς ὁ χειμώνας ξεθύμανε, πέρασε, ξαναγυρίζει δριμύτερος.

Μιὰ λοιπὸν ἀπὸ τὶς γλυκές ἐκεῖνες μέρες εἶδα ἔνα θέαμα ἔξοχο. Ἡταν σὲ μιὰ μικρὴ κάμαρα ζεστὴ σὰ φωλιά. Ἀπὸ ἔνα μεγάλο παράθυρο, τὴν πλημμύριζε ὁ ἥλιος, χαρὰ Θεοῦ. Τὰ τζάμια μὲ τ' ἄσπρα μπερντεδάκια κλειστά. Μπροστά, ριγμένο ὡς κάτω, ἔνα διάφανο στόρο. Κι ἀνάμεσα στὸ στόρο αὐτὸ καὶ στὰ τζάμια, πάνω στὸ πεζούλι τοῦ παράθυρου, ἔνα μικρὸ ἄσπρο γατάκι, ποὺ λιαζόταν καθισμένο στὰ πισινά του πόδια. Ἀπολάμβανε κι αὐτὸ τὴ λαμπρὴ χειμωνιάτικη μέρα, τὸ χρυσό φῶς, τὴ γλυκειά ζέστη. Καὶ φαινόταν τόσο εύτυχισμένο ποὺ ζοῦσε! Ἡταν, ἀλήθεια, ἡ εἰκόνα τῆς εύτυχίας τῆς ζωῆς.

Πόσος ώραῖος θὰ τοῦ φαινόταν ὁ κόσμος, καὶ πόσο καλὸς ὁ Θεός ποὺ τὸν ἔκαμε! Οὔτε θὰ θυμόταν πιὰ καθόλου τὸ τούρτουρο ποὺ τράβηξε τὶς προηγούμενες μέρες, ὅταν, ἀπὸ τὰ ἵδια ἐκεῖνα τζάμια, θὰ ἔβλεπε τὸ σταχτὴ ούρανὸ καὶ τὸ ἄσπρο χιόνι, καὶ τοῦ κάκου θὰ ζητοῦσε μιὰ ζεστὴ γωνιά σ' ὅλη τὴν κάμαρα, ὃν ἡ σόμπα ἥταν σβησμένη. Καὶ θὰ νόμιζε, χωρὶς ἄλλο, πώς μιὰ ποὺ φάνηκε ὁ ἥλιος, δὲ θὰ χανόταν πιὰ ποτέ. Στὴν ψυχὴ του βασίλευε ἡ χαρὰ κι ἡ αἰσιοδοξία. Κι αὐτὸ φαινόταν σὲ κάθε του κίνηση. Κι ὅταν καθόταν ἀκίνητο, μακάριο κι ὅταν σήκωνε τὸ ποδαράκι του μὲ νωχέλεια, νὰ παίξῃ λίγο μὲ τὸ μπερντέ ἡ νὰ πιάσῃ καμιὰ μυίγα· κι ὅταν ἄνοιγε τὰ μεγάλα του μάτια γιὰ νὰ κοιτάξῃ ἐκστατικὸ τὸ ἥλιοφῶς, κι ὅταν τὰ μι-

σόκλεινε σὰ θαμπωμένο, γουργουρίζοντας ἐλαφρὰ ἀπὸ εὔχαριστησ...

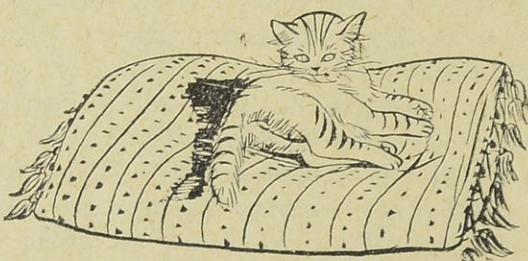
Τὸ γατάκι αὐτὸ δὲν ἦταν πιὰ νήπιο. Εἶχε ἀρκετὸ καιρὸ ποὺ ζοῦσε, καὶ γνώριζε τὸν κόσμο. Ὡταν σὰν ἔνα παιδὶ μεγαλούτισκο — νά, σὰν ἔνα ἀγοράκι ἥ κοριτσάκι δῶδεκα ὥς δεκατέσσερω χρονῶν... Καὶ συλλογίστηκα: Γιατί καὶ τὰ παιδιά νὰ μὴν εἶναι τὸ ἵδιο εύτυχισμένα καὶ αἰσιόδοξα; Γιατί νὰ μὴν ἀπολαμβάνουν τὸ ἵδιο τὴ χαρά, τὴν εύτυχία τῆς ζωῆς, παρὰ νὰ τὰ βλέπης νὰ μελαγχολοῦν, ἀκόμα καὶ σὲ τέτοιες ὠραῖες μέρες, νὰ παραπονιοῦνται, νὰ γκρινιάζουν, νὰ κλαίνε;

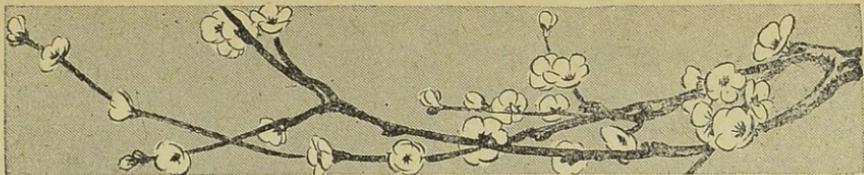
Θὰ πής: τὸ παιδὶ δὲν εἶναι γατάκι, ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ζῶο. Μὰ αὐτὴ εἶναι Ἱσα - Ἱσα ὅλη ἥ δυστυχία: ποὺ δ ἄνθρωπος δὲν εἶναι πιὰ ζῶο σὲ τίποτα, ἐνῶ σὲ μερικὰ πράματα ἐπρεπε νὰ εἶναι. Καὶ πρῶτα - πρῶτα, σ' αὐτὴ τὴν δλόψυχη ἀπόλαυση τῆς ζωῆς. Γιατὶ ἡ Ἱδια ἥ ζωὴ εἶναι μιὰ μεγάλη εύτυχία. Νὰ ζῆς, ν' ἀναπνέης, νὰ βλέπης τὸν ἥλιο, νὰ χαίρεσαι τὸ φῶς καὶ τὸ θάλπος του, δίχως νὰ ἔχης πλεονεξίες, δίχως νὰ μισής τους ἄλλους, δταν προοδεύουν. Πολλοὶ ἄνθρωποι φαίνονται νὰ μὴν ἐκτιμοῦν δσο πρέπει, νὰ περιφρονοῦν σχεδόν, αὐτὴ τὴν εύτυχία καὶ νὰ γυρεύουν ἄλλες, ἀνέφικτες ἥ μάταιες, ἥ λιγότερο ἀγνὲς καὶ μεγάλες.

"Α, πῶς ἥθελα νὰ θυμοῦνται ὅλοι πῶς ἥ εύτυχία τῆς ζωῆς εἶναι ἥ μεγαλύτερη ἀπ' ὅλες! Καὶ πῶς ἥθελα νὰ ἔβλεπα καὶ παιδιὰ ποὺ νὰ μοιάζουν... μὲ τὸ μικρὸ γατάκι στὸν ἥλιο!"

«Ἡ Διάπλασις τῶν Παιδῶν»

Γρηγ. Ξενόπουλος

Η ΑΝΘΙΣΜΕΝΗ ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ

Γυρίζω από τὸν ἔξοχικὸν περίπατον ποὺ ἔκαμα μέτον ἥλιο τῆς γλυκειᾶς αὐτῆς μέρας τοῦ Γενάρη. Πόσα ώραία καὶ περίεργα πράματα μοῦ ἔδειξε δὲ καλὸς φίλος ποὺ μέτο συντρόφευε, — ἔνας ἀρχαιολόγος καὶ ιστοριοδίφης ποὺ ζέρει τὴν Ἀττική μας σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμήν! Ἐδῶ τὰ κρυμμένα ἐρείπια μᾶς παλιᾶς ἐκκλησιᾶς, ἐκεὶ τὰ λείψανα ἐνὸς ιστορικοῦ σπιτιοῦ περιστάτω ἐνα χαριτωμένο κολωνάκι σκεπασμένο απὸ κισσούς, ποὺ χει καὶ αὐτὸν τὴν ιστορίαν του...

Ἄλλα ἐκεῖνο ποὺ μ' εὔχαριστησε περισσότερο, ἐκεῖνο ποὺ τὸ χωρίον μπροστά στὰ μαγεμένα μου μάτια, εἶναι κάτι ποὺ δὲ μοῦ τὸ δεῖξε δὲ φίλος μου, γιατὶ δὲν ἦταν κι ἀνάγκη νὰ μοῦ τὸ δεῖξῃ: Μιὰ ἀνθισμένη, κάτασπρη, χιονάτη ἀμυγδαλιά. Ἡταν ἡ πρώτη ποὺ ἔβλεπα φέτος, καὶ μπορεῖτε πιὰ νὰ φανταστῆτε τὴν ἀγαλλιάση μου. Πόσες φορές δὲν τὴν δοκιμάσατε καὶ σεῖς μπροστά στὴν ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά, πού, μέσ' στὰ χιόνια τοῦ Γενάρη, βιάζεται νὰ ξεπετάξῃ τ' ἄσπρα τῆς ἀνθάκια καὶ νὰ φουντώσῃ μ' αὐτά, πρὶν βγάλη πράσινα φύλλα, γιὰ νὰ μᾶς δεῖξῃ πώς ἡ ἀνοιξη ἔφτασε, γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ παρηγοριὰ κι ἐλπίδα!

Κάθε ἀνθρωπος, πιστεύω, τὰ ἵδια αἰσθάνεται ὅταν πρωτοβλέπῃ τὸ χειμωνιάτικο δέντρο ντυμένο ἀνοιξιάτικη στολῇ. Καὶ μάλιστα, ὅταν δὲ χειμώνας εἶναι ἀκόμα δριμύς, ὅταν τὰ βουνά εἶναι δλόγυρα χιονισμένα, ὅταν δὲ ἥλιος σκεπάζεται απὸ σύννεφα κι ὅταν φυσάῃ τρελλός παγωμένος βοριάς. Γιατὶ ἡ ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά εἶναι σὰ νὰ μᾶς λέγει: "Ἐχετε θάρρος, κι δλα αὐτὰ θὰ περάσουν γρήγορα. Ἡ Ἀνοιξη εἶναι κοντά. Ο ούρανὸς θ' ἀνοίξῃ γαλάζιος, δὲ ἥλιος θὰ λάμψῃ ζεστός, δὲ τρελλοβοριάς θὰ γίνη αὔρα μυρωμένη, καὶ τὰ χιόνια θὰ φύγουν γιὰ νὰ στρωθοῦν πράσινα ἀνθοκεντημένα χαλιά.

Φέτος πρωταντίκρυσα τὴν ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά σὲ μιὰ μέ-

ρα γλυκειά κι ήλιοφώτιστη. 'Ο ούρανός ήταν όλος καθαρός, κι δυνατά έγειρε δύναμις στὸ βουνό, ἔνα χλωμοκίτρινο μισοφέγγαρο ἄρχισε νὰ λάμπῃ καὶ σιγά - σιγά νὰ δυναμώνῃ. Νύχτα γλυκειά σὰν τὴν ήμέρα. Μὰ γι' αὐτὸν κι η ὑπόσχεση τῆς ἀμυγδαλιᾶς μοῦ φάνηκε πιὸ ἀληθινή, πιὸ βέβαιη. Νάτην ή ἄνοιξη, ἔφτασε! Τί μπορεῖ νὰ μᾶς κάνῃ πιὰ δύναμις ασμένος αὐτὸς χειμώνας, ποὺ τόσο μᾶς τρόμαξε μὲ τὴν ἄγρια καὶ πρώτην εἰσβολή του;

Νά, κι οἱ μέρες τώρα δύλεύνα μεγαλώνουν. 'Ο ήλιος βασιλεύει ἀκόμα νωρίς, τὰ λαμπρὰ δύμως δειλινὰ βαστοῦν πολὺ. Δέν εἶναι σὰν τὸ φθινόπωρο, πού, εὐθὺς σχεδὸν μὲ τὸ ήλιοβασίλεμα, πλάκωνε τὸ νυχτερινό σκοτάδι. Τώρα καταλαβαίνουμε «λυκόφως». Μισὴ ὥρα ὕστερ' ἀπὸ τὴ δύση, φέγγει ἀκόμα σὰ μέρα. Καὶ τί δυμορφὴ ή ὥρα αὐτή! Τί γλυκὸς φῶς! Τί δύνειρευτὴ διαύγεια στὴν ἀτμόσφαιρα! Τί μακάρια γαλήνη, χυμένη παντοῦ, στὸν ούρανό, στὴ γῆ καὶ στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου!.. Νά την ή "Ανοιξη, ἔφτασε! Αὐτὴ τὴν ὥρα τοῦ δειλινοῦ, αἰσθάνεται κανεὶς τὴν προσέγγισή της περισσότερο...

'Η ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά ήταν στὸ περιβόλι ἐνὸς γνωστοῦ μας ξωμερίτη. Μπήκαμε μέσα, κι ἔγώ τοῦ γύρεψα τὴν ἄδεια νὰ κόψω ἔνα μικρὸ κλαδί.

—Μπά, καὶ μεγάλο, μοῦ ἀποκρίθηκε μὲ προθυμία δὲ νοικοκύρης. Κι ἐτοίμασε τὸ κλαδευτήρι του γιὰ νὰ μοῦ κόψῃ δὲ διοι. 'Ο φίλος μου δύμως τὸν ἐμπόδισε, καὶ μένα δὲ μ' ἀφῆσε νὰ κόψω παρὰ μιὰ κορφούλα.

—Αὐτὰ σοῦ φτάνουν, μοῦ εἶπε. 'Η ἀμυγδαλιά δέν κάνει μόνο λουλούδια, ἀλλὰ καὶ καρπούς. Κι εἶναι ἀμαρτία νὰ κουτσουρεύουμε ἔτσι ἔνα δέντρο καρποφόρο καὶ χρήσιμο. Τώρα μάλιστα, σ' αὐτὲς τὶς περιστάσεις, σὲ βεβαιῶ δὲ εἶναι φρονιμώτερο ν'. ἀφήσης νὰ γίνουν μύγδαλα τὰ λουλούδια, ποὺ θὰ μαρανονταν ἄδικα στὸ βάζο σου, κι δὲ κύρ- 'Αντρέας ἀπὸ δῶ (δὲ νοικούρης), ποὺ θά 'χε τὴν καλωσύνη νὰ σοῦ δώσῃ δλάκερο κλαδί, νὰ σοῦ στείλῃ μεθαύριο μιὰ σακούλα φρέσκο καρπό.

Φύγαμε μὲ δυὸς - τρία λουλουδάκια δὲ καθένας. "Οταν φτάσαμε δύμως στὴν 'Ομόνοια, εἴδαμε δόλόκληρα φορτώματα ἀπὸ κλώνους ἀνθισμένης ἀμυγδαλιᾶς στὰ χέρια κυριῶν κι ἀνθοπωλῶν. Πόσες χιλιάδες ἀμύγδαλα χαμένα!..

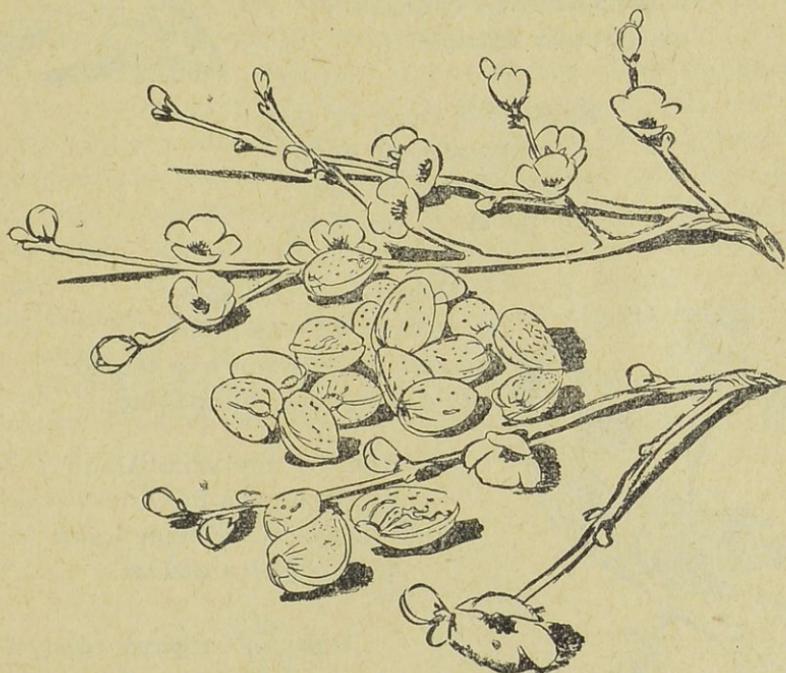
— "Ε, γι' αύτά τί λές; ρώτησα τὸν φίλο μου. Δὲν ἔκανε νὰ πάρουμε καὶ μεῖς τὸ κλαδί μας, μιὰ ποὺ γίνεται τέτοια σπατάλη καὶ σπαραγμός;

— Καθόλου, ἀποκρίθηκε ὁ φίλος μου. "Ισια-ΐσια γι' αύτό. 'Επειδὴ δέν μποροῦμε νὰ ἐμποδίσουμε ὅλο τὸ κακὸ ποὺ κάνουν οἱ ἄλλοι, δέ θὰ πῆ δτι πρέπει νὰ κάνουμε καὶ μεῖς τὸ μερδικό μας.

‘Ο φίλος μου εἶχε δίκιο. Εἶπε μιὰν ἀλήθεια ποὺ πρέπει νὰ τὴν θυμάται κανεὶς καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόζῃ σὲ κάθε τέτοια περίσταση.

«'Η Διάπλασις τῶν Πατῶν»

Γρηγ. Ξενόπουλος

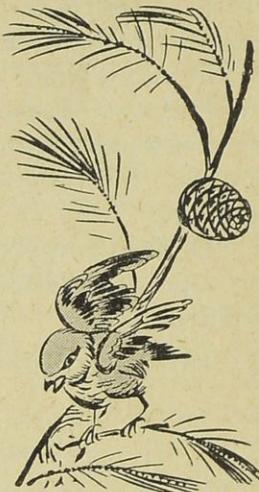

ΟΙ ΓΑΜΟΙ

’Απ’ ἄκρη σ’ ἄκρη διαλαλεῖ
ό γερο - Κοῦκος πάλι
καὶ σ’ ἔνα γάμο προσκαλεῖ
κάθε πουλί, ποὺ ψάλλει.

Καὶ οἱ καλεσμένοι φτερωτοὶ¹
στὴν ἔξοχὴ τραβοῦνε
γιὰ νὰ χαροῦνε τὴ γορτή,
τοὺς γάμους νὰ χαροῦνε.

Φοροῦν τὰ δένδρα γιορτερά,
μοσχάτα τὰ λουλούδια
καὶ τὰ φυτὰ τὰ δροσερὰ
διαμάντινα κρεπούδια.

Κι ἀνοίγ’ ἡ Φύση τὸ ναό,
τὰ εὔρυχωρά της δάση
κι ἐκκλησιάζει τὸ λαό,
ποὺ βγῆκε νὰ γιορτάσῃ.

‘Ο ἥλιος μπαίν’ ἐλαφριὰ
κι ἀνάφτει τὰ λαμπάδια.
Δροσιές ἀστράφτουν στὰ κλαριὰ
σὰν φλόγες, σὰν σμαράγδια

Λιβάν’ ἡ τριανταφυλλιά
στὸ θυμιατήρι βάλλει·
τ’ ἀηδόνι μ’ εὕθυμη λαλιά
τὸ « Ήσαΐα » ψάλλει.

Θεός τὰ στέφανα εύλογεῖ
μὲ τ’ ἄγιο του χέρι·
παντρεύεται ἡ κυρά Γῆ,
παίρνει τὸ Καλοκαΐρι!

« Ἀτθίδες αῖραι »

Γεώργιος Βιζηνηρός

ΤΟ ΒΑΡΕΛΙ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ ΜΗΝΩΝ

(Λαϊκή παράδοση)

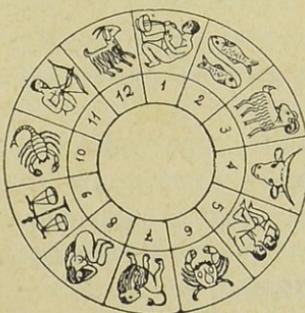
Οι δώδεκα μῆνες μιὰ φορά τὸν παλαιὸν καιρὸν εἶχαν ἔνα βαρέλι γεμάτο κρασί. Καὶ εἶχε ἐκεῖνο τὸ βαρέλι δώδεκα πίρους. Μιὰ μέρα εἶπαν νὰ μοιράσουνε τὸ κρασὶ καὶ νὰ πάρῃ ὁ καθένας τὸν πίρο του. Οἱ πίροι ἦσαν ὥστας ἀποπάνω στὸν ἄλλον. Τότε ποὺ μοιράζανε, ὁ γέρο Μάρτης, πονηρός, εἶπε στοὺς ἄλλους. «'Αφῆστε σ' ἐμὲ τὸν κάτου πίρο, γιατὶ' εἶμαι γέροντας, καὶ δὲν μπορῶ ν' ἀνεβαίνω ψηλά». Οἱ ἄλλοι τότες δὲν ἐκατάλαβαν τὴν πονηριά του, καὶ τοῦ τὸν ἀφήκανε. Τότες ὁ καλός σου ὁ γέρο Μάρτης ἄνοιξε τὸν πίρο του, καὶ ἀρχισε νὰ κουτσοπίνη μοναχός του, γιατὶ οἱ ἄλλοι τὸ φυλάγανε καὶ δὲν τὸ πίνανε τὸ μερδικό τους.

'Ἐπέρασε κάμποσος καιρὸς καὶ οἱ ἄλλοι μῆνες θελήσανε ν' ἀνοίξουνε ὁ καθένας τὸν πίρο τους, γιὰ νὰ πιοῦνε. 'Ανοίγει ὥστας, τίποτε κρασί. 'Ανοίγει ὁ ἄλλος, τίποτε. "Ετσι ἀνοίξανε δλοι τοὺς πίρους τους, καὶ κανενὸς δὲν ἔβγανε κρασί. 'Αλλὰ τοῦ γέρο Μάρτη κάτι ἔβγανε ἀκόμη. Τότε κι αὐτοὶ οἱ κουτοὶ τὸ καταλάβανε ὅτι τοὺς ἐγέλασε ὁ γέρος καὶ τοὺς ἔπιε τὸ κρασί. Καὶ τὸν πιάσανε τὸ φίλο καὶ τὸν πήγανε νὰ τὸν δικάσουνε. 'Εκεῖ ποὺ τὸν πηγαίνανε τῇ μιὰ ὥρᾳ λέγανε νὰ τὸν κρεμάσουνε τὸν παλιόγερο ποὺ τοὺς ἔπιε τὸ κρασί, καὶ τότε αὐτὸς ἔκλαιγε. Τὴν ἄλλη ὥρᾳ λέγανε νὰ τὸν συχωρέσουνε, καὶ τότες αὐτὸς ἐγέλαγε.

Γι' αὐτὸ καὶ τώρα, ποὺ τὸν δικάζουνε ἀκόμα, ἀμα λένε νὰ τὸν κρεμάσουνε οἱ ἄλλοι μῆνες, κλαίει καὶ ἔχει βροχή, καὶ ἀμα λένε νὰ τὸν συχωρέσουνε, γελάει κ' ἔχει ἥλιο.

«Παραδόσεις»

N. Γ. Πολίτης

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΤΑΝΗΣ

Μόλις λυώσουν τὰ χιόνια στά έλληνικά βουνά καὶ ντυθοῦν μὲ χλόη τὰ θερινὰ βοσκοτόπια ἀρχίζει στὴν ὑπαιθρη χώρα μας μιὰ κίνηση, ποὺ ἔχει περισσὴν χάρη.

Οι δημόσιοι δρόμοι καὶ τὰ μονοπάτια γεμίζουν μ' ἀνθρώπους καὶ κοπάδια, μὲν φορτωμένα ζῶα καὶ τσοπανόπουλα, ποὺ ἀργοσαλεύουν πρὸς τὰ ύψωματα. 'Ολόγυρα στοὺς κάμπους καὶ στὶς πλαγιές πλανιῶνται ἀπόφωνοι κουδουνιῶν, φωνές πιστικῶν, βελάσματα ἀρνιῶν καὶ καμιὰ φορὰ τὸ τραγούδι κάποιου τσοπανόπουλου :

Καλότυχά' ναι τὰ βουνὰ
ποτέ τους δὲ γερνᾶνε

τὸ καλοκαίρι πράσινα
καὶ τὸ χειμώνα χιόνι . . .

Πολλές φορές τὰ κοπάδια ζυγώνουν τὸ ἔνα τὸ ἄλλο καὶ τότε στοὺς καμπυλωτοὺς κι ἀνηφορικούς δρόμους γίνονται μιὰ ἀπέραντη φάλαγγα.

Οι άγροτες σταματοῦν τη δουλειά τους κι άναστηκώνονται
άπό τη γῆ. "Αντρες γυναῖκες κινοῦν τὰ χέρια, χαιρετώντας.
Καὶ οἱ κτηνοτρόφοι ἀντιχαιρετοῦν, κουνώντας τὶς σκούφιες καὶ
φωνάζοντας:

—”Εχετε γειά! Καλό καλοκαίρι! Με τὸ καλὸν ν' ἀνταμωθοῦμε τὸ χινόπωρο...

Κι ἔξακολουθεῖ ή βοερὴ φάλαγγα τὴν πορεία πρὸς τὰ ἐπάνω. Τὸ σκοτάδι σὲ πορεία τὴν ἀφήνει καὶ ὁ ἥλιος τὸ ἄλλο πρωῒ σὲ πορεία τὴν βρίσκει.

Τὰ ἄκακα πλάσματα, τὰ πρόβατα, ἀμα ἀνεβοῦν ψηλότερα καὶ μασήσουν λίγη χλόη ἢ βουτήξουν τὴ μούρη τους στὸ νερὸ τοῦ πρώτου ρυακιοῦ, ἀμέσως ζωηρεύουν. Οἱ κτηνοτρόφοι βεβαιώνουν, δτὶ τὰ ζωντανὰ τὰ δυναμώνει προπαντός ὁ "Ἄγιος Ἀθανάσιος, ὁ προστάτης τους.

Οι ἄνθρωποι, τσοπάνηδες καὶ κτηνοτρόφοι, δτὰν σιμώσουν τὰ πρώτα ψύχματα κι ἀναπνεύσουν τὸ βουνίσιο ἀερόκι. ἀλλαζ-

ζουν κι αύτοί μονομιᾶς. Οἱ κουρασμένοι βρίσκουν δυνάμεις νέες. Κι οἱ ἄρρωστοι νιώθουν νὰ ξανάρχεται στὸ κορμί τους ἡ ύγεια.

Στὶς ψηλὲς ἐλατοσκέπαστες κοιλάδες, ὅπου οἱ αὖτες σφυρίζουν σιγαλά, σκορπίζοντας τὴν εύωδιά τοῦ ρετσινιοῦ καὶ τῶν ἀγριολούλουδων, σὲ λίγο ξαναστήνονται τὰ «κονάκια», —οἱ ποιμενικὲς καλύβες. Ἐπιδιορθώνονται οἱ στροῦγκες καὶ τὰ τυροκομεῖα.

Ἄπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ γυναῖκες καὶ οἱ κόρες τῶν κτηνοτρόφων στήνουν τοὺς ἔργαλιούς, ὅπου θὰ ύφάνουν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὶς περιζήτητες φλοκωτὲς κουβέρτες.

Μύλοι καὶ μαντάνια - νεροτριβές, χωμένα μέσα σὲ σκιερὲς ρεματιές, ξανανοίγονται.

Ψηλὰ στὸ γαλάζιο στερέωμα κράζει καὶ ζυγιάζεται ὁ σταυραχτός. Κι ὁ ἴσκιος του, ποὺ τὸν γαυγίζουν μὲ πεῖσμα οἱ τσοπανόσκυλοι, πλανιέται ἐπάνω ἀπὸ τὸ δάσος κι ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀπλωμένη ποιμενικὴ ἐγκατάσταση.

Ἡ πιὸ ὅμορφη στιγμὴ τῆς ποιμενικῆς ζωῆς εἶναι ἡ στιγμὴ τοῦ σκάρου.

✓ 'Ο σκάρος γίνεται τὶς πρῶτες μεταμεσονύχτιες ὁρες καὶ συνήθως ἂμα ἀνατείλη ὁ Αύγερινδς — τὸ Λαμπρό —, δπως τὸν λέγουν οἱ βοσκοί. Τὰ πρόβατα, γρεκιασμένα πολλὰ μαζί, ἔχουν γυρισμένα τὰ κεφάλια τους πρὸς τὴν ἀνατολή. Καὶ μόλις ξεπροβάλῃ ἀπ' τὸν σκοτεινὸν δρίζοντα τὸ λαμπερὸν ἀστρο, ποὺ κάνει τὰ μάτια τους ν' ἀστράφτουν, ἀναδεύονται παράξενα. Αὐτὸ τὸ ἀνάδεμα οἱ βοσκοί τὸ θεωροῦν χαιρετισμὸ τῶν τετράποδων πλασμάτων πρὸς τὸν Αύγερινό.

'Αμέσως μετά τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἀστρου, τὰ κοπάδια σκαρίζουν. Τότε ἀρχίζουν νὰ λαλοῦν τ' ἀηδόνια καὶ τ' ἄλλα πουλιά.

'Ο εἰδυλλιακός μας ποιητής, ὁ Κρυστάλλης, ποὺ τόσο ἔξυμνησε τὴν ποιμενικὴ ζωή, μᾶς ἀφησε καὶ τὸ ποίημα «ὁ σκάρος». Καὶ λέγει :

— Τί νά' ναι ἡ λαμπερὴ φωτιά μὲσ' στὸ βουνὸ τὸ πέρα,
ποὺ πότε - πότε ἀνάβεται καὶ πότε - πότε σβητέται;
Αὐτὴ τὴν ὥρα οἱ πιστικοὶ τὰ πρόβατα σκαρίζουν.

Βόσκουν αύτά μὲ τὴ δροσιὰ καὶ μὲ τὸ κρύο τῆς νύχτας. Γλυκός - γλυκός ἀντίλαλος χύνεται ἀπ' τὰ κουδούνια, κάποτε δὲ νυχτοκόρακας, κάποτε ἀγρίμη σκούζει, κάποτε σκύλας βάβισμα βαθιὰ - βαθιὰ ἀγροικιέται.

“Οποιος ἄκουσε τοῦ βοσκοῦ τὸ τραγούδι ἢ τὴ φλογέρα του μέσα στὴ νύχτα, μὲ ὑπόκρουση τὸ πάφλασμα τοῦ νεροῦ, ποὺ κατρακυλᾶ, κι ἀνάρια - ἀνάρια κουδουνίσματα, αὐτὸς κατάλαβε κάτι ἀπὸ τὴν ὁμορφιὰ τῆς ἐλληνικῆς ζωῆς στὸ βουνό.

“Οταν περνᾶ πιὰ τὸ καλοκαίρι καὶ ψηλὰ στὰ βουνὰ οἱ νύχτες γίνονται πιὸ ψυχρές ἢ ἀρχίζουν νωρίτερα οἱ βροχές, ἢ σκέψη τῶν κτηνοτρόφων γυρίζει πάλι στοὺς κάμπους καὶ στὰ χειμαδιά.

Περνούσαμε κάποτε τὸν αὐχένα τοῦ ‘Αγίου ’Αθανασίου, στὶς δυτικὲς πλαγιές τοῦ Τυμφρηστοῦ, στὴν Εύρυτανία. Καὶ σταθμεύσαμε στὸ γραφικώτατο ἔκεī χάνι—ύψους 1400 μέτρων—γιὰ νὰ γευματίσωμε. Ἡταν τέλη Σεπτεμβρίου κι ὁ καιρὸς καλὸς ἀκόμη.

‘Απέναντι ἀπὸ τὸ χάνι ἀπλώνεται ἔνα μεγαλόπρεπο δάσος ἐλατιῶν μὲ πολλὲς πηγές. Προσέξαμε τότε. Ἄχος μεγάλος ἀκουόταν στὸ δάσος. Κουδούνια κοπαδιῶν. Φωνὲς τσοπάνηδων. Σφυρίγματα. Γαυγίσματα. Κι δλα ἔδειχναν συγκέντρωση κι ἔτοιμασία. Ρώτησα τὸν χατζῆ, ποὺ τὸν γνώριζα, κι ἔκεινος φυσικώτατα :

—Τὰ κοπάδια, μοῦ εἶπε ἔτοιμάζονται νὰ κινήσουν γιὰ κάτω τὸ δειλινὸ καὶ συγκεντρώνονται ἔκεī στὴ λάκκα μὲ τὰ μεγάλα ἔλατα. . . Πῆγε καλὰ ὁ καιρὸς φέτος καὶ μείνανε ἀρκετὰ ἔδω ἐπάνω. “Οπου νά ’ναι ὅμως ή Πούλια χάνεται καὶ δὲν πρέπει ή κακοκαιρία νὰ τὰ βρῇ στὰ βουνά. Θυμᾶσαι τί ἔλεγαν οἱ γεροντότεροι ;

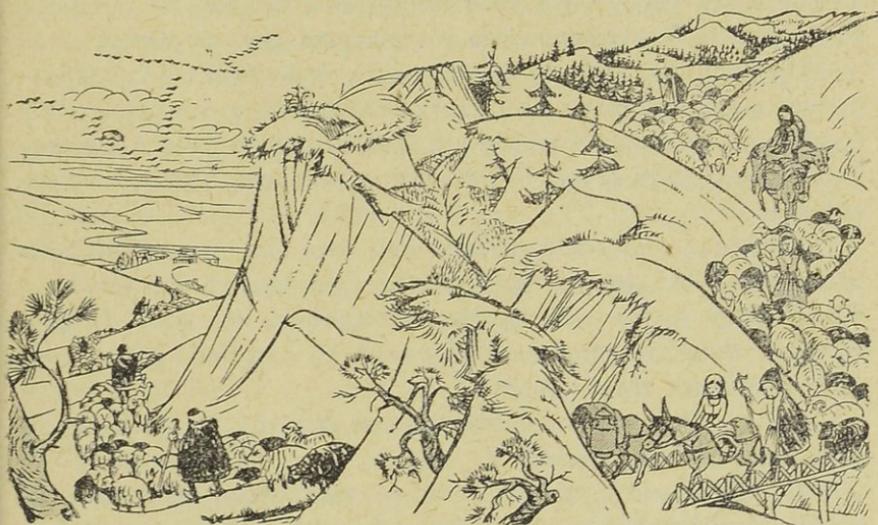
Στὶς δεκαεφτά, στὶς δεκαοχτώ, —Μήτε τσοπάνης στὰ βουνά, ή Πούλια βασιλεύει μήτε γεωργὸς στὸν κάμπο... καὶ πίσω παραγγέλνει :

Δὲ διάβηκες δῶθε τὸ καλοκαίρι. Τὶς νύχτες ὅλες οἱ λάκκες καὶ οἱ πλαγιές, μέ φεγγάρι κι ἀστροφεγγιά, ἀντιλαλούσαν τὴν λαλιὰ τῶν κυπριῶν καὶ τὰ τραγούδια τῶν τσοπάνηδων. Τώρα

θ' ἀπλωθῆ ἐρημιά καὶ σέ λίγο τὸ χιόνι θὰ μᾶς σκλαβώσῃ.

Κι ἔρριξε τὴ ματιά του στὸν ἔξωστη τοῦ χανιοῦ.

Κοιτάξαμε κι ἐμεῖς ἐκεῖ. Πέντε τσελιγκάδες ἄσπροι, ὅπως τὰ χιόνια τοῦ Τυμφρηστοῦ, καὶ κόκκινοι, ὅπως τὰ γινομένα κούμαρα, καθισμένοι σταυροπόδι—μόλις εἶχαν φάγει—συζητοῦσαν ἥσυχα. Ἐκεῖνοι οἱ Ρωμαῖοι συγκλητικοί, ποὺ οἱ βάρβαροι Γαλάται τοὺς εἶχαν πάρει γι' ἀγάλματα, δὲ θὰ εἶχαν σεμνότερη κι ἀξιοπρεπέστερη ἐμφάνιση.

'Η μετακίνηση τῶν κτηνοτρόφων μὲ τὰ κοπάδια τους ἀπὸ τοὺς κάμπους στὰ βουνὰ κι ἀπ' τὰ βουνὰ στοὺς κάμπους, ἔχει δημιουργήσει, ἀπὸ διάφορα περιστατικά, πολλὲς παραδόσεις.

Ψηλὰ στὸ Παναιτωλικό, ποὺ οἱ ντόπιοι τὸ λέγουν «'Αρα-ποκέφαλα», ὑπάρχει σ' ἔνα αὐχένα, ἀπ' ὅπου περνοῦν ἐπάνω κάτω κάθε χρόνο ἀναρίθμητα κοπάδια, ἔνας πελώριος, γυρτὸς βράχος μὲ κοίλωμα πρὸς τὰ μέσα. Τὸ κοίλωμα αὐτὸ τ' ὀνομάζουν: «Φοῦρνος τῆς γριᾶς». Άρκετοί κτηνοτρόφοι ἀνεβαίνοντας μὲ τὰ κοπάδια στὰ βουνὰ ἡ κατεβαίνοντας στὰ χειμαδιά, ξενυχτοῦν στὸ κοίλωμα κι ἀνάβουν φωτιές. Ο βράχος φαίνεται ἐπάνω κι ἐπάνω κατάμαυρος.

Αλλά κι ὅσοι κτηνοτρόφοι δὲ διανυχτερεύουν ἐκεῖ, σταματῶν λίγο κι ἀνάβουν στὸ «Φοῦρνο τῆς γριᾶς» φωτιά, ἢ τὴν δυναμώνουν, ἀν ύπάρχη ἀναμμένη, λέγοντας: «Ζεστάσου, γριά, κι ἄφησέ μας νὰ κατεβοῦμε στὰ χειμαδιά μας».

Συνέβηκε κάποτε νὰ κατεβαίνω μ' ἔνα κτηνοτρόφο ἀπὸ τὸν Τυμφρηστὸ στὸ Ἀγρίνιο. «Αμα πατήσαμε στὰ Ἀραποκέφαλα καὶ πλησιάσαμε στὸν «Φοῦρνο τῆς γριᾶς» ἐκεῖνος—σεβαστὸς ἀνθρωπος—ἔτρεξε μπροστά, ἀναψε στὸ κοίλωμα φωτιά, εἶπε τὰ λόγια καὶ τότε ἄφησε τοὺς ἀνθρώπους του καὶ τὰ ζωντανὰ νὰ διαβοῦν. «Οταν παρακάτω τὸν ρώτησα, μοῦ ἀπάντησε:

— Πρὸ πολλῶν χρόνων, ἡ οἰκογένεια ἐνὸς τσέλιγκα ἀνεβαίνοντας μὲ τὰ πράματα στὰ βουνά, ξενύχτησε στὸ κοίλωμα. Τὸ πρωῖ ὅμως φεύγοντας παράτησε ἐκεῖ μιὰ γριά πολὺ ἄρρωστη, ποὺ διαρκῶς εἶχε ρίγη. Τῆς ἀναψε φωτιά, τῆς ἄφησε τρόφιμα καὶ νερό.

Διαβάτες καὶ τσελιγκάδες, ποὺ πέρασαν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μέρος τὶς ἄλλες μέρες, βρῆκαν τὴν γριά καὶ τὴ συμπόνεσαν. Τῆς ἀναψαν φωτιά καὶ τῆς ἄφησαν τρόφιμα καὶ νερό. Τὸ φθινόπωρο, οἱ πρῶτοι, ποὺ κατέβηκαν μὲ τὰ κοπάδια, βρῆκαν τὴ γριά νεκρὴ καὶ τὴν ἔθαψαν...

— Καλά, εἶπα, καὶ γιατί σᾶς πέρασε στὸ νοῦ ὅτι ἡ κακόμοιρη γριά θέλει νὰ σᾶς βλάψῃ;

— Τὴν ίδεα αὐτὴ τὴν ἄφησαν οἱ παπποῦδες μας. 'Αλλά, παιδί μου, δέ φοβάται κανεὶς ἀπὸ μᾶς μὴ βρῆ μπρὸς στὸ δρόμο του τὴν γριά. «Έχομε ὅμως στὸ νοῦ μας πάντα κάτι ἄλλο: Αύτὸ ποὺ ἔγινε στὴν ἄρρωστη, ἔστω κι ἀν ἔγινε μιὰ φορὰ κι ἔναν καιρὸ εἶναι πολὺ βαρὺ κι ἀπάνθρωπο καὶ ντροπιάζει τὶς γενεές τῶν κτηνοτρόφων. Λέγοντας λοιπὸν τὰ γνωστὰ λόγια, νομίζομε πῶς ἐλαφρώνομε τὴ συνείδησή μας.

Θ. Μαχρόπουλος

Ο ΓΚΙΩΣΟΣ ΜΟΥ

‘Η καταδίκη του. “Ενα Σαββατόβραδο τοῦ χειμώνα, παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιάς, μὲ πήρε διπάτερας μου καὶ πήγαμε στὰ χειμάδια*, γιατὶ εἶχε ἀρχίσει διγέννος κι ἦταν ἀνάγκη νὰ δώσῃ διτιώδης, τι δόδηγίες χρειαζόταν στὸν ἀρχιπιστικό, καινούργιον ἀκόμη. Τὸν εἶχαμε πάρει ἐκεῖνον τὸν ‘Αι-Δημήτρη καὶ δὲν ἤδειρε τὴν ἴδιαίτερη τάξη τοῦ κοπαδιοῦ μας.

‘Εγὼ ἥμουν δέν ἥμουν δίχτῳ χρόνων τότε, ἀλλὰ ἤξερα ὅχι λίγα πράματα, γιὰ τὴν ἡλικία μου, ὡς πρὸς τὰ γίδια καὶ τὰ πρόβατα. “Ηξερα, παραδείγματος χάρη, τὰ ὄνόματα δλῶν τῶν γιδιῶν καὶ τῶν προβατιῶν. “Ηξερα ἀκόμη, ποιὰ πρόβατα εἶναι βδελιασμένα, καὶ τὰ λοιπά. Κι ἤξερα δλ’ αὐτά, γιατὶ, ἀφότου εἶχα γεννηθῆ, ἀνακατωνόμουν πάντα μέ καμιά εἰκοσαριά γίδια κι ἀλλὰ τόσα πρόβατα, ποὺ εἶχαμε χειμώνα καλοκαίρι στὸ σπίτι· κι εἶχα τὰ εύνοούμενά μου κατσίκια καὶ τὰ εύνοούμενά μου ἀρνιά, κι ἔπαιζα μ’ αὐτά, καὶ κοιμώμουν τὸ βράδυ πότε μ’ ἔνα κατσίκι καὶ πότε μ’ ἔνα ἀρνί στὴν ἀγκαλιά, ποὺ μοῦ τὰ ἔπαιρναν ὕστερα, ἅμα κλειούσσα τὰ μάτια μου.

‘Ο πατέρας μου μέ καμάρωνε γι’ αὐτή μου τὴν ἀγάπη πρὸς τὰ γιδοπρόβατα, καὶ μοῦ ἔλεγε, δτι θὰ μοῦ ἀγόραζε χίλια γίδια καὶ χίλια πρόβατα, δταν θὰ γινόμουν μεγάλος καὶ θὰ τέλειωνα τὰ γράμματα. ”Αλλες φορὲς πάλι ἔλεγε:

—Τὶ κρῖμα νὰ μὴν ἔχω ἄλλο ἔνα παιδί, γιὰ τὸ σπίτι, κι αὐτὸν νὰ τὸ κάνω τσέλιγκα. Θὰ γέμιζαν τὰ βουνά κι οἱ κάμποι ἀπὸ τὰ γιδοπρόβατά μου.

‘Εκείνη τὴν ἡμέρα, τὴν παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιάς, δπως εἶπα, μὲ πήρε διπάτερας μου καὶ πήγαμε στὸ χειμάδι. “Ηταν ἐπάνω κάτω ἡ ὁρα, ποὺ θὰ μαζεύονταν τὰ γίδια ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά, ἀπὸ τὸν πουρναρόλογγο, καὶ τὰ πρόβατα ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀπὸ τὸ λιβάδι. Βρήκαμε ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἔναν ἀπὸ τοὺς τρεῖς πιστικούς μας, ποὺ ἐρχόταν μὲ δυὸ ἀργιὰ στὰ χέ-

ρια καὶ μὲ τὶς προβατίνες, τὶς μανάδες τους, ἀπὸ πίσω βελάζοντας: «Μπάα ! Μπάα !»

“Υστερα ἀπὸ λίγο ἥρθε κι ὁ ἀρχιπιστικὸς κι ἄρχισε νὰ μιλᾷ μὲ τὸν πατέρα μου γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν μαντριῶν καὶ τῶν γιδιῶν καὶ τῶν προβατιῶν· ποῦθε νὰ κόψουν παλιούρια καὶ πουρναρόκλαδα, τί διόρθωμα ἥθελαν τὰ μαντριά, πόσες βέρυγες χρειάζονταν, καὶ κάτι ἄλλα, ποὺ δέν ἔδινα ἐγὼ καμιὰ προσοχὴ πῶς θὰ γίνονταν.

‘Αλλὰ ἐπάνω στὶς ὅμιλίες ἄκουσα τὸν ἀρχιπιστικὸν νὰ λένε:

— “Ἐχομε ἀνάγκη, ἀφεντικό κι ἀπὸ ἔνα συρτάρι* γιὰ τὰ γίδια...”

— Κι ὁ Γκιώσος; Τὸν ρώτησε ὁ πατέρας μου.

— Γέρασε ὁ καημένος, ἀπολογήθηκε ὁ ἀρχιπιστικός, καὶ δέν ἔχει δύναμη νὰ τρέχῃ ἐμπρός. Τὸν παίρνουν μπροστὰ τώρα ἄλλα τραγιὰ μικρότερά του.

— Μπρέ! τὸν καημένο τὸν Γκιώσο! Φώναξε ὁ πατέρας μου μὲ περισσή λύπη.

Γκιώσος λεγόταν τὸ πρῶτο τραγὶ τοῦ κοπαδιοῦ μας. Χρωστοῦσε τ’ ὄνομά του στὸ χρωματισμό του κι ὅχι σ’ ἄλλο τίποτε. κι ἥταν πρῶτο, γιατὶ ἥταν τὸ μεγαλύτερο στ’ ἀνάστημα καὶ γι’ αὐτὸ φοροῦσε τὸν μεγαλύτερο κύπρο τοῦ κοπαδιοῦ, κύπρο μὲ δυὸ παράκυπρους μέσα του κι ἔνα χοντρὸ γλωσσίδι στὸν κεντρικὸ κύπρο.

Θέλετε νὰ μάθετε τί λογῆς εἶναι τὰ γκιωσόγιδα; Γκιώσα λέγονται γενικῶς δλα τὰ γίδια, ποὺ ἔχουν μαύρη ράχη καὶ μαῦρα πλευρά κι ἀσπρη κοιλιά καὶ κάτι ἀσπρες ἀράδες στὸ πρόσωπό τους ἀπὸ πάνω πρὸς τὰ κάτω.

— “Ἀρχισε νὰ ξεπέφτη ὁ καημένος! Ξαναεῖπε ὁ ἀρχιπιστικός, γιατὶ τοῦ σώθηκαν τὰ δόντια καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τρώῃ κλαρὶ τώρα τὸ χειμώνα, καὶ τὸν βαραίνει πολὺ ὁ κύπρος.

— “Ε, τότε, εἶπε ὁ πατέρας μου, σώθηκαν τὰ ψωμιά του! Κρῖμα τὸ τραγὶ! ’Αλλὰ πόσο θὰ βαστοῦσε τὸ καημένο! Εἶναι δέκα χρόνων τραγὶ! Καὶ πολὺ ποὺ βάσταξε!

— Σωστά! Πρόσθεσε κι ὁ ἀρχιπιστικός. Τὰ γεράματα δὲν παιζούν!

— Λοιπόν, ἔξακολούθησε ὁ πατέρας μου, βγάλε του τὸν κύ-

προ καὶ βάλε τον στὸ Φλῶρο. Πῶς σοῦ φαίνεται ὁ Φλῶρος; Κορμερός εἶναι...

— Καλός εἶναι, ἀφεντικό.

‘Ο μεγάλος ὁ κύπρος εἶναι ἔνα εἶδος στέμμα τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κοπαδιοῦ, ἔνα εἶδος σύμβολο ἡγεμονίας.

— Καὶ στὸν Γκιώσο τί θὰ βάλωμε; Ρώτησε ὁ ἀρχιπιστικός.

— Στὸν Γκιώσο; “Ἄχ, τὸν καημένο τὸν ἀπόμαχο! Στεῖλε τὸν αὔριο πρωῒ στὸ σπίτι νὰ τὸν ματώσωμε, ποὺ εἶναι καὶ γιορτή.

Μ' ἄγγιξαν στὴν καρδιὰ αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ πατέρα μου, κι ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια μου βροχή!

— Γιατί κλαῖς; Μὲ ρώτησε ὁ πατέρας μου.

— Γιὰ τὸν καημένο τὸν Γκιώσο, ποὺ θὰ τὸν σφάξῃς αὔριο, τοῦ εἶπα κλαίγοντας.

— Κλαῖς, ποὺ θὰ τὸν σφάξωμε; Μὲ ρώτησε πάλι. Τί νὰ τὸν κάνωμε τὸ λοιπόν; “Αν δὲν τὸν σφάξωμε, θὰ ψοφήσῃ, ἀφοῦ τοῦ σώθηκαν τὰ δόντια καὶ δὲν μπορεῖ νὰ φάῃ κλαρὶ τὸ χειμώνα! Τὰ γιδοπρόβατα ἔχουν αὐτὸ τὸ καλό, ποὺ τὰ σφάζομε καὶ δὲν πᾶνε χαμένα. Τὰ τρῶμε ἐμεῖς καὶ δὲν τὰ τρῶνε τὰ ὅρνια.

Σ' αὐτὸ ἐπάνω ἄρχισαν νὰ ἔρχωνται καὶ τὰ γίδια, σὰ μακριὰ ζωντανὴ ἀλυσίδα. ‘Ο καημένος δ Γκιώσος βρισκόταν στὴ μέση τῆς ἀλυσίδας, ἀντὶ νὰ βρίσκεται στὴν κορφή, καὶ δὲν μποροῦσε νὰ σύρῃ τὸν κύπρο στὸ λαιμό του. Μὰ ἥταν κι ἔνας θεόκυπρος! Τί κύπρος! Τριπλόκυπρος, δυὸ τρεῖς ὀκάδες βαρύς.

“Οταν ἄρχισαν νὰ μπαίνουν στὸ χειμάδι τὰ γίδια, ἄρπαξε ὁ ἀρχιπιστικός τὸν Γκιώσο, κι ἄρχισε νὰ τοῦ πιέζῃ τὸ κουλούρι γιὰ νὰ τὸν ξεθηλυκώσῃ καὶ νὰ τοῦ βγάλῃ τὸν κύπρο. Ἄλλα γίδια στέκονταν καὶ κοίταζαν τὴν καθαίρεση τοῦ ἀρχηγοῦ τοὺς ἀπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ κοπαδιοῦ, κι ἄλλα περνοῦσσαν μ' ἀδιαφορία.

— Μήν τὸ ξεκυπρώνης τὸ τραγί! Τοῦ φώναξα τοῦ ἀρχιπιστικοῦ ἄγρια καὶ διατακτικά. Κι αὐτὸς ἔπαψε νὰ πιέζῃ τὸ κουλούρι καὶ μὲ ρώτησε μὲ κάποια ἀπορία:

— Γιατί;

— Γιατί καὶ ξεγιατί δέν ξέρω! Τοῦ εἶπα. Νὰ κάνης ἔτσι, ποὺ σοῦ λέω.

Κι δ πατέρας, συγκινημένος κι αύτός ἀπὸ τῇ δικῇ μου συγκίνηση, τοῦ εἶπε κι αύτός :

— Καλὰ σοῦ λέει τὸ παιδί. Μήν τὸ ξεκυπρώνης τὸ τραγί. Δὲν πρέπει νὰ τὸν ντροπιάσωμε στὰ μάτια τοῦ κοπαδιοῦ του, ποὺ τὸ ἔσερνε περήφανα τόσα χρόνια ἀπὸ πίσω του.

‘Ο γιδάρης δ πιστικός, ποὺ τὸν εἴχαμε κάμποσα χρόνια μὲ τὰ γίδια μας, ἀκούοντας τὰ λόγια τοῦ πατέρα μου, ἔμπηξε τὰ κλάματα, σὰ μωρὸ παιδί, καὶ ρίχτηκε ἐπάνω στὸν ἀρχιπιστικὸ μὲ τὴν κλίτσα λέγοντάς του μὲ θυμὸ καὶ μὲ πόνο :

— “Αφησε τὸ τραγί καὶ μὴν τὸ ντροπιάζης ἔτσι, γιατί...”

Βλέποντας κι δ Κοράκης, τὸ γιδόσκυλό μας, τὸ γιδάρη νὰ ρίχνεται ἐπάνω στὸν ἀρχιπιστικό, τοῦ ρίχτηκε κι αύτός καὶ τὸν ἀρπαξε ἀπὸ τὴν κάπα.

— ‘Οξώ ! Κοράκη ! ’Οξώ ! Φώναξε δ πατέρας μου καὶ μπῆκε στὴ μέση νὰ ύπερασπίσῃ τὸν ἀρχιπιστικὸ κι ἀπὸ τὸ γιδάρη κι ἀπὸ τὸ σκυλί.

Εἶδαν δλη ἔκεινη τὴ σκηνὴ τὰ γίδια κι ἔδειχναν σὰ νὰ καταλάβαιναν καὶ νὰ αισθάνονταν τὴ θέση τοῦ ἀρχηγοῦ τους.

Δὲν εἶπε τίποτε τοῦ γιδάρη δ ἀρχιπιστικός, καταλαβαίνοντας τὴν ἐσωτερική του ὥθηση, ποὺ τὸν εἶχε σπρώξει ἐναντίον του κι ὅχι ἔχθρα ἢ μῖσος.

Τότε δ πατέρας μου εἶπε τοῦ γιδάρη, γιὰ νὰ τὸν ἰκανοποιῆσῃ.

— Νὰ φέρης αὔριο τὸ πρωὶ τὸν Γκιώσο στὸ σπίτι μὲ τὸν κύπρο του, τιμημένον... ’Ακοῦς ; Νὰ φέρης κι ἔνα στειροπούλι γιὰ σφάξιμο. “Οποιο διαλέξη δ τσέλιγκάς σου.

’Έκεινη τὴ στιγμὴ ἔρχονταν καὶ τὰ πρόβατα στὸ μαντρί.

‘Ο ἥλιος ἥταν βασιλεύμενος κι δ κατάλαμπρος ’Αποσπερίτης ἄρχισε νὰ λάμπῃ στὸν οὐρανό, σὰ χρυσόφωτη καντήλα.

— Πᾶμε, μοῦ εἶπε δ πατέρας μου, λέγοντας στοὺς πιστικούς :

— Καλὴ νύχτα, πατιά, κι ὅμορφα τὰ κοπάδια !

Καὶ γυρίσαμε στὸ σπίτι.

“Ολη νύχτα ωνειρευόμουν τὸν καημένο τὸν
Ἡ σωτηρία. Γκιώσο, πῶς ἥθελε νὰ τὸν ξεκυπρώσῃ δ ἀρχιπιστικός, πῶς τοῦ ρίχτηκε δ γιδάρης μὲ τὴν κλίτσα καὶ πῶς κόν-

τεψε νὰ τὸν ξεσκίσῃ ὁ Κοράκης. "Ολος ὁ ὕπνος μου ἦταν μιὰ ἀδιάκοπη ὀνειροφαντασία, ποὺ δὲν κυριαρχοῦσε ἄλλος κανεὶς παρὰ ὁ καθαιρεμένος τράγος ἀπὸ τὸ μεγάλο ἀξίωμά του.

Τὸ πρωῖ, προτοῦ ἐτοιμαστοῦμε ἀκόμη γιὰ τὴν ἐκκλησία, ἀκούστηκε ὁ μεγάλος κύπρος τοῦ Γκιώσου, ποὺ ἐρχόταν ἀργά ἀργά. 'Ακούοντας τὸν κύπρο ὁ πατέρας μου βγῆκε στὴν κρεβάτα γιὰ νὰ ἰδῇ τὸν πιστικό, ποὺ ἐρχόταν μὲ τὸν Γκιώσο καὶ μὲ τὸ στειροπούλι, καὶ τοῦ εἶπε.

— Σφάξε τα καὶ τὰ δυὸ γρήγορα!

'Η μάνα μου, ἀκούοντας τὸ «σφάξε τα καὶ τὰ δυό...», πετάχτηκε κι αὐτὴ στὴν κρεβάτα κι εἶπε τοῦ πατέρα μου:

— Τί εἶν' αὐτό, ποὺ διάταξες πάλι; "Ἐνα σφαχτὸ μᾶς φτάνει! 'Αρραβωνίσια θὰ κάνωμε σήμερα καὶ διάταξες νὰ σφαχτοῦν δυὸ τραγιά;

— Ξέρω ἐγὼ τί κάνω! Τῆς εἶπε ὁ πατέρας μου. Τὸ ἔνα εἶναι γιὰ μᾶς καὶ τ' ἄλλο εἶναι γιὰ τὸ χωριό... Τὸν Γκιώσο, ποὺ γέρασε καὶ τοῦ σώθηκαν τὰ δόντια, καὶ δὲν μπορεῖ πιὰ τὸ χειμώνα νὰ φάῃ κλαρὶ καὶ θὰ ψοφήσῃ ἀπὸ τὴν πεῖνα, θὰ τὸν κάνωμε πέντε ξει κομμάτια καὶ θὰ τὸν μοιράσωμε στὰ φτωχόσπιτα, γιὰ νὰ ἀρτυθοῦν κι αὐτὰ χρονιάρα μέρα σήμερα. Νομίζεις, δτι εἶναι δλος δ κόσμος σὰν ἐμᾶς, ποὺ σφάζομε κάθε βδομάδα;

'Ακούοντας ἡ μάνα μου, δτι ἡ θυσία τοῦ Γκιώσου εἶχε φιλανθρωπικὸ σκοπό, ἀφωπλίστηκε καὶ γύρισε πίσω.

'Αλλὰ μόλις ἄκουσα ἐγὼ τὴν ύποχώρηση τῆς μάνας μου, πετάχτηκα στὴν αὐλὴ κι ἄρπαξα κλαίοντας τὸν Γκιώσο ἀπὸ τὸν λαιμό.

— Δὲν ἀφήνω, εἶπα, κανένα νὰ μοῦ σφάξῃ τὸν Γκιώσο!

'Εκείνη τὴ στιγμὴ μοῦ φάνηκε, δτι ἀν σφαζόταν ὁ Γκιώσος, θὰ σφαζόταν στὸ πρόσωπό του ὅλη ἡ γιδοκοπή μας. Δὲν μποροῦσα νὰ φανταστῶ τὰ γίδια μας χωρὶς τὸν Γκιώσο, τὸν περήφανό μας τὸν Γκιώσο, τὸ ζηλεμένο μας τὸν Γκιώσο, ποὺ τὸν ζήλευαν δλοι οἱ τσελιγκάδες γιὰ τὸ μεγάλο του τ' ἀνάστημα, γιὰ τὰ χοντρὰ καὶ μακριά του κέρατα, ποὺ ἦταν ὡς μισῆ δργυιά τὸ καθένα καὶ δὲν τοῦ ἔβγαινε κανένα ἄλλο τραγὶ στὸ πάλαιμα.

Θυμόμουν πόσες φορές, όταν πήγαινα στά γίδια μέσα στό λόγγο για νά διασκεδάσω, τὸν καβάλικευα, σά νά ήταν φορτηγό, κι ἔφερνα γύρα τὸ λόγγο καβάλα· καὶ μοῦ φαινόταν, δτι δὲ θά σφαζόταν ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἔνας τράγος, ἀλλὰ ἔνας ἄνθρωπος τοῦ σπιτοῦ μας, ἔνας σύντροφός μου· καὶ μὲ κανένα τρόπο δὲν ἔννοούσα νά μοῦ τὸν σφάξουν.

Σ' αὐτὸ ἐπάνω εἶχε σφάξει τὸ στειροπούλι ὁ γιδάρης, ἔνα τετράπαχο τραγάκι, καὶ στεκόταν ἔτοιμος νά σφάξῃ καὶ τὸν Γκιώσο, ἀν καὶ δὲν τὸ ἐπιθυμούσε νά τὸ κάνη.

— Φύγε ἀπ' αὐτοῦ, παιδί μου, μοῦ φώναξε ὁ πατέρας μου ψηλά ἀπὸ τὴν κρεβάτα. Ἀλλὰ ἔγώ εἶχα ἀγκαλιασμένο τὸ λαιμὸ τοῦ Γκιώσου καὶ φώναζα κλαημένα :

— Δὲν ἀφήνω κανέναν νά σφάξῃ τὸν Γκιώσο μου ου ου !

’Αφορμὴ ἥθελε κι ἡ μάνα μου νά μὴ σφαχτῆ ὁ Γκιώσος κι ἀφορμὴ βρῆκε. Ξαναβγῆκε στὴν κρεβάτα κι εἶπε τοῦ πατέρα μου σοβαρά :

— Τὸ ἔβαλες σήμερα χρονιάρα μέρα νά μοῦ σκάσης τὸ παιδί μὲ τὸ σφάξιμο τοῦ Γκιώσου ;

”Αλλαξε γνώμη ὁ πατέρας μου στά λόγια τῆς μάνας μου· ίσως μάλιστα καὶ πρὶν τοῦ μιλήσῃ ἐκείνη θὰ εἶχε ἀποφασίσει νά μὴ σφαχτῆ ὁ Γκιώσος καὶ τοῦ ἔδωκε τὴ χάρη λέγοντας :

— ”Αφησε τὸν Γκιώσο ! Μὴ τὸν σφάζης.

Κι ἔτσι σώθηκε ἀπὸ τὸ λεπίδι ὁ Γκιώσος κι ὅλη τὴν ἡμέρα ἐπαιζα μαζί του καὶ τὸν καμάρωνα, ποὺ χρωστούσε τὴ ζωή του σ' ἐμένα· αἰσθάνθηκα τέτοια χαρά καὶ τέτοια εὔχαριστηση, ὥστε ἀπὸ τότε, κάθε φορά ποὺ μοῦ δίνεται ἀφορμὴ στὸ βίο μου νά χαρῶ γιὰ κάποιο καλό, ποὺ ἔχω κάνει σ' ἀνθρώπους, ἀναγκασμένος πετά ὁ νοῦς μου στὸ γλιτωμὸ τοῦ Γκιώσου μου !

« Διηγήματα τῆς Στάνης »

Xρ. Χρηστοβασίλης

ΤΡΥΓΟΣ ΣΤΟ ΜΟΡΙΑ

Θέρος, τρύγος, πόλεμος! νὰ τὰ τρία κεφάλαια, οἱ τρεῖς μεγάλες στροφές στὸ χρονιάτικο ἔπος τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Μοριᾶ, τοῦ ἀπέραντου ἀμπελιοῦ ποὺ ἀπλώνεται στοὺς κάμπους, κατεβαίνει ὡς τὴν ἄμμο τῶν γραφικῶν κόλπων, ποὺ τὰ κλήματα πίνουν τοὺς ἀφροὺς τῶν κυμάτων, σηκώνεται κατὰ τοὺς λόφους, σκαρφαλώνει στὶς πλαγιές τῶν βουνῶν, καβαλικεύει τὰ διάσελα, γκρεμίζεται στὶς ρεματιές, σκύβει κατὰ τὶς ποταμιές καὶ σκεπάζει μὲ τὶς πεντάλφες τῆς χαρμόσυνης φυλλωσιᾶς του καὶ τὴν τελευταία γωνίτσα καλλιεργήσυμης γῆς. Ὁ τρύγος εἶναι τὸ μεγάλο πανηγύρι μέσα στὸν πράσινο αὔτὸν ὠκεανό. Εἶναι ἡ ἀποθέωσή του. Οἱ κουρασμένοι ἀνθρωποι ποὺ κλίνουν νὰ βλέπουν μονάχα τὴν ώμη πλευρὰ τῆς ζωῆς, τὴν πίκρα, τὸν ἵδρωτα, τὸ μόχθο, ἃς μὴ διαβάσουν αὐτὸ τὸ κομμάτι, ἀπὸ δῶ καὶ κάτω.

Στὸν ἀγνὸ κόρφο τῆς φύσης δὲ σκιρτοῦν παρὰ μόνο τὰ νιάτα. Οἱ κάμποι, τὰ πλάγια, οἱ ρεματιές, οἱ λόφοι, ἀρχίζουν ἔνα πρωῖ νὰ ζωντανεύουν, νὰ γελοῦν, νὰ φωνάζουν, νὰ μεθοῦν, νὰ τραγουδοῦν, μ' ἔνα σύνθημα, σὰ νὰ πλημμύρισαν χαρὰ τὰ ἔγκατα τῆς Γῆς, καὶ νὰ ξεχελίσαν, κι ἔξαφνα νὰ ξεχύθηκε, σὰν πλατειά, μεγάλη, δημοτικὴ βοή. Μὰ πρέπει νὰ βρεθῇ κανεὶς, τὴν ώρα ποὺ χαράζει, κάτω ἀπὸ τὸ αἰωνόβιο πλατάνι, κοντὰ στὴν πέτρινη βρύση, ποὺ χύνει πεντάκρουνα τὰ κρύσταλλα τῆς, ἀνάμεσα στὰ μπουχισμένα, διαμαντοστολισμένα πολυτρίχια, γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τίποτα ἀπὸ τὸ βιβλικὸ θέαμα τῆς ἐξόδου τοῦ χωριοῦ γιὰ τὸν τρύγο.

Δὲν κλείνει δμως μονάχα τὸ μικρὸ μαγαζάκι τῆς πλατείας. Κλείνουν καὶ ὅλα τὰ σπίτια. Δὲ μένει ψυχή, σχεδὸν οὕτε σκύλος.

Τὸ χωριὸ φεύγει «σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις». Ὅπαρχουν ἐκεῖ κάτω, στὴν ἄκρη τῶν σταφιδαμπελιῶν, τὰ «Ληγά», μικρές κατοικίες, ύπόστεγα γιὰ τὸ νέο σύστημα ποὺ ξεραίνουν τὴ σταφίδα

στὴ σκιά, ἡ ἀποθηκίτσα γιὰ τὸν καρπὸν καὶ τὸ ἀλώνι. Ἐκεῖ θὰ μείνουν οἱ οἰκογένειες ὅς ποὺ νὰ μαζευτῇ τελειωτικὰ ἡ σταφίδα.

‘Ο γραφικὸς ἀνθρωποχείμαρρος κυλιέται κατὰ τ’ ἀμπέλια, πρὶν ἡ αὐγὴ σκάσῃ ἀκόμα στὴν κορυφογραμμὴ τοῦ Βοδιᾶ. Μπροστά ἀπὸ κάθε μικρὸν καραβάνι περπατεῖ πάντα ἡ μάνα ἥ κι ἡ γιαγιά, μ’ ἐνα μικρὸν κάτασπρο σύννεφο μαλλὶ στὴ ρόκα τῆς καὶ τὸ ἀδράχτι ἀεικίνητο στὸ χέρι, γιατὶ ἀπ’ τὸ χρόνο, ποὺ ὁ καλὸς θεός μᾶς ἔδωσε νὰ ζήσουμε, δὲν πρέπει οὔτε στιγμὴ νὰ φεύγῃ στὰ χαμένα.

“Υστερα ἔρχεται ἡ κόρη, ἡ τσούπα ἡ χαμηλοβλεποῦσα, μὲ τὸ μαντήλι στὰ πλούσια μαλλιά, μὲ τὰ μανάρια καὶ τὴ γίδα. Κι ဉστερα χύνονται ἀνακατεμένα ύποζύγια, στρώματα, παϊδιά, χεροκόφινα, τρυγοκόφινα, πανιά γιὰ τὸ σκέπασμα τῆς σταφίδας, σκυλιά, φανάρια, τεντζερέδες, κοντάρια, διτι φαντασθῆτε. Κι αὐτὸς ὁ χείμαρρος βουτζεὶ καὶ λιανοτραγουδεῖ καὶ συνοδεύεται ἀπὸ ἄρρυθμα γλυκά κουδουνίσματα.

‘Ο ἡλιος δὲν ἔχει στείλει ἀκόμα τὶς πρῶτες ἀχτῖνες του στὸν κάμπο ποὺ τὰ τρυγομάχαιρα δουλεύουνε στὰ κλήματα, τ’ ἀλαφρώνουν ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ καρποῦ. Τὰ δροσόχνουδα τσαμπιά πέφτουν ἀπαλὰ στὸ χεροκόφινο. Οἱ λεπτές, δροσερώτατες φωνοῦλες τῶν κοριτσιῶν γεμίζουν τὸν ἀέρα μὲ τὶς στροφές τῆς «Διαμαντούλας». “Οταν τὸ τρυγοκόφινο γεμίσῃ, τότε ἡ τσούπα, ἐνα ζωντανὸ προύτζινο ἄγαλμα, τὸ πετάει ἀλαφρὰ στὸν ὕμο καὶ φεύγει σὰν πέρδικα μεσ’ ἀπὸ τὸ μονοπάτι ποὺ σχίζει τὸ ἀμπέλι στὰ δυό, γιὰ τὸ ἀλώνι, ὅπου ἐνα μελίσσι θηλυκὰ μὲ χάχανα καὶ γέλια κρεμοῦν τὰ τσαμπιά στὰ σύρματα τῆς τζιβιέρας, γιὰ νὰ ξεραθοῦν.

Ἐφημερίς «Ἐμπρός» 1917.

Σπ. Μελᾶς

Ο ΤΡΥΓΟΣ

“Οταν ἀνθίζει ή ἀγράμπελη κι ἀπλώνει τὰ κλαδιά της
στὸ σχοῖνο, στὸ χαμόδεντρο, στοῦ πεύκου τὰ κλωνάρια,
στὰ ρέματα τοῦ ποταμοῦ, στὸν ἐγκρεμό τοῦ βράχου,
κι ἀγέρα, κάμπους καὶ βουνά, στὴν πλάση πέρα ὅς πέρα,
γιομίζει ἀπὸ μοσκοβοίλια μὲ τὸν ἀνασασμό της,
πυκνὸ - πυκνὸ κι δλόμαυρο μελισσολόι πετιέται
μέσο’ ἀπὸ βράχους καὶ κρινιά, μέσο’ ἀπὸ ἔρμιες καὶ κήπους,
καὶ τ’ ἄνθη τῆς βοσκολογᾶ καὶ παίρνει τὸν ἀχνό τους,
καὶ διαλαλάει μ’ ἔνα βοητὸ τὸν ἀναγαλλιασμό του.

“Ἐτσι οἱ κοπέλες τοῦ χωριοῦ πετιοῦνται ἀπὸ τὰ σπίτια
κι εἰς κάμπους κι εἰς βουνά σκορποῦν, κι ὅπ’ εἶναι ἀμπέλια
[τρέχουν

καὶ μὲ τραγούδια, μὲ χαρές, δταν ἀρχίζῃ δ τρύγος.

‘Αναταράζονται οἱ ἔρμιες, ἀχολογοῦν τ’ ἀμπέλια,
λὲς κι ἀπὸ κάθε πέτρα δρθή, λὲς κι ἀπὸ κάθε βάτον,
ὅποὐ στὸ χόρτο σέρνεται, κόρης κορμὶ φυτρώνει.

Πράσινη ἀπλώνεται ἡ φυτιά κι οἱ ράγες μεστωμένες,
μαῦρες καὶ κίτρινες, ξανθιές, μαυρολογοῦν, γιαλίζουν
στὴν πρώτη ἀχτίδα τοῦ ζεστοῦ τοῦ ἥλιου ὅπου ἀνατέλλει,
σὰν μαῦρα μάτια, σὰν χοντρὰ κλωνιά μαργαριτάρια.

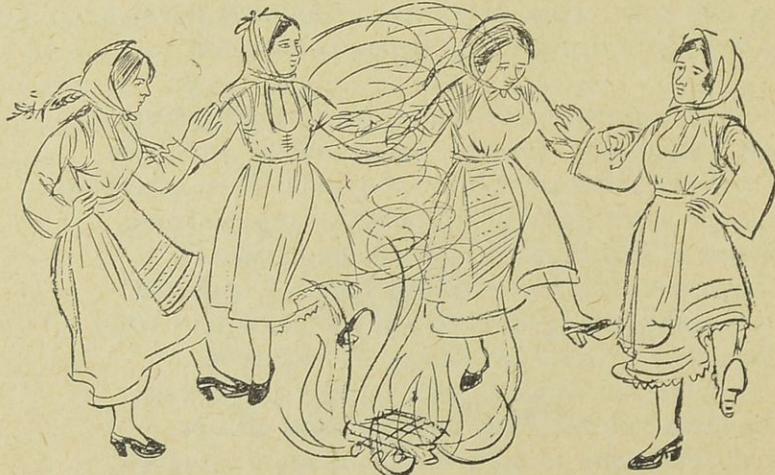
Οἱ βέργες οἱ καμαρωτές λαμποκοποῦν κι ἔκεινες
κι οἱ περγολιές ξαπλώνονται στὰ διπλατα κρεβάτια
καὶ στὴ πυκνή τους χλωρασιά καὶ στὸ βαθύ τους ἵσκιο
τὴν ἴδρωμένη ἀργατιά δροσίζουν, ἀνασαίνουν:

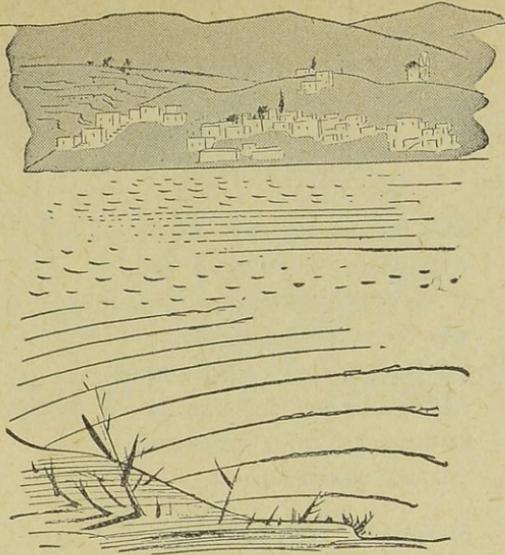
Τὴν ἀργατιά ποὺ δλημερίς δλο τρυγάει κι ἀπλώνει,
τὴν ἀργατιά ποὺ λαχταρᾶ πότε νὰ πέση δ ἥλιος,
πότε νὰ ἴσκιώσουν τὰ ριζὰ νὰ δροσερέψη δ κάμπος.

Νάτος ό ήλιος πού ἔπεσε καὶ πάει νὰ βασιλέψῃ,
νάτα ποὺ ἵσκιδσαν τὰ ριζά, καὶ δροσερεύει ὁ κάμπος.
‘Ο ήλιος χάθη δλότελα καὶ τὰ βουνά σουρπῶσαν,
θολῶσαν τ’ ἀνοιχτὰ νερά καὶ πάνου βγῆκαν τ’ ἄστρα.
Διπλὰ ἀνασαίν’ ἡ ἀργατιά κι ἀπαρατάει τὸ ἔργο,
κι ἐκεῖ, ποὺ κληματόβεργες κι ἀπὸ παλιούρια φράχτες
καλύψι δλόρθι πλέκουνε, δεῖπνον ἀπλὸ κυκλώνουν,
καὶ τὸν ἀπλὸ τὸ δεῖπνο τους φωτάει θαμπὸ λυχνάρι.

“Υστερα εἰς κάθε μιὰ φυτιά, κάθε ὅχτο, κάθε ἀμπέλι,
τρανὲς ἀνάβονται φωτιές μέσ’ στ’ ἀπλωτὸ σκοτάδι.
‘Ολόύρα δλόύρ’ ἀπ’ τές φωτιές σταίνουν χορὸ οἱ κοπέλες,
στρώνονται χάμου οἱ γέροντες κι οἱ νιοί, κι ἀπ’ δλους ἔνας
τοὺς συνοδεύει τὸ χορὸ μ’ ἔνα ἀπαλὸ τραγούδι
καὶ μ’ ἔνα λάλημα γλυκό - γλυκό τοῦ ταμπουρᾶ του,
ὡς ποὺ τ’ ἀστέρια τ’ ούρανοῦ τὸ μεσονύχτι δείχνουν.
Καὶ τότες οἱ χοροὶ χαλοῦν, σκορπᾶν οἱ δουλευτάδες,
στρώνουν γιὰ στρώματα κλαδιά κι ἀποσταμένοι γέρνουν
Κι ἐκεῖ ποὺ σβήνουν οἱ φωτιές, ἔρμες ἀνάρια - ἀνάρια,
τὸ νυχτοπούλι τ’ ἀγρυπνο γλυκά τοὺς νανουρίζει,
ὡς ποὺ νὰ σκάσῃ ὁ Αύγερινός, ποὺ θὰ ξυπνήσουν πάλι,
πάλι στὸ ἔργο τους νὰ μποῦν, στὸ ζηλεμένο τρύγο.

K. Κρυστάλλης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μικρούλια, κατακαίνουργα,
γυρμένα στ' άκρογιάλι
θά πίστευες τά κύματα
πώς μόλις τάχαν βγάλει,
σά νά τά σάρωνε άπαλά
θαλασσινή φρεσκάδα,
φτωχά σπιτάκια χαμηλά,
γεμάτ' άσπραδα.

Καλοκαιριοῦ τά χρύσωνε
ήμέρα ήλιοκαμένη,
άλλα ψυχή δὲ θά' βλεπες
μέσ' στὸ χωριὸ νὰ μένη,
οὕτε τραγούδι οὕτε μιλιά
νὰ τρέχῃ στὸν ἀέρα.
"Ελειπαν ὅλοι στὴ δουλειά,
στὸν τρύγο πέρα.

Ποτάμι δὲν τὸ πότιζε
βαλανιδιές, πλατάνια

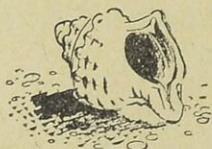
δέν ἔρριχναν τοῦ ἵσκιου τους
σ' αύτὸ τὴν περηφάνεια.
Μονάχ' ἀπὸ καμιὰ μεριὰ
ξεμύτιζε μυρτούλα,
ἀλλοὶ ροδιὰ καὶ λυγαριά,
καὶ μιὰ βρυσούλα.

'Απ' τὸ βουνό, ποὺ ὑψώνονταν
στὰ βάθη, ἀντικρυνά του,
θ' ἀγνάντευες στῆς θάλασσας
τὴν ἄκρη τῇ θωριά του
σὰ ροῦχα στὴ σειρὰ λευκὰ
πότυχε κεῖ ν' ἀπλώσουν
κάποια χεράκια ἐργατικά,
γιὰ νὰ στεγνώσουν.

Μικρούλι, κατακαίνουργο,
γυρμένο στ' ἀκρογιάλι,
βρέφος θὰ τὸ στοχάζοσουν
μ' ὀλόξανθο κεφάλι,
δποὺ γυρτὸ σὰν τὸ θωρῆ
μὲ τὸ φιλὶ στὸ στόμα,
πηγαίνει δ ὅπνος νὰ τὸ βρῆ
καὶ μέρ' ἀκόμα.

Καὶ μόνο στὴ βασίλισσα
τῆς ἐρημιᾶς γαλήνη
ἡ θάλασσα ἡχολόγαε
γλυκὰ - γλυκὰ κι ἐκείνη:
—Τὸ βρέφος σου τὸ χαρωπὸ
κοιμίζεις, ω μητέρα,
μὲ νανουρίσματος σκοπὸ
νύχτα καὶ μέρα.

Κωστῆς Παλαμᾶς

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Τὸ βόδι βαριὰ στὸ χωράφι
τὰ πόδια ἀργοκίνητο σέρνει,
ἀνοίγει φυσώντας τὰ μαῦρα ρουθούνια
κι δλόγυρα στέλνει βραχνὸ μουγκρητό.

Ἄναφτει τὸ χόρτο, τὸ χῶμα,
ἡ θάλασσα δλόστρωτη ἀστράφτει,
στὴ γῆ ξαπλωμένο θωρεῖς τὸ μοσχάρι
νὰ βρίσκη στὸν ἥλιο δροσιὰ καὶ ζωή.

Στοὺς λόφους, στὶς ράχες, στοὺς κάμπους,
ἀστράφτουν χιλιάδες δρεπάνια
κι δλόπυκνα ἀσκέρια στ' ἀπόμεστα στάχυα
ἀδάμαστα κάλλη γυρμένα κινοῦν.

Τριγύρω στὰ μέτωπα λάμπουν
οἱ ἀμέτρητοι κόποι τ' ἀνθρώπου
κι ἐμπρός σου ξανοίγει τ' δλόχαρο βλέμμα
χρυσάφι γεμάτη τὴν κάθε ἀγκαλιά.

«Ποιήματα»

Στέφανος Μαρτζώκης

ΣΠΟΥΔΑΙΟΣ ΣΦΟΥΓΓΑΡΑΣ

’Αλησμόνητη θά μισθού μείνη ή πρώτη φορά που κατέβηκα στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας γιὰ νὰ βγάλω σφουγγάρια. Εἶχα ξεκινήσει ἀπὸ τὸ νησὶ μου μαζὶ μὲ ἔνα σφουγγαράδικο, διόπου καπετάνιος ἦταν δ θεῖος μου. Μόλις μὲ τὸ καΐκι φτάσαμε στὸ μέρος που ὑπῆρχαν τὰ σφουγγάρια, δ θεῖος μου εἶπε νὰ μὲ ἐτοιμάσουν γιὰ νὰ κατέβω κάτω στὸ βυθὸ.

Μὲ ἔντυσαν λοιπὸν τὴ λαστιχένια φορεσιὰ που φοράει κάθε βουτηχτής, μισθού φόρεσαν τὴν ἀτσαλένια περικεφαλαία, μισθού ἔζωσαν τὴ ζώνη μὲ τὰ γατζούδια, κρέμασαν τὰ μολύβια στὴν τραχηλιά, λαστιχένια βραχιόλια στὰ χέρια καὶ παπούτσια μολυβοπάτωτα στὰ πόδια. Μόλις κατώρθωνα νὰ κουνηθῶ ἀπὸ τὸ βάρος. Πάτησα τέλος στὴ σκάλα, ἔκλεισαν καλὰ τὸ φεγγίτη τῆς λαστιχένιας φορεσιᾶς, καὶ ἐγὼ ἄμορφος καὶ ἀγνώριστος ἀπλωσα πάνω στὰ νερά σὰ νὰ ἀπλωνα στὰ βαμβάκια. Ἀμέσως χιλιάδες φοῦσκες γκριζοπράσινες πήδησαν πρὸς τὰ πάνω ή μιὰ ὅστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη, λέξ καὶ κάποια νεράϊδα ἐκεῖ κάτω ἔπαιζε κρυσταλλένια πεντόβιλα.

Στάθηκα στὸ βυθὸ σὰ νὰ μπῆκα σπίτι μου. Γύρισα τὰ μάτια δεξιὰ καὶ ἀριστερά, καὶ ἀναγάλλιασα βλέποντας τὰ πολλὰ σφουγγάρια. Οὕτε γεωργδὸς ἔτσι δὲν χαίρεται, δταν βλέπη πολύκαρπο τὸ χωράφι του.

— Τώρα, συλλογιέμει, θὰ ψαρέψω γιὰ καλά. ”Οχι μόνο τὸ δίχτυ μου, ἄλλα καὶ τὴν ἀπόχη θὰ γεμίσω!

Καὶ ἀμέσως ἀρχισα τὸ θέρισμα.

’Επάνω σὰ μαῦρο σύγνεφο φάνταζε τοῦ καϊκιοῦ ή καρίνα. ’Ολόγυρα τὸ νερὸ ἦταν πηχτὸ καὶ σταχτοπράσινο σὰ θαμπὸ κρύσταλλο. Μὲ ψηλαφοῦσε ἀπὸ παντοῦ, μὲ ἔδενε μὲ μεταξένια βρόχια, καὶ τὴν ἔδια στιγμὴ μισθού ἔδειχνε χιλιόμορφον κόσμο. Κοπαδιαστὰ περνοῦσαν τὰ ψάρια. Χρυσόφτερα, ἀσημένια διάβαιναν δλόγυρά μου μὲ φουσκωμένα τὰ λαιμά, μὲ τὰ σπάραχνα κατακόκκινα. Τὰ δόντια τους στὶς δυνατὲς σαγονίτσες τους ἔ-

μοιαζαν σάν ψιλό μαργαριτάρι, καὶ γιὰ τιμόνι τους εἶχαν τὴν ψαλιδωτὴ ούρα τους. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ψάρια ἔπεφταν ἐπάνω μου, σάν τυφλά, ἄλλα τσιμποῦσαν τὴν περικεφαλαία μου, καὶ ἄλλα διάβαιναν κάτω ἀπὸ τὰ σκέλια μου σάν γρήγορες ἀργυρὲς σαγίτες.

Κάτω φυκοστρωμένος δὲ βυθὸς ἄνοιγε πλατὺς καὶ μαλακὸς σὰ βελοῦδο. Ἐδῶ θαλασσινὲς ἀνεμῶνες βαθυγάλαζες ἔβγαιναν ἀπὸ τὴν ἀμμουδιά, ἄλλες ἀνοιχτὲς σάν κοῦπες καὶ σάν ἀρχαῖα κύπελλα, καὶ ἄλλες σάν κρίνα μεγάλα.

Παρέκει καὶ παντοῦ περίγυρα ξανθοπράσινα θαλασσινὰ μαρούλια, τρανὰ χρυσόμηλα, χαμόκλαδα τριχοφορτωμένα, φυτὰ σὲ χλιαρά χρώματα καὶ χλιαρά σχήματα, ὅλα ἔκαναν τὸ βυθὸν τῆς θάλασσας νὰ μοιάζῃ σάν κῆπος παραμυθένιος. Μέσα σ' αὐτὸν τὸν κῆπο κινιοῦνταν τὰ ψάρια καὶ τὰ κοχύλια. "Ἐνας ὀλόκληρος κόσμος μυστικός, ἄγνωστος, δστρακοφόρος καὶ λεπιδοντυμένος καὶ ἀγκαθόφραχτος! Ο κόσμος αὐτὸς γύριζε ἐπάνω κάτω, ἀλ-

λος μέγας καὶ ἀρειμάνιος σὰν Γολιάθ, καὶ ἄλλος ταπεινὸς καὶ φοβιτσιάρης, τροφὴ δὲ ἔνας τοῦ ἄλλου. Κάπου - κάπου ἔνας ἀστακός ἀνοιγε σὰν ἀντένες τὰ πόδια του καὶ ἔτρεχε νὰ συλλάβῃ μιὰ σουπιά, πνιγμένος στὸ μελάνι της ποὺ ἐκείνη φεύγοντας τοῦ εἶχε ἀπολύσει.

”Αλλοτε μιὰ καβουρομάνα κινοῦσε σὰ λόγχες τὰ πόδια της, γιὰ νὰ προφυλάξῃ τ’ αὐγά της. Καὶ πέρα δῶθε βράχοι καὶ μικρὲς λαγκαδιές καὶ ὅρη μὲ κάλλη μύρια, μὲ θησαυροὺς ὀνειρεμένους, μὲ κατοίκους καὶ πετρώματα ἄγνωστα. ’Αλλὰ γιὰ κετνα δὲν ἐφρόντιζα, οὕτε μ’ ἔννοιαζε.

”Η δική μου δουλειὰ τώρα ἦταν ν’ ἀρχίσω καὶ νὰ μαζέψω τοὺς σπόγγους, ποὺ ἦταν γεμάτος ὁ τόπος δλόγυρά μου. Γέμιζα κάθε τόσο τὴν ἀπόχη μου καὶ τὴν ἄδειαζα μέσα στὸ δίχτυ μου. ”Οταν τέλος γέμισα γιὰ καλὰ δίχτυ καὶ ἀπόχη, τράβηξα τὸ σκοινάκι τρεῖς φορές.” Εδωσα ἔτσι σύνθημα στοὺς ναῦτες τοῦ καΐκιοῦ, ὅτι τέλειωσα τὴν ἐργασία μου κι εἶμαι ἔτοιμος γιὰ νὰ μὲ τραβήξουν ἐπάνω.

Μόλις ἀνέβηκα στὸ κατάστρωμα τοῦ καΐκιοῦ καὶ εἶδαν πόσα πολλὰ σφουγγάρια εἶχα μαζέψει, ὅλοι θαυμάζανε πῶς τὰ κατάφερα.

—Μωρέ, ἐσύ ἔγινες κιόλας σπουδαῖος σφουγγαρᾶς, μοῦ εἶπεν δὲ θεῖος μου. ”Ετσι ποὺ πᾶς, σὲ λίγον καιρὸ θὰ εἶσαι δὲ καλύτερος ἀπ’ δλους μας ἐδῶ. Κι δσο γιὰ μένα, θὰ τὸ χω καμάρι μου νά χω τέτοιον ἀνηψιό.

Τὰ λόγια του ἐκεῖνα μοῦ ἔδωσαν φτερά. Τὰ θυμόμουν κάθε φορά, δταν φοροῦσα τὴ λαστιχένια φορεσιὰ γιὰ νὰ ξανακατέβω στοὺς δμορφοὺς βυθοὺς τῆς θάλασσας. Καὶ τὸ σπουδαῖο εἶναι πῶς τὰ λόγια τοῦ θείου μου βγῆκαν ἀληθινά. Γιατὶ πραγματικά ὅστερα ἀπὸ λίγον καιρὸ εἶχα κιόλας γίνει ἔνας πρώτης τάξεως σφουγγαρᾶς.

”Ανδρέας Καρκαβίτσας
(Διασκευὴ Κ. Ρ.)

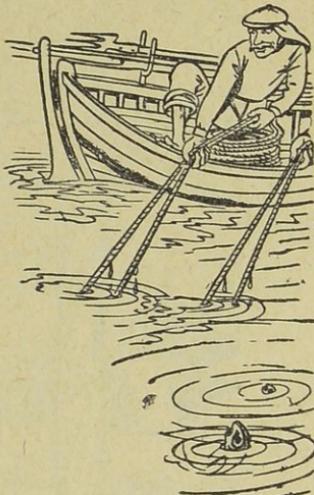
Ο ΓΡΙΠΟΣ

"Εγια μόλα, έγια λέσα !
Όλοι πιάστε μὲ καρδιά,
έχει ό γρίπος ψάρια μέσα,
νὰ γεμίση ή ἀμμουδιά.

Καίει δ ἥλιος τὸ κεφάλι,
τρώγει ή ἄρμη τὸ κορμί.
Σὰν κι ἐμᾶς στὸν κόσμο ἄλλοι
δὲν κερδίζουν τὸ ψωμί.

Μὲ βροχόχιονο, μ' ἀγέρα,
δίχως ὑπνο καὶ φαγή,
στὰ σκοινιά μας νύχτα μέρα
τὴν περνοῦμε τὴ ζωή.

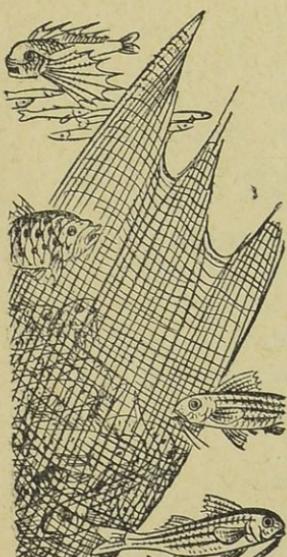
"Εγια μόλα ! Πάρτε δίχτυ !
Πιάστε σάκο καὶ γιαλό !
"Αχ, βοριά θαλασσοπνίχτη,
δὲ μᾶς βγῆκες σὲ καλό.

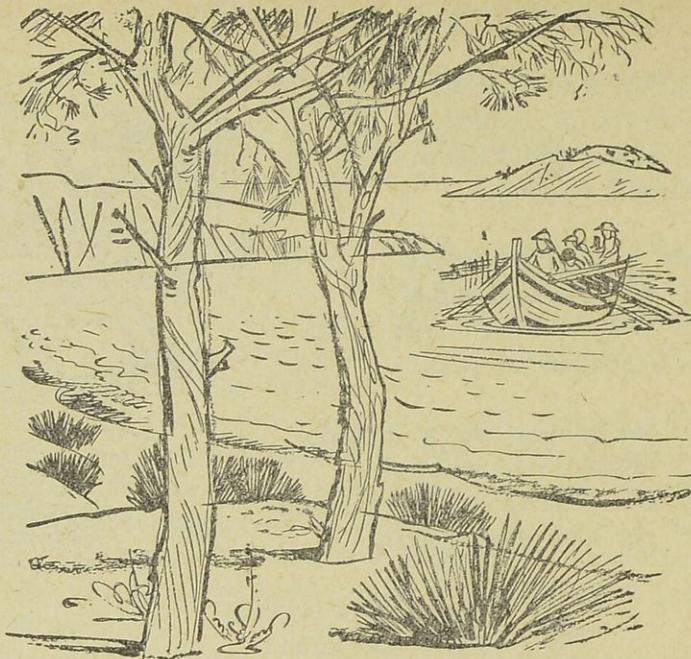
Πάνε οἱ κόποι μας τοῦ κάκου.
Μὲ τὴ λύσσα τοῦ βοριά
σκίστηκε ή κορφὴ τοῦ σάκου
καὶ μᾶς ἔφυγε ή ψαριά.

"Εγια μόλα, έγια λέσα !
Μὲ καινούργια προκοπὴ
τὰ σκοινιά στὴ βάρκα μέσα
καὶ τὰ χέρια στὸ κουπί.

Μὴ δειλιάτε, παλληκάρια !
Νά 'ναι δ γρίπος μας καλά,
κι ἄν χαθῆκαν λίγα ψάρια,
θά 'ρθουν ἄλλα πιὸ πολλά.

Γ. Δροσίνης

Η ΨΑΡΟΒΑΡΚΑ

"Ερχετ' ή ψαρόβαρκα, ἔρχετ' δλοῖσια
πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πετρονήσια.
Σὰ νεράϊδα ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτή,
τὴν χαϊδεύει ὁ μπάτης.

Μύρια πλούτη ἀτίμητα στὴν ποδιὰ κρατεῖ,
ζηλευτὰ προικιά της.

"Ερχετ' ή ψαρόβαρκα χρυσοστολισμένη,
ἔρχετ' ἀσημόζωστη καὶ ροδοντυμένη,
τοῦ πελάου ἀρχόντισσα βεργολυγερή,
μὲ πολλὰ καμάρια.

Πλούτη καὶ στολίδια τῆς ἔχει καὶ φορεῖ
τοῦ γιαλοῦ τὰ ψάρια.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ξύπνα τὸ πέλαγος τὸ κοιμισμένο,
φύσα, ἀγεράκι μου ἐσπερινό.
Μὲ χιόνι σήκωνε στεφανωμένο,
τὸ κῦμα, ἀγέρι μου, τὸ γαλανό !

Φύσα καὶ φτέρωνε τὸ καϊκάκι,
ἀφρός τὰ στήθη του νὰ τοῦ φιλᾷ,
ν' ἀνοίγη πίσω του βαθὺ αὐλάκι,
νὰ φεύγουν πλάι μας βουνά ψηλά.

'Η νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό.
Τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρη γέρνει,
σ' ἀγέρι ἥσυχο καὶ σιγανό.

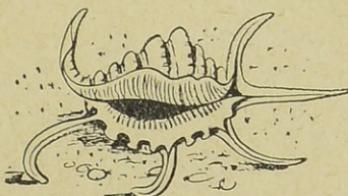
Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι,
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ !
Τρέχε, δελφίνι μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ ροδοστόλιστη ἀνατολή !

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου ! "Ω, τί χαρά !
'Εκεῖ ἡ μανούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾶ.

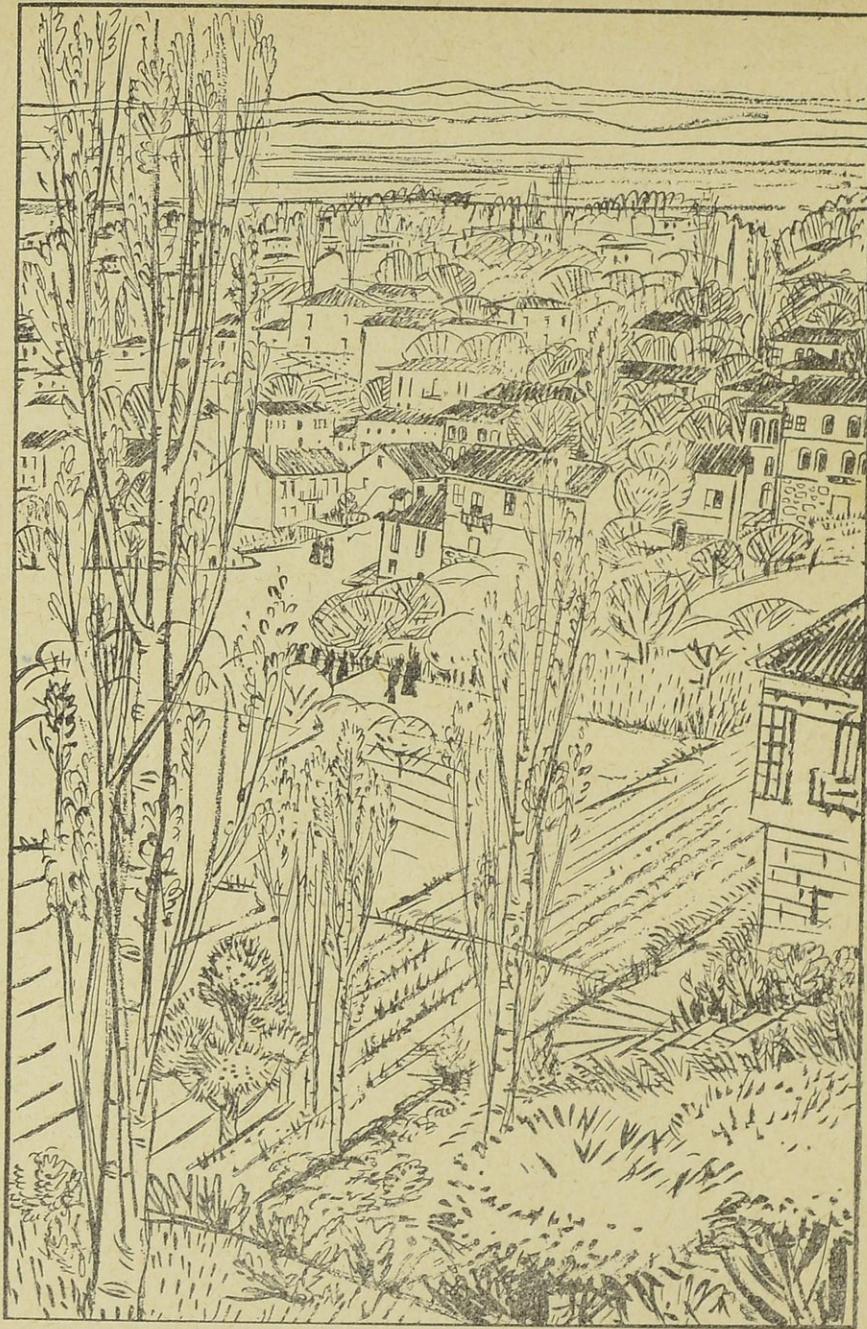
Τρέξε στὰ πόδια της ! 'Απ' τ' ἀκρογιάλι
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές της, πῶς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι,
ἐσύ ποὺ μ' ἔσυρες στὴν ξενιτιά.

« Ποιήματα »

* Αριστομένης Προβελέγγιος

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

Χώρα τῆς Πορευόμαστε γιὰ τὴ Νάουσα. Κατεβαίνομε στὴν πεδιάδα καὶ ἔκειθε ἀντικρύζομε ὅλο τὸ Ρωμιοσύνης. μάκρος τοῦ Βερμίου, ποὺ ἀπὸ τὰ στενὰ τοῦ Τριπόταμου, στὴ Θεσσαλία, ἀπλώνεται ὡς ἀπάνω στὴ λίμνη τῆς "Αρνισας" ('Οστρόβου). Ἡ πλατειά αὐτὴ βουνοσειρὰ κόβει τὴ Μακεδονία στὴ μέση κι ἔνα μόνο πέρασμα ἀφήνει, τὸ διάβα τοῦ Βόδα.

Προσπερνώντας τὸ χωριὸ Σκύδρα, καὶ ἀφήνοντας πίσω μας τὸ βουνὸ Πάϊκο, μπαίνομε στὴν περιοχὴ τοῦ Ρουμλούκ, ποὺ σημαίνει τούρκικα «χώρα τῆς Ρωμιοσύνης». Ἀπὸ δῶ ὡς τὴ θάλασσα ζοῦν καμιὰ εἰκοσαριὰ χιλιάδες "Ἐλληνες, ποὺ δὲν ἀφήσαν ποτὲ νὰ κατοικήσῃ στὰ μέρη τους ἀλλόθρησκος! Ζῆσαν τοὺς πέντε αἰῶνες τῆς τούρκικης σκλαβιᾶς μ' ἐλευθερία, διατηρώντας τὰ παλιὰ τους ἔθιμα καὶ ἀκμαῖο τὸ ἔθνικό τους φρόνημα.

Τὰ ροῦχα, ποὺ φοροῦν ἐδῶ οἱ γυναῖκες, εἶναι ἡ μεγαλοπρεπέστερη Ἑλληνικὴ λαϊκὴ φορεσιά, μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ κεφαλόδεσμο, τὸ «κατσούλι», ποὺ εἶναι μίμηση τῆς περικεφαλαίας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ μὲ τὶς ἀσημένιες πούλιες τοῦ ζωναριοῦ, ποὺ θυμίζουν ἀρχαῖο θώρακα.

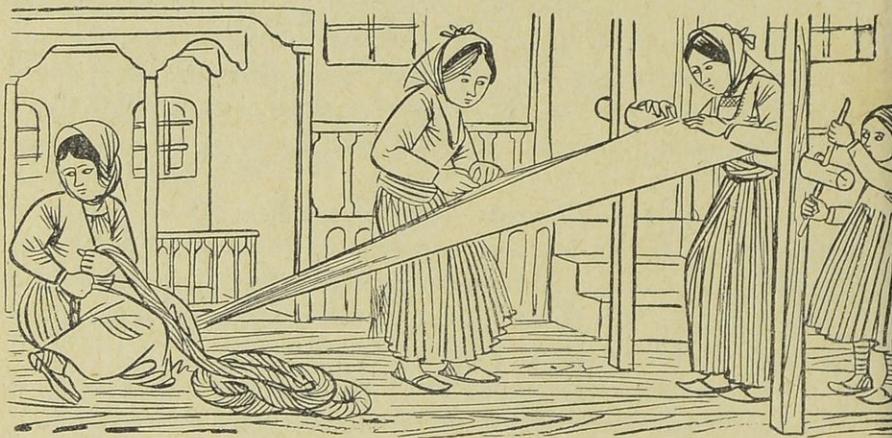
Βλέποντας χωριάτισσες τοῦ Ρουμλουκιοῦ νὰ χορεύουν τὸν κυκλικὸ χορό τους νιώθεις πόση γραφικότητα εἶχαν τὰ παλιὰ ντυσίματα, τόσο πολύχρωμα κι ὅμως εὐγενικά, τόσο διαφορετικά μεταξὺ τους κι ὅμως δλα ώραῖα.

Ιστορία. Πρὶν περάση μισὴ δρα, εἴχαμε ἀνεβῆ στὴ Νάουσα, ποὺ παινεύεται, πῶς εἶναι τὸ Σούλι τῆς Μακεδονίας, ἐπειδὴ πότισε μὲ πολὺ αἷμα τὴν Ἐλευθερία. Πολέμησε δυνατὰ πρῶτα τὸν Ἀλήπασα, ποὺ θέλησε νὰ τὴν ὑποτάξῃ. "Υστερα ὅταν κηρύχθηκε ἡ Ἐπανάσταση, ἐπαναστάτησε κι αὐτὴ μὲ ντόπιους ἀρχηγούς, ἀν καὶ τὰ πολλὰ προνόμια, ποὺ εἶχε, τῆς ἐξασφάλιζαν σχετικὴ ἐλεύθερη ζωὴ.

'Απομονωμένη ὅμως ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐπαναστατικὰ κέντρα ἔπειτα ἀπὸ γενναία ἀντίσταση ὑπέκυψε στὸν πολυάριθμο ἔχθρο. Πολλὲς χιλιάδες κάτοικοι σφάχτηκαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Θάσφαζονταν ἀκόμη καὶ ἄλλοι γιὰ παραδειγματισμό, ἀν στὴ ση-

μερινή πλατεῖα τῶν ἡρώων, ὅπως λέει ἡ παράδοση, δὲν γινόταν τὸ θαῦμα, τὴν τετάρτη ἡμέρα τῆς σφαγῆς, νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ περπατήσῃ ἀκέφαλο πτῶμα.

Αλλὰ μιὰ ἄλλη μεγαλύτερη θυσία τῆς Νάουσας ἔλαμψε τότε σὰν περλάμπρο ἄστρο καὶ φώτισε ὅλον τὸν κόσμο. Οἱ Ναουσιανές, γιὰ νὰ μὴν αἰχμαλωτισθοῦν, γκρεμίστηκαν — 6 τοῦ 'Απρίλη 1822 — μὲ τὰ παιδιά τους στὸν γκρεμὸ τοῦ Σουμπάνου, σὰν Σουλιώτισσες!

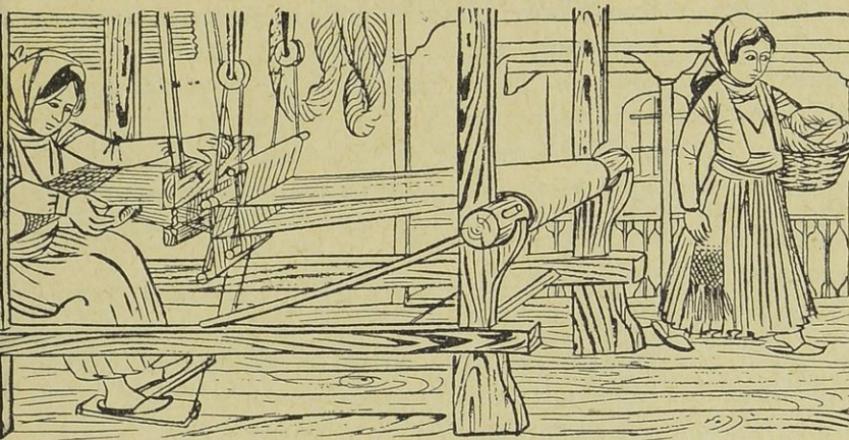

Ἡ Νάουσα εἶναι πόλη παλιά· τὸ δνομά της πελασγικὰ σημαίνει — λένε οἱ εἰδικοὶ — τόπο ψηλὰ στημένον, αἰωρούμενο, ἀπὸ τὴν ἵδια ρίζα ποὺ ἔγινε ἡ λέξη «ναῦς», ἐπειδὴ καὶ τὸ πλοῖο αἰωρεῖται στὴν κορυφὴ τῶν κυμάτων.

Κατὰ τὰ τέλη τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας σὲ τέτοιο βαθμὸ εἶχε ξεπέσει ἡ Νάουσα, ώστε, δταν δ Τούρκος Ἐβρενὸς πασάς ἥρθε νὰ τὴν καταλάβῃ, βρῆκε τοὺς λίγους κατοίκους μισόγυμνους. 'Ο Ἐβρενός, ποὺ βοηθοῦσε τοὺς Χριστιανούς, γιατὶ καὶ δ ἕδιος ἦταν ἐλληνικῆς καταγωγῆς, τοὺς ἔχτισε νέα πόλη καὶ τοὺς παραχώρησε διάφορα προνόμια. Ἡ σχετικὴ αὐτὴ ἀσφάλεια στάθηκε ἀρκετή, γιὰ νὰ δημιουργηθῇ ἀμέσως εὕπορη κοινωνία, ποὺ δλοένα πλούταινε ἀπὸ τὶς δύο βιομηχανίες τοῦ τόπου, τὴν ύφαντουργία καὶ τὸ κρασί.

**Οι δύο
βιομηχανίες.** Δέν ξέρω ποιός άλλος λαός άγαπησε τήν ύφαντική περισσότερο από τὸν Ἑλληνικό· σ' ὅλα τὰ μέρη του, από τὴν Μακεδονία ὡς τὴν Κρήτη, βρέθηκαν παντοῦ ἀδράχτια, σὲ στρώματα μάλιστα νεολιθικά, ξει χιλιάδες χρόνια πρὶν Χριστοῦ.

'Απὸ τὸν καιρὸν τοῦ 'Ομήρου κάθε σπίτι εἶχε τὸν ἴστῳνα του, δωμάτιο ποὺ δούλευαν τ' ἀργαλειά. Οἱ νοικοκυρὲς περνοῦσαν ἔκει τὶς μέρες τους ἐτοιμάζοντας τὰ ροῦχα τοῦ ἀνδρὸς

καὶ τῶν παιδιῶν τους' χαρακτηριστικό εἶναι, δτι δταν χανόταν κανένας γυιός, γιὰ νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν, τοῦ ζητοῦσαν νὰ θυμηθῇ τὶ ροῦχα τοῦ εἶχε ύφανει ἡ μάνα του, δπως ρώτησε ἡ 'Ηλέκτρα τὸν 'Ορέστη' καὶ δταν χανόταν ὁ ἄνδρας ρωτοῦσαν πάλι γιὰ τὰ ροῦχα του, δπως ρώτησε ἡ Πηνελόπη τὸν ἄγνωστο ξένο της, τὶ ροῦχα φοροῦσε ὁ 'Οδυσσέας.

Οἱ φτωχὲς γυναῖκες γιὰ νὰ κερδίζουν λίγα χρήματα ἔκαναν συλλόγους μεταξύ τους καὶ ἔπαιρναν παραγγελίες ἐμπόρων γιὰ ἔξαγωγή. Τὶς ὠνόμαζαν «έργαστρες». Τόση σημασία ἔδιναν στὸν καλὸ πλέξιμο τοῦ ύφασματος, ὡστε εἶχαν νόμο, ποὺ δῷριζε βαρειὲς τιμωρίες γιὰ τοὺς σκλάβους, ἀν ἔκαναν παραφασάδες, δῷριζε θάνατο ἀν κατάστρεφαν ὀλόκληρο τόπι πανί...

'Εδῶ, στὴ Νάουσα, γίνονταν τὰ τρίψιλα ύφασματα, ἔκεινα

τὰ προκλητικά, ποὺ οἱ Βυζαντινοὶ τὰ ἔλεγαν «ἀνεμίτσια» καὶ ἡ Ἐκκλησία τὰ ἀπαγόρευε στὶς Χριστιανές, γιατὶ ἥσαν πολὺ ψιλοφασμένα. Ἀκόμη σήμερα δὲ λαὸς δύνομάζει τὰ ἀραχνοῦφαντα φορέματα «ἀγερινὰ» ἢ «ἀεράτα», ποὺ εἶναι τὸ ὕδιο μὲ τὴ λέξη «ἀνεμίτσια».

Μὲ τὸν ὕδιο τρόπο, ποὺ ὑφαίνουν τώρα οἱ χωρικές μας στὰ χειροκίνητα ἀργαλειά, μὲ τὶς ὕδιες ὄνομασίες, δούλευαν καὶ οἱ ἀρχαῖες ἐλληνίδες. «Οπως καὶ σήμερα, προτιμοῦσαν τὸ στημόνι στριψμένο, ἐνῶ τὸ ύφαδι τὸ κρατοῦσαν ἀπαλό.

Ἡ Νάουσα ἀπὸ πάντα, χιλιάδες χρόνια, βάσταξε δρθὴ τὴν παράδοση τῆς 'Υφαντικῆς' χάρη στὰ νερά της, ποὺ ἄλλοτε κινοῦσαν νερόμυλους καὶ τώρα ἡλεκτρικά ἐργοστάσια ἐριουργίας, νηματουργίας, σχοινοποιίας, ἔχει σπουδαία βιομηχανία. Χωρὶς νὰ ξιδεύῃ οὕτε λεπτὸ σὲ συνάλλαγμα ἔξωτερικοῦ γιὰ κινητήρια δύναμη, κάνει μεγάλη ἔξαγωγὴ ἐμπορευμάτων καὶ χιλιάδες ἐργατικά χέρια κερδίζουν τὸν ἄρτο τῆς οἰκογενείας των.

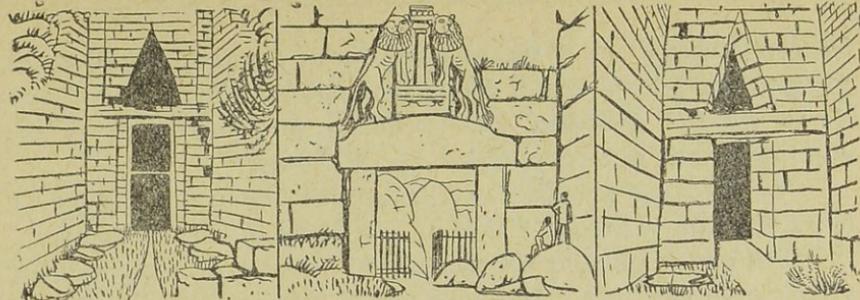
'Αλλὰ ἡ πόλη τούτη ἔγινε γνωστὴ ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ χρόνια ὅχι τόσο ἀπὸ τὰ ύφασματα, ὅσο ἀπὸ τὰ περίφημα κρασιά της, ποὺ ἥσαν καὶ στὴν ἀρχαιότητα δύοια μὲ τὰ τωρινά. Καθὼς ἀνεβαίναμε τὸν ἀνήφορο, συναντήσαμε πολλὰ ἀμπέλια μὲ τὶς κλάρες φορτωμένες σταφύλια. "Αν ποτὲ χάνονταν ἀπὸ τὸν κόσμο δλα τ' ἀμπέλια κι ἀνθοῦσαν τοῦτα μόνο τὰ κλήματα, πάλι τὸ κακὸ δὲν θὰ μοῦ φαινόταν μεγάλο!..

Ριζωμένη ἡ παμπάλαιη τούτη πολιτεία στὰ πόδια τοῦ Βερμίου ἔχει δυσὸ μεγάλες ἀρετές. Εἶναι κυψέλη ἐργασίας καὶ προκοπῆς ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος, δροσιὰ καὶ πανόραμα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Νερόχαρη καὶ καταπράσινη ώς εἶναι μὲ τὴν ἄφθονη καὶ ποικιλή βλάστηση τῶν ἄγριων καὶ ἡμερων δένδρων της μαγεύει τὸν περαστικὸ καὶ ξεκουράζει τὸν ντόπιο.

«Τὸ Περιβόλι τῶν Θεῶν»

Χρῆστος Ζαλογώστας

ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΗ ΧΩΡΑ

Δόξες, δόξες. "Ενα πρωΐ, στά μέσα τοῦ Μαῖου, ξεκίνησε δέκδρομικός μας ὄμιλος ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μὲ τὸ σιδηρόδρομο γιὰ τὶς Μυκῆνες, τὴν ἀρχαία πολιτεία τῶν Ἀχαιῶν.

— Λίγη Ἑλλάδα θέλομε νὰ ἴδοῦμε· εἶπε ὁ πρόεδρός μας στὸν υπαλληλο, βγάζοντας τὰ δύδοντα εἰσιτήρια τῶν ἐκδρομέων.

Ναί, λίγη Ἑλλάδα ἡθέλαμε νὰ ἴδοῦμε καὶ νὰ θαυμάσωμε, ποὺ κάθε κομμάτι τῆς, φωτεινὸ καὶ ωραῖο, εἶναι ποτισμένο, τέσσερες χιλιάδες τώρα χρόνια, μὲ δόξα καὶ πολιτισμό.

Γρήγορα ἡ ἐκδρομὴ μᾶς προσέφερε τὰ πρῶτα ἀναψυκτικά. Δὲν εἶχαμε καλά καλά ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, καὶ στὴ γόνιμη γῆ τῆς Ἐλευσίνας τὰ μεστωμένα στάχυα μᾶς θύμισαν τὸ χαριτωμένο μύθο τῆς Δήμητρας καὶ τῆς κόρης τῆς Περσεφόνης, ποὺ δίδαξε ἡ μάνα τὸ βασιλέα τῆς χώρας Τριπτόλεμο τὴν καλλιέργεια τοῦ σίτου. Βλέποντας τὴν ἀπέραντη πεδιάδα, ἔννοοῦμε τὴν προτίμηση τῆς θεᾶς.

Ο μοναδικὸς λόφος τῆς κυριαρχεῖ ὑπερήφανος στὸ περίφημο «Θριάσιον πεδίον» καὶ ἐποπτεύει γαλήνιος στὸ μεγάλο κόλπο, ὅπου δόξασαν τὴν Ἑλλάδα οἱ Σαλαμινομάχοι. Ἄλλα δὲν παύει καὶ νὰ φωνάζῃ, ὅτι στοὺς βράχους του γεννήθηκαν τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια μὲ τὶς ὑψηλότερες ἡθικές ἰδέες τῆς ἀρχαίας θρησκείας.

Περνώντας τὰ Μέγαρα, δὲν προκάνομε νὰ θυμηθοῦμε τὴν ἄλλη ἔνδοξη ἱστορία τῶν, παρὰ τὴν ξακουστὴ ἀποικία τους, τὸ Βυζάντιο, ποὺ ὡς πρωτεύουσα τῆς μεσαιωνικῆς μας αὐτοκρατορίας γιὰ χίλια χρόνια δόξασε τὸν ἐλληνισμό. Ἄλλα ὁ σιδη

Ανάμεσα στὰ ἑρείπια, μόνο τὰ κυκλώπεια τείχη μένουν ὅρθια, γιὰ νὰ δείχνουν μὲ τὸν ὅγκο των τὴν φοβερὴ τὴν δύναμη τῶν Ἀχαιῶν· ἡ περίφημη πύλη των, ἡ Πύλη τῶν Λεόντων, ποὺ σὰν ἀπὸ θαῦμα σώθηκε ἀπὸ τὴν καταστροφή, μᾶς ἀφήνει ἀνοιχτὴ τὴν εἶσοδο. Τὰ δύο της λιοντάρια στέκονται ὁρθωμένα ἐπάνω στὸ τριγωνικὸ ἀνάγλυφό της, λέες καὶ εἶναι ἔτοιμα, ἀν καὶ ἀκέφαλα, νὰ βρυχηθοῦν καὶ νὰ σπαράξουν κάθε ἔχθρο τοῦ ἐλληνισμοῦ.

Απὸ τὴν ἐπίσημη αὔτῃ πύλη μπαινόβγαιναν ἐπάνω στὰ ὄλοχρυσα ἄρματά των οἱ Ἀτρεΐδες βασιλεῖς μὲ τὰ χρυσά τὰ ὅπλα. Οἱ βαρεῖς τροχοί των εἶναι χαραγμένοι ἀκόμη στὸ πέτρινο κατώφλι της!

— Καὶ ἀν ὅλα τοῦτα ἔλειπαν, καὶ πάλιν οἱ Μυκῆνες θὰ ἥσαν γιὰ μᾶς ἡ πιὸ τιμημένη καὶ σεβαστὴ πόλη· μᾶς εἶπε ὁ κ. καθηγητής. Γιατὶ στὴν προϊστορικὴ αὔτῃ πολιτείᾳ φύτρωσε καὶ ἀνθισε τὸ πρῶτο ὀλόλαμπρο ἐλληνικὸ ἄνθος τῆς θυσίας γιὰ τὴν πατρίδα. Απὸ τὶς Μυκῆνες κατάγεται ἡ πρώτη ἔθνική μας ἥρωΐδα, ἡ κόρη τοῦ Ἀγαμέμνονα Ἰφιγένεια.

Δέχθηκε ἡ ὁραία κόρη νὰ θυσιάσῃ ἐπάνω στὸ βωμὸ τῆς Ἀρτέμιδας τὰ νιάτα καὶ τὴν ζωὴν της γιὰ τὴν ζωὴν ὅχι τῆς γενετέρας της ἀλλὰ τὴν ζωὴν ὅλης τῆς Ἐλλάδας. Μὲ τὴν δικὴ της θυσία ἔξιλέωσε τὴν ὀργισμένη θεά, γιὰ νὰ δώσῃ οὕριο τὸν ἄνεμο στοὺς Ἐλλήνες νὰ πλεύσουν στὴν Τροία. Ποιὸς ἔχει καὶ πέτρινη καρδιά, ποὺ νὰ μὴ δακρύσῃ ἀκούοντας τὰ λόγια της:

«... Κι ἀν ἡ "Ἀρτεμις τὸ σῶμα τοῦτο θέλῃ γιὰ τιμὴ πῶς μπορεῖ θνητὴ κορούλα μιὰν θεὰ νὰ τὴν μποδίζῃ; Τόχει ἀνάγκη; Τὸ χαρίζω στὴν Ἐλλάδα τὸ κορμί! Σφάξετε με καὶ νικᾶτε! Τ' ἄριστο τῶν μνημοσύνων, θὰ εἰν' αὐτὸ γιὰ μένα, δόξα, παιδιά, γάμος καὶ γιορτή. "Ἐλλήνες ν' ἄρχουν βαρβάρων, ὅχι βάρβαροι Ἐλλήνων, πρέπει!...».

(Εὑριστίδου «Ιφιγένεια ἐν Αὐλίδι», μετάφρ. Σ. Μενάρδου)

Τί τοποθεσία ύπέροχη! Άπό τις Μυκῆναις πόλεις νες, σὰν ἀπὸ ύψηλὴ σκοπιά, βλέπεις ν' ἀ· σπριζη ἀπέναντι τὸ "Αργος, ποὺ ἡ ἴστορία του καὶ ἡ δύναμη ζοῦν ἀπὸ τὰ πανάρχαια τὰ χρόνια ἔως σήμερα.

Σὲ τούτη τὴν πολιτεία πρωτόλαμψε καὶ ἀποθεώθηκε ἡ θεῖα ἰδέα τῆς μάνας καὶ ἡ στοργὴ τῶν παιδιῶν. Ποιὸς μπορεῖ νὰ λησμονήσῃ τὴν Κυδίπη, τὴν σεβάσμια ἱέρεια τῆς Ἡρας καὶ τὰ δύο της παιδιά; Ἡ ἱέρεια ἐπρεπε νὰ πάη βιαστικά στὸ Ἡραῖο, τὸ ναὸ τῆς θεᾶς, ἀλλὰ ἔτυχε νὰ μὴν εἰναι κοντὰ τὴν ὥρα ἑκείνη τὰ βόδια, ποὺ ἔσερναν τὴν ἄμαξα. Καὶ τότε τὰ παιδιά της, ὁ Κλέοβις καὶ ὁ Βίτων, ἔσυραν ἑκεῖνα τὴν ἄμαξα μὲ τὴν μάνα ὡς τὸ ναό, γιὰ νὰ πεθάνουν αὐτά! Άποκαμωμένα ἀπὸ τὸν κόπο ἔγειραν τὸ κεφάλι σὲ αἰώνιο ὕπνο, ἐνῶ ἐπάνω τους φτερουγίζει ἡ εύλογία τῆς μητέρας γιὰ τὴν ἀφοσίωση καὶ τὴν τιμή, ποὺ τῆς πρόσφεραν οἱ νεαροὶ βλαστοί της!

Γύρω στὸ "Αργος, ἀνάμεσα ἀπὸ βουνὰ—ἀνατολικά καὶ δυτικά—ἀπλώνεται ὀλοπράσινη πεδιάδα, δλόφωτη καὶ καρπερὴ χειμώνα καλοκαίρι. Εἶναι ἡ περίφημη Ἀργολικὴ πεδιάδα, ἥμερη, μὲ χῦμα ἀφράτο καὶ παχύ· ἡ γῆ της μὲ τοὺς ἄφθονους μητρικοὺς χυμούς, παραδομένη στὴν καθημερινὴ παραγωγὴ, τρέφει μὲ τὰ κηπουρικά καὶ δενδροκομικά της τὴν πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας καὶ ἄλλες ἀκόμη πόλεις! Τούτη ἡ πεδιάδα, γιὰ νὰ γίνη πλουτοφόρα εἶδε ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια τὰ πρῶτα παραγωγικὰ ἔργα. Ἐδῶ δὲ Ἡρακλῆς σκότωσε τὸ τέρας τοῦ ἔλους, τὴν πολυκέφαλη Λερναία "Υδρα, δηλαδὴ ξεκαθάρισε τὸ ἔλος καὶ τὸ παρέδωσε στὴν καλλιέργεια.

Στὸ βάθος, στὰ νότια, κόβεται ἡ πεδιάδα καὶ λαμποκοπᾶ ἡ γαλανὴ θάλασσα. Ἀπ' αὐτὴ ἀπέπλεαν τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν, γιὰ νὰ τὴν δρυγώσουν ὡς τὴν Κρήτη καὶ τὴν Ἀσία. "Ἐφερναν ὡς ἔκει τὴν κυριαρχία τῶν Ἀτρειδῶν καὶ ἔπαιρναν, μὲ τὸ καλὸ ἡ μὲ τὴν βίᾳ, τὰ φημισμένα ἀγαθὰ τῶν μακρινῶν αὐτῶν χωρῶν, γιὰ νὰ τὰ φέρουν πίσω στὰ ἀνάκτορα τῶν δυνατῶν καὶ πλούσιων Μυκηνῶν.

Στὸ ἄκρο τοῦ τοπίου, φράζοντας τὴν πεδιάδα στὰ ἀριστερά, προβαίνει ἀπὸ τὴν στεριά μιὰ πέτρινη γλώσσα καὶ βουτά μέσα στὴ θάλασσα, σὰ νὰ θέλη νὰ μετρηθῇ μὲ τὸ ἀνήμερο

πέλαγος. Στὴ μικρὴ αὐτὴ χερσόνησο εἶναι χτισμένη ἐπάνω ἡ πανάρχαιη Ναυπλία, τὸ σημειρινὸ Ναύπλιο. Οἱ ἄγριοι βράχοι τῆς δίνουν στὴν πολιτεία ὁμορφιά, ἀλλὰ καὶ ρώμη ἀνδρικὴ ἀπὸ τὴ δική τους ρώμη.

Καὶ τί νὰ τῆς πρωτοθυμηθῇ κανεῖς!

Ἄπὸ τὴν πανάρχαιη τῶν Ἀργοναυτῶν πολιτεία, τὴ Βυζαντινή, τὴ Φραγκοκρατούμενη, τὴν Ἐνετοκρατούμενη, ἔως τὸ ἐπαναστημένο τοῦ Εἰκοσιένα Ἀνάπλι, κάθε βράχος τούτης τῆς πολιτείας, καὶ κάθε πετρούλα ἔχουν νὰ σου διηγηθοῦν καὶ ἀπὸ μία δοξασμένη ἴστορίᾳ. Ὡρες μονάχα νὰ διαθέτης, γιὰ ν' ἀκοῦς.

Δὲν συγκινεῖ ὅμως ὀλιγώτερο καὶ ἡ εἰρηνικὴ προσφορά της. Στὴν καρπερὴ γῇ τῆς πρωτοκαλλιέργησαν καὶ πρωτοκλάδεψαν τὸ γλυκοστάφυλο ἀμπέλι, γιὰ νὰ κάμουν χρήσιμο καὶ περιζήτητο τὸν καρπό του. Στὰ βράχια τοῦτα δημιουργήθηκε ἡ πρώτη πολιτισμένη κοινωνία τῆς ἀναγεννημένης Ἑλλάδας καὶ ἐδῶ συγκεντρωμένοι οἱ ἑκλεκτοὶ καὶ οἱ γραμματισμένοι τοῦ "Ἐθνους στὶς πρῶτες δύσκολες ὥρες τῆς ἐπαναστάσεως κατηύθυναν τὸν ἐλληνισμὸ στοὺς δρόμους τῆς νέας, ποὺ ἄνοιγε, ζωῆς. Καὶ στὴν πολιτεία τούτη ἔβαλε ὁ Καποδίστριας τὰ θεμέλια τοῦ νέου πολιτισμοῦ μας στερεά σὰν τὰ βράχια της.

Πόσο εύχαριστεῖται, καὶ δὲν χορταίνει τὸ μάτι, μὲ τὸ θέαμα τῆς Ἀργολικῆς πεδιάδας! Ἀλλὰ καὶ πόσο ὁ νοῦς μένει θαμβωμένος μὲ τὴ μεγάλη ἴστορία τῶν τριῶν δοξασμένων πόλεων τῆς Ἑλλάδας, ποὺ λέγονται: Μυκῆνες, "Ἀργος, Ναύπλιο! Ἀλήθεια, κοιτίδα ἡρώων καὶ πολιτισμῶν!

Εύλογημένη χώρα! Κάθε τόπος σου εἶναι μία ὁμορφιά καὶ μία δόξα!

N. A. Κοντόπουλος

ΠΑΤΡΙΔΑ

- Ξένε, πού μόνος κι ἔρημος σὲ ξένους τόπους τρέχεις,
πές μου ποιός εἶν' ὁ τόπος σου καὶ ποιὰ πατρίδα ἔχεις;
- Στ' ἀγαπημένο μου χωριό πάντα χαρές καὶ γέλια.
Στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωνές, ζεφάντωμα στ' ἀμπέλια
κι δταν χορεύη ἡ λεβεντιά, τῆς Πασχαλιᾶς τῇ μέρᾳ,
βροντοχτυπάει τὸ τούμπαν καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.
- Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εύωδιὰ καὶ χάρη
τὸ ταπεινότερο δεντρί, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι.
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιᾶς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἄνοιξη γοργὰ τὰ χελιδόνια.
- Στῶν μαγεμένων της βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια.
‘Η ἀσημένια θάλασσα μ’ ἀφροὺς τὴν περιζώνει
κι δ ούρανὸς μὲ τ’ ἄστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει.

Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου πρὶν ἡ σκλαβιὰ πλακώσῃ,
τὴ δόξασε ἡ παλληκαριά, τὴ φωτίζεν ἡ γνώση.
Καὶ τώρα ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ, τὴ γῆ τὴ ματωμένη,
πρόβαλε πάλ’ ἡ Λευτεριά σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη!

— Φτάνει!.. Τὴ χώρα ποὺ μοῦ λές, τὴ γνώρισα, τὴν εἶδα!
Τὴ μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα!...

Ο ΛΟΥΡΟΣ

Καθώς ἀναρριχάται τὸ αὐτοκίνητο ἀπὸ τὴν Πρέβεζα εἰς τὴν Φιλιππιάδα, λαχανιασμένο, βιαστικό, ἀσύλληπτο, τυλιγμένο μέσα σὲ σύγνεφα σκόνης, σταματᾷ αἴφνης μιὰ στιγμῇ στὴ μέση τοῦ δρόμου νὰ ξεκουραστῇ λίγο. Κουράζονται καὶ τὰ αὐτοκίνητα, καὶ θέλουν, δπως τὰ ἄλογα, νά... ποτισθοῦν κάποτε.

Εἶμαστε καραβάνι τῆς ἑρήμου, ποὺ φθάνει σὲ δαση. "Ἐνα βλέμμα γύρω δλόγυρα : βουνά, πολλὰ βουνά, ἄγρια βουνά, ἀπότομα βουνά, ἀλλεπάληλα βουνά, ἄλλα ἀσπρα, κάτασπρα, ἄλλα γκρίζα, ἄλλα γαλάζια, ἄλλα μουντά, σὲ πολλὲς δίπλες, τὸ ἔνα πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο, μᾶς περιζώνουν τόσο σφιχτά, καὶ ἀπορεῖ κανείς, πῶς ἀνοίξαμε στράτα μέσα σ' αὐτά! Λαβύρινθος ἀπὸ βουνά ή «εὖανδρος» "Ηπειρος, εἶναι ή 'Ελβετία τῆς 'Ελλάδος. 'Ο ἥλιος πολὺ δύσκολα ξετρυπώνει ἀπὸ μιὰ λωρίδα καὶ ἀσημώνει κάτι πλαγιές.

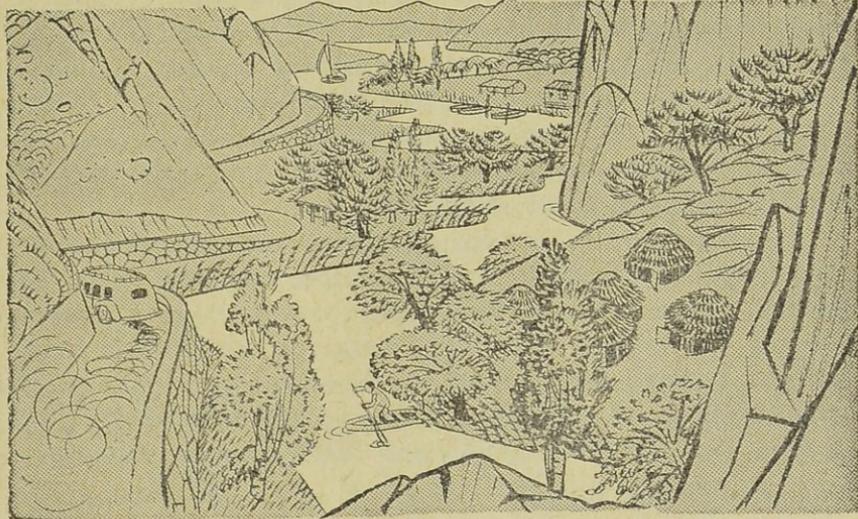
'Ο Λοῦρος, ἔνας συνοικισμὸς τσοπάνηδων ἑρημωμένος, γιατὶ οἱ κάτοικοι του ἔχουν σκαρφαλώσει στὶς κορυφές μὲ τὰ κοπάδια τους. Καίει δὲ ἥλιος, καὶ δύμας εἶναι γεγονός, δτι κρυώνομε. Δύσκολα ἀνακαλύπτομε τὸ ποτάμι. "Εχει κρυφθῆ ντροπαλὰ πίσω ἀπὸ τὴν πρασινάδα. Στὴν ὅχθη του ἔνα καλό, φιλόξενο μαγαζάκι μᾶς δροσίζει τὰ σωθικά μ' ἔνα ρακοπότηρο. Νερὸ πίνομε ἀπὸ τὸ ποτάμι, εἶναι τοῦ πάγου! 'Αλλὰ ἐδῶ εἶναι ἔνας κόσμος, ποὺ δὲν τὸν εἴχαμε ἰδεῖ. Καΐκια ἀρμενίζουν μὲ τὰ πανάκια τους στὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ!

"Ψάρχει καὶ λιμάνι ὄλόκληρο, καὶ στρατός, τί κίνηση! 'Ο Λοῦρος ἔχει βάθος τέσσαρα - πέντε μέτρα καὶ εἶναι ὁδὸς ἐφοδιασμοῦ τῆς 'Ηπείρου. Τὰ ίστιοφόρα παίρνουν τὸ φορτίο ἀπὸ τὴν Πρέβεζα καὶ ἀπὸ εὔθειας ἀπὸ τὰ πλοῖα εἰσορμοῦν στὴν ἐκβολὴ τοῦ ποταμοῦ, ἀντίθετα πρὸς τὸ ρεῦμα, καὶ πλέουν ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ βουνά!!..

'Ο Λοῦρος εἶναι ποτάμι καταπράσινο. Παίρνει τὸ χρῶμα ἀπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα, ποὺ ἀκουμποῦν καὶ καθρεφτίζονται

στὸ κρούσταλλό του. Ἀπὸ πάνω, ἀπὸ πολὺ ψηλά, τὸν κοιτάζουν ἡρῷικὰ οἱ βράχοι τοῦ Σουλίου καὶ τοῦ Ζαλόγγου καὶ καθρεφτίζουν καὶ αὐτοὶ τὴν ἀταραξία τους ἀπαλὰ καὶ ἀχνὰ στὰ βάθη τῶν νερῶν του. Ἐκεῖ μέσα τρέμουν πότε - πότε, δύμως εἶναι ψέματα, γιατὶ τρέμει τὸ ὄντατινο ἀντιφέγγισμά τους. Αὐτοὶ εἶναι ἀκλόνητοι καὶ σοβαροὶ σὰν νὰ πρόκειται ν' ἀντιταχθοῦν ἄλλῃ μᾶς φορὰ στὴ βίᾳ. 'Υψώνονται οἱ βράχοι σὰν ἀνδριάντες στὸ τρομακτικὸ ὄψις των.

Καὶ στὰ κράσπεδά του, βάθρα οἱ κάμποι, ἐκτάσεις καλοποτισμένες, ποὺ τὶς ἀρδεύει τὸ ποτάμι καὶ ποὺ τὶς κλαίω, καθὼς μένουν ἄχρηστες καὶ χέρσες· λείπουν τὰ χέρια· ξενιτεμένοι οἱ Ἡπειρῶτες ζητοῦν νὰ θησαυρίσουν μακριὰ ἀπὸ τὰ εὔλογημένα χώματα τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, ποὺ τοὺς ἔχαρισε δὲ Θεός!..

Γοργοί, ἀστείρευτοι, ἄοκνοι, οἱ παραπόταμοι προστρέχουν ἀπὸ χίλιες μεριές, ἀνοίγουν τόπο καὶ ξεχύνονται ἐδῶ κι ἐκεῖ στὸ μεγάλο ποτάμι, καὶ τὸ ρεῦμα δυνατώτερο τραβάει τὸ δρόμο τῆς αἰωνίας μοίρας του πρὸς τὴν ἀχάριστη ἀπεραντοσύνη τῆς θάλασσας. "Αρωμα φρεσκάδας σμίγουν καὶ σκορποῦν τὸ

ποτάμι καὶ οἱ ἄγροι. Ἀπὸ τὶς χαράδρες κατεβαίνουν πρόσχαρα τὰ νεράκια, στεφανωμένα ἀπὸ θυμάρι καὶ ἀγριλιές. Πλατάνια πλατύφυλλα παίρνουν τὴν πνοὴ τοῦ ἀνέμου καὶ τὴν σφυρηλατοῦν στὰ κλαδιά τους. Καλύβες κάπου κάπου ἀλλόκοτες, μὲ σχήματα θολωτά, δίνουν σημεῖα ζωῆς στὸν ἔρημο τόπο. Ἀγριόπαπιες πετοῦν κάθε τόσο.

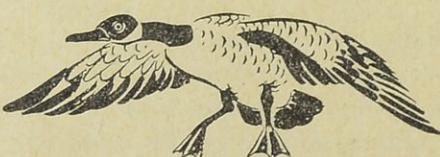
Πάρε με, Λοῦρε, στὰ γυρίσματά σου! Στὶς ἄκρες τοῦ ποταμοῦ ὅλα γέρνουν, λὲς καὶ τὰ τραβάει τὸ μυστήριο τοῦ νεροῦ· γέρνουν γυναῖκες, ποὺ λευκάίνουν μὲ τὸν κόπανο τὰ πανιά τους, καὶ γέρνουν καὶ οἱ ἵτιές, ποὺ καθρεφτίζουν τὸ φύλλωμά τους στὰ νερά...

Στὸ πέρασμά μας, δυὸ χαριέστατα πουλαράκια τρομάζουν, καὶ σὰν νὰ μὴν ἔχῃ ὁ δρόμος ἄκρες, τὰ κακόμοιρα τρέχουν ὀλόδισα χαροτρομαγμένα ἀπὸ τὸ σκιάχτρο τοῦ αὐτοκινήτου, ποὺ τὰ καταδιώκει· τρέχει τὸ ἔδιο ἔξαλλη καὶ μιὰ μικρὴ Ἡπειρώτισσα βοσκοπούλα καὶ τὸ μαντήλι της ἀνήσυχο ἀνεμίζει στὸν ἀέρα! “Οταν ὁ κίνδυνος ζυγώνη κοντά, τότε μονάχα παραμερίζουν μηχανικῶς, πρῶτα τὸ νιώθουν τὰ πουλαράκια καὶ ὅστερα ἡ βοσκοπούλα! Τὶ ἀριστούργημα! Ἐμεῖς περνᾶμε ἀφήνοντας σύννεφο τὴ σκόνη μας, καὶ ἡ βοσκοπούλα, ἀνεξικακη, μᾶς χαμογελᾶ ἡ καημένη μὲ ἀθωάτητα ἀγγελική.

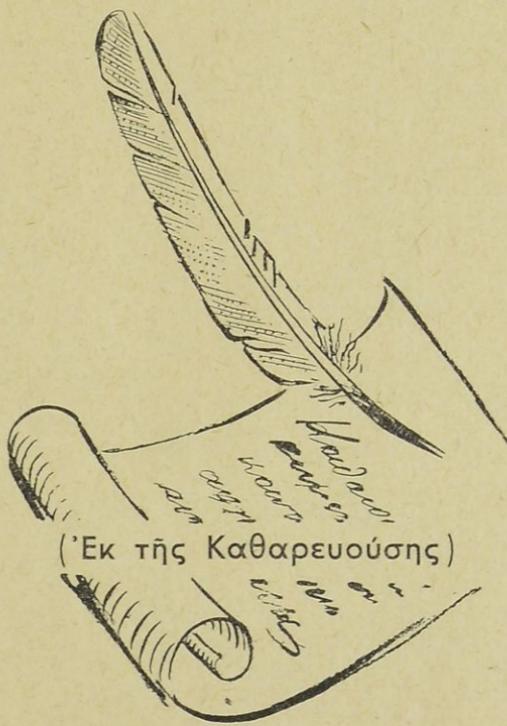
Καὶ ὁ Λοῦρος ἄλλοτε ἥρεμος, πλατύς, καὶ ἄλλοτε θυμωμένος μὲ ἀφρούς στὸ στόμα γιὰ τὶς πέτρες, ποὺ τοῦ κόβουν τὴ γραμμή, πάντα κυλάει ὁ ἔδιος καταπράσινος, ἄλλοτε χάνεται μυστικά, σὰν παιδάκι ποὺ παίζει κρυφτούλι, καὶ ἄλλοτε ξαναφαίνεται ξαφνικά, ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸν περιμένεις. Ἀπὸ ψηλά, πολὺ ψηλά, σκύβομε σὲ Ἰλιγγιώδες βάθος νὰ τὸν ἀγναντέψωμε, καὶ τὸ νερό του μᾶς εἶναι στὸ ἀνιαρὸ ταξίδι γλυκειά παρηγοριά.

Ἐφημερίς «Ἐλεύθερον Βῆμα»

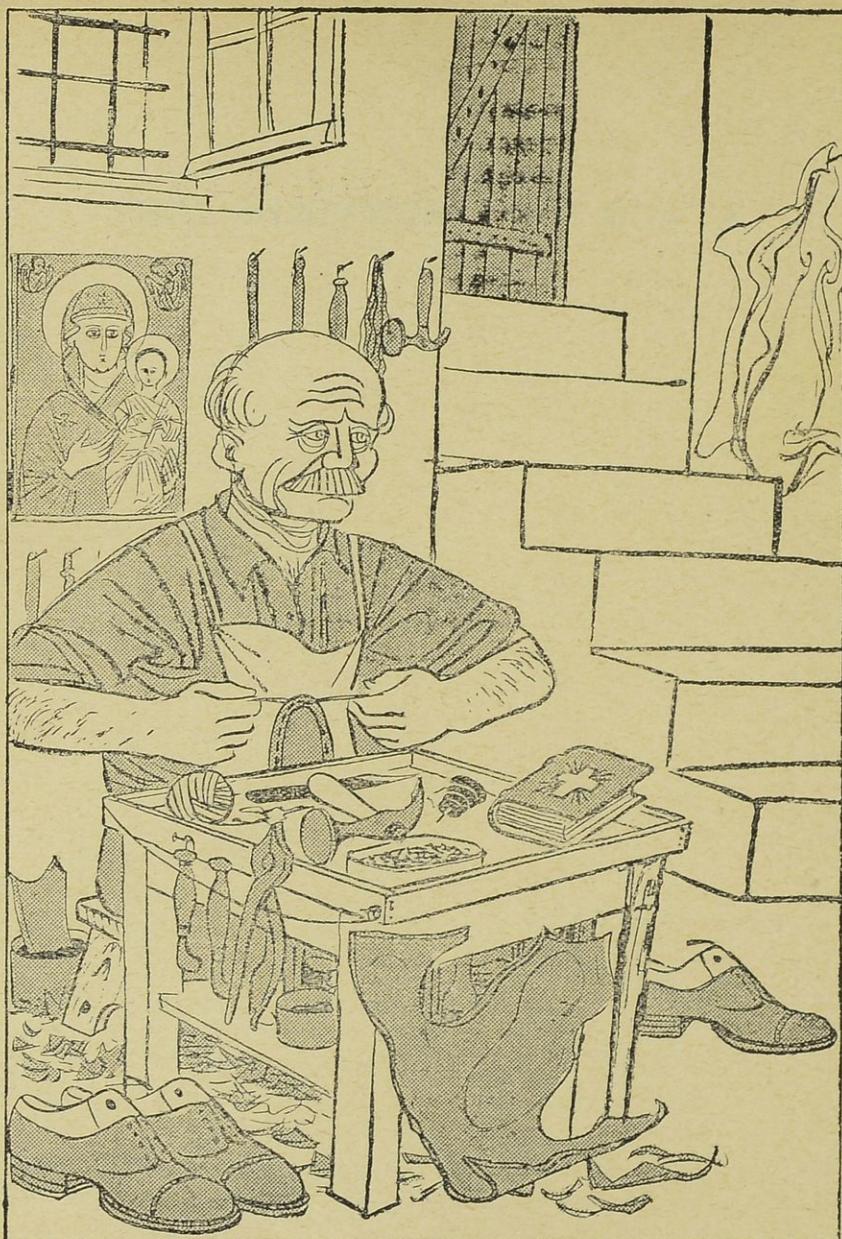
K. Αθάνατος

ΜΕΡΟΣ Β'

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Ο Πέτρος είχε τό έργαστήριόν του εἰς ένα υπόγειον.

ΑΓΑΠΗ Ο ΘΕΟΣ

‘Ο Πέτρος, διορθωτής ύποδημάτων, ἔζούσε εἰς μίαν μικράν πόλιν καὶ εἶχε τὸ ἐργαστήριόν του εἰς ἕνα ύπόγειον. Τὸ ύπόγειον αὐτὸν εἶχεν ἕνα μόνον παράθυρον πρὸς τὸ μέρος τῆς δόδοι. Ἀπὸ ἑκεῖ διέβλεπε σπανίως τοὺς διαβάτας, καὶ συνήθως μόνον τὰ πόδια των. Δὲν υπῆρχεν εἰς τὴν συνοικίαν ἄνθρωπος νὰ μὴν ἀγαπᾷ τὸν Πέτρον, διότι εἰργάζετο εὑσυνειδήτως καὶ παρέδιδε τὴν ἐργασίαν του, δπως εἶχεν ύποσχεθῆ καὶ ἀκριβῶς τὴν ὥραν, ποὺ εἶχεν ὅρισει.

Τοῦ Πέτρου εἶχαν ἀποθάνει τὰ παιδιά, καὶ τέλος καὶ ἡ σύζυγός του, ἀφοῦ τοῦ ἄφησε τὸν Κωστάκη, ἐπτὰ ἑτῶν. Δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρός, καὶ ὁ Κωστάκης ἤρχισε νὰ βοηθῇ τὸν πατέρα του. Δυστυχῶς ὅμως ἡσθένησεν ἀργότερα καὶ ὁ Κωστάκης καὶ μετὰ μιαν ἑβδομάδα ἀπέθανεν.

‘Ο Πέτρος δὲν ἤδυνατο πλέον νὰ παρηγορηθῇ καὶ παρεκάλει τὸν Θεόν νὰ τὸν πάρῃ ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν.

— Γιατί, ἔλεγε, νὰ μὴν πεθάνω ἔγώ; Γιατί νὰ μοῦ πεθάνῃ τὸ μόνο μου στήριγμα. Τί τὴν θέλω τέτοια ζωή;

Μίαν ἡμέραν, τὴν ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα, τὸν ἐπεσκέφθη ἔνας γέρος ιερεὺς, γνωστός του. ‘Ο Πέτρος ἀνεκοίνωσε καὶ εἰς τὸν σεβάσμιον ιερέα τὰς σκέψεις του. Αὐτὸς ὅμως τοῦ εἶπε:

— Πολὺ ἄσχημα κάνεις, Πέτρο. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔξακριβώσωμε γιατί διέσωσεν τὸν θεός ὥρισε νὰ πεθάνῃ ὁ Κωστάκης σου. ‘Εδῶ εἰς τὸν κόσμον μᾶς ἔφερε νὰ ζούμε μόνον δι’ αὐτόν.

— Καὶ τί πρέπει νὰ κάμω γιὰ νὰ ζω γιὰ τὸν Θεόν; ἡρώτησεν δὲ ο Πέτρος.

‘Ο σεβάσμιος ιερεὺς τοῦ ἔδωσε μίαν Καινὴν Διαθήκην καὶ τὸν συνεβούλευσεν, δταν εύκαιρη, νὰ τὴν διαβάζῃ.

‘Ο Πέτρος συνέμορφώθη μὲ τὴν συμβουλὴν τοῦ ιερέως καὶ ἔγινόταν ὀλονέν διαφορετικός.

‘Η παραβολὴ τῆς μελλούσης Κρίσεως ἦτο ἡ ἀδυναμία τοῦ Πέτρου. ‘Εκεῖ γίνεται λόγος διὰ τοὺς ἀδελφούς τοῦ Κυρίου, τοὺς «ἐλαχίστους». Καὶ δτι πολλοὺς διόριος τοὺς ἐπισκέπτεται καὶ ἔκεινοι τὸν βλέπουν «πεινῶντα καὶ διψῶντα καὶ γυμνήτεύοντα καὶ ἀσθενῆ καὶ ἐν φυλακῇ» καὶ ὅμως ἀδιαφοροῦν.

— ‘Αραγε μ’ ἐπεσκέφθη καὶ ἔμένα ὁ Ἰδιος ὁ Κύριος; ἐσυλλογίζετο δὲ ο Πέτρος.

Μίαν ἐσπέραν — ἐνῷ εἶχε κατακλιθῇ καὶ ἔξηκολούθει νὰ σκέπτεται — τοῦ ἐφάνη δτὶ ἥκουσε καθαρά :

— Πέτρο, πρόσεχε. Αὔριο θὰ σὲ ἐπισκεφθῶ !

“Εστρεψε νὰ ἰδῃ ποῖος ἦτο, ἀλλὰ δὲν εἶδε κανένα. “Ἐπειτα πάλιν ἥκουσε — δὲν ἐνεθυμεῖτο ὅμως, ἃν πραγματικὰ ἦ εἰς τὸ ὄντειρόν του — :

— Μὴν ἀμφιβάλλης, Πέτρο, αὔριο θὰ μὲ ἰδῆς.

Τὴν ἐπομένην ἥρχισε τὴν ἔργασίαν του, ἀφοῦ πρωτύτερα ἔβαλε τὸ φαγητόν του νὰ βράζῃ καὶ ἡτοίμασεν ἀρκετὸν χαμομήλι, διὰ νὰ πίῃ. Ειργάζετο ὅμως ὅχι καὶ τόσον γρήγορα, διότι διαρκῶς ἐκοίταζεν ἔξω, καὶ τοῦ ἐφαίνετο, δτὶ ἥκουε καὶ πάλιν :

— Μὴν ἀμφιβάλλης. Θὰ σὲ ἐπισκεφθῶ .

“Ετσι εἶδε τότε τὸν δδοκαθαριστήν. ‘Εφύσα βόρειας σφοδρὸς ἀνεμος. ‘Ο δυστυχῆς δδοκαθαριστής ἔτρεμε ἀπὸ τὸ πολὺ ψυχος.

‘Ο Πέτρος τὸν ἐφώναξε νὰ ἔλθῃ μέσα, ἀφοῦ μάλιστα εἶχε τελειώσει τὴν ἔργασίαν του. Τοῦ ἔδωσε χαμομήλι. “Υστερα τοῦ ωμίλησε μὲ συμπάθειαν καὶ ἐνδιαφέρον. ‘Ο δδοκαθαριστής εἶχε ζεσταθῆ καὶ, δταν ἔφυγεν, εἶπε :

— Πέτρο, μὲ ἔζεστανες μὲ τὸ χαμομήλι. Πιὸ πολὺ ὅμως μὲ ἔζεστανες μὲ τὰ ὡραῖα λόγια σου. Σ’ εύχαριστῶ .

Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καὶ εἶδε μίαν γυναῖκα μὲ πτωχὰ φορέματα καλοκαιρινά. ‘Επερίμενεν ἐκεῖ ἔξω εἰς τὸ κρύον καὶ ἔκρατοῦσεν εἰς τὴν ἀγκαλιάν της ἔνα βρέφος, ποὺ ἔκλαιεν. ‘Η δυστυχῆς προσπαθοῦσε νὰ τὸ ἡσυχάσῃ καὶ νὰ τὸ προφυλάξῃ ἀπὸ τὸ ψυχος, ἀλλὰ δὲν ἤδύνατο. ‘Ο Πέτρος τὴν ἐλυπήθη, τὴν ἐφώναξε καὶ τὴν ἐπῆρε μέσα νὰ ζεσταθῆ. Τὴν ἔβαλε κοντά εἰς τὴν θερμάστραν καὶ τῆς ἔδωσε ψωμί, κρέας καὶ σοῦπα νὰ φάγῃ. “Ἐπειτα ἔμαθε τὴν ἴστορίαν της, δτὶ ἔχει καιρὸν νὰ μάθῃ διὰ τὸν ἄνδρα της ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν, δτὶ ἡναγκάσθη νὰ ἐργάζεται διὰ νὰ ζῆσῃ, καὶ δτὶ τώρα ἦτο χωρὶς ἔργασίαν καὶ εἶχε βάλει ἐνέχυρον τὰ μάλλινα φορέματά της καὶ ἔνα σκέπασμα.

‘Ο Πέτρος μὲ δυσκολίαν ἔκρατοῦσε τὰ δάκρυά του. “Ἐψαξε καὶ εύρηκεν ἔνα παλαιὸν μάλλινον σκέπασμα, ποὺ ἡμποροῦσε νὰ τὸ στερηθῆ χωρὶς πολλὴν βλάβην.

— Πάρε αὐτὸν νὰ τυλίξῃς τὸ παιδί σου, εἶπεν ὁ Πέτρος.

Καὶ ὅστερα ἀπὸ μικρὰν σιωπὴν τῆς ἔδωσε καὶ μερικὰ χρήματα λέγων:

- Καὶ αὐτά. Θὰ σὲ βοηθήσουν, ἔως νὰ εὕρῃς ἐργασίαν.
- Εὔχαριστῶ, παππού, εὐχαριστῶ πάρα πολύ. Χωρὶς ἄλλο, δὲ θεός μὲ ἔφερεν ἔδω, ἔλεγεν ἡ πτωχὴ.
- Ἀληθινὰ τὸ λέγεις, δὲ θεός σὲ ἔφερε, αὐτὸς ποὺ κανέναν μας δὲν ἀφήνει νὰ χαθῇ, εἶπεν δὲ Πέτρος παρηγορῶν τὴν πτωχὴν γυναῖκα.

‘Ο Πέτρος, ἀφοῦ ἔφαγε καὶ αὐτός, ἥρχισε πάλιν νὰ ἐργάζεται. Δὲν εἶχε περάσει πολλὴ ὥρα καὶ εἶδε νὰ κάθεται ἀπέναντι μία γραῖα μὲ δύο καλάθια. Εἰς τὸ ἔνα εἶχε λεμόνια καὶ εἰς τὸ ἄλλο πορτοκάλια. Εἶχε πωλήσει τὰ περισσότερα καὶ φανεται, ὅτι ἐκάθησε ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον καὶ μὲ τὴν εύκαιριαν νὰ κάμῃ καὶ τὸν λογαριασμόν. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔνα μικρὸ παιδί ἐπλησίασε χωρὶς θόρυβον καὶ ἤρπασε κρυφά ἔνα πορτοκάλι. Ή γερόντισσα δύως τὸ ἀντελήφθη, ἐπρόφθασε νὰ τὸ πιάσῃ, καὶ ἥρχισε νὰ τοῦ τραβᾷ τὰ μαλλιά καὶ νὰ τὸ δέρνῃ.

‘Ο Πέτρος ἔτρεξεν ἀμέσως τότε καὶ ἤλευθέρωσε τὸ παιδί ἀπὸ τὰ χέρια τῆς γραῖας. Τὸ ἤλευθέρωσεν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπέπληξε μὲ πολλάς ἐπιπλήξεις καὶ συμβουλάς ἀληθινὰ πατρικού περιεχομένου. Τέλος τοῦ εἶπε:

— Ζήτησε συγγνώμη, παιδί μου, ἀπὸ τὴν καλὴ γριούλα. Καὶ σύ, καλή μου γερόντισσα, συχώρεσέ το. Δὲν θὰ τὸ ξανακάμῃ.

‘Ο Πέτρος ἔπειτα ἐδιάλεξε τὸ καλύτερον πορτοκάλι, τὸ ἐπιλήρωσε καὶ τὸ ἔχαρισεν εἰς τὸ παιδί.

— Ἐπρεπε νὰ τὸ δείρης, νὰ σὲ θυμᾶται δλὴ του τὴν ζωή, καὶ ὅχι νὰ τοῦ χαρίζης καὶ πορτοκάλια, εἶπεν ἡ γραῖα καταθυμωμένη.

— “Ασχημα κάνεις, καλὴ κυρούλα, νὰ σκέπτεσαι ἔτσι.” Άν πρέπη τόσο πολὺ νὰ τιμωρηθῇ τὸ παιδί γιὰ ἔνα πορτοκάλι, τότε πῶς πρέπει νὰ μᾶς τιμωρήσῃ ἐμᾶς δὲ θεός γιὰ τὶς ἀμαρτίες μας;

— Δὲν λέω, δίκαιον ἔχεις. Βιάζομαι δύως· μὲ περιμένουν καὶ ἐμένα τὰ ἔγγονάκια μου, εἶπεν ἡ γραῖα.

Τὸ παιδί ἔδωσε τὸ ἔνα καλάθι εἰς τὴν γερόντισσαν καὶ τὸ ἄλλο, τὸ βαρύτερον, ἀφοῦ τὸ ἐπῆρεν εἰς τὸν δῶμον του, εἶπεν:

— "Αφησε νὰ τὸ πάρω ἐγώ, κυρούλα. Κι ἐγώ πρός τὰ ἔκει πηγαίνω.

'Η γερόντισσα ηύχαριστήθη καὶ ἐξηκολούθησε νὰ βαδίζῃ μαζὶ μὲ τὸν μικρὸν καὶ νὰ συνομιλῇ. Ὡτὸ μία συγκινητικὴ εἰκὼν ἡ συντροφιὰ τῶν δύο πρὶν ἔχθρων ποὺ τώρα ἀπεμακρύνοντο ἐν μέσῳ ἀτμοσφαίρας συμπαθείας καὶ ἀλληλοβοηθείας. 'Ο Πέτρος τοὺς παρηκολούθησε μὲ τὸ βλέμμα του, ἔως ὅτου ἔστρεψαν εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δρόμου. Τοὺς παρηκολούθησε μὲ στοργὴν καὶ ψυχικὴν ἰκανοποίησιν. Κατόπιν ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριόν του καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν του.

"Υστερα ἀπό δλίγην ὥραν ἥρχισε νὰ νυκτώνῃ. 'Ο Πέτρος ἔβαλε τὰ ἐργαλεῖα του εἰς τὴν θέσιν των, ἐσκούπισε καλὰ τὸ ἐργαστήριόν του, ἐπλύθη, ἤναψε τὴν λάμπαν καὶ ἐκάθησε νὰ διαβάσῃ τὸ Εὐαγγέλιον. Μόλις ὅμως ἥρχισε νὰ διαβάζῃ, ἐνεθυμήθη τὸ χθεσινόν του ὄνειρον. 'Ενόμισε τότε ὅτι ἥκουσε νὰ κινήται κάποιος εἰς τὴν θύραν. Στρέφεται καὶ μέσα στὸ ἡμίφως τοῦ ἐφάνη ὅτι διέκρινε μίαν σεμνὴν μορφὴν ποὺ τοῦ ὅμιλει:

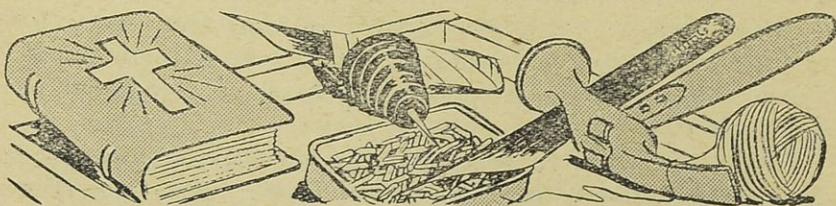
- Πέτρο, δὲν μ' ἐγγάρισες;
- Ποῖος εἶσαι;
- 'Εγώ εἶμαι, ἀπεκρίθη ἡ φωνή.

Καὶ ὁ Πέτρος εἶδε τότε νὰ προβάλῃ καθαρὴ ἡ μορφὴ τοῦ δόδοκαθαριστοῦ καὶ ἐπειτα νὰ διαλύεται σὰν καπνὸς καὶ νὰ ἔχαφανίζεται.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶδε κατόπιν τὴν γυναῖκα μὲ τὸ βρέφος της καὶ τέλος τὴν γραῖαν μὲ τὸ παιδάκι. Εἶδεν δλους νὰ τοῦ χαμογελοῦν καὶ ἐπειτα νὰ γίνωνται ἄφαντοι.

Τώρα ὁ Πέτρος ἐννόησε πολὺ καλὰ ὅτι ἀληθινὰ τὸν εἶχεν ἐπισκεφθῆ ἔκεινην τὴν ἡμέραν δούλου του.

(Διασκευὴ K. Ρωμαίου)

ΟΝΕΙΡΟΝ ΕΚΠΛΗΡΟΥΜΕΝΟΝ

Εἰς τὸν ναὸν Ὡτὸν ώραιον τάτη χειμερινὴ ἡμέρα πρὸς τὴν
τῆς Βηθλεέμ. δύσιν, δτε ἥμεθα ἐγγύτατα τῆς Βηθλεέμ. Ἰδοὺ
καὶ σκιρτᾷ ἡ καρδία μας. Κεῖται ἐπάνω εἰς ἓνα μικρὸν βουνὸν
μὲ τὰ σπιτάκια τῆς κολλημένα εἰς τὸν βράχον.

Ἀνεπαισθήτως δλοι ταχύνομεν τὸ βῆμα ποῖος νὰ πρωτοέμ-
βῃ εἰς τὴν Ἀγίαν Πόλιν, ποῖος νὰ πρωτοπάρῃ ἀγιασμὸν καὶ
εὐλογίαν, ὅνειρα σεπτά, δπου τόσα ἔτη ὧνειρεύετο ἡ ψυχὴ ἐκά-
στου. Ὁ καθείς μας εἶχε τὸ τρυφερὸν ὅνειρόν του.

Ἄλλος δεκάρα δεκάρα κατήρτισε τὸ μικρὸν ἀποθεματικόν
του κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον τὸν φέρει τώρα εἰς τὸ μέγα προσκύ-
νημα. Ἄλλος μὲ δάκρυα νύκτα καὶ ἡμέραν παρακαλοῦσε τὸν
Θεόν νὰ εὐδοκήσῃ νὰ τακτοποιηθοῦν αἱ ὑποθέσεις του τὸ ταχύ-
τερον καὶ νὰ ὑπάγῃ μίαν ἡμέραν νὰ προσκυνήσῃ. Ἄλλος ἔτα-
ξεν ἐνὸς ἔτους εἰσόδημα τῶν ἀγρῶν του νὰ ἀφιερώσῃ εἰς τὸν
Ἄγιον Τάφον καὶ νὰ ἀξιωθῇ μίαν ἡμέραν, πρὶν ἀποθάνῃ, νὰ
προσκυνήσῃ τοὺς Ἅγιους Τόπους.

Καὶ νὰ δπου ἥλθεν ἡ ποθητὴ ἡμέρα!..

Εἰσελθόντες εἰς τὴν Βηθλεέμ κατηυθύνθημεν ἵσα πρὸς τὸν
περίφημον Ναόν, χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην νὰ ἐρωτῶμεν καθὼς
οἱ Μάγοι: Ποῦ δὲ βασιλεὺς γεννᾶται. Διότι μακρόθεν ἦσαν κα-
ταφανῇ πλέον τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτοῦ τείχη.

Ἀμέσως μᾶς ἐπιβάλλεται σεμνὴ καὶ ἀρχαιοπρεπὴς ἡ Ἐκ-
κλησία αὕτη, ἡ δνομαστὴ διὰ τὸν ἀρχαῖον αὐτῆς ρυθμόν, τῶν
παλαιῶν Βασιλικῶν. Ἀφοῦ δὲ διὰ τοῦ Νάρθηκος, πρώτου καὶ
δευτέρου, εἰσήλθομεν εἰς τὸν κυρίως Ναόν, εἰς τὸ "Ἄγιον τῆς
Βηθλεέμ Καθολικόν, ἔκθαμβοι πάντες ἀνεφωνήσαμεν:

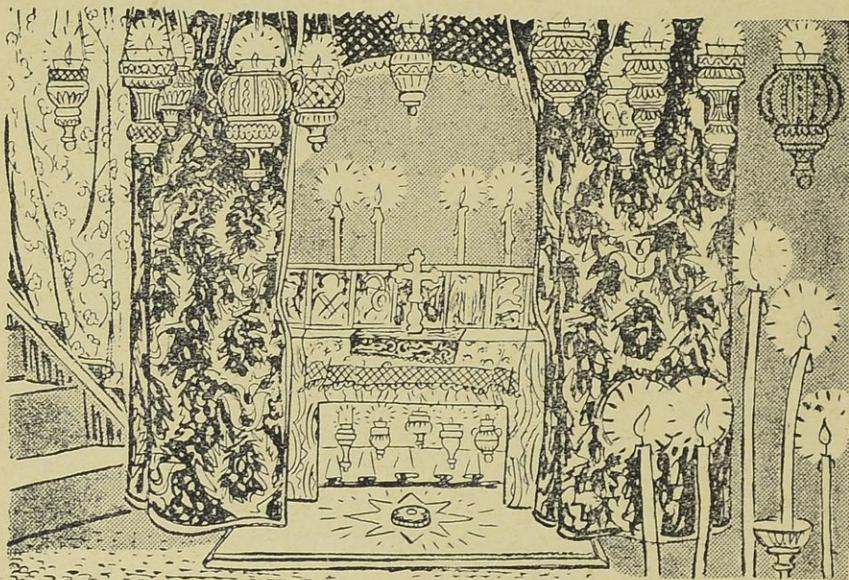
— Πώ! Πώ! Τί κολῶνες!

Εἶναι ἡ πρώτη ἔκπληξις τοῦ προσκυνητοῦ. Καὶ ἀληθῶς αἱ
τέσσαρες σειραὶ τῶν 46 κιόνων κατὰ μῆκος τοῦ εὔρυχωροτάτου
Ναοῦ παρέχουν ἓνα ἀνερμήνευτον σεβασμόν· μόλις θὰ ἥμπο-
ροῦσε νὰ τὸν ἐρμηνεύσῃ κανεῖς, ἀν ἔξαφνα ἔβλεπε σήμερον κα-
νένα ἀρχαῖον ἐλληνικὸν νἀδὸν ἀκέραιον μὲ τοὺς κίονάς του γύ-
ρω. "Ηξευραν οἱ ἀρχαῖοι, βλέπετε, ἔχοντες ἔμφυτον τῆς καλλι-

τεχνίας τὸ αἴσθημα, νὰ ἐπιβάλλωνται ἀμέσως καὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων.

Πολυτελέστατα ἀνατήματα στολίζουν τὴν ὁραιοτέραν καὶ λερωτέραν Ἐκκλησίαν τῆς Ὀρθοδοξίας . . .

Οἱ προσκυνηταὶ, καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ Ἀκολουθία τῶν Μεγάλων Ὡρῶν, ἐξηκολούθουν νὰ μένουν εἰς τὸν Ναὸν νὰ μὴ χάσουν τὴν θέσιν των, ἀναμένοντες τὴν νυκτερινὴν λαμπράν τὴν Ακολουθίαν κάτω εἰς τὸ Ἀγιον Σπήλαιον. Ἄλλοι ἀνεγίνωσκον τὴν Μετάληψιν, ἐτοιμαζόμενοι νὰ κοινωνήσουν, καὶ ἄλλοι προσηύχοντο.

Γενικῶς δὲ εἰς τὰ πρόσωπα δλῶν ἥτο χυμένη μία φαιδροτάτη εύχαριστησις, διότι ἔβλεπον τὸν τόπον ἐκεῖνον, τὸν ὅποιον πρῶτα πρῶτα ἐθώπευσε μὲ τὸ ἀνθρώπινον βλέμμα του δ Μονογενῆ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἀνέμενον δὲ δλοὶ μὲ χαρὰν τὴν ὥραν, δπου λαμπαδηφοροῦντες θὰ κατήρχοντο εἰς τὸ Ἀγιον Σπήλαιον . . .

Τὸ μεσονύκτιον ἀκριβῶς ἥρχισε μία ἀνεκ-
Εἰς τὸ "Αγιον λάλητος, μία ἀπερίγραπτος κωδωνοκρουσία.
Σπήλαιον. Χριστούγεννα!

Γλυκυτέραν κωδωνοκρουσίαν δὲν εἶχον ἀκούσει εἰς τὴν
ζωὴν μου. Οὕτε εἰς τὸ "Αγιον" Όρος, οὕτε εἰς τὸ Μέγα Σπή-
λαιον. Ὡτὸ μία συναυλία κωδώνων παντὸς μεγέθους.

Πάραυτα ό Ναός ἐφωταγωγήθη δόλος. Καὶ ἐν τῷ ἅμα δλοι
οἱ προσκυνηταὶ εὐρέθησαν νὰ λαμπαδηφοροῦν.

— Δεῦτε ἵδωμεν πιστοί, ποῦ ἔγεννήθη ὁ Χριστός... ἔψαλλον
συνενωθέντες εἰς ἓνα χορὸν οἱ ψάλται. Ἀκολουθήσωμεν πιστῶς
ἔνθα δδεύει ὁ Ἀστήρ...

Ἐμπρὸς προηγεῖται χρυσοστόλιστος ὁ Μητροπολίτης Βη-
θλεέμ, ἔχων γύρω του δλον τὸν κλῆρον τῆς Ἀγίας Πόλεως.
Ἀκολουθεῖ ὁ ποταμὸς τῶν προσκυνητῶν καὶ κατέρχονται δλοι
κάτω εἰς τὸ "Αγιον Σπήλαιον, καὶ τὴν Ἀγίαν Φάτνην, τὰ δποῖα
κεῖνται ἀκριβῶς ὑποκάτω τοῦ Καθολικοῦ τοῦ Ναοῦ. Ἐκεῖ ἔγεν-
νήθη δ Σωτήρ τοῦ κόσμου, δ Ἰησοῦς Χριστός...

Ἀκόμη δέν εἶχον συνέλθει ἀπὸ τὴν ἔκπληξιν, τὴν δποῖαν
ἡσθάνθην ἀπὸ τὸ "Αγιον Σπήλαιον, καὶ ἴδού ἔξαφνα ἥκουσα,
ώς οἱ ἀγραυλοῦντες ποιμένες ἀπὸ ὑψηλά, τὴν πολύφωνον καὶ
παναρμόνιον δοξολογίαν: «Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ, καὶ
ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εύδοκίᾳ!..»

«Μὲ τοῦ βιοτιᾶ τὰ κύματα» Τόμος Α'

¹Αλέξανδρος Μωραϊτίδης

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΗΛΙΑΝ

Τὸ παρατη-
οητήριόν του. Ὁλθε καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ προφήτου Ἡλία, τὴν
δποίαν μὲ πόθον ἀνεμένομεν. Θά ἀνεβαίνομεν
εἰς τὸ γειτονικὸν βουνόν, δπού εἶναι ἡ ἐκκλη-
σιῶλα του. Τί χαρὰ ἔκει ἐπάνω, ἐσκεπτόμεθα, μᾶς περιμένει!

Ἄπο τὸ βράδυ προηγήθη γενικὴ καθαριότης, καὶ πρωῒ πρωῒ
εἴχομεν ἑγερτήριον. Ἐβάλαμεν ἀμέσως φορέματα καθαρὰ καὶ
φρεσκοπλυμένα. “Ολα κι ὅλα, ἡ μανούλα μας ἥθελε νὰ εἰμεθα
καθαροὶ πάντοτε, ἀλλά, ὅταν ἐπρόκειτο διὰ τὴν ἐκκλησίαν,
ἥθελε νὰ λάμπωμεν.

“Οταν ἐπήραμεν τὸν ἀνήφορον, ἡ μητέρα μᾶς ἔλεγεν, δτι ἡ
λαϊκὴ παράδοσις ἴσχυρίζεται δτι ὁ προφήτης ἥτο θαλασσινός.
Ἐβαρύνθη ὅμως τόσον τὴν θάλασσαν καὶ τὴν κακοτροπίαν της,
ὅστε ἐπῆρε τὰ κουπιά εἰς τὸν ὄμον καὶ ἔφυγε μακράν.

“Ἐφευγεν, ἔφευγεν, ἔως ὅτου ἀνέβη ὑψηλὰ εἰς τὰ βουνά καὶ
τοὺς λόφους, διὰ νὰ μὴ δύναται νὰ τὸν φθάσῃ ἡ θάλασσα.
Ἐκεῖ ἔγινεν ἀσκητής καὶ ἡγίασεν. Δι’ αὐτὸ τὰ ἐκκλησάκια του
εἶναι εἰς τὰς κορυφὰς τῶν λόφων καὶ τῶν μικρῶν βουνῶν.

“Οταν ἀνέβημεν εἰς τὴν κορυφήν, ὅπου εἶναι ὁ μικρὸς ναός,
μᾶς ἐπερίμενε ἔκπληξις, ποὺ δὲν εἴχομεν σκεφθῆ. Τί μαγεία
ἥτο ἔκεινη! Ἡ πεδιάς ἥτο ἀπλωμένη κάτω πλατεῖα καὶ κατα-
πράσινος ἀπὸ τὰ ἀμπέλια καὶ τὰ δένδρα, καὶ ἀλλοῦ ἀργυρό-
ξανθος ἀπὸ τὰ θερισμένα χωράφια. Τὰ χωριά συγκεντρωμένα
γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἄλλα εἰς λόφους καὶ ἄλλα εἰς τὴν
πεδιάδα, εἰς τὸ μέσον πυκνοφύλλων δένδρων, ὡμοίαζον μὲ πρό-
βατα, ποὺ βόσκουν εἰς κήπους ύπό τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ καλοῦ
ποιμένος των. Καὶ πέραν ἡ θάλασσα, ἀκύμαντος ἔκεινην τὴν
ἄραν, ἔφαίνετο ώσάν παμμέγιστος γαλάζιος καθρέπτης.

Ἐκεῖ ἐπάνω, ὑψηλά, ἔχει στήσει τὸ παρατηρητήριόν του ὁ
προφήτης τῆς ἐρημίας, ὃς μεγάλος καὶ ἀγαθός βασιλεύς, διὰ
νὰ φρουρῇ καὶ προστατεύῃ τοὺς πιστοὺς ὑπηκόους του.

Ἡ ἑορτὴ του. Μιὰ γερόντισσα βελανιδιά ἐσκέπαζε μὲ τοὺς
μακροὺς κλώνους της τὴν ἐκκλησίαν, ἐν μικρὸν
τετράπλευρον οἰκοδόμημα μὲ τὴν κόγχην. Ἡ καμπανούλα της
ἥτο κρεμασμένη ἀπὸ ἔνα κλάνον τοῦ ὑπερηφάνου δένδρου· εἰς

τὴν ζωήν μου δὲν εἶδα ἐπιβλητικώτερον ἀπὸ αὐτὸν κωδωνοστάσιον, τὸ δόποιον ἐδημιούργησαν αἱ χεῖρες τοῦ Θεοῦ.

Εἰσήλθομεν μὲν εὐλάβειαν. Λευκοὶ ἡσαν οἱ τοῖχοι τῆς, μικραὶ αἱ ὀλίγαι εἰκόνες τῆς. Ἀλλὰ πόσον μεγάλη ἡ πίστις ἔκει μέσα!

'Απὸ δὴ τὴν γύρω περιφέρειαν εἶχον συρρεύσει οἱ χωρικοὶ νὰ προσκυνήσουν. Μερικοὶ εἶχαν φέρει καὶ τάματα εἰς τὸν ἄγιον. Δύο Ἱερεῖς, λευκοφορεμένοι καὶ ἔκεινοι, ἔλεγον μὲ πολλὴν κατάνυξιν τὰς δεήσεις των, ἐνῷ ὁ αὐτοσχέδιος χορός ἔψαλλε τὰ τροπάρια τῆς ἡμέρας.

'Εκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν μικράν καὶ λευκήν ἐκκλησίαν, μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἥσθανθην δλον τὸ θεῖον μεγαλεῖον. Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω «τὴν καλὴ τὴν ἐκκλησούλα». 'Ἐταπείνωσα τὴν ψυχήν μου ἐμπρός εἰς τὸν Παντοδύναμον, τὸν δόποιον μᾶς ἐκάλει ὁ Ἱερεὺς νὰ προσκυνήσωμεν.

—Σὺ (εἶσαι) ὁ λύχνος μου, Κύριε,

Καὶ Κύριος ἐκλάμψει μοι τὸ σκότος... (Βασιλειῶν Β, κεφ. κβ').).

"Οταν ἐτελείωσεν ἡ λειτουργία, οἱ χωρικοὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν μικράν πλατείαν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἤρχισαν νὰ χορεύουν. Τί ὡραῖα καὶ τὰ τραγούδια καὶ ὁ χορός των! Τὰ τραγούδια ἦσαν δλα ἀπὸ τὴν ζωήν των· τὴν ζοῦν καὶ τὴν τραγουδοῦν· πόσον εἶναι ἐνθουσιασμένοι μαζὶ τῆς!

Καὶ ὁ προφήτης Ἡλίας τοὺς εὐλογεῖ καὶ τοὺς προστατεύει. Αὐτὸν τὸ εἶπεν ὁ ἔδιος ἄλλοτε εἰς χήραν γυναῖκα, ἡ δόποια τοῦ ἔδωσε ὅντας καὶ ἄρτον νὰ πήῃ καὶ νὰ φάγῃ.

...Καὶ ἡ ὄνδρια τοῦ ἀλεύρου δὲν θὰ κενωθῇ καὶ τὸ λαδικόν δὲν θὰ δλιγόστεύσῃ... Καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἔκεινην ἡ ὄνδρια τοῦ ἀλεύρου δὲν ἐκενώθη καὶ τὸ λαδικόν δὲν ὠλιγόστευσε... (Βασιλειῶν Γ, κεφ. ιε').

'Η καμπανούλα διελάλει εἰς τὰ πέρατα τὴν χαράν των. Τὰ παιδιά, δλα τὰ παιδιά, μὲ τὴν σειράν μας, διεδέχετο τὸ ἐν τὸ ἄλλο εἰς τὴν εύχάριστον κωδωνοκρουσίαν μὲ τὴν εύχήν:

—Καὶ τοῦ χρόνου! Βοηθειά μας ὁ ἄγιος!

N. A. Κοντόπουλος

ΑΓΙ-ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Στὸ χωριό μας, ποὺ δὲν εἶναι κι ὁμορφότερο στὴν πλάση,
μᾶς ἀφῆκαν οἱ γονιοί μας μιὰ γερόντισσα ἐκκλησιά.
Δὲν τῆς ἔχομε φτιασμένο μαρμαρένιο εἰκονοστάσι.
Τὰ καντήλια τῆς δὲν εἶναι κρυσταλλένια καὶ χρυσά.

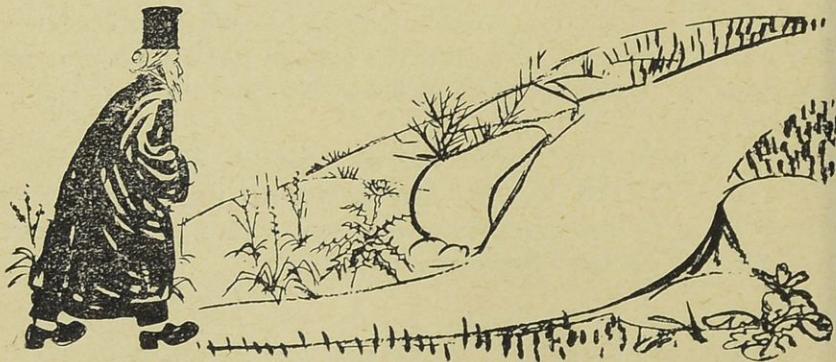
Φτωχικὰ ντυμένους ἔχει καὶ τοὺς γέρους τῆς παπάδες.
Ταπεινοὶ κι οἱ δυό της ψάλτες εἶναι πάντα ἐργατικοὶ.
Στὰ μανάλια τῆς μεγάλες δὲν ἀνάβουνε λαμπάδες.
Στὸν Ἀφέντη "Αἱ - Δημήτρη τὸ μικρὸ κεράκι ἀρκεῖ!"

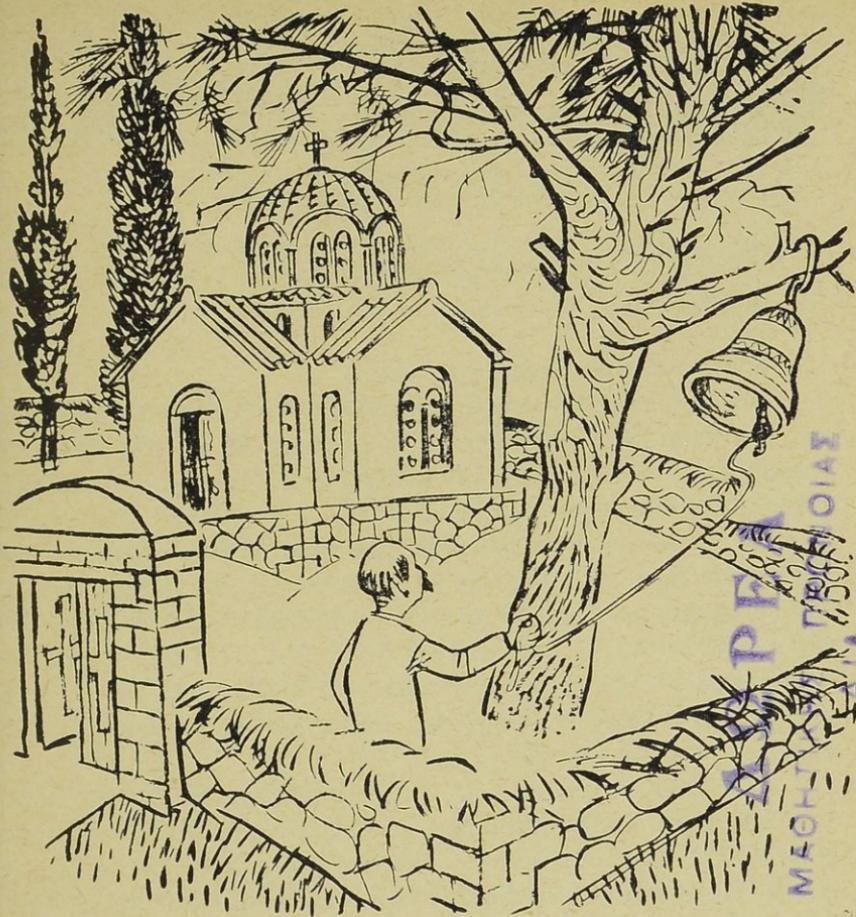
Κι δύμως στὸ μικρὸ τῆς χῶρο, ποὺ δλους κι δλους δὲ μᾶς πιάνει,
τοῦ Θεοῦ τὸ μεγαλεῖο τὸ αἰσθανόμαστε τρανό.
Πουθενὰ πιὸ μυρωμένο δὲν καπνίζει τὸ λιβάνι,
πουθενὰ τὸ καντηλάκι δὲ σπιθάει πιὸ φωτεινό.

Τὴν καλή μας ἐκκλησούλα! "Ολοὶ μας ἔκει στὴ μέση
Χριστιανοὶ στὴν κολυμπήθρα γίναμε κλαψαριστά.
Θὰ γελάσωμε μιὰ μέρα καὶ γαμπροὶ στὴν ἵδια θέση,
Θὰ σωπάσωμε μιάν ἄλλη μὲ τὰ μάτια μας κλειστά..."

Καὶ στὸν "Αδη, ποὺ ἡ ψυχή μας φτερωτὴ θὰ περιτρέχῃ,
θὰ γυρεύωμε νὰ ἴδούμε τοὺς 'Αγίους τοὺς σεβαστούς,
ἀπαράλλαχτους, ἀλήθεια, ἔτσι δπως αὔτὴ τοὺς ἔχει,
στὶς ξυλένιες τῆς εἰκόνες φτωχικὰ ζωγραφιστούς!"

Γ. Αθάνας

ΣΤΑ ΞΩΚΚΛΗΣΙΑ

“Ω σπλαχνικές μου Παναγίτσες κι ἄγιές μου Ἐλεούσες
σκαρφαλωμένες ἄφοβα στὰ κορφοβούνια τοῦ νησιοῦ,
σᾶς δέονται οἱ νησιωτοπούλες χαμηλοβλεπούσες,
ποὺ ἀρωματίσαν τὰ ξωκκλήσια σας μὲ νέφη λιβανιοῦ.
”Ας γίνουν καλοπρόσδεχτες σὰ θύμιασμα κι οἱ εύχες τους.
Προσεύχονται γιὰ ναυτικούς οἱ μάνες κι οἱ ἀδελφές τους.

Περιοδικὸν «Νέα Ἔστια»

Μιχαὴλ Πετρίδης

ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΠΟΙΜΕΝΩΝ

—Παππού! Έ παππού! έφωναξεν ό Νάσος θίγων αύτὸν διὰ τοῦ ποδός.

—Τί 'ναι;

—Σήκω νὰ ἰδούμε τὴν Ἀνάστασι...

“Οτε ἔξηλθον τῆς καλύβης, ἥκούοντο καθ' ὅλην τὴν κοιλάδα καὶ τὰς πέριξ ράχεις φωναὶ συγκεχυμέναι. Οἱ βλάχοι ὅλης τῆς περιφερείας ἐκείνης ἦσαν ἐπὶ ποδός, στολισμένοι, μὲ τὰ κηρά εἰς χεῖρας, ἀναμένοντες τὴν Ἀνάστασιν.

“Ολη ἐκείνη ἡ περίφερεια ἐκ λοφίσκων κυματοειδῶν καὶ μικρῶν κοιλάδων, πλουσία εἰς βλάστησιν καὶ εἰς νερά, κατέχει τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ δήμου Βουπρασίων. Οἱ βλάχοι ἔχουν κατασκηνώσει ἐκεῖ πολυάριθμοι, ἄλλοι εἰς μικροὺς συνοικισμούς, ἄλλοι μεμονωμένοι κατὰ οἰκογενείας καὶ ἄλλοι ἀναμίξ μετ' ἐντοπίων, κατοικοῦντες μικρὰ χωρία ἐκ δέκα έως εἴκοσιν οἰκίσκων ἔκαστον.

Οἱ βλάχοι ἔρχονται ἐκεῖ καὶ ξεχειμάζουν, ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου δὲ μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου μὲ τὰς οἰκογενείας καὶ τὰ πολυνιά των ἀναχωροῦν διὰ τὰ βουνά, ὅπου ξεκαλοκαιριάζουν. Δὲν εἶναι δυνατὸν διὰ τοῦτο ν' ἀπαντήσῃ τις καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν ἔκτασιν ἐκκλησίας παρὰ μικράς μόνον ώς κελλία εἰς τὰ πέριξ χωρία.

Τὰ χωρία ὅμως αὐτά, ἀν ἔχουν ἐκκλησίας, δὲν ἔχουν ιερεῖς· διότι οἱ χωρικοί, ἀνθρακεῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ύλοτόμοι, εἶναι τόσον πτωχοί, ώστε μόλις νὰ ἔξικονομοῦν τὴν πενιχρὰν τροφήν των καὶ τὴν πενιχροτέραν ἐνδυμασίαν των.

Διὰ νὰ μὴ λησμονήσουν ὅμως καθόλου τὸν Θεόν, συνεφώνησαν ὅλοι ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐκάλεσαν ἐναὶ ιερέα, δὲ ποιοῖς ὑπεχρεοῦτο εἰς κάθε ἑορτὴν νὰ λειτουργῇ κατὰ σειράν καὶ εἰς ἐν χωρίον. Καὶ οἱ βλάχοι τῶν πέριξ συνοικισμῶν συνεισφέρουν, ἐφ' ὅσον καιρὸν μένουν ἐκεῖ καὶ, δόπταν δὲ ιερεὺς λειτουργῇ εἰς

τὸ πλησιέστερον χωρίον, πηγαίνουν ὅσοι θέλουν νὰ λειτουργοῦνται.

'Αλλ' ἡ ἀνάστασις πρέπει νὰ γίνεται εἰς δλους ταυτοχρόνως καὶ νὰ μετέχουν δλοι τῆς Ἱερωτέρας καὶ μεγαλυτέρας ἕορτῆς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Διὰ τοῦτο, διὰ νὰ μὴ ἐγείρωνται παράπονα προτιμήσεως καὶ διὰ νὰ μετέχουν δλοι, καὶ οἱ πλέον ἀπομεμακρυσμένοι, τῆς Ἱερᾶς τελετῆς, τελοῦν αὐτὴν ἔξω εἰς τὸ ὄπαιθρον ὑπὸ τὸν διάστερον οὐρανὸν καὶ τὸν εύρούν δρίζοντα.

"Ηδη εἶχε πλησιάσει ἡ ὥρα.

Οἱ βλάχοι μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά των ἴσταντο ἔτοιμοι, ἔκαστος ἔξω τῆς καλύβης του. Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰ πέριξ χωρία εἶχον ἀνέλθει εἰς τὰ ὑψώματα, νέοι ζωηροί, γέροντες λευκόμαλλοι, παιδία, γυναῖκες νέαι καὶ γραΐαι, δλοι προσηλωμένους ἔχοντες τοὺς ὁφθαλμοὺς πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ δρίζοντος. Διότι ἐγγνώριζον, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους ὑψοῦτο ὑψηλὴ ράχις, ἐπὶ τῆς ὁποίας θ' ἀνεφαίνετο ὁ Ἱερεὺς μὲ τὴν λαμπάδα εἰς τὰς χεῖρας, διὰ νὰ κηρύξῃ εἰς τοὺς πιστοὺς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος. Αἱ μεγάλαι πυραὶ ἐλαμπάδιζον εἰς τὰ ὑψη, ρίπτουσαι ροδόχρουν χροιάν ἐπὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν καθαρῶν ἐνδυμάτων τῶν χωρικῶν καὶ τῶν βλάχων.

'Η καρδία δλων ἔβροντοκτύπα ἀνυπόμονος εἰς τὴν ἐγγίζουσαν μεγάλην καὶ Ἱεράν δι' αὐτοὺς στιγμήν. Κάθε ἄστρον, τὸ ὁποῖον προέκυπτεν ἀπὸ τὴν ράχιν, τὸ ἐνδυμιζον ὡς τὴν λαμπάδα τοῦ Ἱερέως καὶ ἀνεκραύγαζον καὶ ἀνεπήδων οἱ νεώτεροι μετά χαρᾶς.

— Νά το, ἐφάνηκε! Νά το, ἐφάνηκε!

— 'Αμ' ποῦ ἀκόμη! . . . , ἔλεγαν οἱ γεροντότεροι καὶ διηγοῦντο παραμύθια διὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα.

— Νά το! Νά το! 'Εκειδι εἶναι, ἐφώναξέ τις αἴφνης περιχαρής.

Τῷ ὄντι πρὸς ἀνατολάς ἐφάνη φῶς λαμπάδως, τρεμοσβῆνον εἰς τοῦ ἀνέμου τὴν πνοήν. Διέσχιζε τὴν σκοτίαν καὶ ἐπέρριπτε παρήγορον καὶ ἐλαφράν τὴν λάμψιν του πέριξ ὡς ἡ ἰδέα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἥτις διέλυσε τὰ ἄγρια σκότη τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς βαρβαρότητος.

Οι βλάχοι δλοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἀπὸ δλα τὰ μέρη πέριξ συνεκέντρωσαν ἑκεῖ τοὺς δφθαλμοὺς καὶ ἔτεινον τὴν ἀκοήν των.

— Χριστός ἀνέστη, παιδιά!

‘Η φωνὴ ἡκούσθη ἀπὸ τὴν ράχιν ἔντονος καὶ παρατεταμένη. Ἀναπαλλομένη ἔφθασεν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀξέστων ἀκροατῶν δλων καὶ ἐπέχυσεν ἐπ’ αὐτῶν γλυκύτητα καὶ συγκίνησιν.

— Χριστός ἀνέστη, παιδιά!

‘Η φωνὴ ἤχησεν ἔντονωτέρα. Οἱ βλάχοι δλοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἔκλινον τὴν κεφαλὴν καὶ ἔκαμαν τὸν σταυρὸν των. “Ολη ἔκεινη ἡ ἔκτεταμένη περιφέρεια ἦτο κατὰ τὴν ὥραν ἔκεινην εύρυτατος ναός, δπου ἐδοξάζετο τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ.

— Χριστός ἀνέστη, παιδιά!

‘Η φωνὴ ἡκούσθη ἐκ τρίτου. Συγχρόνως παρὰ τὸ φῶς τῆς λαμπάδος ἐφάνη ἀναλαμπὴ πυροὶ ιθοὶ καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν διεχύθη ἀνὰ τὴν ἔκτασιν βαρύς κρότος πυροβόλου. ‘Ο Ιερεύς, δλίγον διαφέρων κατὰ τὴν παίδευσιν τῶν πέριξ ἀκροατῶν του, ἀφελής, δπως αὐτοὶ, δοξολογῶν τὸν Θεόν του, δπως καὶ οἱ ποιμένες καὶ οἱ ύλοτόμοι καὶ οἱ ἀνθρακεῖς, μὲ τοὺς δποίους

εξήσεις καὶ ἀνετράφη, ἔδιδεν ἀπ' ἐκεῖ πρῶτος μετὰ τὸ ἄγγελμα τῆς Ἀναστάσεως τὸ σύνθημα τῶν πυροβολισμῶν καὶ τῆς χαρᾶς.

Εύθυς, ὡσάν δὴ ἐκείνη ἡ ἔκτασις νὰ κατείχετο ύπό πολυαριθμού στρατοῦ παραμονεύοντος καὶ ἐπιπίποντος αἴφνης κατὰ τοῦ ἔχθροῦ, πλεῖστοι ἥκούσθησαν πυροβολισμοί, φωτίσαντες μὲ ἀστραπιαίαν ταχύτητα πρασίνας ράχεις, λαγκάδια καθαρά, δένδρα καὶ καλύβας, πρόβατα καὶ μανδριά. Οἱ βλάχοι ἐν ἔξαλλῷ ἐνθουσιασμῷ μετέδιδον πρὸς ἀλλήλους τὴν εὔχαριστον εἰδησιν τῆς Ἀναστάσεως.

— Χριστὸς ἀνέστη, ἀδέρφια! ..

— Ἀληθῶς ἀνέστη! .. Ἀληθῶς ἀνέστη! ..

— Ζῆ καὶ βασιλεύει! .. Ζῆ καὶ βασιλεύει! ..

"Ηδη πολυάριθμα μικρὰ φῶτα ἐπλανῶντο κατὰ διαφύρους διευθύνσεις. Τὰ βλαχόπουλα ἔσπευδον προθύμως νὰ μεταφέρουν εἰς τοὺς ἄλλους τὸ ἅγιον φῶς, τὸ δόποῖον ἔλαβον ἀπὸ τὴν λαμπάδα τοῦ Ἱερέως.

'Απὸ ἕκαστην καλύβην τὰ καριοφύλαια καὶ αἱ ἀσημοπιστόλαι ἥστραπτον καὶ ἐβρόντων, καὶ αἱ σφαῖραι διεσταυροῦντο εἰς τὰ ὑψη συρίζουσαι. Τὰ ἐντὸς τῶν μανδριῶν πρόβατα ἐβέλαζον καὶ ἐπήδων φοβισμένα ἐκ τῶν κρότων· οἱ σκύλοι ὑλάκτουν· οἱ Ἰπποι ἔχρεμέτιζον καὶ δὴ ἡ ἔκτασις ἦτο πλήρης συμμιγοῦς καὶ ἀκαταλήπτου θορύβου.

'Η ράχις, ἐπὶ τῆς δόποιας ἀνεφάνη τὸ πρῶτον τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως, ἥτο ἥδη κατάφωτος. Εἴκοσιν ξως εἰκοσιπέντε βλάχοι ἀσκεπεῖς μὲ τὴν λαμπάδα ἀναμμένην εἰς χεῖρας ἐγονυπέτουν πέριξ τοῦ Ἱερέως, ὁ δόποῖος ὅρθιος ἐκεῖ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἐκίνει τὴν λαμπάδα του ἄνω καὶ κάτω, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ψάλλων τὸ «Χριστὸς ἀνέστη», φωτιζόμενος ύπὸ τοῦ φωτός, ὡς ὁ Θεός ἐν μέσῳ τῶν ἀστραπῶν τοῦ Σινᾶ.

« Διηγήματα »

*Ανδρέας Καρκαβίτσας

ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΟΛΓΟΘΑΝ

"Ησουν βουνό καὶ ταπεινὸν καὶ στεῖρον
καὶ εἰς τὰ ἔρημα πλευρά σου γύρω
μόλις ἐφύτρωναν πτωχὰ χορτάρια.

'Η φρίκη στὴν κορφή σου τριγυρνοῦσε
καὶ πόδι καθαρὸ δὲν ἐπατοῦσε
τὰ ματοκυλισμένα σου λιθάρια.

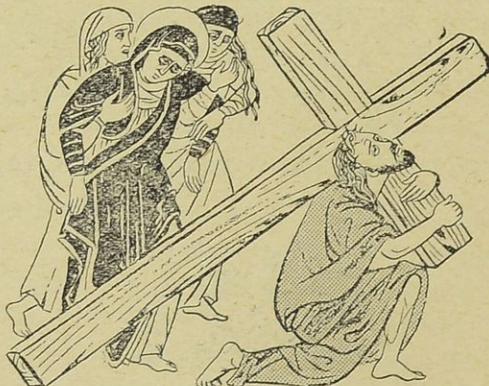
"Ησουν σπαρμένο μὲ ληστῶν κρανία,
βογγοῦσε θάνατος καὶ ἀμαρτία
μέσ' στὸν ἀφωρεσμένο σου ἀγέρα.

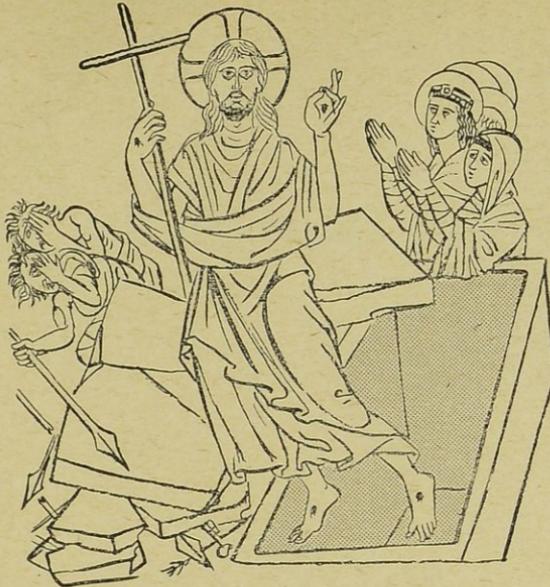
Μά, φορτωμένος τὸ Σταυρὸ στὸν ὅμο,
ώσαν ληστής, τὸν φοβερό σου δρόμο
ἀνέβηκεν δὲ Λυτρωτὴς μιὰ μέρα.

Καὶ τ' οὐρανοῦ ἐγέλασε τὸ δῶμα
ἐπάνω εἰς τὸ ἄχαρό σου χῶμα
κι ἀπὸ τὴν ὥραν ἄγιασες ἐκείνη.

Γιατὶ μὲ τοῦ Χριστοῦ μας τὸ μαρτύριο,
τὸ πιὸ βαθὺ καὶ ὑψηλὸ μυστήριο,
στὰ ὕψη σου, ὁ Γολγοθᾶ, ἐγίνη.

**Αριστομένη: Προβελέγγνος*

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

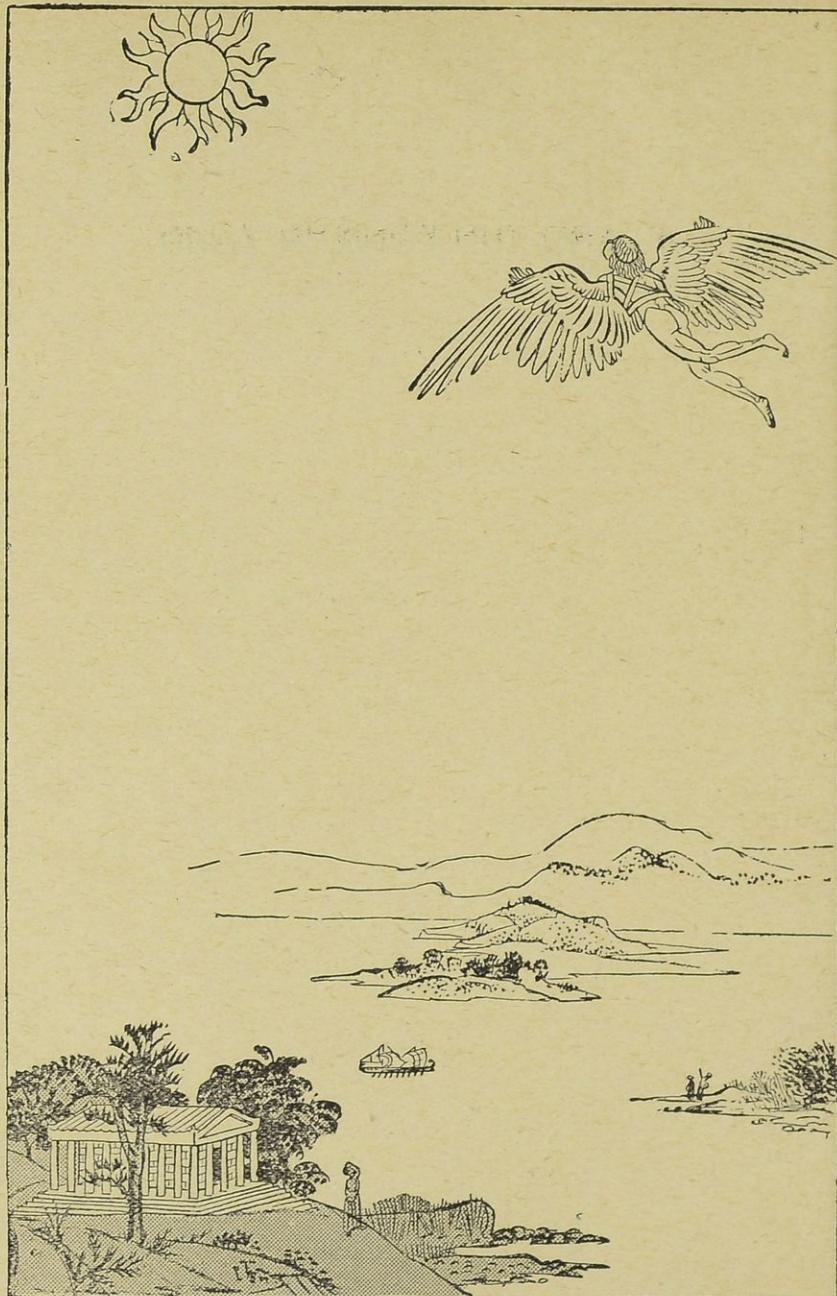
Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
τῆς αύγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἀστέρι,
σύγνεφο, καταχνιά, δὲν ἐπερνοῦσε
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη.
Καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀέρι,
ποὺ λέει καὶ λέει μέσ' στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα :
—γλυκειά ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος μαυρίλα.

Χριστὸς Ἀνέστη ! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
δλοι, μικροί, μεγάλοι, ἔτοιμαστήτε·
μέσα στὲς ἐκκλησίες, τὲς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχτήτε·
ἀνοίξετε ἀγκαλιές εἰρηνοφόρες
δύμπροστὰ στοὺς Ἅγιους καὶ φιληθήτε·
φιληθήτε γλυκὰ χείλη μὲ χείλη,
πέστε : Χριστὸς Ἀνέστη, ἔχθροι καὶ φίλοι.

«Ἀπαντά»

Διονύσιος Σολωμός

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΑΕΡΟΠΟΡΟΙ

A'

Κατά τοὺς παναρχαίους χρόνους ἔζη εἰς τὰς Ἀθήνας διαίδαλος.

Οὗτος ὑπῆρξεν δικαιολόγος τεχνίτης τῆς ἐποχῆς του καὶ κατεσκεύασε πρῶτος πολλὰ ἔργα λεπτά, διποτέ τὸν διαβήτην καὶ ἄλλα. Ἐπίσης κατεσκεύασεν εἰς πολλὰ μέρη ἔργα θαυμαστὰ διὰ τοὺς συγχρόνους του.

Ο Δαιδαλος ἦτο καὶ γλύπτης, τὰ δέ ἀγάλματά του ἦσαν τόσον τεχνικά, ὅστε οἱ ἀνθρώποι ἔλεγαν ὅτι εἶναι ἔμψυχα, καὶ διὰ βλέπουν καὶ βαδίζουν.

Ἐλεῖ τὴν Κρήτην ἐβασίλευε τότε δικαιολόγος Μίνως, διποτίος ἔμαθε τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ Δαιδάλου καὶ τὸν προσεκάλεσεν ἐκεῖ. Ο Δαιδαλος ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν μὲν προθυμίαν. Ο βασιλεὺς τὸν ἔτιμησε μὲν μεγάλας τιμάς καὶ τοῦ ἀνέθεσε νὰ ἐκτελέσῃ πολλὰ μηχανικὰ ἔργα.

Ἐκτὸς ἀπὸ ἄλλα θαυμαστὰ οἰκοδομήματα δικαιολόγος κατεσκεύασεν εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὸν περίφημον Λαβύρινθον. Ήτο δὲ δικαιολόγος ἔνα βαθὺ καὶ σκοτεινὸν σπήλαιον μὲν δρόμους τόσον πολλοὺς καὶ τόσον περιπλόκους, ὅστε διερχόμενος εἰς αὐτὸν δὲν ἡδύνατο πλέον νὰ ἔξελθῃ.

B'

Ο Δαιδαλος, ἀφοῦ ἔμεινεν ἀρκετὸν καιρὸν εἰς τὴν Κρήτην, ἤθελησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἄλλ' δικαιολόγος δὲν ἤθελησε νὰ ἀφήσῃ τὸν καλλιτέχνην νὰ τοῦ φύγῃ. Διέταξε δὲ ὅλα τὰ πλοῖα τῆς νῆσου νὰ μὴν τὸν παραλάβουν.

Ο Δαιδαλος ἐπειθύμει πάρα πολὺ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Τὰ δέ ἐμπόδια ἐμεγάλωναν ἀκόμη περισσότερον τὴν ἐπιθυμίαν του αὐτῆν. Νύκτα καὶ ήμέραν ἐσκέπτετο πῶς νὰ φύγῃ. Τέλος ἔφωνας μὲν χαράν:

— Εύρηκα τὸ μέσον νὰ σωθῶ! Ο Μίνως ἡμπορεῖ νὰ φυλάσσῃ τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν, δικαιολόγος δέρας ὅμως μένει ἐλεύθερος. Θά φύγω λοιπὸν διὰ τοῦ ἀέρος, διποτέ τὰ πτηνά!

Καὶ πράγματι εἰς ἔνα ἐρημικὸν σπήλαιον, μακρὰν ἀπὸ τὰ βλέμματα τῶν ἀνθρώπων, δικαιολόγος κατεσκεύασε δύο μεγάλας πτέρυγας μὲν τὰ πτερά πτηνῶν ποὺ τὰ ἐκόλλησε μὲν κερί. Αὐτὰς τὰς πτέρυγας τὰς ἐφόρεσεν εἰς τὸ σῶμα του, τὰς ἐκίνη-

σε μὲ τὰ χέρια του, καὶ τέλος κατώρθωσε νὰ πετᾶ σὰν πτηνόν.

Γ'

Εἰς τὴν Κρήτην ὅμως εἶχε παρακολουθήσει τὸν Δαίδαλον καὶ διαδόσει του "Ικαρος". Κατεσκεύασε λοιπὸν καὶ ἔνα ἄλλο ζεύγος πτερύγων, ποὺ ἐταίριαζαν ἀκριβῶς εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ικάρου. Μέσα εἰς δὲλιγας ἡμέρας ἐδίδαξε καὶ τὸν "Ικαρον πῶς νὰ πετᾷ.

'Ἐπὶ τέλους ἔφθασεν ἡ πολυπόθητος ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεως. 'Ο Δαίδαλος ἔδεσε τὰς πτέρυγας εἰς τὸ σῶμα τοῦ υἱοῦ του. Κατόπιν τοῦ ἔδωσε τὰς τελευταίας συμβουλάς.

— Παιδί μου "Ικαρε, τοῦ εἰπε, πρόσεχε πολὺ. Αὔτὴν τὴν φορὰν τὸ ταξίδι μας δὲν εἶναι ὅπως αἱ δοκιμαὶ τῶν προηγουμένων ἡμερῶν. Εἶναι ταξίδι μακρυνόν, πολὺ μακρυνόν. 'Εγώ, ἐπειδὴ γνωρίζω τὸν δρόμον, θὰ προχωρῶ ἐμπρός. Σὺ θὰ ἀκολουθήσεις πλησίον μου. Πρόσεχε δημοσ. Κυρίως πρόσεχε οὕτε πολὺ ύψηλά νὰ ἀνεβαίνῃς μήπως δὲ ἥλιος λυώσῃ τὸ κερί ἀπὸ τὰ πτερά σου, οὕτε πάλιν πολὺ χαμηλά πρὸς τὴν θάλασσαν νὰ κατεβαίνῃς, μήπως τὰ πτερά σου βραχούν ἀπὸ τὰ κύματα καὶ γλυνούν βαρύτερα.

'Αφοῦ ἔδωσε τὰς δόδηγίας αὐτὰς εἰς τὸν υἱόν του, δὲ Δαίδαλος ἔφόρεσε καὶ τὰς ἱδικάς του πτέρυγας, ἔσφιξε τὸν "Ικαρον εἰς τὴν ἀγκάλην του, τὸν ἐφίλησε μὲ πολλὴν συγκίνησιν καὶ ἐπειτα ἐπέταξεν εἰς τὸν ἀέρα. Πίσω ἀπὸ τὸν Δαίδαλον ἐπέτα διαδόσεις του.

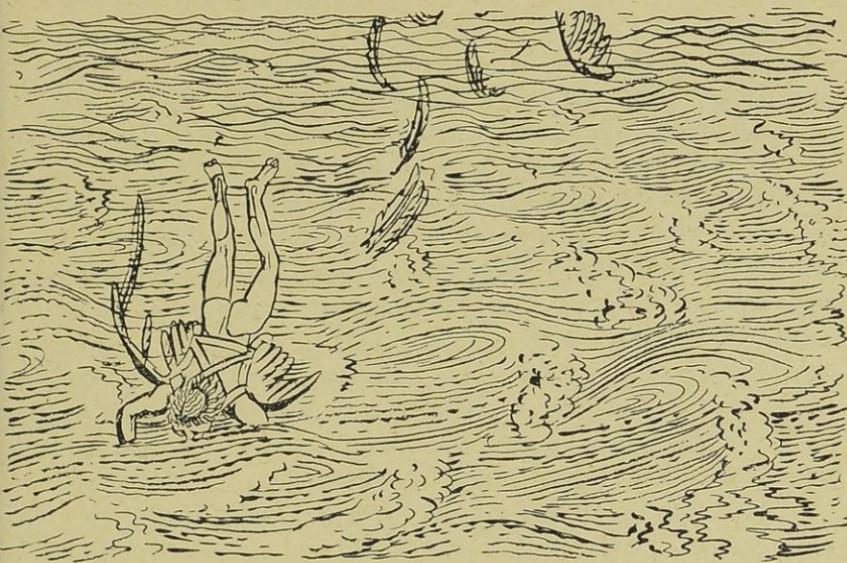
Δ'

Διέσχιζαν ταχέως καὶ οἱ δύο τὸν ἀέρα. 'Αφῆκαν ἥδη πίσω τὰ ύψηλά βουνά τῆς Κρήτης. Κάτω ἔξετείνετο κατ' ἀρχὰς ἡ θάλασσα. 'Ο ἀνεμος ἔπνεε δυνατὸς ἐκ δυσμῶν καὶ τοὺς παρέσυρε δλίγον κατ' ὅλιγον ἀνατολικώτερον. Μετ' ὅλιγον ἤρχισαν νὰ φαίνωνται κάτωθέν των αἱ Κυκλαδεῖς.

'Ο κόσμος ἔμενεν ἔκθαμβος διὰ τὸ θαῦμα. Οἱ ναῦται ποὺ εύρισκοντο εἰς τὰ πλοῖα, οἱ ἀλιεῖς, οἱ γεωργοί, οἱ ποιμένες, δλοι ἔστεκαν ἔκπληκτοι. Οἱ ναῦται ἐκοίταζαν πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐλησμόνουν τὰ πλοῖα των ἀκυβέρνητα. Οἱ ἀλιεῖς δὲν ἔσυραν ἔξω τὰ δίκτυα, μέσα εἰς τὰ δόποια ἐπηδούσαν τὰ πιασμένα ψάρια. Οἱ γεωργοί δὲν ἐκέντριζαν τὰ βόδια των μὲ τὴν

βουκέντραν, οί ποιμένες δὲν ἔπαιζαν τὴν φλογέραν των.

"Ολοι ἔστρεφαν πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ μὲ ἀπληστα βλέμματα περετήρουν τὰ δύο παράδοξα καὶ πρωτοφανῆ ἐκεῖνα πτηνά.

Ε'

Κατ' ἀρχὰς δὲ Ἰκαρος ἐπέτα πλησίον τοῦ πατρός του. 'Ο-λίγον κατ' ὀλίγον ὅμως ἐπῆρε πιὸ πολὺ θάρρος απὸ τὴν ἐλαφρότητα τοῦ πεταγματος καὶ ἡθέλησε νὰ ἀνέλθῃ ύψηλότερα.

— Τὶ θὰ πάθω; εἶπε καθ' ἔαυτόν. Οἱ φόβοι τοῦ πατέρα μου εἶναι ἀδικαιολόγητοι. Τὰ πτερά μου εἶναι πολὺ στερεά. "Υστερα δροσερὸς ἄνεμος μετριάζει τὴν θερμότητα τῶν ἀκτίνων τοῦ ἥλιου. Καὶ ἔπειτα, πόσον ὠραιότερον θὰ εἶναι τὸ θέαμα, ἐάν ἀνεβῇ κανεὶς ύψηλότερα!

Αύτὰ ἐσκέπτετο καὶ, ἀφοῦ ἀπεμακρύνθη βαθμηδόν, ἤρχισε νὰ ἀνεβαίνῃ ὁλονὲν ύψηλότερα.

'Αλλ' ἐτιμωρήθη σκληρῶς. 'Εκεῖ ύψηλά τὸ κερὶ τῶν πτερύγων του ἀνελύθη ἀπὸ τὴν πολλὴν θερμότητα τοῦ ἥλιου. Τὰ πτερά διελύθησαν καὶ διεσκορπίσθησαν ἀπὸ τὸν ἄνεμον. Καὶ δὲ Ἰκαρος ἤρχισε νὰ πίπτῃ βαρύς ὅπως μολύβι.

— Πατέρα, πατέρα! ἀνέκραξεν ὁ δυστυχῆς μὲ σπαρακτικήν φωνήν.

’Αλλὰ πρὶν ὁ πατὴρ ἀκούσῃ, τὰ κύματα ἔκλεισαν διὰ παν τὸς τὸ στόμα τοῦ ἀπειθάρχου υἱοῦ καὶ ἡ θάλασσα σκληρῶς τὸν κατέπιεν.

ΣΤ'

Κάποτε, ἀργότερα, ὁ Δαίδαλος ἐστράφη νὰ ἵδῃ τὸν υἱόν του. Δὲν εἶδεν ὅμως αὐτὸν καὶ ἀμέσως ἐφώναξεν ἔντρομος:

— "Ικαρε! "Ικαρε! Παιδί μου "Ικαρε, ποῦ εἶσαι;

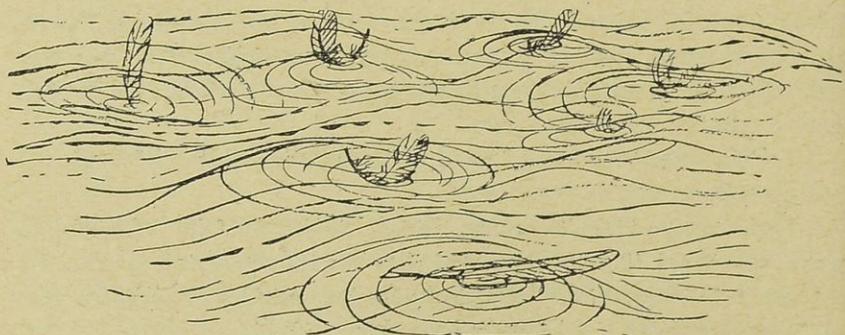
”Ωραν πολλὴν καὶ μὲ ἀγωνίαν περιέφερε τὰ βλέμματα ὁ δυστυχῆς Δαίδαλος ἄνω κάτω καὶ πέριξ. Κάποτε διέκρινεν ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης πτερά, ποὺ ἐφέροντο ἔδω καὶ ἐκεῖ ἀπὸ τὰ κύματα. Τότε ἐννόησεν ὅτι ὁ ἀγαπημένος του "Ικαρος εἶχε πλέον πνιγῆ.

Περίλυπος μέχρι θανάτου ὁ Δαίδαλος κατέβη εἰς τὴν ἐκεῖ πλησίον νῆσον μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι τὰ κύματα θὰ ἔχουν φέρει τοσας εἰς τὴν ξηράν τὸ σῶμα τοῦ παιδιοῦ του. Ἐπὶ ήμέρας ἀπαρηγόρητος ἔψαχνεν εἰς ὅλας τὰς ἀκτάς.

Τέλος ἀνεῦρε τὸ πτῶμα τοῦ 'Ικαροῦ, ποὺ τὰ κύματα τὸ εἶχαν ρίξει ἔξω, ἐπάνω εἰς τὴν ἀμμουδιάν.

Μὲ θρήνους καὶ δύρυμούς ὁ Δαίδαλος ἐθαψε τότε εἰς τὴν ἐκεῖ νῆσον τὸ προσφιλές του τέκνον. Καὶ τὸ μὲν πέλαγος, δπου ἐπνίγη ὁ "Ικαρος, ώνομάσθη 'Ικαριον Πέλαγος, ἡ δὲ νῆσος δπου οὗτος ἐτάφη ώνομάσθη 'Ικαρία.

*"Αρ. Κουρτίδης
(Διασκευὴ Κ. Ρ.)*

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ

A'

'Υψηλά είς τό Πήλιον, μέσα εἰς μέγα σπήλαιον, πλησίον εἰς δροσεράν πηγήν, ἔκει ἦτο τὸ σχολεῖον τῶν ἥρωών. Πυκνόφυλλα δένδρα ἐσκίαζαν πηγὴν καὶ σπήλαιον. 'Υψηλότερα, πρὸς τὴν κορυφήν, ὑπερήφανοι ἐπετοῦσαν ἀετοὶ καὶ ἵερακες.

'Απὸ τὴν θύραν τοῦ σπηλαίου ἐφαίνετο ἐμπρὸς ἡ γαληνιαία ἔκτασις τοῦ γαλανοῦ Παγασητικοῦ κόλπου. Δεξιά, πίσω ἀπὸ χαμηλούς λόφους, ἡ ἀχανῆς Θεσσαλικὴ πεδιάς.

Πρὸ τοῦ σπηλαίου, κάτω ἀπὸ πυκνόφυλλον δρῦν, παράδοξον ἐκάθητο πλάσμα. 'Ανήρ καὶ ἵππος μαζί. 'Απὸ τὴν κεφαλὴν ἔως τὴν μέσην εἶχε μορφὴν ἀνθρώπου. Τὸ ὑπόλοιπον σῶμα του ὅμοιαζε μὲν ἵππον. 'Ητο ἔνας ἵπποκένταυρος καὶ ὀνομάζετο Χείρων.

Τὰ λευκὰ μαλλιά του ἐκυμάτιζαν ἐπάνω εἰς τοὺς πλατεῖς ὄμοις του. Καὶ τὰ χιονόλευκα γένεια του ἐσκέπαζαν τὸ πλατύ του στῆθος. Οἱ μεγάλοι του ὀφθαλμοὶ ἥσαν ἥμεροι καὶ γλυκεῖς, τὸ μέτωπόν του ύψηλόν. Αὔτὸς ἦτο ὁ διδάσκαλος τῶν ἥρωών.

B'

'Αλλὰ ποῦ ἥσαν οἱ μαθηταί;

Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καὶ ἡκούσθησαν παιδικαὶ φωναὶ. 'Ο Χείρων ἐστράφη καὶ εἶδε νὰ προβάλλουν μακρὰν εἰς τὴν ράχιν οἱ μαθηταὶ του. 'Εμπρὸς ἔτρεχεν ὁ Ἡρακλῆς. 'Ητο ἀκόμη μικρὸ παιδί, ἀλλ' ἔξαιρετικῶς εὔρωστον. 'Η δλη σωματικῆ του διάπλασις ἔκαμνεν δόλοφάνερον εἰς τί εἴδους ἥρωα θὰ ἔξειλισσετο ἀργότερα τὸ μικρὸν ἐκεῖνο παιδί.

Μόλις ἐφθασε πλησίον τοῦ Χείρωνος, κατέβασεν ἀπὸ τοὺς ὄμοις του ἔνα ζωντανὸν ἀγριόγιδο, ποὺ τὸ εἶχε συλλάβει ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν ύψηλοῦ βράχου. Τὸ ἀγριόγιδο μόλις ἐπάτησε κάτω, ὀρμησε νὰ φύγῃ. 'Αλλ' ὁ μικρὸς ἥρως τὸ ἐκράτησεν ἀπὸ τὰ τοξοειδῆ του κέρατα τόσον δυνατά, ὥστε τὸ ζῶον δὲν ἥδυνθη νὰ κάμη οὐδὲ τὴν παραμικρὰν κίνησιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔφθασαν καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ τοῦ Χείρωνος, δὲ Καινεύς, δὲ Πηλεύς, δὲ Ἰάσων καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Οἱ Καινεύς ἐκρατοῦσε δύο μικρὰ τέκνα ἀρκτού, τὰ δόποια ἐπροσπαθοῦσαν νὰ τὸν διγκάσουν, χωρὶς δύμως καὶ νὰ τὸ κατορθώνουν. Οἱ Πηλεύς εἶχε φονεύσει μεγάλην ἔλαφον, καὶ τὴν ἐσυρεν ἐπὶ μεγάλου κλάδου, διὰ νὰ μὴ καταστραφῇ τὸ δέρμα τῆς καὶ τὸ τρίχωμά της.

Οἱ Χείρων ἔχαΐδεψε τοὺς νεαροὺς κυνηγοὺς καὶ ἔλεγεν εἰς τὸν καθένα κάποιον ἔπαινον. Τελευταῖος ἀπὸ δλους ἔφθασεν δὲ Ἀσκληπιός. ἐκρατοῦσεν εἰς τὰ χέρια του διάφορα βότανα καὶ ἐφαινόταν συλλογισμένος. ἐπλησίασε τὸν Χείρωνα, ἔδειξε τὰ βότανά του καὶ εἶπεν :

— Αὐτὸν τὸ βότανο, διδάσκαλε, θεραπεύει τὸ δάγκωμα τοῦ φιδιοῦ. Εἶδα μιὰ γίδα δαγκωμένη ἀπὸ φίδι νὰ τρώῃ τοῦτο τὸ βότανο, καὶ ὅστερα ἔμαθα ὅτι ἔθεραπεύθη. Αὐτὸν πάλι εἰναι καλὸ γιὰ τὶς πληγές, σταματάει τὸ αἷμα καὶ βοηθεῖ στὴ γρήγορη θεραπεία.

— Εὖγε, Ἀσκληπιέ, υἱὲ τοῦ Ἀπόλλωνος, εἶπεν δὲ Χείρων καὶ ἔθωπευσε μὲ στοργὴν τὸν μικρὸν μαθητήν του. Οἱ θεοὶ σοῦ ἔδωκαν μεγάλα χαρίσματα. Θὰ γίνης ἱατρός, εὔεργέτης τῶν ἀνθρώπων. Θὰ εἰσαι φρόνιμος ὅπως «τὸ φίδι τοῦ σπιτιοῦ», διγρυπνος ὅπως ὁ πετεινός, καὶ πιστὸς καὶ ἔξυπνος ὅπως ὁ σκύλλος.

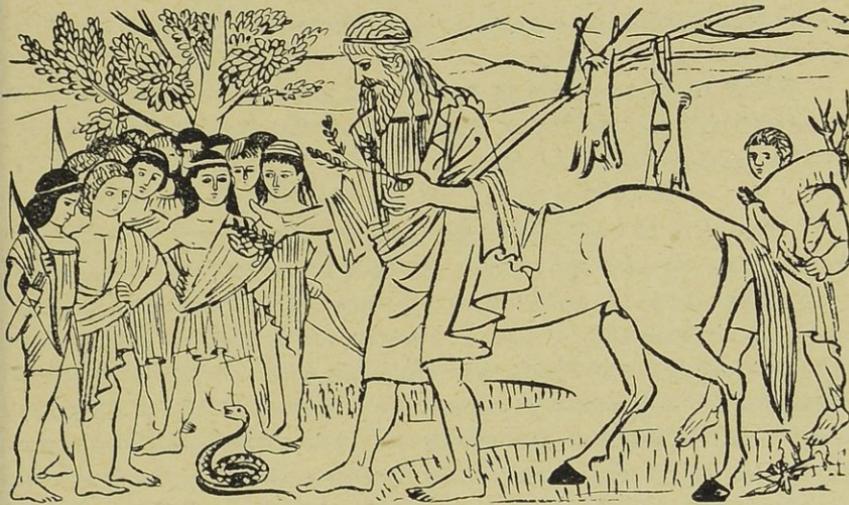
Καὶ ἀληθινὰ αὐτὰ τὰ ζῶα, ίδιως τὰ δύο πρῶτα, ἔγιναν ἀργότερα τὰ σύμβολα τοῦ θεοῦ τῆς ἱατρικῆς καὶ τὰ βλέπομεν πολὺ συχνὰ εἰς εἰκόνας καὶ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων νὰ συνοδεύουν τὸν Ἀσκληπιόν.

Γ'

Οἱ μικροὶ ἥρωες ἔπειτα ἦναψαν μόνοι των πυρὰν καὶ ἔψησαν τὰ κρέατα τῆς ἐλάφου. Κατόπιν ἐλούσθησαν εἰς τὴν γειτονικὴν πηγήν, καὶ ἔφαγαν.

Οἱ ἥλιος ἔγερνε πλέον πρὸς τὴν δύσιν του. Τότε δὲ Χείρων ἐπῆρε τὴν λύραν του, ἐστράφη πρὸς τὸν δύοντα ἥλιον καὶ ἤρχισε νὰ κτυπᾷ ἀρμονικὰ τὰς χορδάς της. Οἱ μαθηταὶ γύρω του ἐστάθησαν καὶ αὐτοὶ μὲ σεβασμὸν καὶ ἤρχισαν νὰ ψάλλουν τὸν ἐσπερινὸν ὅμνον, κατόπιν ἐξηπλώθησαν ἔξω ἀπὸ τὸ σπήλαιον,

ἐπάνω εἰς τὰ χόρτα καὶ τοὺς κλάδους, ποὺ εἶχαν ἐπίτηδες μαζεύσει. Ἀνωθέν των ἔλαμπαν οἱ ἀστέρες καὶ ὁ Χείρων ἐξηγοῦσεν εἰς τοὺς μαθητάς του τὰς κινήσεις των καὶ τοὺς ἐμάνθανε τὰ δνόματά των. Τὸ μάθημα αὐτὸ ἔξηκολούθει, ἔως ὅτου καταλάβῃ τοὺς μικροὺς ἥρωας ὁ Ὑπνος. Τότε καθένας ἐσκεπάζετο μὲ τρία·τέσσαρα δέρματα ἀγρίου ζώου καὶ ἀπεκοιμᾶτο.

Δ'

Τὸ πρωτ, πρὶν ἀκόμη ὁ ἥλιος ἀνατελῇ, ὁ Χείρων ἐσάλπισε μὲ κέρας. Οἱ μαθηταὶ του ἐσηκώθησαν ἀμέσως καὶ ἔτρεξαν εἰς τὴν πηγὴν νὰ λουσθοῦν. Ἐπειτα ἐστάθησαν δλοι μὲ τὸ βλέμμα πρὸς ἀνατολὰς καὶ, ἐνῷ ὁ Χείρων ἐκτυποῦσε τὴν λύραν του, δλοι ἔψαλλαν ὑμνους πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, τὸν Δία καὶ τοὺς ἄλλους θεούς.

Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐπρογευμάτισαν μὲ ψωμὶ, μὲ βούτυρον, μὲ γάλα καὶ μὲ μέλι, ἔξεκίνησαν κατόπιν διὰ τὸν καθημερινὸν μακρυνόν των περίπατον.

Κατά τοὺς μακροὺς αὐτοὺς περιπάτους, ἄλλοτε πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ Πηλίου καὶ ἄλλοτε πρὸς τὰς βαθείας κοιλάδας καὶ τὰς ἀποτόμους κλιτούς, ὁ σοφὸς κένταυρος ἐδίδασκεν ἀπειρα πράγματα εἰς τοὺς μαθητάς του. Τοὺς ἐδίδασκε πῶς νὰ

γνωρίζουν τὰ φυτά καὶ τὰς καλάς ἢ τὰς κακάς ἰδιότητάς των. Τοὺς ἐδείκνυε τὰ ἵχνη τῶν ζώων καὶ τοὺς ἐμάνθανε τὰς συνηθείας των.

“Οταν ἐπέστρεφαν εἰς τὸ σπήλαιον, ἥρχιζε τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς. Κάθε μαθητὴς εἶχε τὴν λύραν του. Μετὰ τὴν μουσικὴν ἥρχιζε τὸ μάθημα τῆς ἡθικῆς. Ὁ Χείρων ἐδίδασκε τοὺς μαθητάς του νὰ εἰναι ἑνάρετοι, πιστοὶ εἰς τοὺς φίλους των, δικαιοι πρὸς δλους ἀνεξαιρέτως καὶ ἐπίσης προστάται παντὸς ἀδικουμένου.

Κατὰ τὸ δειλινὸν οἱ μαθηταὶ τοῦ κενταύρου ἐγυμνάζοντο ἢ μετέβαιναν εἰς κυνήγιον, διὰ νὰ ἔξασκοῦνται εἰς τὴν καταδίωξιν ἀγρίων ζώων.

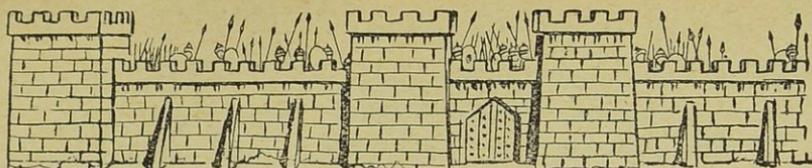
Ε'.

Αὐτὸς ἦτο τὸ σχολεῖον τῶν ἡρώων. Ἐπάνω εἰς τὸ κατάφυτον Πήλιον μὲ τὰς δροσερὰς πηγὰς καὶ μὲ τὰς σκιερὰς λόχυμας ἐξεπαιδεύοντο οἱ ἀρχαῖοι ἥρωες. Ἐζοῦσαν ἀπὸ μικροὶ τὴν ζωὴν τοῦ ὑπαίθρου καὶ ἀνέπνεαν τὸν ζωογόνον ἀέρα του. Ἐβλεπαν τοὺς λάμποντας ἀστέρας, τὴν γλαυκὴν καὶ πλατεῖαν θάλασσαν, τὴν χρυσὴν ἀνατολὴν τοῦ ἥλιου καὶ τὴν ροδόχρουν δύσιν του. Ἐβλεπαν δλα αὐτὰ καὶ ἐνεπνέοντο μὲ ἀνάτασιν ψυχῆς καὶ φιλοδοξίαν εὐγενῆ. Ἡγάπησαν τὴν πατρίδα των καὶ εἰργάσθησαν μὲ δλας των τὰς δυνάμεις, διὰ νὰ τὴν καθαρίσουν ἀπὸ τὰ ἐπικίνδυνα θηρία, ἀπὸ τοὺς ἐπικινδύνους χειμάρρους, ἀπὸ τὰ ἔλη, ἀπὸ τοὺς ληστάς. Εἰργάσθησαν διὰ νὰ δημιουργήσουν κοινωνίαν ἀληθινὰ πολιτισμένην. Ἐπίσης ἔδωσαν τὰ ὠραιότερα παραδείγματα ἀρετῆς καὶ φιλίας.

Ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς ἡμπορεῖ νὰ λησμονήσῃ τὸν Ἡρακλέα, τὸν Ἰάσονα, τὸν Ἀχιλλέα;

(Διασκευὴ Κ. Ρωμαίου)

Ο ΠΡΙΑΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ

«Ο Πρίαμος μέσ' στή σκηνή μπαίνει τοῦ Ἀχιλλέα.
Τὰ γόνατά του ἀγκάλιασε καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ χέρια
καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ παρακαλεῖ καὶ λέει:
—«Θυμήσου, παλληκάρι μου, τὸ γέρο σου πατέρα.
»Μπορεῖ κι αὐτὸν νὰ τυραννοῦν ἄλλοι γειτόνοι γύρω
»καὶ νὰ μὴν ἔχῃ βοηθό. Μὰ ζῆ μὲ τὴν ἐλπίδα
»νὰ ιδῇ τὸ λατρευτό του γυιό. Μ' ἀλίμονο σὲ μένα,
»δποὺ χασα τόσα παιδιά! Καὶ τὸ καλύτερό μου
»τὰ χέρια σου τὸ ἀφάνισαν. "Ετοι τό θελε ἡ μοῖρα,
»ἐκείνου ποὺ μ' ὀρφάνεψε τὰ χέρια νὰ φιλήσω...
»Λυπήσου με καὶ πάρτηνε τὴν πλούσια ξαγορά μου
»καὶ δῶσ' μου πίσω τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ μου τὸ κουφάρι». Σάν εἰδε ἔτσι τὸν Πρίαμο δακρύζει δ 'Αχιλλέας.
Κλαίει γιὰ τὸν πατέρα του, κλαίει καὶ γιὰ τὸ φίλο,
κλαίει καὶ δ γέρος βασιλιάς γιὰ τ' ἄμοιρο παιδί του.
Κι ἀμα τὸ κλάμα χόρτασαν, σηκώθηκ' δ 'Αχιλλέας
καὶ τοῦ Πριάμου ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει:
«Δυστυχισμένε βασιλιά, πῶς βάσταξε ἡ καρδιά σου
»νὰ 'ρθῆς ἐδῶ σὲ μένανε, ποὺ σοῦ χω σκοτωμένα
»τόσ' ἀντρειωμένα σου παιδιά; Καρδιὰ ἔχεις σιδερένια.
»Μὰ σήκω τώρα, κάθισε, κι οἱ δυό μας τώρα πρέπει
»τις λύπες μας νὰ κλείσωμε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας».
—«Πῶς νὰ καθίσω, στρατηγέ, προτοῦ νὰ ίδω τὸ γυιό μου!
»Δῶσ' μοῦ τον, παλληκάρι μου, καὶ πάρε μὲ χαρά σου
»τὰ πλούσια δῶρα πού φερα. Καὶ οἱ θεοὶ νὰ δώσουν
»πίσω νὰ πᾶς στὸν τόπο σου, γιὰ τὸ καλὸ ποὺ κάνεις.» Τότε λοιξά τὸν κοίταξε καὶ τοῦ πε δ 'Αχιλλέας:
—«Μὴ μ' ἐρεθίζης, γέροντα, νὰ μὴ τὸ μετανιώσω,
»κείνο ποὺ θέλει ἡ γνώμη μου καὶ οἱ θεοὶ προστάζουν.» Κι δ Πρίαμος φοβήθηκε κι ἄλλο δέν εἶπε λόγο.

Κι ἔκεινος σὰ λιοντάρι εύθὺς ἀπ' τὴ σκηνή του βγαίνει κι οἱ παραγυιοὶ του πᾶν κοντά. Ξεζεύουνε τ' ἀμάξι καὶ παίρνουνε τοῦ "Ἐκτορα τὴν ξαγορὰ τὴν πλούσια. Κι δὲ Ἀχιλλέας φώναξε καὶ πρόσταξε τὶς σκλάβες καλὰ νὰ πλύνουν τὸ νεκρό, νὰ τὸν ἀλείψουν λάδι, ἔκει κάπου παράμερα μῆν τὸν ἰδῆ δέρος.

Καὶ οἱ σκλάβες σάν τὸν πλύνανε, μὲ λάδι τὸν ἀλεῖψαν καὶ τὸν ὁμορφοστόλισαν. Καὶ τότε δὲ Ἀχιλλέας μονάχος τὸν ἐσήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στρῶμα κι οἱ παραγυιοὶ του, οἱ δυὸς μαζί, τὸν πήγανε στ' ἀμάξι.

"Υστερα μπαίνει στὴ σκηνή, κάθεται στὸ θρονί του κι εἰτιε στὸ γέρο - Πρίαμο, ποὺ ἀμίλητος καθόταν:

— «Λεύτερο τώρα, γέροντα, τὸ λείψανο, δπως εἰπεις, » ἥσυχο ἔκει στὸ στρῶμα του. Κι ἅμα χαράξῃ ἡ μέρα, » πάρτο καὶ σῦρε στὸ καλό. Μόν' ἔλα τώρα, ἀς φᾶμε, » Εἶπε· κι οἱ δοῦλοι του ἔσφαξαν λευκόμαλλον ἀρνάκι, τὸ ψήσανε, τὸ λιάνισαν καὶ κάθισαν νὰ φᾶνε.

'Ο γέρος πίνοντας ἔκει θαυμάζει τοῦ Ἀχιλλέα τὸ στέριο λεβεντόκορμο καὶ τὴν ἀντρίκιαν ὅψη κι δὲ Ἀχιλλέας τὸ ἀγαθὸ τὸ ἀνάβλεμμα τοῦ γέρου καὶ τὴ γλυκειά του τὴ λασιὰ καὶ τὴ σοφὴ κουβέντα.

Κι ἀφοῦ ἤπιανε κι ἀπόφαγαν, δὲ Πρίαμος τοῦ λέει:

— «Παιδί μου, ή ὥρα πέρασε πέξ τους νὰ μοῦ ἔτοιμάσουν » λίγο κι ἔγῳ νὰ κοιμηθῶ. Δὲν ἔχω κλείσει μάτι » ἀφόντας ὁ λεβέντης μου σκοτώθηκε καὶ πάει.»

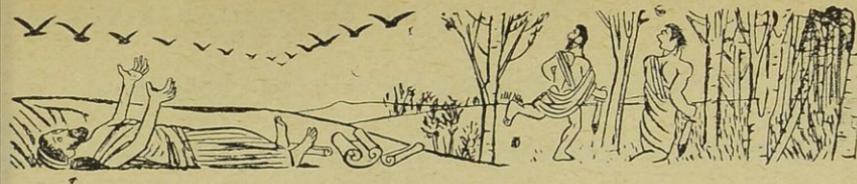
Εἶπε δὲ Ἀχιλλέας κι ἔτοιμασαν καὶ ρώτησε τὸ γέρο:

— «Πέξ μου, πόσο θέλεις καιρὸ τὸν "Ἐκτορα νὰ κλάψης, » νὰ πῶ νὰ πάψη δὲ πόλεμος; ». Κι δὲ Πρίαμος τοῦ εἰπεις: «Μέρες ἐννιὰ τὸ λείψανο θὰ κλαῖμε μέσ' στὸν πύργο, » στὶς δέκα θὰ τὸν θάψωμε καὶ θὰ δειπνήσῃ δὲ κόσμος, » τὴ μέρα τὴν ἐνδέκατη θὰ στήσωμε τὸ μνῆμα.»

Τ' ἄλλο πρωτὶ σηκώθηκεν δὲ πικραμένος γέρος, πῆρε τοῦ γυιοῦ του τὸ κορμὶ καὶ γύρισε στὴν Τροία, κι διπὼς τὰ συμφωνήσανε ἔτσι κι ἔγιναν δλα.

Ομήρου Ἰλιάς

(Μετάφρασις Μιχ. Στασινοπούλου)

"ΟΥΔΕΝ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΘΕΟΝ ΛΑΝΘΑΝΕΙ
ΑΥΤΟΣ ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΓΙΝΩΣΚΕΙ...."

Τὰ "Ισθμια ἦσαν ἀγῶνες, οἱ δποῖοι ἐτελοῦντο κατὰ τριετίαν πλησίον τοῦ 'Ισθμοῦ τῆς Κορίνθου.

"Ἐλληνες ἀγωνισταὶ καὶ μουσικοὶ καὶ παλαισταὶ κατέφθαναν ἐγκαίρως ἐκεῖ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ διαγωνισθοῦν καὶ βραβευθοῦν.

Καὶ δὲ "Ιβυκος, περιφήμος κιθαρῳδός, σπεύδει ἀπὸ τὸ Ρήγιον, τὴν λαμπρὰν Ἑλληνικὴν πόλιν τῆς Ἰταλίας, διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας, καθὼς διηγοῦνται οἱ ἀρχαῖοι παροιμιογράφοι.

'Αποβιβάζεται δὲ "Ιβυκος παρὰ τὴν Σικυῶνα' προσεύχεται μὲ εὐλάβειαν εἰς τὸ ἐκεῖ ιερὸν τοῦ Ποσειδῶνος' καὶ προχωρεῖ διὰ μέσου πυκνοῦ δάσους πρὸς τὸ μέρος, δπου τὰ "Ισθμια, τὸ Στάδιον καὶ οἱ ἀγῶνες.

Τὰ πάντα γύρω του εἶναι ἥσυχα. Ἡ εὐάρεστος φθινοπωρινὴ αὔρα καὶ δὲ γλυκὺς ψίθυρος τῶν φύλλων τοῦ δάσους κάμνουν εὐχάριστον τὴν πορείαν τοῦ 'Ιβυκού. Καὶ στῖφος γερανῶν πετᾷ ἄνωθέν του, ὡς ἐάν τὸν συνώδευεν εἰς τὴν πορείαν του.

'Αγαπᾷ πολὺ δὲ "Ιβυκος τοὺς γερανούς καὶ ἀποδίδει εἰς ἀγαθὸν οἰωνὸν τοῦ θεοῦ τὴν τυχαίαν συνοδείαν των εἰς τὴν κατεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ δὲ ἔδιος.

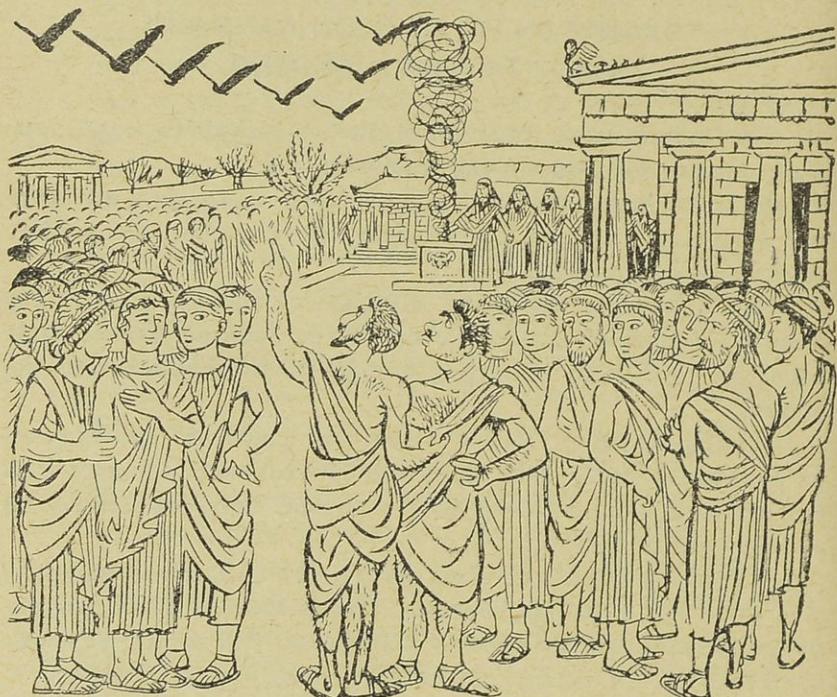
Καὶ προχωρεῖ φαιδρὸς δὲ "Ιβυκος καὶ ταχύνει τὸ βῆμα του! 'Οτε ἔξαφνα δύο κακούργοι ἀναπηδοῦν ἀπὸ παρακειμένην λόχην καὶ τοῦ φράσσουν τὸν δρόμον.

Πῶς νὰ ἀμυνθῇ δὲ καλλιτέχνης κατὰ τῶν κακούργων! Ζητεῖ βοήθειαν! 'Υψωνει φωνὴν πρὸς τὸν Θεόν! 'Αλλ' εἰς μάτην! Δὲν φαίνεται γύρω του ψυχὴ ζῶσα. Καὶ ἀπελπισία καταλαμβάνει τὸν "Ιβυκον.

Τραυματίζεται βαρέως δὲ "Ιβυκος ὑπὸ τῶν κακούργων καὶ πίπτει. Τὸ βλέμμα του σκοτισμένον διακρίνει ὑψηλὰ τὸ ἀγαπη-

πητόν του στίφος τῶν γερανῶν νὰ πετᾷ καὶ τὰ χείλη του ψιθυρίζουν:

»'Απὸ σᾶς, ἀγαπητά μου πτηνά, ἀπὸ σᾶς, ἐάν οὐδεμία ἀν-

θρωπίνη φωνὴ ἀκουσθῆ, ἃς ὑψωθῆ τρομερὰ ἡ κατηγορία κατὰ τῶν δολοφόνων μου».

Καὶ κλείει διὰ παντὸς τοὺς ὁφθαλμούς του ὁ διάσημος καλλιτέχνης.

Τὸ πτῶμα τοῦ Ἰβύκου εὑρέθη καὶ ἀνεγνωρίσθη! Οἱ ξένοι τῶν ἀγώνων καὶ οἱ ἀγωνισταὶ συνεκινήθησαν βαθύτατα. Ἡ Ἐλλάς ὅλη ἥσθάνθη θλῖψιν μεγάλην, καὶ αἱ ἀρχαὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ἔγκλήματος.

Ἄλλα ποῖος νὰ μαρτυρήσῃ; Ποῖος νὰ ύποδείξῃ τοὺς ἐλεεινοὺς δολοφόνους;

Μόνον ὁ "Ἡλιος, ὁ ὄποιος καταλάμπει τὴν γῆν καὶ βλέπει

τὰ πάντα, μόνον αὐτὸς θὰ ἥδύνατο νὰ γνωρίζῃ τοὺς κακούργους!

Εἶναι ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν τελοῦνται αἱ καθιερωμέναι θυσίαι διὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἀγώνων!

Καὶ ποῖος ἐγγυᾶται ὅτι καὶ ὁ μισητὸς δολοφόνος δὲν κυκλοφορεῖ μεταξὺ τοῦ προσευχομένου πλήθους καὶ δὲν μολύνει τὰς θυσίας διὰ τῆς παρουσίας του;

Εἶναι ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ πλήθη ἀκούουν μὲ κατάνυξιν νὰ ψάλλεται ὁ ἀρμονικώτατος ὕμνος πρὸς τὴν πανσοφίαν τοῦ Θεοῦ:

«Οὐδὲν τὸν μέγαν Θεὸν λανθάνει!

Αὐτὸς τὰ πάντα γινώσκει!

Οὐδὲν τὸν ἄγρουπνον ὄφιμαλμόν του διαφεύγει.

Αὐτὸς τὰ πάντα βλέπει.

Οὐδέποτε οὐδὲν κακούργημα ἔμεινεν ἀτιμώρητον.

Πάντοτε ὁ δίκαιος Θεὸς τιμωρεῖ πᾶσαν ἀμαρτίαν».

ὅτε αἴφνης ἀνησυχία διατρέχει τὰς τάξεις τῶν θυσιαζόντων καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰβύκου φέρεται εἰς τὰ στόματα ὅλων τῶν θεατῶν, ἐνῷ στίφος γερανῶν συσκοτίζει τὸν οὐρανὸν ἄνωθέν των.

—Τιμόθεε! Τιμόθεε, ίδε τοὺς γερανούς τοῦ Ἰβύκου, εἶπε κάποιος εἰς παρακαθήμενόν του θεατήν.

Καὶ οἱ παρακαθήμενοι ὅλοι ύποψιάζονται. Ἐπαναλαμβάνουν ἀσυναισθήτως τὸ ὄνομα τοῦ Ἰβύκου καὶ ύποδεικνύουν εἰς τὰς Ἀρχὰς τοὺς δύο θεατάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀντηλλάγησαν αἱ φράσεις αὐταί.

Οἱ δύο συνομιληταὶ συνελήφθησαν καὶ ὠδηγήθησαν ώχροὶ καὶ συντετριμμένοι εἰς τὸ Δικαστήριον, ὅπου δὲν ἥδυνήθησαν ν' ἀποκρύψουν τὴν ἐνοχήν των εἰς τὸ φρικτὸν κακούργημα.

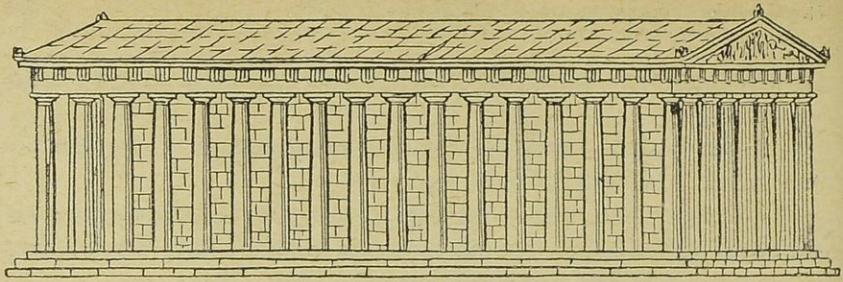
Τὰ πλήθη κατάπληκτα ἀνεφώνησαν!!

«Οντως οὐδὲν τὸν μέγαν Θεὸν λανθάνει».

X. Παπαμᾶρκος

(Διασκευὴ X. Δημητρακοπούλου)

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν δρόμον οἱ Ἀθηναῖοι ἔκτιζον πρὸ τοῦ Παρθενῶνος ναὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὸν Αὐτοκράτορα αὐτῆς, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐγεννᾶτο δὲ Βασιλεὺς τοῦ Κόσμου, δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἡ διδασκαλία του ἔμελλε νὰ καταρρίψῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν μὲ δόλους τοὺς ναοὺς καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀγάλματα τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν.

Οἱ Ἀπόστολοι ἔφερον τὸ Εὐαγγέλιον ἐνωρὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλὰ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας, μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ἡ νέα θρησκεία ἥτο ἀκόμη ἀνίσχυρος καὶ οἱ δπαδοὶ αὐτῆς κατεδιώκοντο, πολλοὶ δὲ ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τῆς πίστεώς των.

“Οταν δμως δέ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔγινεν Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ πράγματα ἤλλαξαν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀνεγγνωρίσθη ὡς θρησκεία τοῦ Κράτους. Καὶ ἡ ἀρχαία ἐσβῆσεν δλίγον κατ’ δλίγον, μέχρις δτου ἐπὶ τέλους ούδεις δπαδὸς αὐτῆς ἔμεινεν.

Εἰς τοὺς χρόνους αὐτοὺς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο θρησκειῶν ἀπωλέσθησαν πολλὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τόσον εἰς τὰς Ἀθήνας, δσον καὶ ἀλλαχοῦ. Οἱ χριστιανοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ μοναχοί, κινούμενοι ἀπὸ ὑπερβολικὸν ζῆλον κατὰ τῶν εἰδώλων, συνέτριψον τὰ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ πολλάκις κατέστρεφον καὶ αὐτοὺς τοὺς ναούς των.

Εύτυχῶς δμως τὰ κυριώτερα οἰκοδομήματα τῆς Ἀκροπόλεως δὲν ἐβλάβησαν. Μετεβλήθησαν εἰς χριστιανικάς ἐκκλησίας καὶ τοιουτορόπως διεσώθησαν.

Πρῶτος ἔξ ὅλων τῶν ναῶν ἀφηρέθη ἀπὸ τοὺς εἰδωλολά-

τρας καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν Παναγίαν ὁ Παρθενών. Ἡ μετατροπή αὐτοῦ εἰς Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν ἔγινεν ἵσως ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὁ ὅποιος ἔκτισεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Κατὰ τὴν μετατροπὴν ἔγιναν μερικαὶ μεταρρυθμίσεις, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς Χριστιανικῆς λατρείας. Κατεσκευάσθησαν ἀψίδες, ἡνοίχθησαν θύραι, ἐκτίσθη νάρθηξ, εἰκονοστάσιον, γυναικωνῖτις καὶ ἄλλα.

'Αναμφιβόλως ἐβλαψαν ἀρκετὰ αἱ μεταρρυθμίσεις αὐταὶ τὸν Παρθενῶνα. Παρ' ὅλα ταῦτα δμως ἐξηκολούθησεν ὁ Παρθενῶν νὰ εἰναι δ ὀραιότερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος ναὸς τῶν Ἀθηνῶν. Αὐτὸς ἦτο δ Μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς πόλεως, καὶ ἡ Παναγία, ἡ ὅποια ἐλατρεύετο εἰς αὐτόν, ὠνομάζετο Ἀθηνιώτισσα, ὡσάν νὰ ἦτο αὐτὴ ἡ κατ' ἔξοχὴν προστάτις τῶν Ἀθηνῶν.

Καὶ τὸ Ἐρεχθεῖον καὶ ὁ Ναὸς τῆς Νίκης μετετράπησαν εἰς Χριστιανικὰς ἐκκλησίας. Πλεῖστα πολύτιμα ἀγάλματα κατεστράφησαν ἢ ἐφθάρησαν. Τὰ ἀναπόσπαστα δμως τμῆματα τῶν κτηρίων δὲν ἐβλάβησαν, ὅπως αἱ Καρυάτιδες, τὰ ἀετώματα, αἱ μετόπαι, ἡ ζωφόρος τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἄλλα.

Τὰ πάντα εἶχον τότε ἀλλάξει.

Αἱ Ἀθῆναι δὲν ἦσαν πλέον πόλις ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος, ἀλλὰ μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις μεγάλου κράτους, τοῦ δοποίου πρωτεύουσα ἦτο ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ὅταν μὲν οἱ Αὐτοκράτορες αὐτῆς ἦσαν φρόνιμοι, γενναῖοι καὶ δραστήριοι, αἱ ἐπαρχίαι εἶχον τούλαχιστον ἀσφάλειαν καὶ εἰρήνην καὶ ἀπελάμβανον εὐημερίαν τινά. "Οταν δμως ἦσαν—ὅπως συνέβη συχνά,—ἀδύνατοι, ἢ ἐστενοχωροῦντο ὑπὸ πολλῶν συγχρόνως ἔξωτερικῶν ἐχθρῶν, τότε αἱ ἐπαρχίαι ὑπέφερον τὰ πάνδεινα. 'Αταξία ἐπεκράτει παντοῦ· διάφοροι βάρβαροι γείτονες εἰσέβαλλον εἰς τὴν χώραν καὶ ἐλεηλάτουν αὐτήν· πειραταὶ ἀπεβιβάζοντο εἰς τὰς παραλίας καὶ ἥρπαζον δ, τι εὕρισκον.

Καὶ αἱ Ἀθῆναι φυσικὰ ὑπέφερον καὶ αὐταὶ πολλὰ ἀπὸ διαφόρους ἐχθρούς. Καὶ ἡ Ἀκρόπολις σπανίως εἶχε καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον ἡμέρας δμοίας μὲ τὰς παλαιὰς ἐκείνας τὰς γεμάτας δόξαν καὶ λαμπρότητα, ὅταν οἱ σύγχρονοι τοῦ Περικλέους Ἀθηναῖοι, ἐλεύθεροι καὶ ὑπερήφανοι, ἀνέβαινον εἰς τὸν

ίερὸν βράχον, διὰ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὸν νέον πέπλον καὶ τὴν μεγάλην ἑκατόμβην.

Μία ἀπὸ τὰς σπανίας αὐτὰς ἡμέρας ἦτο ἐκείνη τοῦ ἔτους 1019 μετὰ Χριστόν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Αὔτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βασίλειος ὁ Β' ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Παρθενῶνα, διὰ νὰ προσευχῇ.

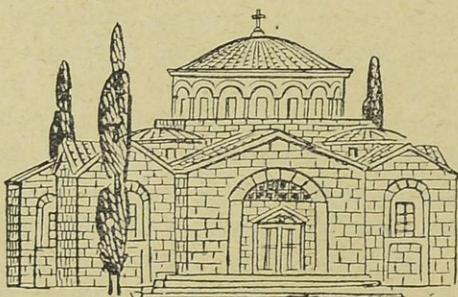
Οἱ ἀνδρεῖοι αὐτὸς βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, ἐπολέμησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ μὲ ἐπιμονὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Καὶ ἐπὶ τέλους κατετρόπωσεν αὐτοὺς ἐντελῶς καὶ κατέστρεψε τὸ βασίλειόν των. Τότε κατέβη ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, ὅπου εύρισκετο, μέχρι τῶν Ἀθηνῶν. Ἀκολουθούμενος ἀπὸ τοὺς νικηφόρους στρατιώτας του, ἀνέβη μὲ μεγάλην πομπὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ ἐπροσκύνησε καὶ ηύχαριστησε τὴν Θεοτόκον διὰ τὰς νίκας του κατὰ τῶν ἔχθρῶν. Προσέφερε δὲ εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς καὶ πολλὰ πολύτιμα δῶρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ μία χρυσὴ κανδήλα.

Τὸ προσκύνημα αὐτὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου εἶχε μεγάλην σημασίαν. Καὶ ἐάν ἡ Ἀκρόπολις εἶχε ψυχήν, δλόκληρος θά συνεταράσσετο ἐκ θεμελίων ἀπὸ χαράν, δταν ὁ Αὔτοκράτωρ ἐπάτησε τὸ ίερὸν ἔδαφός της.

Οἱ Ἑλληνοί Αὔτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀφοῦ κατέστρεψεν ἔνα ἀπὸ τοὺς ἐπικινδυνωδεστέρους ἔχθροὺς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατέβη μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τὸ φωτεινότερον κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Παναγίαν καὶ ν' ἀφιερώσῃ μέρος ἀπὸ τὰ πολύτιμα λάφυρα, τὰ ὁποῖα εἶχε κυριεύσει ἀπὸ τοὺς ἔχθρούς.

'Ἐκ τοῦ βιβλίου «Ἀκρόπολις» 1918

Xρ. Τσούντας

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΘΕΛΗΜΑΤΑΡΙΟΣ

Αύτόκλητος ἄγγελοφόρος τὸ θέρος τοῦ 1261 μ. Χ. στρατοπεδεύει εἰς τὴν θρᾳκικὴν Σηλυβρίαν ὁ στρατηγὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας Μιχαὴλ Παλαιολόγου Ἀλέξιος Στρατηγόπουλος. Ἀπέναντί του προσμένει ἡ σκλαβωμένη βασιλεύουσα. Ὁ ζυγὸς τῶν Φράγκων βαρύνει τὰ στήθη της. Καὶ ἡ ἀτυχῆς δινειρεύεται ἡμέραν καὶ νύκτα τὸν ποθητὸν ἔλευθερωτήν.

‘Ο στρατηγὸς δῆμος μένει ἀργός. Εἶναι ἀσυγκίνητος ἀπὸ τὴν τραγικὴν μοῖραν τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Ὁχι! Τὸν δεσμεύει ἡ ἐντολὴ τοῦ αὐτοκράτορος, ποὺ εἶναι ρητή. Μὴ ἐπιχειρήσῃς νὰ πάρῃς τὴν Πόλιν. Ο στρατός σου εἶναι δλίγος· οἱ ἔχθροι εἶναι πολλοὶ καὶ τὰ τείχη ἀπόρθητα. Πρέπει ἀκόμη ν’ ἀναμένωμεν...»

Ἐν τούτοις αἱ πληροφορίαι εἶναι διαφορετικαί. Οἱ ἐντόπιοι λέγουν, δτὶ ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι σχεδὸν ἀφρούρητος. Ὁλίγοι μόνον φρουροὶ ἀγρυπνοῦν εἰς τὰ τείχη καὶ τὰς πύλας. Ο στρατὸς καὶ ὁ στόλος — λέγουν οἱ ἴδιοι — εὑρίσκεται εἰς τὸ γειτονικὸν Δαφνούσιον. Θέλουν οἱ Φράγκοι νὰ προσθέσουν καὶ ἄλλον ἀδάμαντα εἰς τὸ φραγκικὸν στέμμα τῆς Ἀνατολῆς, ποὺ μὲ προδοσίαν ἥρπασαν ἀπὸ τοὺς βυζαντινούς.

Ο καῖσαρ — τιμητικὸν ἀξιωματοῦ ποὺ ἔλαβεν ὁ Στρατηγόπουλος ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα διὰ τοὺς ἀγῶνας του — συλλέγει μὲ προσοχὴν τὰς πληροφορίας τῶν ἐντοπίων. Ἡ ἴδεα, δτὶ ἡμπορεῖν ἡ ἀνακτήση τὴν Πόλιν, γαργαλίζει τὸν πόθον του. Σκυμμένος λοιπὸν ἀργά μίαν νύκτα ἐπάνω εἰς τὴν ξυλίνην τράπεζαν τῆς σκηνῆς του κάμνει πρόχειρα σχέδια τῶν τειχῶν καὶ τὰ μελετᾶ. Ἀπὸ ποὺ ἀρά γε θὰ πρέπῃ νὰ κτυπήσῃ;

Αλλὰ ἡ ἐντολὴ τοῦ Παλαιολόγου, ποὺ κλωθογυρίζει εἰς τὸν νοῦν του, τοῦ ἀφαιρεῖ κάθε δρεξιν δι’ ἐργασίαν. Μὲ ἔνα μορφασμὸν δυσαρεσκείας ἐσήκωσε τὰ μάτια του βαρύθυμος καὶ

έστάθη, ωσάν νὰ ὠνειρεύετο. Τί νὰ ὠραματίζετο ἐκείνην τὴν στιγμήν;

Μικρὸς θόρυβος ἔξω ἀπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ ἔκοψε τὸ ὄνειρο-πόλημά του. Μὲ δύο βήματα εὑρέθη ἔξω. Τί τρέχει; Τί συμβαίνει;

Μία προχωρημένη νυκτοφυλακὴ ὁδηγοῦσε εἰς τὸν στρατηγὸν ἔνα μικρὸν—ἥτο δὲν ἥτο 16-17 ἑτῶν—ποὺ ἔζητούσε νὰ τὸν ἰδῃ.

— Θέλω τὸν στρατηγὸν! Νὰ ἰδῶ τὸν στρατηγό! Εφώναζεν.

— "Ελα ἐδῶ, τοῦ λέγει δὲ καὶ σαρ· ἔγω εἰμαι· τί θέλεις;

Τὰ μάτια τοῦ μικροῦ ἐσπινθηροβόλησαν μέσα εἰς τὸ σκότος ἀπὸ χαράν! Ἐπροχώρησε καὶ εἶπεν εἰς τὸν ἀποφασιστικὸν:

— Θέλω νὰ σᾶς εἴπω!

— Ακολούθησέ με, τοῦ εἶπεν δὲ στρατηγὸς καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν του. Εἰσῆλθε καὶ δὲ μικρός.

— Λέγε τώρα τί θέλεις· εἴμεθα οἱ δύο μας. Εἶπεν δὲ καὶ σαρ.

— Εἴμαι ἐλληνόπουλο ἀπὸ τὴν Πόλιν καὶ ἥλθα νὰ πολεμήσω θεληματάριος—ἐθελοντής—διὰ τὴν πίστιν μου καὶ τὴν πατρίδα· θέλω νὰ φύγουν οἱ Φράγκοι ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

— Ο στρατηγὸς ἔμεινε κατάπληκτος ἀπὸ τὸ θάρρος τοῦ παιδιοῦ καὶ ἡρώτησεν:

— Καὶ καλὰ πῶς ἐπέρασες τὰς πύλας; Πῶς σὲ ἄφησαν οἱ γονεῖς σου;

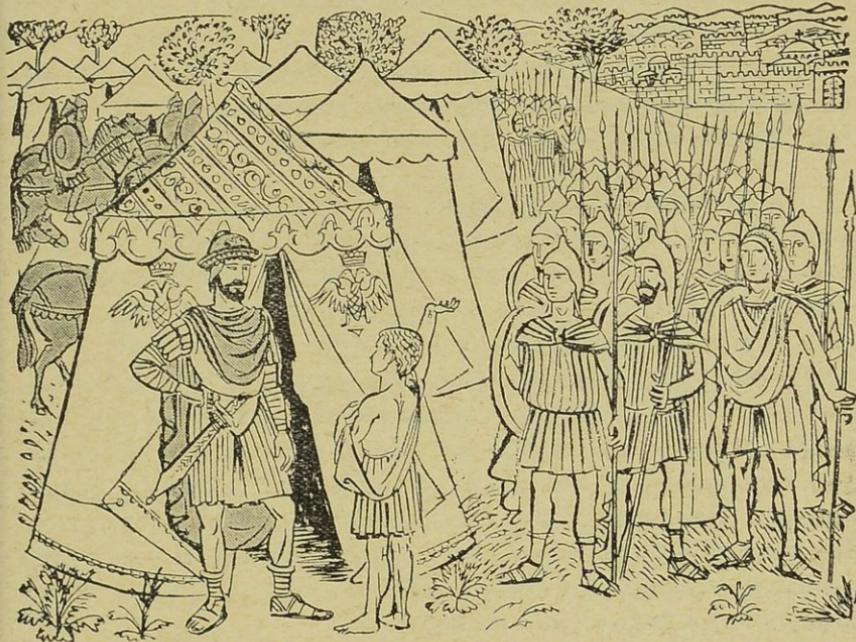
— Εἴμαι ὀρφανός. Ἀπὸ ἀγρότας ποὺ ἔβγαιναν ἀπὸ μίαν κρυφὴν ὑπόγειον στοάν, διὰ νὰ πηγαίνουν εἰς τὰ κτήματά των, ἔμαθα, διὰ ἐδῶ εἶναι στρατὸς τοῦ ἐλληνος βασιλέως. Ἐβγῆκα λοιπὸν καὶ ἔγω καὶ ἥλθα. Θέλω νὰ πολεμήσω μαζί σας νὰ πάρωμεν τὴν Πόλιν. Ναί, θὰ τὴν πάρωμεν! Οἱ Φράγκοι ἔχουν ἐκστρατεύσει εἰς τὸ Δαφνούσιον. Ολίγοι φρουροὶ φυλάσσουν τὰς πύλας· εἰς τοῦ Ρωμανοῦ τὴν πόρταν 20, εἰς τὴν Χρυσόπορταν 20, εἰς τὴν Πόρταν τῆς Πηγῆς (Ζωοδόχου) 10... καὶ ἀπηρίθμησε μίαν μίαν τὰς πύλας καὶ τοὺς φρουρούς!

— Επειτα μὲ ἀπίστευτον εὐχέρειαν ἔσυνέχισεν:

— Δι' αὐτὸ δὲν ἥλθετε, στρατηγὲ; Μὴ μοῦ τὸ κρύβετε. Γνωρίζω καλὰ τὴν στοάν νὰ σᾶς δόηγήσω μέσα. "Εννοια σας δὲν θὰ μᾶς ἰδῃ κανείς. Νά, διατὶ ἥλθα.

'Εδω ἔσταμάτησε. Τὰ ἔξυπνα μάτια του ἐπλημμύρισαν ἀπὸ φῶς.

— Εὕγε, παιδί μου! 'Η 'Οδηγήτρια ἀς δικαιώσῃ τὸν πόθον σου. Τώρα πήγαινε ν' ἀναπαυθῆς. Καὶ ἔδωσε διαταγὴν νὰ τὸν περιποιηθοῦν, δπως ἥρμοζεν εἰς τὴν γενναιοψυχίαν του.

· Ο δηγός. "Οταν δ Στρατηγόπουλος ἔμεινε μόνος, ἔ-
πεσε πάλιν εἰς βαθεῖς λογισμούς.

Βέβαια, ἔνας βυζαντινὸς τὸ ἔχει εἰς τὸ αἷμα του νὰ εἶναι γενναιόψυχος, ἐσκέπτετο. 'Άλλα τί θάρρος ἦτο ἐκεῖνο τοῦ μικροῦ! Τί αὐτοπεποιθησις! Τί σπινθηροβόλα μάτια εύφυΐας!

'Άλλα καὶ τί πολύτιμοι πληροφορίαι! Οὗτε κατάσκοπος θὰ ἡμποροῦσε νὰ εἶναι τόσον καλά πληροφορημένος. 'Η Κωνσταντινούπολις εἶναι ἔρημος ἀπὸ φρουρούς... Καὶ ἔπειτα κρυφή στοά... 'Ασφαλῶς εἶναι εὐκαιρία νὰ δώσω τέλος εἰς τὸ δρᾶμα τῶν 'Ελλήνων..., ἐσυλλογίζετο.

'Η ρητὴ δημοσίευση τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ ἦλθε πάλιν εἰς τὸν νοῦν καὶ τοῦ παρέλυσε τάς σκέψεις.

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἄλλη νυκτοφυλακὴ ὀδήγησεν ἐμπρός του δεύτερον Κωνσταντινουπολίτην· τὸν συνέλαβαν καὶ αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἐγινεν ἀνάκρισις. Αἱ ἔδιαι ἀκριβῶς πληροφορίαι: Ἡ Πόλις εἶναι ἀφούρητος. Ἡ στοά διευκολύνει τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ἔξοδον.

Αἱ ἀμφιβολίαι καὶ οἱ δισταγμοὶ διελύθησαν πλέον. Ἡλθεν ἡ δρα ν' ἀνακτήσῃ τὴν βασιλεύουσαν. Ὁ αὐτοκράτωρ, ἐσκέφθη ὁ καῖσαρ, θὰ μοῦ συγχωρήσῃ τὴν παρακοήν. Ἡ διαταγὴ του ἥγνοι τὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς δόποιας εύρισκεται σήμερον ἡ Πόλις. Ἀν τὰς ἔγγνωριζε, θὰ ἦτο διαφορετική.

Πεντήκοντα ἔκλεκτοι ἄνδρες ἀκολουθοῦντες τὸν μικρὸν θεληματάριον εἰσῆλθαν ἀπαρατήρητοι ἀπὸ τὴν στοάν. Ἡ πρώτη πύλη πίπτει εἰς χεῖρας τῶν· οἱ φρουροὶ τῆς ἔξουδετερώθησαν εὔκόλως. Ὄλος ὁ στρατὸς εἰσέρχεται τῷρα ἀπὸ τὴν ὀλάνοικτον πύλην καὶ ἐλευθερώνει τὴν ποθητὴν βασιλεύουσαν.

Ο φίλος μας θεληματάριος ἀναβαίνει εἰς τὸ καδωνοστάσιον τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ καρφώνει τὸν κοντὸν μὲ τὸν δικέφαλον. Ἔπειτα μὲ τὰ δύο του χέρια ἀρπάζει τὰ γλωσσίδια ἀπὸ τοὺς κώδωνας καὶ κρούει θριαμβευτικῶς: ντάγγ, ντάγγ, ντάγγ!.. Πανηγυρίζει ἀπὸ ἕκεī ὑψηλά τὸ χαρμόσυνον γεγονός. Καὶ δύως δὲν ὑποπτεύεται, ὅτι τοῦτο διείλεται καὶ εἰς αὐτὸν καὶ δτὶ αἱ πανηγυρικαὶ ἔκειναι κωδωνοκρουσίαι διαλαλοῦν τὴν εύψυχίαν τῶν βυζαντινῶν παιδιῶν.

Τὰ βασιλικὰ παράσημα τοῦ Φράγκου αὐτοκράτορος, ποὺ ἐδραπέτευσε τρομαγμένος, τὰ παραδίδουν οἱ Ἑλληνες στρατιῶται ἐν θριάμβῳ εἰς τὸν ἀρχηγὸν των. Τὸ Βυζάντιον ἐπανευρίσκει τὴν ἐλευθερίαν του καὶ τὸν βασιλέα του. Πόδι Φράγκου κυριάρχου δὲν ἔμόλυνε πλέον τὰ χώματα τῆς θεοφυλάκτου πόλεως.

N. A. Κοντόπουλος

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΕΙΣ ΤΑ 1821

Τὰ μέτρα τοῦ πασᾶ. "Οταν ἔξερράγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ 21, διασάς τῆς Θεσσαλονίκης Γιουσούφμπεης προβλέπων τὴν ἐπέκτασίν της καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς δικαιοδοσίας του ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα.

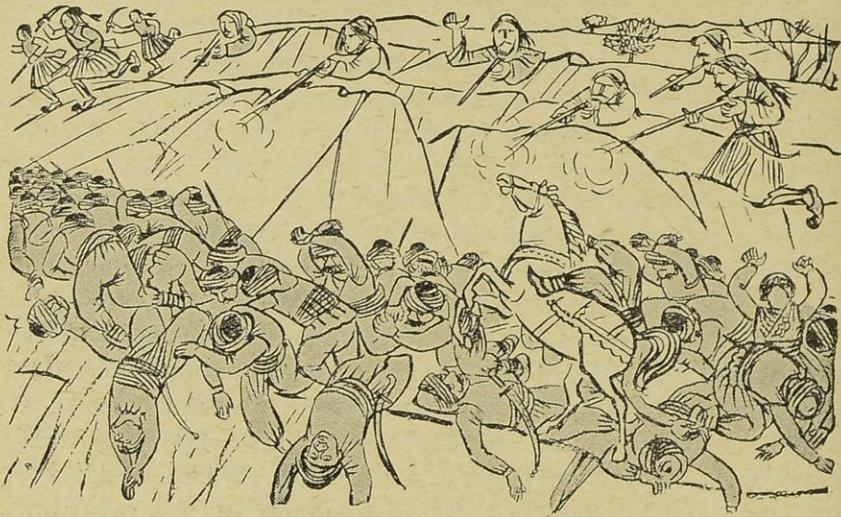
Κατὰ πρῶτον ἐκάλεσε εἰς τὸ πασαλίκι του τοὺς θρησκευτικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἄρχοντας τῶν Ρωμιῶν τῆς περιφερείας του, τοὺς δόποιους κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθιμον τῆς ἐποχῆς του ἐκράτησεν ὡς δμήρους πρὸς ἔξασφάλισιν τῆς τουρκικῆς ἑξουσίας.

Δὲν ἐστάματησεν δμως ἐκεῖ. Τὸν ἀνησυχοῦσαν πολὺ τὸ "Αγιον Ὄρος καὶ δ Πολύγυρος. Εἰς τὸ πρῶτον ἐγνώριζεν, διτε εἶχε καταφύγει δ δαιμόνιος Σερραῖος φιλικὸς Μανώλης Παπάς, δ δποῖος εἶχεν ἀποκτήσει πολλοὺς δπαδούς καὶ εἶχε γίνει πολὺ ἐπικίνδυνος εἰς τὴν τουρκικὴν ἑξουσίαν. Εἰς τὸν Πολύγυρον ἐπίσης κατὰ τὰς πληροφορίας τῶν κατασκόπων του ἡ κατάστασις ἦτο ἀνήσυχος καὶ ἐγκυμονοῦσεν αἴφνιδιασμούς. "Ολα τὰ χωρία προητοίμαζον ταραχάς, καὶ ἐπρεπε μὲ κάθε τρόπον νὰ προλάβῃ τὰ γεγονότα.

Διὰ νὰ μὴ χάνῃ λοιπὸν καιρὸν ἔστειλεν ἰσχυρὰν δύναμιν στρατοῦ πρὸς τὸν ἰσθμὸν τοῦ 'Αγίου Ὄρους μὲ αὐστηρὰς διαταγὰς νὰ ὑποβάλῃ εἰς βασανιστήρια τοὺς κατοίκους. Διέταξεν δμως νὰ μὴ προχωρήσῃ δ τουρκικὸς στρατὸς εἰς τὰ ἐδάφη τοῦ 'Αγίου Ὄρους, τὰ δποῖα δυνάμει παλαιῶν προνομίων ἥσαν ἀπαραβίαστα καὶ δὲν ἥδυναντο νὰ τὰ πατήσουν Ὁθωμανικὰ στρατεύματα.

Πρὸς τὸν Πολύγυρον ἔστειλε δύο στρατηγούς, τὸν Τσιρίμπασην καὶ τὸν Χασάν ἀγάν μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ συλλάβουν τοὺς προεστούς, ν' ἀφοπλίσουν τοὺς κατοίκους καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν μὲ τὰ στρατεύματά των εἰς τὴν κωμόπολιν.

Τὰ πρῶτα κρούσματα. Οι Πρόκριτοι τοῦ Πολυγύρου ἐπληροφορήθησαν ἔγκαιρως τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Τούρκων, καὶ ἐπειδὴ ἐκινδύνευαν νὰ συλληφθοῦν, ἔδωσαν τὰς ἀναγκαῖας δδηγίας εἰς τοὺς ἄλλους κατοίκους καὶ ἐπῆραν τὰ βουνά.

‘Ο τουρκικὸς στρατὸς ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κωμόπολιν συμφώνως μὲ τὰς διαταγάς τοῦ Γιουσούφμπεη τὴν 17ην Μαΐου. ’Αλλὰ ἡ φωτιὰ ἄναψε εἰς τὸν Πολύγυρον πολλὰς ὕρας προτού φθάσῃ δ στρατὸς τοῦ πασᾶ τῆς Θεσσαλονίκης.

Κατὰ τὰ μεσάνυκτα τῆς 16ης Μαΐου 1821 συνέβησαν τὰ πρῶτα δραματικὰ γεγονότα τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὸν Πολύγυρον. ’Αποφασισμένοι οἱ κάτοικοι ἐπῆραν τὰ δπλα καὶ ἐπολιόρκησαν τὸ διοικητήριον. ’Ἐφόνευσαν τὸν διοικητὴν καὶ δεκαοκτὼ στρατιώτας καὶ ἀφοῦ ἐξησφάλισαν τὰ νῶτα των ὡργάνωσαν διὰ νυκτὸς ἐκστρατείαν. ”Αλλοι ἔξ αὐτῶν ἐξῆλθον κατὰ τοῦ Τσιρίμπαση καὶ ἄλλοι κατὰ τοῦ Χασάν ἀγᾶ, οἱ δόποιοι ἐβάδιζον δ εἰς ἐκ τῶν ὑψωμάτων καὶ δ ἄλλος ἐκ τῆς πεδιάδος κατὰ τοῦ Πολυγύρου. ’Ακράτητοι καὶ γενναῖοι οἱ Πολυγυριώται, μαχόμενοι ώς λέοντες «ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιών», ἐτσάκι-

σαν καὶ διέλυσαν καὶ τοὺς δύο στρατοὺς καὶ ἡνάγκασαν τοὺς δύο στρατηγούς νὰ τραποῦν εἰς φυγήν.

Ο ἀντίκτυπος. Τὰ πρῶτα αὐτὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα τοῦ Πολυγύρου εἶχον ἀμεσον ἀντίκτυπον εἰς Θεσσαλονίκην. Ὁ Γιουσούφμπεης τὰ ἔμαθεν ἀμέσως καὶ ἀπεθηριώθη. Αὐτοστιγμεὶ διέταξε νὰ φονευθοῦν δύο ἐκ τῶν δμήρων, τοὺς ὅποιους εἶχε κρατήσει ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν προκρίτων τοῦ Πολυγύρου.

Κατόπιν ἐκάλεσε τὸν ἐπίσκοπον Κιτρῶν εἰς τὸ Σεράϊ του, τὸν προσέβαλε, τοῦ ἀπέκοψε τὴν γενειάδα, τὸν ἔχλεύασε καὶ τέλος διέταξε νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν. Ὁ ἀτυχῆς ἱεράρχης ἀποκεφαλιζόμενος ἐφώναξε πρὸς τὸν αἴμοβόρον πασάν :

— Τὸ κεφάλι μου εἶναι δικό σου, ἀλλὰ ἡ ψυχή μου δὲν σοῦ ἀνήκει!

Αδυσώπητος κατόπιν διέταξε καὶ ἀπεκεφάλισαν καὶ ἄλλους "Ελληνας, τοὺς ὅποιους ἔθεώρει ὁ παδοὺς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας. Δύο χιλιάδες χριστιανοὶ ἐφυλακίσθησαν εἰς τὸν ναὸν καὶ τὴν αὐλὴν τῆς Μητροπόλεως καὶ αἱ περισσότεραι οἰκίαι τῶν 'Ελλήνων ἐλεηλατήθησαν ἀπὸ τὰ ὅργανά του.

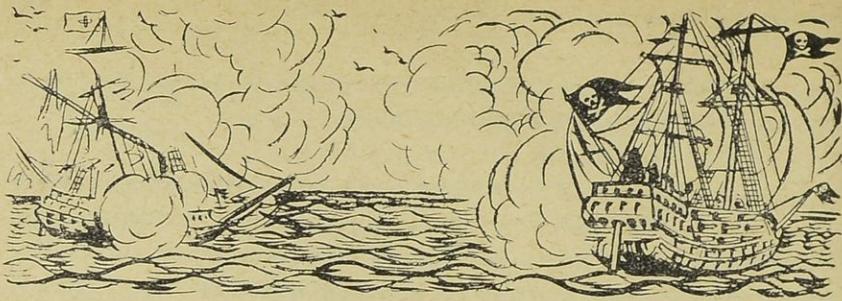
Ἡ ἐκδίκησις δὲν ἥργησε νὰ ἔλθῃ. Τὸ ἡρωϊκὸν σύνθημα τοῦ Πολυγύρου ἔξήγειρεν ὅλα τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας. Ἀπὸ τὸν συναγερμὸν τῶν 'Ελλήνων συνεστήθησαν δύο τοπικὰ στρατόπεδα κατὰ τῶν Τούρκων, τὸ ἓν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τοὺς καλογήρους τοῦ 'Αγίου Όρους.

Τὰ δύο αὐτὰ σώματα, τὸν ἓν μὲ ἀρχηγὸν τὸν Μανώλην Παπᾶν καὶ τὸ ἄλλο μὲ τὸν Κασσανδραῖον διπλαρχηγὸν Χάψαν, ἐμετρήθησαν ἐπανειλημένως μὲ τοὺς Τούρκους καὶ κατετσάκισαν κυριολεκτικῶς τὰ «ὅρδιά» τοῦ Γιουσούφμπεη.

«Τὰ 100 Ἑλληνικὰ χρόνια»

Δ. Λαζαρίδης

ΕΔΩ ΕΙΝΑΙ ΕΛΛΑΣ

Αίχμαλωτοι τῶν πειρατῶν. Τὸ μεγάλον 'Υδραϊκὸν ἴστιοφόρον «'Αγία Τριάς» ἐπέστρεφε τὸ 1813 ἀπὸ τὴν 'Ισπανίαν φορτωμένον ἐμπορεύματα. Πλοίαρχός του ἦτο δ 'Αντώνης Κριεζῆς καὶ διαχειριστής δ ἀδελφὸς τοῦ καπετάνιου Γιάννης.

"Ἄσ εἴλθωμεν δπίσω εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους. 'Η κατηρα- μένη πειρατεία ἔμάστιζε τὴν θάλασσαν· τὰ πλοῖα τὰ δποῖα ἐταξίδευαν εἰχον διπλοῦν κίνδυνον, τὴν τρικυμίαν καὶ τοὺς φο- βερούς πειρατάς. Κατὰ τὸν πλοῦν λοιπὸν τὸ 'Υδραϊκὸν συνη- τήθη δλίγον κάτω τῆς νήσου Σαρδηνίας μὲ ἐν πειρατικὸν ἀπὸ τὸ 'Αλγέριον τῆς 'Αφρικῆς· εἶχε στήσει ἐκεῖ ἐνέδραν νὰ συλλά- βῃ διερχόμενα πλοῖα.

Δὲν ἥργησεν ἡ μάχη. Οἱ "Ελληνες ναυτικοὶ τῶν χρόνων ἐ- κείνων ἥσαν συνηθισμένοι εἰς τοιαύτας ἐπιδρομὰς πειρατῶν" καὶ δπως πάντα, καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ἐπολέμησαν μὲ πεῖσμα καὶ ἀνδρείαν. Τεσσαράκοντα ναῦται τοῦ 'Υδραϊκοῦ ἥσαν νεκροὶ καὶ πληγωμένοι εἰς τὴν σκληρὰν καὶ ἄνισον πάλην· ἐν τούτοις τὸ πλοῖον ἐπέμενε νὰ μάχεται.

'Άλλα κάποτε ἔχασε τοὺς ἴστοὺς καὶ τὰ ἴστια του καὶ ἐμει- νεν ἀπροστάτευτον ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων. Τὸ ἐπάτη- σαν τότε οἱ 'Αλγερίνοι καὶ τὸ ὀδήγησαν αίχμαλωτον εἰς τὴν 'Αφρικήν. 'Ο κυβερνήτης τοῦ πειρατικοῦ καπετάνη Μεχμέτ ἐγέ- λα κάτω ἀπὸ τοὺς πυκνούς καὶ μαύρους μύστακάς του διὰ τὸ πολύτιμον λάφυρον.

'Απὸ τὸ πλήρωμα τοῦ 'Ελληνικοῦ, δσοι ἐμειναν ζωντανοί, ἐρρίφθησαν εἰς τὰ κάτεργα· οἱ δύο ἀδελφοὶ Κριεζῆ ἐξηναγκά- σθησαν νὰ ἐργασθοῦν εἰς ἔργα ναυτικά, ἔως δτου μετὰ τρία

ἔτη ἀπηλευθερώθησαν μὲ λύτρα καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἐξόφλησις. Μετ' ὀλίγα ἔτη ἡ Ἑλλὰς ἀπέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχυσαν καὶ τὰ τέκνα τῆς "Υδρας τὸ αἷμα των.

Εἰς τὸ 1841 ἐν φορτηγὸν πλοῖον Ἀλγερινὸν μὲ γαλλικὴν σημαῖαν — τὸ Ἀλγέριον ἥτο πλέον ἀποικία τῆς Γαλλίας — εἰσέπλεε εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς· ἀπὸ κακὸν ὅμως χειρισμὸν ἐκάθισεν εἰς τὰ ρηχά καὶ ἐκινδύνευε νὰ διαλυθῇ.

"Η λιμενικὴ ὑπηρεσία ἔσπευσε νὰ τὸ βοηθήσῃ, καὶ πρῶτος δλ λιμενάρχης, ποὺ ἔτυχε νὰ εἶναι ὁ γνωστός μας Γιάννης Κριεζῆς. "Ἐπειτα ἀπὸ μεγάλους κόπους, τὸ ξένον πλοῖον, ἐντὸς μιᾶς μόνον ἡμέρας, εἶχεν ἀνελκυσθῆ ὁ καπετάνιος του δὲν εὔρισκε λόγους νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν ἔλληνα λιμενάρχην Πειραιῶς.

"Ο Κριεζῆς, ἀν καὶ εἶχον περάσει τόσα ἔτη, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεγνώρισε τὸν παλαιὸν μαῦρον πειρατήν, ὁ ὁποῖος τοὺς εἶχε πάρει τὸ πλοῖον καὶ τοὺς εἶχεν αἰχμαλωτίσει· δταν δὲ ἔμαθε, ὅτι τὸν λέγουν καὶ Μεχμέτ, ἐπείσθη ἀπολύτως. Χωρὶς νὰ τοῦ εἴπῃ τίποτε, ἀνεκοίνωσε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἀντώνην, πρωθυπουργὸν τότε καὶ ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν, δοποῖος ἐζήτησε νὰ ἰδῃ καὶ αὐτὸς τὸν πειρατήν.

"Ο λιμενάρχης, χωρὶς πάλιν νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν καπετάν - Μεχμέτ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ὅπουργοῦ ἀδελφοῦ του, τοῦ εἶπε μίαν ἡμέραν:

— Μοῦ εἶπες, φίλε μου Μεχμέτ, ὅτι μᾶς χρεωστᾶς μεγάλην χάριν διὰ τὸ καλὸν ποὺ σοῦ ἔκαμαμεν καὶ σοῦ ἐσώσαμεν τὸ πλοῖον σου. 'Αλλὰ καλύτερα θὰ εἶναι νὰ ἔλθῃς νὰ τὰ εἰπῆς αὐτὰ καὶ εἰς τὸν Ὅπουργὸν τῶν Ναυτικῶν καὶ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃς.

"Ο Μεχμέτ ἐδέχθη μὲ χαράν τὴν πρότασιν.

Τὸν παίρνει δι Γιάννης Κριεζῆς τὸν φίλον καὶ πηγαίνουν κατ' εύθεταν εἰς τὸ Ὅπουργεῖον. 'Ο Μεχμέτ ἥρχισε νὰ τὰ χάνῃ, δταν εἶδε τόσους ἀξιωματικούς καὶ ναύτας, ἵσως μάλιστα καὶ κάτι νὰ ψύχραιμος.

‘Ο ‘Υπουργός ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην διμιλίαν, φιλικήν πάντοτε, ἔδωσεν ἀφορμὴν νὰ ἐννοήσῃ ὁ ξένος καπετάνιος, διὰ τὸν ἀνεγνώρισεν’ εἰς τὸ τέλος τοῦ εἶπε καθαρά :

— Σαράντα χιλιάδες τάληρα μᾶς ἐπῆρες τότε, Μεχμέτ !

‘Ο Μεχμέτ τώρα τὰ ἔχασε κυριολεκτικῶς. ’Εγινε κατακίτρινος ἀπὸ τὸν φόβον καὶ ἡ γλώσσα του ἐκόλλησεν εἰς τὸ στόμα του καὶ δὲν ἤδύνατο νὰ κινηθῇ. Κάποτε συνῆλθε καὶ προσεπάθησε νὰ δικαιολογηθῇ. ’Εβεβαίωνε μὲ δρους τὸν ‘Υπουργόν, διὰ τὸν ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν ἐκείνην τὸ μερίδιόν του ἥτο μηδαμινόν, διότι αὐτὸς ἥτο εἰς ἀπλούς καπετάνιος εἰς τὴν ύπηρεσίαν τοῦ ἀρχιπειρατοῦ τῆς Ἀλγερίας καὶ διὰ ἀκόμη ἥτο πτωχὸς ἔπειτα ἀπὸ σκληρῶν καὶ ἐπικίνδυνον ἔργασίαν τόσων ἐτῶν.

Καὶ γνωρίζων ἐξ ίδιας πείρας γονατίζει ἐμπρὸς εἰς τὸν ‘Υπουργὸν καὶ προσεπάθησε νὰ τὸν ἔξευμενίσῃ κατ’ ἄλλον τρόπον. ’Εξέρραψεν ὅλα του τὰ φορέματα, ὅπου εἶχε κρυμμένα χρήματα, τὰ ρίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἀντώνη Κριεζῆ καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ τὸν λυπηθῇ λέγων :

— Πάρε αὐτὰ τὰ χρήματα, ποὺ ἔχω τώρα· ἀπὸ τὸ Ἀλγέρι θὰ σοῦ στείλω καὶ δσα ἄλλα ἔχω, μὰ τὸν Προφήτην· ἀλλὰ χάρισέ μου τὴν ζωήν !

‘Ο ‘Υπουργός, ως νὰ τὰ εἶχε λησμονήσει ὅλα, ἐσηκώθηκε ἀπὸ τὸ κάθισμά του γελαστός καὶ τοῦ εἶπεν :

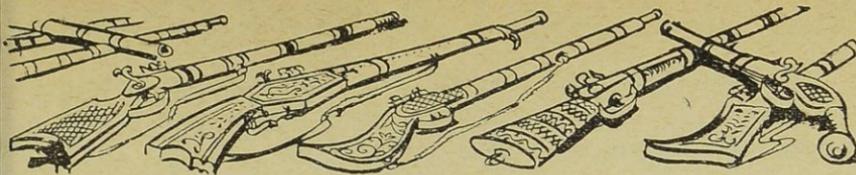
— Μή φοβεῖσαι, φίλε μου Μεχμέτ ! Σήκω καὶ μάζεψε τὰ χρήματά σου. ’Εδω εἶναι Ἐλλάς, δὲν εἶναι Ἀλγερία. Καὶ ἡ Ἐλλάς ὅταν ἀπέκτησε τὴν ἑλευθερίαν της, ἔχάρισεν ὅλα δσα τῆς ὕφειλαν ἔως τότε. ’Εξώφλησε τοὺς λογαριασμούς της μὲ μίαν μονοκονδυλιάν. Τὰ τέκνα της εἶναι γενναῖοι καὶ γρήγορα λησμονοῦν τὴν κακίαν τῶν ἄλλων !

Καὶ συνώδευσε μὲ φιλοφροσύνην ἔως τὴν θύραν τὸν παλαιὸν πειρατήν, διόποιος τὸν εἶχε ληστεύσει καὶ βασανίσει.

(Αισθενὴ ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτον ὀργεῖον τῆς οἰκογενείας Κριεζῆ)

N. A. K.

Ο ΚΕΡΚΕΖΟΣ

Α'

Εις τοῦ Σαΐτονικολῆ ἐμοίραζαν τοὺς πρώτους σισανέδες, ποὺ ἔφερε τὸ «Πανελλήνιον». Μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἐπῆγε καὶ δ' Ἀνδρουλιός νὰ πάρῃ, ἀλλ' ἐνῷ ἔφθασεν ἐκ τῶν πρώτων, ἐπλησίασε μὲ τοὺς τελευταίους, δταν ἔμεναν ἀκόμη τέσσαρα ἢ πέντε μόνον τουφέκια καὶ οἱ ἀπαιτηταὶ ἡσαν δεκαπέντε καὶ περισσότεροι. 'Ο Ἀναγνώστης δ Πλατής, καθήμενος, κατέγραφεν ἑκείνους, ποὺ ἐλάμβανον δπλα, δ δὲ Σαΐτονικολής, δρθιος, τὰ ἐμοίραζεν, ἀπευθύνων εἰς ἕκαστον μίαν εύχήν:

—Καλορίζικο! Τιμημένο νὰ τὸ βαστᾶς καὶ τιμημένο νὰ σὲ βγάλῃ! καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

'Ο Ἀνδρουλιός, ύποχωρῶν εἰς δλους, ἀπωθούμενος καὶ ἀπωθῶν, ἐκινδύνευε νὰ μὴ πάρῃ τίποτε· ἀλλ' ἐπὶ τέλους εύρεθη ἐνώπιον τοῦ Σαΐτανονικολῆ, δστις ἥτο γυρισμένος τὴν στιγμὴν ἑκείνην πρὸς τὴν γωνίαν, δπου εἶχον τοποθετηθῆ τὰ δπλα καὶ δστις ἐστράφη κρατῶν ἔνα σισανέν. "Ηνοιγε δὲ τὸ στόμα νὰ εἴπῃ τὴν ἀπαραίτητον εύχὴν καὶ δ' Ἀνδρουλιός ἐκινήθη νὰ πάρῃ τὸ τουφέκι, δτε δ Σαΐτονικολῆς τὸν εἶδε καὶ ἔκαμε κίνημα ἐκπλήξεως καὶ δισταγμοῦ.

—Μωρέ, δὲν ἀφήνεις, καημένε 'Ανδρουλιό, νὰ τὸ πάρῃ κανεὶς ἄλλος; τοῦ εἶπε μὲ δυσφορίαν ἀνθρώπου, δστις ἀναγκάζεται νὰ φανῇ σκληρός. 'Εσύ, τί νὰ σου πῶ;...

'Ο Σαΐτονικολῆς ἥθελε νὰ εἴπῃ:

—'Εσύ τί νὰ τὸ κάμης;

Καὶ δ' Ἀνδρουλιός, δσον καὶ ἄν ἥτο πρᾶος καὶ ταπεινός, ἐταράχθη. Δὲν εἶπεν δμως τίποτε, ἀλλ' ἀπεσύρθη ἀποσβολωμένος εἰς μίαν ἄκρην, ὡς νὰ μὴ ἔβλεπε τὴν θύραν, διὰ νὰ φύγῃ. 'Ο Σαΐτονικολῆς μετενόησεν ἀμέσως καὶ ἐλυπήθη διὰ τὴν σκληράν του φράσιν. 'Αλλ' ἥτο πλέον ἀργά, διότι ἄλλοι ἔσπευσαν καὶ ἤρπασαν τὰ ὑπολειπόμενα τουφέκια, χωρὶς μάλιστα νὰ περιμένουν τὴν εύχήν.

—Τὸ πίστεψες αὐτὸ ποὺ σοῦ 'πα, 'Ανδρουλιό, κι ἀφῆκες νὰ πάρῃ ἄλλος τὸ τουφέκι; ἐφώναξε πρὸς αὐτὸν γελῶν, διὰ νὰ συγκαλύψῃ τὸ πρᾶγμα. 'Εγὼ σὲ θαρροῦσα γιὰ πιὸ ξυπνητό. 'Ακοῦς ν' ἀφήσῃ νὰ τοῦ πάρῃ ἄλλος τὸ τουφέκι!

—Δέν θέλω σισανέ, καπετάν Νικολή, ἀπήντησεν ὁ 'Ανδρουλιός. Καλύτερα ποὺ τὸν πήρε ἄλλος, ἔχω μιὰ παλιολαζαρίνα ἔγώ... κάνει κι αὐτὴ δουλειά.

Καὶ τὰ ἔλεγεν αὐτά χωρὶς πικρίαν, χωρὶς παράπονον. 'Εμειδία μάλιστα τώρα τὸ σύνηθες καλοκάγαθον μειδίαμά του, ἀλλ' εἰς τὰ γαλανά του μάτια ἐκυλίετο ἐν δάκρυ.

B'

'Ο 'Ανδρουλιός ἦτο νέος ἀνθρωπος, τριάντα περίπου ἔτῶν, κοντὸς μὲ παχὺ ξανθὸν μουστάκι καὶ μὲ κνήμας ἵσχνάς.

'Αλλ' ἀς μὴ ύποθέσῃ κανείς, δτὶ ὁ 'Ανδρουλιός ἦτο ἐλαφρὸν καὶ μάταιον ύποκείμενον. 'Ολίγοι ἦσαν φιλόπονοι ώσάν αὐτὸν εἰς τὸ χωριό. "Αμα ἑτελείωνε τὰς ἀγροτικάς του ἔργασίας, ἐπηγγέλλετο ἐπὶ τινας μῆνας τὸν κτίστην, εὔρισκε δὲ καιρὸν ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ἐπιτηρῇ καὶ τὸν νερόμυλον, τὸν δποῖον εἶχε μετά τοῦ ἀδελφοῦ του. 'Εθεώρει θεάρεστον ἔργον νὰ ἐκτελῇ χρέη νεωκόρου, νὰ κρούῃ τὸν κώδωνα τῆς ἑκκλησίας, νὰ φέρῃ φωτιάν διὰ θυμιατόν, νὰ ἀνάβῃ καὶ νὰ περιποιήται τὰ κανδήλια, νὰ βοηθῇ τὸν ιερέα κατὰ τὰ βαπτίσια. 'Ελυπεῖτο δέ, διότι δὲν ἔγνωριζε γράμματα, διὰ νὰ δύναται νὰ ἐκτελῇ χρέη ψάλτου, ἀλλ' δπωσδήποτε καθ' ὅλην τὴν λειτουργίαν δέν ἔπαιε νὰ συνοδεύῃ μὲ σιγανὸν μουρμούρισμα τὴν ψαλμωδίαν.

Δέν περιωρίζετο δὲ ἡ εύσέβειά του μόνον εἰς αὐτὰ ἀλλ' εἶχεν ἀληθεῖς χριστιανικὰς ἀρετὰς. 'Απὸ τὸ στόμα του δὲν ἔξηρχετο ποτὲ ψυχρὸς λόγος καὶ τόσον ἦτο καλοκάγαθος καὶ ταπεινός, ώστε οἱ χωριανοὶ τὸν ἐφαντάζοντο ὡς μὴ δυνάμενον νὰ κακοποιήσῃ καὶ Τούρκον ἀκόμη.

Δέν εἶχε κανένα ἔχθρον, φυσικά, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην, τὴν δποῖαν ἐνέπνεε, δέν ἔλειπεν δλίγη εἰρωνία. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλει πρὸ πάντων ἡ κατασκευὴ του, ἡ σχεδὸν καχεκτικὴ καὶ τὸ μικρόν του ἀνάστημα. Καὶ δταν εἰς τὸν χορὸν ἐπεδείκνυεν εύστροφίαν καὶ ἔχοροπήδα, αἱ γυναῖκες ἐδάγκωναν τὰ χείλη των διὰ νὰ μὴ ξεκαρδισθοῦν.

'Αλλ' δ 'Ανδρουλιός, καὶ δταν φανερὰ ἔβλεπεν, δτι τὸν ἐχλεύαζον, δὲν ὠργίζετο ούδεν ἐδυσθύμει. 'Ενιστε μάλιστα συνεμερίζετο τοὺς γέλωτας τῶν ἄλλων, ὡς διὰ νὰ διασκεδάζῃ περισσότερον τοὺς θεατάς.

Δὲν γνωρίζω, ἀν διὰ τῶν ὑπερβολικῶν τούτων χοροπηδημάτων του ἥθελε νὰ ἐπιδείξῃ παλληκαρισμόν. Τὸ βέβαιον εἶναι δτι οὐδέποτε ἐπροκάλεσε φιλονικίαν καὶ ἀν ποτὲ ἄλλοι τὸν προεκάλουν, αύτὸς ὑπεχώρει.

Γ'

'Εγέλα λοιπὸν δ κόσμος μαζί του. "Οταν δὲ ἥρχισεν ἡ ἐπανάστασις καὶ ἡκούσθη, δτι δ 'Ανδρουλιός θὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν πόλεμον, ἔγέλασαν καὶ τὰ νήπια.

— Πάει ἡ Τουρκιά!

Τινὲς ἔξέφραζον τὸν φόβον, δτι δὲν ἕξερε νὰ κάμη χρῆσιν τοῦ τουφεκιοῦ καὶ ἄλλοι δτι θὰ τὸ γέμιζε μέχρι στομίου.

Κάποιος μὲ ἐβεβαίωνεν, δτι δ 'Ανδρουλιός ἔξελάμβανε τὸν πόλεμον ὡς χειροπάλεμα καὶ δτι εἶχε κόψει τὰ μαλλιά του σύρριζα, διὰ νὰ μὴν τὸν πιάνουν ἀπ' αύτὰ οἱ Τούρκοι.

'Ως εἶδομεν, καὶ αύτὸς δ καπετάνιος Σαΐτονικολῆς δὲν εἶχε καλυτέραν ἰδέαν. 'Αλλ' δ 'Ανδρουλιός δὲν ἐμνησικάκησε, μετά τινας ὡρας μάλιστα ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχε παντελῶς λησμονήσει τὴν πικρὰν τοῦ διπλαρχηγοῦ φράσιν. Καὶ εἰς τὴν πρώτην ἀψιμαχίαν ἔλαβε μέρος μὲ τὴν λαζαρίναν του. Τί γέλια ἔγιναν μ' ἐκείνην τὴν παλιολαζαρίναν, τῆς δποίας τὸ σπασμένο κοντάκι ἥτο δεμένον μὲ σπάγγους καὶ ἡ δποία εἶχε μάκρος τριῶν πήχεων!

— Μωρ' αύτό, 'Ανδρουλιό, εἶναι τοῦ Διγενῆ τοῦ Σαραντάπηχου τὸ τουφέκι! εἶπε κάποιος.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης τὸν ἔχασαν. Εἶχεν ἀναμειχθῆ ἵσως μὲ ξενοχωριανούς ἡ πιθανότερον εἶχε κρυφθῆ. Μόνον δὲ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τὸν ἐπανεῖδον καὶ τὸ φέσι του ἥτο τρυπημένον ἀπὸ δύο σφαίρας. 'Εξάπαντος τὸ εἶχε κρεμάσει καὶ τὸ ἐπυροβόλησε μὲ τὴν λαζαρίναν του. Τούλαχιστον ἔξησκεῖτο εἰς τὴν σκοποβολῆν. "Ετσι ἔλεγαν οἱ ἄλλοι.

'Αλλ' εἰς τὴν ἐπομένην μάχην ἡ κακολογία ἔβουβάθη. 'Ο 'Ανδρουλιός ἐμάχετο ὅρθιος, ἐντελῶς ἀπροφύλακτος. 'Ενόμι-

σαν, ὅτι τὸ ἔκαμνεν ἀπὸ ἄγνοιαν τοῦ κινδύνου καὶ τοῦ ἐφώναζαν νὰ πιάσῃ μετερίζῃ. 'Αλλ' ὁ Ἀνδρουλιός δὲν ἤθέλησε νὰ ἀκούσῃ.

—'Ἐμένα δὲν μὲ πιάνει μπάλα, εἶπε μετά τὴν μάχην.

—Δὲν σὲ πιάνει μπάλα; Πῶς τὸ κατέχεις;

—"Ἐχω τίμιο ξύλο.

—'Αλήθεια;

—"Ἐχω αὐτό, ἀπήντησεν ὁ Ἀνδρουλιός σοβαρῶς καὶ ἔκαμε τὸν σταυρόν του. Δὲν τὸ κατέχετε; "Οποιος κάνει τὸ σταυρό του, ἄρμα ἔχει στὸ πλευρό του.

Δ'

Μετά τινα καιρὸν ἀπεβιβάσθησαν ἐθελονταὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν. Ἀμέσως δύμας στρατὸς τουρκικὸς πολυάριθμος τοὺς κατεδίωξε μέχρι τοῦ ὁροπεδίου τοῦ Λαπάθου, ὅπου τοὺς περιεκλωσεν. Ἐθελονταὶ ἐφονεύθησαν πολλοὶ· θὰ ἔξωλοθρεύοντο δὲ ὅλοι, ἀν δὲν τοὺς ἐβοήθει ἡ δύμιχλη καὶ ἀν ἔλειπαν οἱ ἐντόπιοι ἐπαναστάται, οἵτινες ύπερστήριξαν τὴν ύποχωρησίν των καὶ τοὺς ὀδήγησαν νὰ διαφύγουν δι' ἀτραπῶν καὶ χαραδρῶν.

Μεταξὺ τῶν Κρητῶν ἦτο καὶ ὁ Ἀνδρουλιός, ὁ δόποῖος πολλοὺς ἐθελοντάς ἔσωσεν. Εἰς τὸ ἀνακάτωμα δὲ ἐκεῖνο καὶ ἐντὸς τῆς δύμιχλης διέκρινεν ἔγγυτατα ἔνα φοροῦντα ύψηλὸν σκούφον.

—'Απὸ δῶ πατριώτη! τοῦ φώναξε. Μήν πᾶς ἀπ' αὐτοῦ, θὰ πέσης στοὺς Τούρκους.

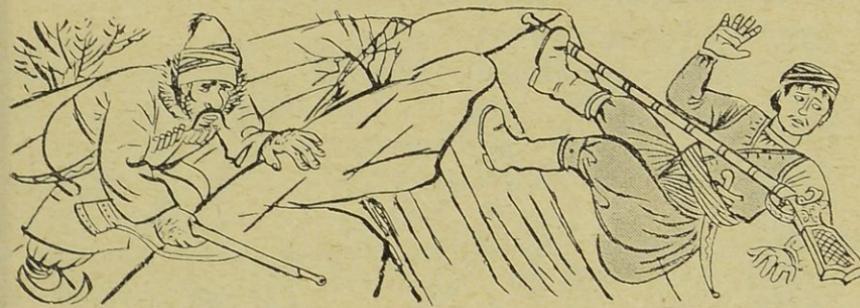
'Ο φορῶν τὸν ύψηλὸν σκούφον διημύνθη πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ὅταν ἐπλησίασεν, ὁ Ἀνδρουλιός διέκρινεν ὅτι ἦτο Κιρκάσιος. Δὲν ἐπρόφθασεν δύμας νὰ τὸ καλοσκεφθῆ καὶ ἐκεῖνος, τὸν δόποιον κατ' ἀρχὰς εἶχε νομίσει ὡς ἐθελοντήν, ὥρμησε κατ' αὐτοῦ μὲ τὴν λόγχην.

"Οπισθεν τοῦ Ἀνδρουλιοῦ ἦτο κρημνὸς στρωμένος μὲ χαλίκια. 'Η δὲ ἀπόστασις ἡ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κιρκασίου ἦτο τόσον μικρά, ὥστε δὲν ἔλαβε καιρὸν νὰ στρέψῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τὴν μακρὰν λαζαρίναν του.

'Η λόγχη ἐπήρχετο κατὰ τοῦ στήθους του, ἀλλ' ὁ Ἀνδρουλιός συγχρόνως ἐρρίπτετο εἰς τὸν κρημνὸν μὲ μίαν ἀναφώνησιν:

—Θεέ μου!

Καὶ μετὰ πατάγου, παρασύρων τοὺς χάλικας, κατεκυλίσθη εἰς τὸν κρημνόν, προπορευομένης μὲ τὸν μεταλλικὸν τῆς θύρυ-
βον τῆς λαζαρίνας. Εἰς τὸ κάτω μέρος ἔμεινεν ἀκίνητος. 'Ο δὲ
Κιρκάσιος, ἀφοῦ ἐπὶ τινας στιγμὰς τὸν ἔβλεπε κατακυλιόμενον,
τώρα ἔζητει μέρος διὰ νὰ κατέλθῃ μέχρις αὐτοῦ καὶ νὰ αἰχμα-
λωτίσῃ ἢ νὰ τὸν ἀποτελειώσῃ. 'Ἐπὶ τέλους εὗρε μονοπάτι καὶ
ῆρχισε νὰ κατεβαίνῃ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐκινήθη καὶ δ 'Ανδρου-
λιός. 'Ο Θεός εἶχε βοηθήσει, ώστε μόνον ἀσημάντους τινὰς ἔκ-

δοράς καὶ ἐλαφρὰν ζάλην εἶχε πάθει. 'Αλλὰ μόλις ἐσηκώθη,
ήκοούσθη πυροβολισμὸς καὶ μία σφαῖρα ἐπέρασε πλησίον του.
'Η λαζαρίνα ἥτο ἐνώπιόν του καὶ δ 'Ανδρουλιός τὴν ἥρπασεν,
ἔρριψε ταχὺ βλέμμα εἰς τὴν πιάστραν καὶ κράκ-κράκ! τὴν
ἔστρεψε κατά τοῦ Κιρκασίου.

Νέος πυροβολισμὸς ἀντίχησεν εἰς τὴν χαράδραν καὶ δ Κιρ-
κάσιος κατεκυλίσθη μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ 'Ανδρουλιοῦ νεκρός.

E'

Τὴν ἐπιοῦσαν ἔξαφνα ἐνέσπειρε πανικὸν εἰς τὸ χωριὸν ἡ
κραυγὴ:

— Τοῦρκοι! Κερκέζοι!

'Ο κόσμος ἔγινεν ἄνω κάτω. Καὶ ἄλλοι μὲν ἔτρεχον νὰ πά-
ρουν τὰ τουφέκιά των, ἄλλοι νὰ προφυλάξουν τὰ παιδιά των,
ἄλλοι νὰ ἀποκρούσουν τὴν εἰσβολήν. 'Αλλ' ἀντὶ Τούρκων καὶ
Κιρκασίων εἶδον ἔνα μόνον Κιρκάσιον, δστις παραδόξως ἔφε-
ρεν ἐπ' ὅμου δύο τουφέκια, ἔνευε δὲ μακρόθεν καθησυχαστι-
κῶς καὶ ἐφώναζεν ἐλληνιστί!

— Μώρ' έγώ' μαι. 'Εγώ' μαι! μὴ φοβᾶσθε!

Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε τὸν θαυμασμὸν καὶ ἔπειτα τὴν εὐθυμίαν τῶν χωριανῶν, δταν ἀνεγνώρισαν τὸν Ἀνδρουλιὸν ἐντὸς τοῦ κιρκασιανοῦ ἴματισμοῦ, δ ὁποῖος, σημειώσατε, τοῦ ἥρχετο δλίγον μακρὺς καὶ ύπερ τὸ δέον πλατύς.

Τὸν ύπεδέχθησαν μὲ ἀλαλαγμὸν χαρᾶς καὶ περικυκλώσαντες αὐτὸν τὸν ἥρωτων, ἐνῷ συγχρόνως μετὰ περιεργείας ἔξηταζον τὸν καυκάσιον ἴματισμὸν του, τοῦ δοποῖου τὸ στῆθος ἐκάλυπτον ἀλλεπάλληλοι σειραὶ φυσιγγιοθηκῶν.

Παρακάτω συνήντησαν τὸν καπετάνιον Σαΐτονικολῆν καὶ δ 'Ανδρουλιὸς τοῦ προσέφερε τὸ δπλον τοῦ Κιρκασίου λέγων:

— Αὐτὸ τὸ σισανεδάκι πρέπει νὰ τὸ 'χης τοῦ λόγου σου, καπετάν Νικολῆ.

‘Ο Σαΐτονικολῆς παρετήρησε μὲ θαυμασμὸν καὶ πόθον τὸ ὠραῖον καὶ ἐλαφρὸν δπλον. ‘Αλλ’ ἐνθυμηθεὶς ἵσως τὴν προσβολῆν, τὴν δοποῖαν ἔκαμε πρὸς τὸν Ἀνδρουλιόν, τοῦ εἶπε μὲ φωνὴν στενοχωρημένην:

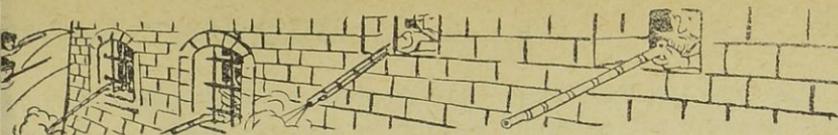
— “Οχι! ”Οχι! ”Εσὺ τὸ πῆρες, ἐσὺ νὰ τὸ 'χης.

‘Ο Ἀνδρουλιὸς ἀπήντησε ἥρεμώτατα καὶ φυσικώτατα.

— 'Εγώ θὰ πάρω ἄλλο, καπετάνιο.

‘Απὸ τῆς ἡμέρας ἔκεινης δ 'Ανδρουλιὸς ἐπωνομάσθη Κερκέζος.

Iωάννης Κονδυλάκης

ΤΟ ΑΡΚΑΔΙ

Ἐπανάστασις Πηγαίνετε εἰς τὴν ἐπαρχίαν σας καὶ καθῆτε
τοῦ 1866. στε ἡσυχοῖ μὴν ἀκοῦτε τοὺς κατεργαρέους τῆς
Ελλάδος, διότι θ' ἀφανισθῆτε, χωρὶς νὰ ὠφεληθῆτε τίποτε!

Μὲ τὴν περίεργον αὐτὴν φράσιν προσεπάθησεν ὁ σερασκέρης Μουσταφά πασάς τῆς Κρήτης εἰς τὸ Νίπος τοῦ Ἀποκορώνου νὰ ζητήσῃ ύποταγὴν ἀπὸ τοὺς Σφακιανούς, ποὺ ἐπῆραν τ' ἄρματα εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866.

'Αλλὰ οἱ Σφακιανοὶ ἀτρόμητοι, ἄκαμπτοι καὶ φλογεροὶ πολεμισταὶ, δταν ἔλαβαν αὐτὰ τὰ μηνύματα ἀπήντησαν εἰς τὸν πασάν περιφρονητικά.

—'Ἐπαδὰ εἴμαστε, κι ἐλάτε νὰ μᾶς πιάσετε' ἀλλ' ὁ πασάς θὰ φτύσῃ αἷμα!..

Εἰς τὸ διάστημα τοῦ 'Ελληνικοῦ ἀγῶνος, ἐκθαμβωτικαὶ λάμψεις ἐφώτισαν κατ' ἐπανάληψιν τὸν σκοτεινὸν κρητικὸν δρίζοντα.

Στὰ 1833, 1841 καὶ 1858 οἱ μεγαλόψυχοι Κρήτες ἔξηγέρθησαν πάνοπλοι καὶ δρμητικοὶ καὶ ἀνύψωσαν ὑπερήφανα τὴν κεφαλὴν κατὰ τοῦ τυράννου. Εἰς τὰ ἀπρόσβλητα ὅρη τῆς ὥραιας νύμφης τῆς Μεσογείου οἱ «ἔνδοξοι σύντροφοι» συνέγραψαν τὰς ὥραιοτέρας σελίδας τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος, καὶ ὁ ἡλιος τῆς ἐλευθερίας ἀνέτειλε κατ' ἐπανάληψιν ἀπὸ τῶν γραφικῶν κορυφῶν τῶν Λευκῶν Ὁρέων καὶ διέλυσε τὴν καταθλιπτικὴν δυμήλην, ποὺ ἐπιείζε τὴν μεγαλόνησον. 'Η ἐπανάστασις δύμως τοῦ 1866, κατὰ τὴν δόπιαν ἔχυθησαν ποταμοὶ κρητικοῦ αἵματος, ἐξέπληξε διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως τῶν πολεμιστῶν της ὅλον τὸν κόσμον.

Τότε, μὲ τὸ 'Αρκάδι της, ἔδωσε τὴν ὥραιοτέραν λάμψιν εἰς τὸν δρίζοντα τῆς ἐλευθέρας Ελλάδος. 'Η Κρήτη ούδέποτε ἐκουράσθη. Τὰ παλληκάρια της προσεφέροντο ἀδιάκοπα εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος. Καὶ τὸ κρητικὸν αἷμα δὲν ἔχυθη εἰς μάτην.

“Οταν είς τὴν Κάνδανον (πρώτη μάχη τοῦ 1866) ἐφονεύθησαν δύο ἀδελφοὶ τοῦ ἀρχηγοῦ Κριάρη, δὲ γενναῖος Κρητικὸς ὁ πλαρχηγός, ἀσυγκίνητος, εἶπε!

—Δέν πειράζει! παιδιά ἔχουνε...

‘Ανατίναξις
‘Αρκαδίου.

“Αγριον αίματοκύλισμα ἐπεκράτησε κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1866 εἰς ὅλην τὴν νῆσον.

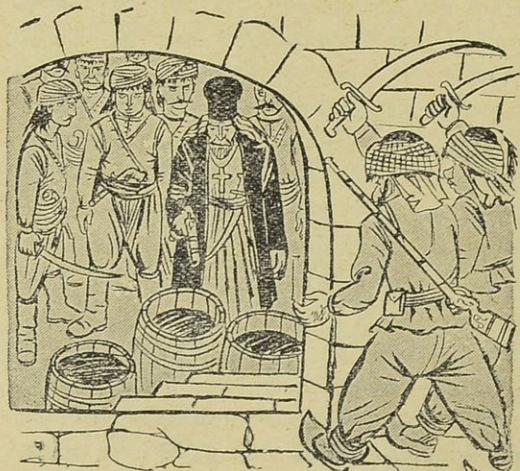
Κατόπιν δὲ Μουσταφὰ πασάς, λυσσαλέος καὶ ἐκδικητικός, ἐστράφη (Νοέμβριος τοῦ 1866) κατὰ τῆς Μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου, κέντρου ἐπαναστατικοῦ τοῦ τμήματος Ρεθύμνου. Οἱ πολεμισταὶ, ποὺ ἦσαν κλεισμένοι εἰς τὸ Μοναστήρι, ἀπέρριψαν μέ περιφρόνησιν τὰς προτάσεις τοῦ Τούρκου στρατάρχου καὶ τοῦ παρήγγειλαν, ὅτι εἶχον ἀρκετὰ δύπλα διὰ νὰ τιμωρήσουν τὸν ἔχθρόν, ποὺ θ' ἀπεπειράτη νὰ παραβιάσῃ τὸ ἄσυλον αὐτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των.

Τὸ συμβούλιον τοῦ Μοναστηρίου ἔγραψεν εἰς τὸν Τούρκον σερασκέρην:

«Ο ὄρκος καὶ τὸ σύνθημά μας εἶναι ἡ ἔνωσις τῆς Κρήτης μὲ τὴν Ἑλλάδα ἢ δὲ θάνατος. Πλὴν τούτου, δὲν θέλομεν ν' ἀκούσωμεν τίποτε ἄλλο».

Αὐτὰ τὰ μηνύματα τῶν ἐπαναστατῶν ἔξωργισαν τὸν πασάν. Ἡ θυελλώδης ὄργη τοῦ ἔξεδηλώθη ἀμέσως διὰ τοῦ σφοδροῦ βομβαρδισμοῦ τῆς μονῆς.

Τὰ πολυάριθμα «ὄρδιά του» — 22 χιλιάδες ἄνδρες — ἐπετέθησαν κατὰ φάλαγγας κατὰ τοῦ ὀχυρώματος τῶν πολιορκουμένων, ἀλλὰ τὸ Ἀρκάδι ἀπαντοῦσεν ἀδιάκοπα εἰς τὰ πυρά τῶν Τούρκων. Γύρω

ἀπὸ τὸ μοναστήρι τὸ ἔδαφος εἶχε καλυφθῆ ἀπὸ πτώματα Ὁθωμανῶν στρατιωτῶν.

‘Ο ήγούμενος τῆς μονῆς Γαβριήλ, γενναῖος καὶ φλογερὸς ἄγωνιστής, ἔτρεχεν εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ φρουρίου τῆς Μονῆς, διανέμων πολεμοφόδια καὶ ἐνθαρρύνων τοὺς πολεμιστάς.

“Ἐξαφνα, τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς φοβερᾶς πολιορκίας, ἔνα μέρος τοῦ τείχους, τοῦ φρουρίου ὑπεχώρησεν εἰς τὰ βλήματα τῶν τοπομαχικῶν τοῦ Μουσταφᾶ. Οἱ Τούρκοι, ὑπὸ τὸ ραγδαῖον πῦρ τῶν πολιορκουμένων, ὅρμησαν νὰ εἰσέλθουν διὰ τοῦ ρήγματος εἰς τὸ Μοναστήρι. Ἐντὸς δὲ λεπτῶν διερίθιοις ἐγέμισεν ἀπὸ πολεμιστὰς καὶ κρατερὰ μάχη ἡκολούθησεν ἐμπρὸς εἰς τὸ ρήγμα μεταξὺ τῶν πολιορκουμένων καὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ Μουσταφᾶ.

‘Ακριβῶς τὴν στιγμὴν ἔκεινην, συνεγράφῃ μία ἀπὸ τὰς ωραιοτέρας σελίδας τῆς Ἰστορίας τοῦ νεοελληνικοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος. ‘Ο ήγούμενος τῆς Μονῆς Γαβριήλ, ὅταν εἶδε τὴν θεβήλωσιν τοῦ Ἀρκαδίου ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ πολιορκητοῦ σερασκέρη, κατῆλθεν ἀμέσως εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην. “Ἀναψεν ἔνα κερί καὶ ἀνέπεμψε τὴν τελευταίαν δέησιν. Κατόπιν ἔδωσε τὸ δραματικὸν τέλος. Ἐπλησίασε τὴν μικράν φλόγα τοῦ κηροῦ εἰς τὴν πυρίτιδα καὶ τὸ μοναστήρι ἐτινάχθη εἰς τὸν ἀέρα.

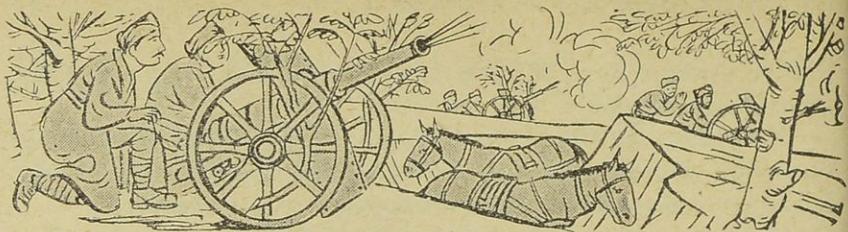
Χριστιανοὶ καὶ Τούρκοι πολεμισταί, καλόγυροι καὶ καλογροπαίδια, ἔτάφησαν δλοι ὑπὸ τὰ ἔρειπια, μαζὶ μὲ τὰς οἰκογενεῖας ποὺ εἶχον καταφύγει εἰς τὸ Μοναστήρι.

Διασώζεται ἀκόμη εἰς τὴν Κρήτην μία παράδοσις ἀπὸ τὸ Ἀρκάδι. “Ολην τὴν νύκτα τῆς καταστροφῆς, διάττοντες ἀστέρες ἐφώτιζαν μ’ ἔξαιρετικὴν λαμπρότητα τὸ στερέωμα. ‘Ο Κρητικὸς λαὸς ἐπίστευεν, δτι ἦσαν στρατιαι ἀγγέλων, ποὺ συνδευον εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς ψυχάς τῶν δλοκαυτωθέντων πιστῶν τοῦ Ἀρκαδίου.

«Τὰ 100 Ἑλληνικά Χρόνια»

Δημ. Γατόπουλος

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΗΡΩΣ

[Είναι γνωστοί οι σκληροί άγῶνες, ποὺ διεξήγαγεν ὁ Ἑλληνισμὸς εἰς τὴν Μακεδονίαν κατὰ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν—ἴδια ἀπὸ τὰ 1903 - 1908—ἐναρτίον τῶν Βουλγάρων, διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπιζήσῃ καὶ νὰ μείνῃ πιστὸς εἰς τὴν πατρίδα. Τὸν ἄγωνας αὐτὸν ἐξηκολούθησαν οἱ Μακεδόνες μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεώς των. Τέκνον Μακεδονομάχον εἶναι καὶ ὁ μικρὸς ἥρως τοῦ διηγήματος, ποὺ συνεχίζει τὴν πατρικὴν κληρονομίαν τῆς πάλης ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος του. Τὸ διήγημα ἐβραβεύθη εἰς τὸν διαγωνισμὸν τοῦ ‘Υπουργείου Στρατιωτικῶν’ κατὰ τὸ 1913 μὲ τὴν ψευδώνυμον ὑπογραφὴν Δημ. Φλίσβης, τοῦ ὅποιον τὸ πραγματικὸν δημοτικό παραμένει ἀκόμη ἄγνωστον.]

**Εἰς τὴν
έκκλησίαν.**

“Ἐπαιζαν εἰς τὸν αὐλόγυρον τῆς ἐκκλησίας τὰ παιδιά τῆς γειτονιᾶς. Αἱ φωναί των ἔγεμι-
ζαν ἀπὸ χαρὰν τὸν ἀέρα καὶ οἱ θόλοι τοῦ περι-
στυλίου τοῦ ναοῦ ἐπανελάμβαναν καὶ ἐπολλαπλασίαζαν τὴν
εὔθυμον ἕκείνην βοήν, δπως ἔνας ἀνθρωπος, ὁ ὅποιος λέγει καὶ
ξαναλέγει κάτι εὐχάριστον, τὸ ὅποιον ἥκουσεν.

—”Ε, παιδιά! Εἶπε τὸ μεγαλύτερον ἀπ’ ὅλα, ἐλάτε νὰ πα-
ξωμε τὰ σκλαβάκια.

—Ναι, ναι, τὰ σκλαβάκια, τὰ σκλαβάκια, ἐφώναξαν ὅλοι
μαζί.

Καὶ ἥρχισαν νὰ χωρίζωνται εἰς δύο στρατούς, ὁ καθεὶς μὲ
τὸν καπετάνιον του.

“Ἐνα παιδιὸν δώδεκα ἔτῶν, ώχρόν, ἔτρεξε καὶ αὐτὸν νὰ ταχθῇ
μὲ τὸ ἔνα μέρος.

—”Εξω, ἔξω, ἐφώναξαν μὲ μίαν φωνὴν ὅλα τὰ παιδιά. Θὰ
μᾶς τὰ χαλάσσης.

—”Οχι, δὲν σᾶς τὰ χαλῶ, ἐψιθύρισε δειλά.

—Εἶσαι μιᾶς μπουκιᾶς ἀνθρωπος! Δὲν κάνεις γιά μᾶς. Πή-
γαινε μὲ τοὺς ἄλλους.

Τὸ παιδὶ ἔσυρε τὰ βήματά του δειλὰ πρὸς τὸν ἄλλον στρα-

τὸν καὶ ἐστάθη παράμερα, φοβισμένον μὴ τὸ διώξουν καὶ ἀπ' ἔκει.

— Μπά! Σ' ἐμᾶς ἥλθες, κιτρινιάρικο, εἰπεν δὲ καπετάνιος, μόλις τὸ ἀντελήφθη. Φύγε ἀπ' ἔδω.

Δὲν ἀπεκρίθη δὲ μικρὸς Κώστας, ἀλλὰ δακρυσμένος ἀπεσύρθη καὶ ἐστάθη πρὸς τὸν τοῖχον, πλησίον ἐνὸς ρακενδύτου πτωχοῦ καὶ ἐκοίταζε σχεδὸν μὲν φθόνον τὰ ροδοκόκκινα καὶ ζωηρὰ παιδιά, τὰ δὲ ποια τόσον σκληρά τὸν ἐστέρουν τοῦ παιγνιδιοῦ, αὐτὸν τὸν ἀδύνατον, τὸν ὡχρόν.

Τὸ παιγνύδι ἐν τούτοις δὲν ἥρχιζε. Τὰ παιδάκια ἔπρεπε νὰ χωρισθοῦν εἰς "Ἐλληνας καὶ Βούλγαρους" κανεὶς δὲν ἥθελε νὰ γίνῃ Βούλγαρος καὶ τέλος ἡ τύχη ἀπεφάσισε. Κορώνα οἱ "Ἐλληνες, γράμματα οἱ Βούλγαροι.

‘Ο Βούλγαρος καπετάνιος ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν. ’Εμάζευσε τοὺς στρατιώτας του καὶ ἥτο ἔτοιμος ν' ἀρχίσῃ, ὅταν ἀντίκρυσε τὸν Κώσταν.

— "Ελα ἔδω, τοῦ ἐφώναξε. Τώρα ποὺ εἴμαστε Βούλγαροι, κάνεις γιὰ τὴν παρέα μας.

‘Ο Κώστας ἐκοίταξε τὸν Βούλγαρον καπετάνιον μὲ δργήν, ἀλλὰ δὲν ἀπεκρίθη.

— "Ελα, Κώστα, ἔξηκολούθησεν ἐκεῖνος, ἔλα καὶ θὰ σὲ κάνωμε καὶ Σαβώφ.

— Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ μὲ κάνετε Σαβώφ ἐμένα. ’Εγὼ εἴμαι δ, τι είμαι. Είμαι "Ἐλληνας. Γελάτε δο θέλετε μ' ἐμένα, ἀλλὰ ἔγὼ ἔχω πατέρα σκοτωμένο γιὰ τὸν τόπο μας ἀπάνω στὰ βουνά καὶ δὲν καταδέχομαι νὰ σᾶς ἀπαντήσω.

Τὰ παιδιά ἐγέλασαν. Μόνον ὁ πτωχός, ὁ δόποιος ἐκάθητο πλησίον τοῦ Κώστα, ἔδάκρυσεν.

— Φύγε, παιδί μου, τοῦ εἴπεν. ’Εδω δέν εἶναι δουλειά σου. “Ελα μέσα στὴν ἐκκλησία, ἔχω κάτι νὰ σου εἴπω.

‘Ο πτωχὸς ἔρριψεν εἰς τὸν δῆμον τὸ σακκούλι του μὲ τὰ ξεροκόμματα καὶ ἔσυρε βραδὺ τὸ βῆμα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν.

‘Ο μικρὸς σκεπτικός, ἀμίλητος, ἥκολούθει.

Εἰσῆλθαν ἀπὸ τὴν μεγάλην θύραν καὶ διηυθύνθησαν πρὸς τὸ στασίδι τοῦ ψάλτου, ἐμπρὸς εἰς τὸ ιερόν. Κανεὶς δὲν ἥτο

έκει. "Ένα κανδήλι ἔκαιεν εἰς τὸ τέμπλον, ἐμπρὸς εἰς μίαν εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἡ δποια ἐκοίταζε τὸ παιδί Τῆς μὲ τρομαγμένην στοργὴν καὶ λαχτάραν μητέρας, ποὺ δὲν θέλει νὰ πιστεύσῃ, δτι εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ χάσῃ, καὶ νὰ τὸ χάσῃ, ἀφοῦ βασανισθῇ μὲ δλα τὰ μαρτύρια τοῦ κόσμου, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ σώσῃ Αὔτο τὴν ἀνθρωπότητα . . .

Τὰ μάτια τοῦ πτωχοῦ καὶ τοῦ Κώστα ἐπεσαν εἰς τὴν εἰκόνα. Τὸ λάδι τῆς κανδήλας ἐτελείωνε καὶ ἡ μικροσκοπικὴ φλόγα ἐσάλευε καὶ ἐσπινθήριζε τριγύρω της νὰ δώσῃ μίαν τελευταίαν φοράν δλην τὴν φωτεινήν της δύναμιν. Τὰ μάτια τοῦ Κώστα ἐξηκολούθουν νὰ μένουν καρφωμένα ἐπάνω εἰς τὴν εἰκόνα. 'Ο ἥλιος ἔκεινην τὴν στιγμήν, καθὼς ἔχαμήλωνε πρὸς τὴν δύσιν, ἔβαψεν εἰς τὸ πολύχρωμον παράθυρον τῆς ἐκκλησίας μερικὰς ἀκτῖνας του καὶ τὰς ἔρριψεν ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Κώστα. Τὸ πρόσωπόν του ἐφωτίσθη καὶ ἔλαμψε

**Τὸ μεγάλον
μυστικόν.**

— Κώστα.

— Εἶπες ἔξω, πώς ἔχεις πατέρα σκοτωμένον γιὰ τὸν τόπο.
Πῶς ἔλεγαν τὸν πατέρα σου;

— Γεώργη Δρόσο. 'Ο κόσμος τὸν ἔλεγε καπετάν - Πρινάρη.

— Εἶσαι γυιός τοῦ καπετάν - Πρινάρη, ἔσύ, ἔσύ; Αὔτοῦ τοῦ λεονταριοῦ, ποὺ σκοτώθηκε, γιὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὴν δολοφονίαν τοῦ καπετάν "Αγρα";

— Ναι, ἔγω είμαι. Δὲν μὲ πιστεύεις, βλέπω. Είμαι μιᾶς μπουκιᾶς ἄνθρωπος, δπως ἔλεγαν τὰ παιδιά. "Εχεις δίκιο.

Κάτι ήθέλησε νὰ προσθέσῃ, ἀλλ' ἔνας λυγμὸς δυνατὸς τὸν ἡμπόδισε, καὶ δάκρυα ἀργοκύλητα ἔφυγαν ἀπὸ τὰ μάτια του, δάκρυα μετανοημένα, διότι δὲν ἐκρατήθησαν κρυμμένα.

— Μήν κλαῖς, Κώστα, εἶπεν δ πτωχός· μήν κλαῖς, παιδί μου. Τὰ παιδιά μποροῦν νὰ λένε δ,τι θέλουν. 'Εσύ εἶσαι τὸ παιδί τοῦ παλληκαριοῦ, ποὺ τὸν ἔκλαψεν δλος δ κόσμος, ποὺ τὸν ἔκλαψα κι ἔγω. "Ημουν μαζί του, ἐπολεμήσαμε μαζί, ἐπεσε δίπλα μου. Δὲν εἶσαι μιᾶς μπουκιᾶς ἄνθρωπος ἔσύ. Τὸν ἄνθρωπο τὸν

‘Ο πτωχὸς ἔλυσε τὴν σιωπὴν μὲ φωνὴν χα-
μηλήν, σχεδὸν σβησμένην:
— Πῶς σὲ λένε, παιδί μου;

λογαριάζουν κατά τὴν καρδιά του. Ἐσύ τὸ εἶδα, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ποὺ σ' ἀντίκρυσα, ἔχεις μεγάλη καρδιά. Ἔλα, σκούπισε τὰ δάκρυά σου. Γιὰ πές μου, Κώστα, ἔχεις μητέρα, ἀδέλφια;

— Εἰμαι ἔρημος. Ἀδέλφια δὲν εἶχα. Τὴν μάνα μου τὴν ἐσκότωσαν οἱ Βούλγαροι περνώντας ἀπὸ τὸ χωριό, οἱ Ἰδιοὶ ποὺ ἐσκότωσαν καὶ τὸν πατέρα μου. Πέντε χρόνια τώρα εἴμαι ἔρημος. Κάποιοι καλοὶ γείτονες, ποὺ εἶναι χωρὶς παιδιά, μ' ἐπήραν μαζί τους καὶ μὲ στέλνουν καὶ στὸ σχολεῖο. Θέλω νὰ μεγαλώσω νὰ γίνω κι ἔγω σὰν τὸν πατέρα μου. Θέλω νὰ κάνω κάτι γιὰ τὴν πατρίδα μας. Πόσο μισῶ τοὺς φονιάδες τῶν γονέων μου!

— Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ περιμένης νὰ μεγαλώσῃς, γιὰ νὰ κάνης καλὸ στὸν τόπο σου. Καὶ τώρα ἀκόμη μπορεῖς νὰ κάνης πολλά.

— Ποιός; Ἔγὼ νὰ κάνω πολλά; Ἄσ ἡμποροῦσα νὰ κάνω καὶ ἐνα πρᾶγμα καὶ ὅς μοῦ περνοῦσαν κι ἔμένα τὸ κεφάλι μου ἐπάνω στὸ σουβλί.

— Κοίταξέ με καλὰ στὰ μάτια, εἰπεν δ πτωχός. Ναι, ἔτσι. Εἶπες, πώς θέλεις νὰ κάνης καλὸ στὴν πατρίδα. Ἔγὼ θὰ σοῦ τὸ εἰπῶ αὐτὸ τὸ καλό, μὰ δὲν πρέπει νὰ μάθῃ κανεὶς τίποτε. Οὕτε οἱ καλοὶ ἄνθρωποι, ποὺ σ' ἔχουν στὸ σπίτι τους. Εἶσαι μικρὸς δῆμος· δὲν θὰ κρατήσῃς τὸ μυστικό, ὅχι, καὶ τότε πολὺς κόσμος θὰ πάῃ χαμένος ἄδικα.

— Τὸ παιδί τοῦ καπετάν-Πρινάρη δὲν γίνεται προδότης.

— Δὲν εἶπα, πώς θὰ γίνης προδότης· ὅχι. Μπορεῖ δῆμος νὰ σοῦ φύγῃ ἀθελα ἔνας λόγος κι αὐτὸς δ λόγος νὰ φέρῃ μεγάλη συμφορά.

— Ἄν ἔχης κάτι νὰ μοῦ εἰπῆς, λέγε το, μὴ μὲ βασανίζῃς. Τὸ μυστικό θὰ τὸ κρατήσω. Μὴ φοβᾶσαι. Σοῦ τ' ὁρκίζομαι στὰ κόκκαλα τοῦ πατέρα μου καὶ τῆς μάνας μου.

— Λοιπὸν ἄκουσε. Πίσω ἀπὸ τὸ βουνό εἶναι δ ἐλληνικὸς στρατὸς καὶ περιμένουν τὴν ὥρα νὰ στήσουν κι ἔδω τὴν σημαία τῆς ἐλευθερίας. Θέλουν νὰ τελειώσουν ἐκεῖνο ποὺ ἀρχισε δ πατέρας σου. Θέλεις νὰ τοὺς βοηθήσῃς;

— Ἔγώ; Πῶς;

— Οἱ Βούλγαροι στρατιώται εἶναι ἔδω κοντά. Ἐσύ πρέπει νὰ

μαθαίνης καλά πού βρίσκονται, πόσοι ἔδω, πόσοι ἔκει, ἀνέφθασαν καὶ ἄλλοι καὶ πόσοι εἰναι, ποῦ ἔχουν τὰ κανόνια τους, πόσα κανόνια ἔχουν. "Ολα αὐτὰ εἰναι ἀνάγκη νὰ ξέρουν οἱ δικοὶ μας. 'Εμένα ποὺ μὲ βλέπεις ἔδω, δὲν εἶμαι ζητιάνος, δπως θὰ μὲ νομίζης. Εἶμαι ἀξιωματικός.

—'Αξιωματικός!

—Ναί. Βλέπεις, σοῦ εἶπα ἔνα μεγάλο μυστικό. "Αν τὸ μάθουν οἱ Βούλγαροι θὰ μὲ σκοτώσουν. Αὐτὸ δὲν μὲ μέλει. Τὸ κακὸ θὰ εἰναι, πῶς δὲν θὰ μπορέσω νὰ κάνω ἔκεινο, ποὺ πρέπει νὰ κάνω γιὰ τὴν πατρίδα μας.

—Τὸ μυστικὸ αὐτὸ ἔδω, ἔδω μέσα στὴν καρδιά μου, θὰ μείνῃ γιὰ πάντα!

—Τώρα, ἐξηκολούθησεν δὲ πτωχός, εἴμαστε οἱ δυό μας. Βλέπεις, πῶς σὲ λογαριάζω. 'Εσύ θὰ μὲ βοηθήσῃς πολύ. Πρέπει νὰ μάθω πόσοι Βούλγαροι φυλάγουν ἔδω, ποῦ βρίσκονται, πόσα κανόνια ἔχουν. Αὔριο τὸ πρωΐ θὰ σὲ περιμένω στὸ μύλο τοῦ Βροντῆ. Τὸν ξέρεις; 'Εκεῖνον τὸν μισογκρεμισμένο...

—Πῶς δὲν τὸν ξέρω!

—Θὰ σοῦ δώσω ἔνα πανέρι μὲ κουλούρια, θὰ τὸ κρεμάσῃς στὸ λαιμό σου καὶ καθὼς θὰ τὰ πουλῆς στοὺς Βουλγάρους στρατιώτες, θὰ προσέχῃς καλὰ τί γίνεται γύρω σου.

—Μὰ πῶς θὰ μ' ἀφήσουν ἐμένα ἐλληνόπουλο νὰ πλησιάσω;

—Θὰ σοῦ δώσω ροῦχα Βουλγάρικα καὶ ἔνα καλπάκι νὰ περνᾶς γιὰ Βουλγαρόπαιδο κι ἔτσι δὲν θὰ προδιθῇς. Θὰ ξέρης καὶ Βουλγάρικα ἔ;

—Ξέρω κάτι λίγα τὰ καταραμένα, ποὺ τ' ἀκούω ἀπὸ τοὺς γέρους.

—'Ωραῖα! Λοιπόν, Κώστα, ἐσυλλογίσθηκες καλὰ τί θὰ κάνῃς; Εἶναι δύσκολο καὶ ἔχει τοὺς κινδύνους του.

—Αὔριο θὰ μὲ δοκιμάσῃς.

—Καλά, παιδί μου, ἔλα νὰ σὲ φιλήσω.

‘Ο πτωχὸς ἔσκυψε καὶ ἐφίλησεν εἰς τὸ μέτωπον τὸν Κώστα καὶ κατόπιν ἔβγαλεν ἀπὸ τὸν λαιμόν του ἔνα σταυρὸν καὶ τοῦ τὸν ἐκρέμασε λέγων:

—‘Ο Θεός νὰ σὲ φυλάγῃ, παιδί μου!

‘Ο Κώστας ἦσθανετο τὴν καρδίαν του νὰ κτυπᾷ ἀπὸ συγ-

κίνησιν. "Ήτο λοιπόν δυνατόν, αύτός, τὸ κιτρινιάρικο, ποὺ κανεὶς δὲν τὸν ἥθελε εἰς τὸ παιγνίδι, νὰ κάμη κάτι, τὸ δποῖον νὰ ἐνθυμίζῃ τίνος εἶναι τέκνον; Τάχα ἦτο ἀλήθεια; Μήπως ἦτο ὅνειρον; 'Αλλ' ὄχι εἰς τὸν λαιμόν του ἡσθάνετο κρεμασμένον τὸν σταυρόν. "Ἐφερε τὴν χεῖρα του ἐπάνω του καὶ ἔσφιξε τὸν σταυρόν εἰς τὸ στήθος του νὰ τὸν αἰσθανθῇ καλά, νὰ πεισθῇ ὅτι ἦτο πραγματικῶς ἐπάνω του.

· Η δοκιμή. 'Ο μικρός, ἀφοῦ ἀπεχαιρέτησε τὸν πτωχόν, βιβλία του καὶ ἐφαίνετο βυθισμένος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἐνῷ πράγματι δὲ νοῦς του ἐταξίδευε πολὺ μακράν· τὰ γράμματα, τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, τοῦ ἐφαίνοντο ὁσάν ἀτελείωτος σειρά 'Ελλήνων στρατιωτῶν, καὶ τὰ κεφαλαῖα γράμματα κάθε τόσον ὁσάν ἀξιωματικοὶ ἐπὶ κεφαλῆς των.

'Ἐπι τέλους ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ. "Ἐφαγε τὸ λιτόν φαγητόν του, ἐκαληγύκτισε τούς καλούς ἀνθρώπους, οἱ δποῖοι τὸν ἀνέτρεφον, ἐπῆγεν εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἔπεσε νὰ κοιμηθῇ.

'Αλλὰ πῶς νὰ κοιμηθῇ! Πόσα πράγματα ἐβασάνιζαν τὸ μικρόν του κεφάλι...

Δὲν εἶχε πατέρα, δὲν εἶχε μητέρα, καὶ δημως πόση καλωσύνη τὸν ἐτριγύριζε! Μία καλωσύνη τόσον μεγάλη, ώστε τοῦ ἔφερε τὰ δάκρυα εἰς τὰ μάτια. "Ήτο ἡ πρώτη φορά ποὺ εἶχε μυστικὸν ἀπὸ τοὺς γονεῖς, τοὺς δποίους τοῦ ἔδωσεν ἡ ὀρφάνια του. Καὶ ἐσυλλογίζετο, ὅτι ἵσως αύτός, τὸν δποῖον ἐπῆραν μὲν κρυψήν ἐλπίδα ὅτι θὰ δώσῃ μίαν ἡμέραν κάποιαν χαρὰν εἰς τὸ σπίτι των, θὰ τοὺς πληρώσῃ διὰ τὰς φροντίδας, τὰς ἀνησυχίας, τοὺς κόπους των, μὲν λύπην καὶ μὲν δάκρυα.

Καὶ αἱ σκέψεις αὐταὶ τὸν ἐβασάνιζαν καὶ τὸν ἐλυποῦσαν. "Ἐβλεπε μαῦρα, ὅλα μαῦρα τριγύρω του. Αἴφνης ἔνα μειδίαμα γλυκύ, πολὺ γλυκύ ἐφανέρωσεν, ὅτι τὸ σκότος ἦλθε νὰ τὸ διαλύσῃ κάποιον φῶς, βγαλμένον ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδίας του. "Οχι, δὲν ἦτο ἀχάριστος. Οἱ καλοὶ ἀνθρώποι, οἱ δποῖοι τὸν ἀγαποῦσαν ως τέκνον των, θὰ εἶχον πάντοτε τὴν παρηγορίαν, ὅτι ἀνέθρεψαν ἔνα τίμιον παιδί, ἔνα παιδί γεννημένον ν' ἀπο-

θάνη, ἐὰν ᾧτο ἀνάγκη, διὰ τὴν πατρίδα του.

Μὲ τὰς σκέψεις αὐτὰς ἐπερνοῦσε τώρα ἡ ὅρα ταχύτερα... Ὁ Κώστας ἐσηκώθη μίαν στιγμὴν καὶ ἐπλησίασε πρὸς τὸ παράθυρον· ἀντίκρυσε τότε ἔκπληκτος τὸν Αὔγερινόν, δ ὁποῖος ἐπρόβαλε ώσταν καλόκαρδος βοσκός, διὰ νὰ μαζεύσῃ δλον τὸ φωτεινὸν ἐκεῖνο ποίμνιον τῶν ἄστρων καὶ νὰ τὸ δδηγήσῃ κάπου ἀλλοῦ νὰ βοσκήσῃ. Καὶ τὸ ποίμνιον ἤλαττώνετο καὶ ἔχανετο, ἔχανετο ἀδιάκοπα.

‘Ο Κώστας τὴν ἄλλην ἡμέραν κατὰ τὴν συμφωνίαν ἔφθανεν εἰς τὸν μύλον τοῦ Βροντῆ. Μέσα ἀπὸ τὰ χαλάσματά του ἐπρόβαλε σιγὰ σιγὰ ώσταν φάντασμα δ πτωχός. ‘Ο μικρὸς ἐτάχυνεν ἀκόμη τὸ βῆμα του καὶ μετ’ ὀλίγον ἐκαλημέριζεν ἐκεῖνον, δ ὁποῖος ἔμελλε νὰ τὸν δδηγήσῃ εἰς τὴν ἀθανασίαν.

‘Εφόρεσε τὰ ροῦχα, ἔβαλε τὸ καλπάκι, ἐκρέμασεν εἰς τὸν λαιμόν του τὸ καλαθάκι μὲ τὰ κουλούρια, ἔλαβε τὰς τελευταίας δδηγίας καὶ ἐπῆρε τὸν δρόμον, ποὺ τὸν ἔφερεν εἰς τὸ βουλγαρικὸν στρατόπεδον.

‘Οταν ἐπλησίασεν, ἐστάθη ὀλίγον ν’ ἀναπνεύσῃ. ‘Η καρδιούλα του ἐκτυποῦσε δυνατά. Δὲν ἔφοβεῖτο διὰ τὴν ζωήν του ἔφοβεῖτο, ἔτρεμε μὲ τὴν ἰδέαν, δτὶ ἡμποροῦσε νὰ ἀποτύχῃ εἰς δ, τι ἀνέλαβεν. “Ἐκαμε τὸν σταυρὸν του τρεῖς φοράς καὶ ἡσθάνθη μίαν δύναμιν ἀνίκητον. ‘Ἐπροχώρησε πλέον μὲ ἀπόφασιν πρὸς τὸ στρατόπεδον καὶ ἥρχισε νὰ διαλαλῆ τὸ ἐμπόρευμά του:

— Κουλούρια! Κουλούρια καὶ τυρί!...

Οἱ Βούλγαροι στρατιῶται ἥρχισαν ν’ ἀγοράζουν τὰ καλοψημένα κουλούρια καὶ τὸ κασέρι τοῦ Κώστα, ἐνῷ αὐτὸς ἐκυκλοφοροῦσε παντοῦ ώσταν παλαιός καὶ γνώριμος πωλητής. “Ο, τι ἔβλεπεν ἐκαρφώνετο καλὰ εἰς τὸν νοῦν του. ‘Απ’ ἐδῶ τὸ πεζικόν, ἀπ’ ἐκεῖ πυροβόλα ἀληθινά, ἄλλα κρυμμένα μὲ ἐπιμέλειαν, ἄλλα τοποθετημένα φανερά, ἄλλα πάλιν πυροβόλα ψεύτικα, κατασκευασμένα ἀπὸ κορμούς δένδρων καὶ βαμμένα, διστε ν’ ἀπατοῦν εὐκόλως τὸν ἔχθρόν. “Ολα τὰ εἶδεν· καὶ τὰς ἐκρηκτικὰς ὅλας καὶ τὰ κιβώτια μὲ τὰ πολεμοφόδια καί... καί...

Κατάκοπος ἐπῆρε πάλιν τὸν δρόμον πρὸς τὸν μύλον. ‘Ο πτωχός τὸν ἐπερίμενεν ἐκεῖ ἀνήσυχος. ‘Απὸ μακράν, πρὶν ἀν-

ταλλάξουν ἀκόμη λέξιν, μὲν μίαν ματιάν ὁ ἔνας ἐννόησε τὸν ἄλλον.

'Ο πτωχὸς τοῦ εἶπεν :

—Γειά σου, Κώστα, καλά τὰ κατάφερες.

—Καὶ πόσα ἔχω νὰ σαῦ εἰπῶ! Ἡτο ἡ ἀπάντησις.

Σιγά, μὴ τοὺς ἀκούσουν καὶ οἱ τοῖχοι, ώμίλησαν ἐκεῖ εἰς τὰ χαλάσματα τοῦ μύλου πολλὴν δραν. 'Ο ἀξιωματικὸς παρηκολούθει μέν προσοχὴν ὅσα τοῦ ἔλεγεν ὁ Κώστας καὶ τὰ ἐσημείωνε μὲν ἐπιμέλειαν εἰς τὸν χάρτην. Ἡτο εὐχαριστημένος. Αἱ πληροφορίαι, τὰς δόποιας ἐλάμβανεν, ἥσαν πολύτιμοι καὶ κάθε τόσον ἔχαΐδευε τὸν μικρὸν ἥρωα, δόποιος, χθὲς ἀκόμη ζαρωμένος καὶ κίτρινος, ἐλάμβανε σήμερον ἀνάστημα.

"Οταν ἐτελείωσαν, δ ἀξιωματικὸς λέγει τοῦ Κώστα :

—Τώρα, παιδί μου, βγάλε τὰ ροῦχα καὶ τὸ καλπάκι, ἄφησε τὸ καλάθι καὶ πήγαινε στὸ σπίτι σου. Γρήγορα θὰ ἔλθω νὰ σὲ ἀνταμώσω πάλιν ἐδῶ, δταν ἀκούσῃς νὰ βροντοῦν κανόνια.

Δὲν ἐπέρασαν πολλαὶ ἡμέραι, καὶ ἔξαφνα ἡκούσθη δυνατὴ βροντή. Δευτέρα, τρίτη... τετάρτη...

Πότε ὁ Κώστας εύρεθη εἰς τὸν μύλον τοῦ Βροντῆ; "Α, δόπολεμος ἥρχιζεν καὶ ὁ Κώστας ἥσθάνετο μίαν ἐπιθυμίαν ἀκράτητον νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸ βουλγαρικὸν στρατόπεδον νὰ ἰδῇ τι γίνεται. 'Αλλ' ὅχι, εἶχε διαταγὴν νὰ περιμένῃ εἰς τὸν μύλον. 'Ο ἀξιωματικός του ἡμποροῦσε νὰ τὸν χρειασθῇ..."

Μία μουσικὴ περίεργος ἐγέμιζε τὸν ἀέρα. 'Ομοβροντίαι πυροβόλων, συμπυρσοκροτήσεις ὅπλων, συρίγματα δαιμονιώδη. "Έξαφνα ἔνας κρότος δυνατὸς ἐκάλυψεν ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ ἔσεισεν δλόκληρον τὸν μύλον ώς σεισμός." Επειτα μιὰ μεγάλη στήλη καπνοῦ, ύψωθη εἰς τὸν ἀέρα. Χωρὶς ἄλλο θὰ ἐπήρε φωτιάν ἡ ἀποθήκη τῶν πυρομαχικῶν. 'Ο καπνὸς ἀνέβαινεν ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ μέρος, τὸ ὅποιον εἶχεν εἰπεῖ εἰς τὸν ἀξιωματικόν.

Τώρα μία σειρὰ ἀπὸ ἀμάξια ἥρχισε νὰ περνᾷ δλίγον δεξιά του. Οἱ Βούλγαροι μετέφερον πληγωμένους...

Μίαν στιγμὴν τὰ βουλγαρικά πυροβόλα, ἐσιώπησαν. Δὲν ἥργησε ν' ἀναφανῇ σειρὰ δλόκληρος ἀπὸ μεταγωγικά, τὰ δόποια ἥρχοντο πρὸς τὸν μύλον βιαστικά. Κατόπιν ἔφθασαν πυροβόλα,

στρατιώται, ἄλογα φορτωμένα. "Ολοι μέ μεγάλην ἀταξίαν προσεπάθουν ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπό τὸ μέρος, τὸ δποῖον χθὲς ἀκόμη κατεῖχαν. Μία ὁχλοβοὴ ἐγέμιζε τὸν ἀέρα. 'Ο στρατὸς ἔφευγε μετ' ὀλίγον ἐν ἀποσυνθέσει. "Οπλα, γυλιοί, κάθε βάρος ἐσπείρετο εἰς τὸν δρόμον.

Δὲν ἔβράδυνε ν' ἀκουσθῆ καὶ πάλιν τὸ ἄγριον μούγκρισμα τοῦ πυροβολικοῦ. Αὐτὴν τὴν φορὰν θά ἡσαν μόνον ἐλληνικὰ πυροβόλα, διότι ἡ σύγχυσις ἔγινεν ἀκόμη μεγαλυτέρα. Τὸ πυρ ἐπὶ τέλους ἐπαυσε καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἥκούοντο μόνον ἀραιοὶ πυροβολισμοί.

'Ο Κώστας κάθε τόσον ἐσήκωνε μὲ προσοχὴν τὴν κεφαλὴν του ὅπισσα ἀπὸ τὸν μισοκρημνισμένον μύλον νὰ ἰδῃ τὶ συμβαίνει. 'Ητο ὄνειρον; 'Ητο πραγματικότης; 'Άλλος στρατὸς ἥρχετο κατὰ τὸν μύλον. "Ἐνα τραγούδι πολεμικὸν ἐγέμιζε τὸν ἀέρα.

Μαύρ' εἰν' ἡ νύχτα στὰ βουνά.

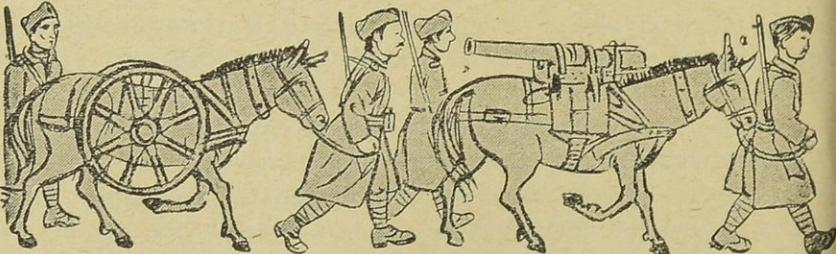
Στοὺς βράχους πέφτει χιόνι...

Εἶναι λοιπὸν ὁ ἐλληνικὸς στρατός; Εἶναι ἡ παρηγορία τῶν σκλάβων; 'Ο Κώστας δὲν εἶχε πλέον τίποτε νὰ φοβηθῇ. 'Ο ἔχθρος τοῦ τόπου του εἶχε φύγει νικημένος. Οἱ φονεῖς τοῦ πατέρα του καὶ τόσων ἄλλων 'Ελλήνων εἶχον πληρώσει ἐπὶ τέλους τὰς κακουργίας αἰώνων. 'Εσηκώθη λοιπὸν καὶ ἔτρεξε πρὸς τοὺς ἐλευθερωτὰς τῆς πατρίδος του.

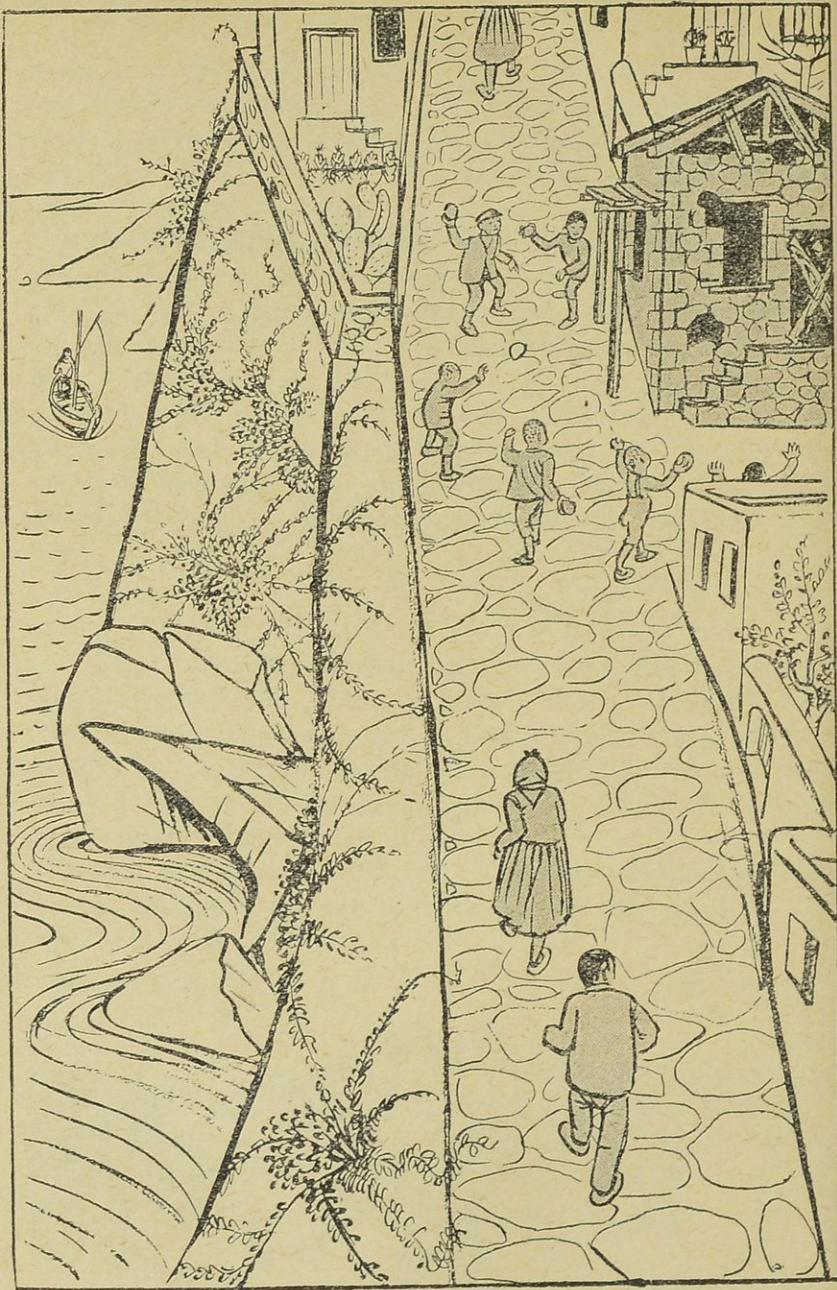
—Γειά σου, Κώστα παιδί μου! Τοῦ εἶπεν ὁ ἀξιωματικός, ὁ δοποῖος ἐπροπορεύετο καὶ ἐσπεύσε νὰ τὸν ἐναγκαλισθῇ. Εἶσαι παλληκάρι, σᾶν τὸν πατέρα σου!..

«Πολεμικὰ διηγήματα»

Δημ. Φλίσβης

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΗΣ ΚΟΚΚΩΝΑΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

A'

Είς δλον τὸ χωρίον δὲν ἥτον δρόμος πλέον περαστικός.
'Αδύνατον νὰ μὴν ἐπερνοῦσε κανεὶς ἀπ' ἐκεὶ ὅστις θὰ ἀνέβαι-
νεν εἰς τὴν ἐπάνω ἐνορίαν ἢ ὅστις θὰ κατέβαινεν εἰς τὴν κάτω.
Λιθόστρωτον ἀνηφορικόν, ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Σταματρίζαντος τὸ
σπίτι ἔως ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Σαλονικιᾶς.
Χίλια βῆματα, κάθε βῆμα καὶ ἀσθμα. Ἐφούσκωνεν, ἐκοντανά-
σαινε κανεὶς διὰ νὰ ἀναβῇ, ἐγλιστροῦσε διὰ νὰ καταβῇ.

"Αμα ἐπάτει τις εἰς τὸ λιθόστρωτον, ἀφοῦ ἄφηνεν ὅπίσω
του τὸ μαγαζὶ τοῦ Καψοσπύρου, τὸ σπίτι τοῦ Καφτάνη καὶ τὸ
παλιόσπιτον τοῦ γέρο - Παγούρη μὲ τὴν τοιχογυρισμένην αὐλήν,
ευρίσκετο ἀπέναντι εἰς τὸ σπίτι τοῦ Χατζῆ - Παντελῆ, μὲ τὸν
αὐλόγυρον σύρριζα εἰς τὸν βράχον. Κάτω ἔχασκε μέγας κρη-
μνός, μονότονος, προκαλῶν σκοτοδίνην, σημειούμενος ἀπὸ δλι-
γους ἔρποντας θάμνους ἔδω κ' ἐκεῖ, οἱ ὅποιοι θὰ ἐφαίνοντο εἰς
τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐκείνης ὡς νὰ ἥσαν κακοποιοὶ ψηλαφῶν-
τες καὶ ἀναρριχώμενοι ἢ καὶ καλικάντζαροι ἐλλοχεύοντες
καὶ καραδοκούντες ὡς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ εισβάλλουν εἰς τὰς
οἰκίας διὰ τῶν καπνοδόχων. Τὸ κῦμα ύποκωφως ἐφλοίσβιζεν εἰς
τὰ κράσπεδα τοῦ κρημνοῦ, καὶ ἀκούραστος βορρᾶς φυσῶν ἀπὸ
προχθές, μαλακώσας τὴν ἐσπέραν ταύτην, ἐξήπλωνε τές ἀπο-
θαλασσιές του ἔως τὸν μεσημβρινὸν τοῦτον μικρὸν λιμένα, δ
παγκρατῆς χιονόμαλλος βασιλεὺς τοῦ χειμῶνος.

'Απὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου, ἀριστερὰ εἰς τὸν ἀνερχό-
μενον, δίπλα εἰς τὸ σπίτι τοῦ γέρο - Παγούρη, καὶ ἀντικρύζουσα
μὲ τὸ τοῦ Χατζῆ - Παντελῆ, ύψοιδο ἀτελείωτος οἰκοδομή, μὲ
τέσσαρας τοίχους δρυθοὺς μέχρι τοῦ πατώματος, μὲ τὰς ἐυλώ-
σεις χασκούσας ἔως τῆς ὁροφῆς, μὲ τὴν στέγην καταρρέουσαν,
μὲ φαιοὺς καὶ φθειρομένους τοὺς τοίχους, τὴν ὅποιαν ἡ ἐγκα-
λειψις, δ ἀνεμος καὶ ἡ βροχὴ ἐίχον καταστῆσει ἐρείπιον καὶ χά-
λασμα. Τὰ παιδία δσα κατέρχοντο τὴν μεσημβρίαν ἀπὸ τὸ ἔν
σχολεῖον καὶ δσα ἀνήρχοντο τὴν ἐσπέραν ἀπὸ τὸ ἄλλο, διὰ νὰ
ἀφήσωσι τὰ βιβλία εἰς τὴν οἰκίαν, κλέψωσι τεμάχιον ἄρτου ἀπὸ
τὸ ἔρμάριον καὶ τρέξωσιν ἀκράτητα διὰ νὰ παίξωσιν εἰς τὸν
αιγιαλόν, τῆς ἔρριπτον ἀφθόνους πέτρας, διὰ νὰ τὴν ἐκδικηθῶσι
τὴν ἡμέραν δι' ὅσον τρόμον τοὺς ἐπροξένει τὴν νύκτα, δταν
ἐτύχαινε νὰ περάσωσιν.

Οι παπάδες, δταν ἐπέστρεφαν τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἐν σώματι ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου, μὲ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰς φωτιστήρας τῶν, ἀγιάζοντες οἰκίας δρόμους καὶ μαγαζιά, καὶ διώκοντες τοὺς καλικαντζάρους, ἐλημσόνουν νὰ ρίψωσι μικράν σταγόνα ἀγιασμοῦ καὶ εἰς τὴν ἄτυχην ἐγκαταλελειμμένην οἰκίαν, τὴν δποίαν δὲν εἶχε χαρῆ ὁ οἰκούρης ὅστις τὴν ἔκτισε, καὶ ἥτις δὲν εἶχεν ἀξιωθῆ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Τοιαύτη οἰκία ἐπόμενον ἥτο νὰ γίνη κατοικητήριον τῶν φαντασμάτων, ἀσυλον ἵσως τῶν βρυκολάκων, καὶ ἵσως ὁρμητήριον καὶ τόπος συγκεντρώσεως τῶν τυράννων τῆς ὕρας ταύτης, τῶν καλικαντζάρων.

B'

Δὲν εἶχεν ἀξιωθῆ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Ὁ καπετάν Γιαννάκος ὁ Συρμαῆς, ἀνὴρ αἰσθηματικὸς καὶ γενναῖος, «μερακλῆς» δσον κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων τού, εἶχε γνωρίσει εἰς τὸ Σταυροδρόμι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν Κοκκώνα - Ἀννίκαν, ώραίαν, ύψηλήν, μὲ χρυσόξενανθα μαλλιά, λευκήν καὶ μὲ χαρακτήρας λεπτοτάτους. Ὁ πλοίαρχος ἡρραβώνισθη ἐν τῇ βασιλευούσῃ, καὶ κατῆλθε μὲ τὸ καράβι εἰς τὴν πατρίδα, ἐπου παρήγγειλε νὰ τοῦ κτίσουν, μὲ σχέδιον κομψὸν καὶ ἀσύνηθες ἔως τότε εἰς τὴν πολίχνην, τὴν μικράν ώραίαν οἰκίαν, σκοπεύων μὲ τὸ πρῶτον ταξίδιον νὰ φέρῃ ἐπιπλα ἀπὸ τὴν Βενετίαν, διὰ νὰ εὑπρεπίσῃ, νὰ στολίσῃ τὴν νεόκτιστον οἰκίαν καὶ τὴν κάμη ἀξίαν τῆς ἀβρᾶς Κοκκώνας, τὴν δποίαν ἐμελέτα νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν.

‘Αλλ' ἡ οἰκία δὲν ἔμελλε νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ Κοκκώνα δὲν ἔμελλε νὰ κατέλθῃ. Ἡ Κοκκώνα ὀκτὼ μῆνας μετὰ τὴν μνηστείαν, ἀπέθνησκε φθισικὴ εἰς τὸ Σταυροδρόμι, καὶ ἡ οἰκία ἔμεινεν ἀτελείωτη, ἔρημη καὶ ἄχαρη, ἀνὰ τὸν λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν δρόμον, σιμὰ εἰς τὸν κρημνώδη βράχον. Ὡς ἀόρατος δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς καταρρεούσης οἰκίας, ὡς ἀόριστος τραγικὴ εἰρωνεία ἐπὶ τῆς τύχης της, ἔμενε τὸ ὄνομα «τῆς Κοκκώνας τὸ Σπίτι».

Γ'

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 185..., δύο παιδία κατήρχοντο μὲ ζωηρὰ βήματα τὸ λιθόστρω

τον καὶ οἱ πόδες των, ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πέδιλα τὰ δποῖα εἴχον φορέσει ἵσως ἐκτάκτως τὴν ἐσπέραν ἔκεινην, ἔκαμνον μέγαν κρότον ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ ἐδάφους. Ἀμφότεροι ἐκράτουν ἐλαφράς ράβδους. 'Ο εἰς ἐκράτει φανὸν μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα. 'Ητο ἐβδόμη ὥρα. Νὺξ ἀστροφεγγῆς καὶ ψυχρά. Σφοδρὸς ἄνεμος κατήρχετο παγετώδης ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά. 'Ο ἄνεμος ἔκαμνε τὰ σφιχτοκλεισμένα παράθυρα καὶ τὰς κλειδομανδαλωμένας θύρας νὰ στενάζωσιν ὑπὸ τὴν ψυχρὰν πνοήν του. Τὰ παιδία ἐμάλωναν ὡς δύο γνήσιοι φίλοι.

—'Εγώ εἶδα π' σόδωκε ἔνα εἰκοσιπενταράκι, βρὲ 'Αγγελῆ, ἔλεγε τὸ ἔν.

—"Οχι, μὰ τὸ θεριό, ἔλεγε τὸ ἄλλο· μιὰ πεντάρα μόδωκε. Νά τηνε.

Καὶ ἐδείκνυε μεταξὺ τῶν δακτύλων του μίαν πεντάραν.

—"Οχι, ἐπέμενε τὸ ἄλλο, τὸ ὅποιον ἐκράτει τὸ φανάριον. Τὸ εἶδα ἐγὼ ποὺ ἦταν εἰκοσιπενταράκι· δὲ μὲ γελᾶς.

—"Οχι, βρὲ Νάσο. Μιὰ πεντάρα σοῦ λέω.

—Μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω;

—Θὰ σ' πέσῃ τὸ φανάρι.

Διὰ μιᾶς δύο Νάσος ἄφησε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἤτοι μάζετο νὰ ψάξῃ τὸν 'Αγγελῆν. Εἶχον λάβει τὸ μέτρον, ἐπειδὴ δὲν ἔνεπιστεύοντο ἀλλήλους (ἥσαν δεκαετεῖς τὴν ἡλικίαν) εὐθὺς ἀμα κατήρχοντο ἀπὸ ἐκάστην τῶν οἰκιῶν ὅπου ἀνέβαινον κι ἐτραγουδούσαν τὰ Χριστούγεννα, νὰ κάμνωσιν εὐθὺς μερίδιον πεντάρα καὶ πεντάρα καὶ κανεὶς ἐκ τῶν δύο νὰ μὴν εἶνε κάσσα μέχρι τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως. 'Αλλὰ τὴν τελευταίαν φορὰν δύο Νάσος εἶχεν ύποπτευθῆ τὸν 'Αγγελῆν.

'Ἐν τῇ θέρμῃ τῆς λογομαχίας των, εἶχον λησμονήσει δτὶ ἔφθασαν εἰς τὸ στενὸν τοῦ λιθοστρώτου, τοῦ ἄγοντος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν, καὶ εύρισκοντο ὑποκάτω εἰς τὸ σπίτι τῆς Κοκκώνας, ὅπου ἔβγαιναν τὰ φαντάσματα. 'Εκεῖ εἶχον σταματήσει καὶ δύο Νάσος ἤρχισε νὰ ψάχνῃ τὸν 'Αγγελῆν.

'Ο 'Αγγελῆς, ἐνόσῳ δὲ ἄλλος ἤρευνα τὰ θυλάκια τῆς περισκελίδος του, ἵστατο ἀδιάφορος, ἀλλ' ἀμα ἡ χειρὶ ἀνῆλθε καὶ ἤρχισε νὰ ψαύῃ τὸν κόλπον, ἐπιασεν ὁ ἔδιος τὸ γιλέκον του ἀριστερὰ πρὸς τὴν μέσην, καὶ τὸ ἔσφιγγε μὲ δλην τὴν δύναμιν

του, ἔμποδίζων τὴν χεῖρα τοῦ φίλου του νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ.

— Δέν μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω!

— "Αφησέ με! δὲν ἔχω τίποτε.

— Εἶσαι ψεύτης!

‘Ο ’Αγγελῆς Ὅψωσεν ἀπειλητικὴν χεῖρα.

— Εἶσαι ψεύτης καὶ κλέφτης!

‘Ελαφρὸς κόλαφος ἥκούσθη, καὶ συγχρόνως φωνὴ παραδόξου ὅντος, μελανοῦ τὴν ὄψιν, μὲ μαλλιὰ ἀνατοσουτσουρωμένα, μὲ ἀλλόκοτα ράκη ὡς ἐνδυμασίαν, ἀντήχησε.

— Τί μαλώνετε βρέ;

Δ'

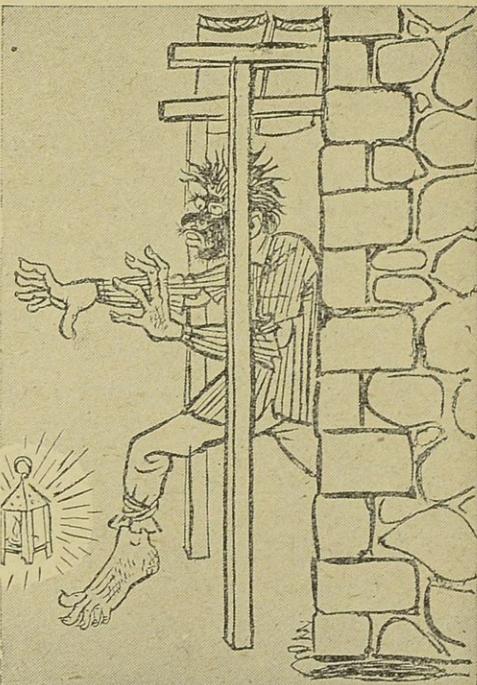
Τὰ δύο παιδία ἀφῆκαν συγχρόνως διπλῆν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἐδοκίμασαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν, ἀφήνοντα τὸ φανάριον καταγῆς. Ἄλλὰ τὸ παράδοξον ὃν μὲ τὸν πόδα ἀνέτρεψε τὸ φανάριον, τὸ δόποιον ἔσβησεν εὐθύς, καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας συνέλαβεν ἀπὸ τοὺς βραχίονας τὰ δύο τρέμοντα παιδία.

— Ποιὸς εἶνε κάσσα,
βρέ;

Τὰ δύο παιδία ἦσπατρον κ' ἐδοκίμαζον νὰ φύγουν.

— Μὴ φοβᾶσθε, δὲν σᾶς τρώω. Δῶστε μου τοὺς παράδεις σας, γιὰ νὰ μὴ μαλώσετε καὶ σκοτωθῆτε. Καλὰ ποὺ βρέθηκα καὶ σᾶς γλύτωσα.

“Εψαξε τὶς τσέπες τῶν δύο παιδίων καὶ συγχρόνως τὰ ἔσυρε πρὸς τὴν θύραν τοῦ Ισο-

γείου τῆς κατηρειπωμένης οἰκίας, δόποθεν εἶχεν ἔξελθει, ώς φαίνεται, τὸ παράδοξον ὅν. Ἐκεῖ ἔβαλε τὸν Νάσον ύπὸ κράτησιν δηπισθεν τῆς θύρας, ὡχύρωσε τὸ ἄνοιγμα μὲ τὸ ἴδιον σῶμά του καὶ ἔψαξεν ἐν ἀνέσει τὸν Ἀγγελήν. Εὗρε δεκαπέντε ἡ εἴκοσι πεντάρες καὶ δεκάρες εἰς τὰ θυλάκια του. Εἶτα ἔψαξε τὸν Νάσον, εὗρεν ἄλλα τόσα καὶ εἰς αὐτὸν τὸ θυλάκιον. Ἀκολούθως ἀπέπεμψε τὰ δύο παιδία.

— Πηγαίνετε τώρα καὶ μὴ φοβᾶσθε. "Άλλη φορὰ νὰ μὴ μαλώνετε.

Ε'

Ο Γιάννης δ Παλούκας δὲν εἶχε πῶς νὰ μεθύσῃ καὶ πῶς νὰ ἔορτάσῃ τὰ Χριστούγεννα, ἐκείνην τὴν χρονιά. Ἡτο συνήθως ἀεργος, καὶ οἱ τεμπέλικες μικροδουλιές, τὰς ὁποίας ἔξετέλει κάποτε, κουβαλῶν νερὸν μὲ τὴν στάμναν εἰς τὰς οἰκίας, πότε ὅπηρετῶν τοὺς κηπουρούς, τοὺς ἀλωνιστὰς καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν ἐλαιοτριβείων, πότε βοηθῶν τοὺς γριπάριδες εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τοῦ μακροῦ ἀτελειῶτου γρίπου ἐπὶ τῆς μεγάλης ἄμμου εἰς τὸν αἰγιαλόν, δὲν τὸν εἶχαν «σηκώσει» κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Τί νὰ κάμη; Πῶς νὰ περάσῃ τέτοια χρονιάρα μέρα; Τί ἐσοφίσθη;

Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι, τὸ ὁποῖον ἐφοβοῦντο τὰ παιδία τῆς πολίχνης, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἀγίαζαν οἱ παπάδες ὅταν κατήρχοντο ἀπὸ τὴν ἄνω συνοικίαν μὲ τοὺς σταυρούς, ἥτο κατάλληλος σταθμὸς διὰ νὰ κρυβῇ κανεὶς καὶ νὰ περάσῃ ώς καλικάντζαρος, ἐπειδὴ τὸ καλοῦσαν οἱ μέρες, ἀφοῦ μάλιστα χάριν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν θὰ τὸ ἔκαμνε καὶ δ Παλούκας. 'Απ' ἐκεῖ θὰ ἐπερνοῦσαν ὅλα τὰ παιδία τῆς κάτω ἐνορίας, δηλαδὴ τὰ δύο τρίτα τῶν παιδίων τοῦ χωρίου, εἰς τὸ γύρισμά των ἀπὸ τὴν ἐπάνω ἐνορίαν, δτε θὰ εἶχαν ἵκανὰ κέρματα εἰς τὰ θυλάκια των.

Ο Παλούκας δὲν ἐσκέφθη περισσότερον.

"Ἐλαβε παλαιόν σιδηροῦν τηγάνιον, ἐμουντζουρώθη ὅλος εἰς τὸ πρόσωπον—μετέθεσε δηλ. δύο μῆνας πρωΐμώτερον τὴν ἀποκριάν,—ἐφόρεσε παλαιά ράκη τὰ ὁποῖα ἐπρομηθεύθη κάπου, καὶ ἀπελθών, ἄμα ἐνύκτωσεν, ἔξεκάρφωσεν ἀθορύβως τὰς παλαιάς σανίδας. τὰς οχηματιζούσας χιαστὶ πρόχειρον φραγμὸν εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς ἐρήμου οἰκίας τῆς Κοκκώνας, καὶ ἔχώθη

μέσα. Μίαν ώραν ὅστερον κατῆλθε διὰ τοῦ λιθοστρώτου ἡ πρώτη συνωρὶς τῶν ἀδόντων παιδίων, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς. Εἴδομεν πῶς ἥλθαν βολικὰ τὰ πράγματα, καὶ πῶς ὁ Παλούκας κατώρθωσε μάλιστα νὰ περάσῃ ὡς εἰρηνευτής μεταξὺ τῶν παιδίων ποὺ ἐμάλωναν.

΄Αφοῦ ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς ἐτράπησαν εἰς φυγήν, αἱ σθανόμενοι φεῦγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας των, κατῆλθον ἄλλα παιδία, εἶτα ἄλλα. Ό Παλούκας ἤκουε μακρόθεν τὸν κρότον τῶν βημάτων των, τὰς εὐθύμους φωνάς των, καὶ ἐψιθύριζε:

—Μᾶς ἔρχεται ἄλλη ζυγιά.

΄Η τελευταία ζυγιά, ἣτις κατῆλθε, συνίστατο ἀπὸ τὸν Στάμον καὶ ἀπὸ τὸν Ἀργύρην, δύο φρονίμους παῖδας. Οὗτοι δὲν ἐμάλωναν, ἀλλ᾽ ἐσχεδίαζαν μεγαλοφώνως τί νὰ τὰ κάμουν τὰ λεπτὰ ἐκείνα ποὺ θὰ ἐμάζωναν ἐκείνην τὴν βραδειάν.

—Νὰ φτιάσωμε κ' ἔνα σκεπαρνάκι, βρέ.

—Νὰ κόψουμε μιὰ λεύκα.

—Νὰ πάρουμε φλαμούρι, νὰ κάμουμε καράβι.

—Νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸν πεῦκο τ' Ἀλμπάνη τὴν καρίνα καὶ τὰ στραβόξυλα.

—΄Εσύ θὰ εἰσαι μαραγκός, κ' ἔγῳ πρωτομάστορας.

—Βρέ! καλῶς τοὺς μαστόρους! ἤκουόσθη ἔξαφνα μιὰ φωνή.

΄Ο Παλούκας εἶχεν ἔξορμήσει τρίτην ἢ τετάρτην φοράν, ἀπὸ τὴν κρύπτην του.

΄Ο Στάμος καὶ ὁ Ἀργύρης ἀφῆκαν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἥθελησαν νὰ φύγουν. Ἀλλ' ὁ Παλούκας ἐφήρμοσε τὴν μέθοδόν του καὶ τοὺς ἐλήστευσε.

—Εἶναι ἄλλη ζυγιά; ἥρωτησεν εἶτα.

Τὰ παιδία τὸν ἐκοίταξαν μὲ ἀπλανὴ ὅμματα, ἀπολιθωμένα ἀπὸ τὸν φόβον. Ἀλλ' ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο δωδεκαετής καὶ ξυπνητός, ἐνόησεν ἐν τῷ μεταξύ, δτὶ δὲν ἦτο φάντασμα. Ό φόβος του ἐμετριάσθη, καὶ μετέδωκε θάρρος καὶ εἰς τὸν Ἀργύρην.

—Εἶνε κι ἄλλη ζυγιά; ἐπανέλαβεν ἀκαταλήπτως ὁ παράδοξος ἀνθρωπος.

—Τί ζυγιά; ἥδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ ὁ Στάμος.

—Εἶνε ἄλλα παιδιά νὰ κατεβοῦν ἀπ' τὸν ἀπάνω μαχαλᾶ;

— Δέν ξέρω, εἶπεν ὁ Στάμος.

Τὴν φορὰν ταύτην, ὁ Παλούκας εἶχεν δλιγωρήσει νὰ σβήσῃ τὸν φανόν, διότι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε πείρας του ἐπείσθη, δτὶ δὲν θὰ τὸν ἀνεγγνώριζαν τὰ παιδία. 'Αλλ' ὁ Στάμος τὸν ἐκοτάξει τόσον καλά, ώστε «έγύριζε μέσ' στὸ νοῦ του» δτι κάποιος ἥτο καὶ δὲν ἀπειχε πολὺ τοῦ νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ.

— Πέστε μου, βρέ, ἀν εἶνε κι ἄλλη ζυγιά, ἐπέμεινεν ὁ Παλούκας.

— Δέν ξέρουμε, ἐπανέλαβεν ὁ Στάμος.

Τέλος ὁ Παλούκας ἀφῆκε τὰ παιδία ἐλεύθερα.

ΣΤ'

Παρῆλθον δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας, καὶ γενναῖον πετροβόλημα ἤρχισε νὰ δέρνῃ τὴν στέγην, τὰς ξυλώσεις καὶ τὰς δοκούς τοῦ ἀφανώτου πατώματος τῆς ἔρήμου οἰκίας. Πολλοὶ λίθοι, μὲ ύπόκωφον δοῦπον, διερχόμενοι διὰ τῶν δοκῶν, καὶ ἄλλοι διὰ τῆς θύρας, ἔπιπτον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ Ισογείου.

Στράτευμα παιδίων εἶχεν ἔξορμήσει ἀπὸ τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ιεραρχῶν, τριακόσια ἢ τετρακόσια βήματα ἀπέχοντος, καὶ ἔξετέλει φοβερὰν ἔφοδον κατὰ τοῦ ἀσύλου τοῦ καλικαντζάρου.

Τα πρῶτα ληστευθέντα παιδία, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς, ἀφοῦ ἔφθασαν ἀσθμαίνοντα εἰς τὴν μικράν πλατεῖαν τὴν ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ, μὴ ἔχοντα πλέον διὰ τί πρᾶγμα νὰ μαλώσουν, ἔκαμαν ἀγάπην. Μετὰ φιλικωτάτην δὲ συζήτησιν ἐκ συμφώνου ἀπεφάνθησαν δτι τὸ παράδοξον ὅν, τὸ δόποιον τοὺς ἐπῆρε τὰ λεπτά, ἀφοῦ δὲν τοὺς ἐπῆρε οὕτε τὴν φωνήν, οὕτε τὸν νοῦν των, θὰ εἴπῃ δτι δὲν ἥτο φάντασμα, οὕτε βρυκόλακας, καὶ ἀφοῦ δὲν ἐδοκίμασε νὰ τοὺς φάγη, θὰ εἴπῃ δτι δὲν ἥτο οὕτε καλικάντζαρος. Τι ἄλλο θὰ ἥτο λοιπόν; Θὰ ἥτο ἀνθρωπος, χωρὶς ἄλλο.

'Η δευτέρα ζυγιά τῶν παιδίων ἔφθασε μετ' οὐ πολύ, εἶτα ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη. "Ολα τὰ ὅμιοι παθῇ παιδία δὲν ἤργησαν νὰ συνεννοηθῶσιν ὅμοι. Τέλος ὁ Στάμος, δστις ἥτο τελευταῖος μετὰ τοῦ Ἀργύρη, ἐπρότεινε καὶ ὅλοι ἐψήφισαν νὰ ἐκτελέσωσι τακτικὴν νυκτερινὴν ἔφοδον κατὰ τῆς οἰκίας.

'Ο Παλούκας, τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐδίσταζε καὶ εἶχεν ἀπο-

φασίσει πλέον ν' ἀποσυρθῆ, ἀφοῦ εἶχε κάμει ἀρκετὴν λείαν, δση θὰ ἥρκει διὰ νὰ μεθύσῃ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ώς καὶ τὴν ἡμέραν τῆς Παναγίας, καὶ τὴν τοῦ Ἅγιου Στεφάνου ἀκόμη. Ἐνῷ δὲ ᾧτο ἔτοιμος νὰ φύγῃ καὶ πάλιν ἔμενεν, ἐπῆλθεν ἡ πρώτη πυκνὴ χάλαζα τῶν λίθων.

—Νά, μιὰ ζυγιά! ἐφώναξε φιλέκδικος ὁ Στάμος.

—Νά, μιὰ ζυγιά! ἐπανέλαβον ἐν χορῷ τὰ παιδία.

Πέντε δευτερόλεπτα πρότερον, ἀν ἀπεφάσιζεν ὁ Παλούκας νὰ φύγῃ, θὰ ᾧτο ἔκτὺς βολῆς. Δυστυχῶς ᾧτο ἀργά τώρα.

Ἄπεφάσισε νὰ ἀρπάξῃ μίαν σανίδα καὶ μεταχειρίζόμενος αὐτὴν ώς σπάθην ἄμα καὶ ώς ἀσπίδα νὰ ἔκτελέσῃ ἔξιδον διασχίζων τὰς τάξεις τοῦ ἔχθροῦ. Ἀλλὰ δευτέρα ραγδαιοτέρα χάλαζα λίθων τὸν ἔκαμε νὰ δπισθοδρομήσῃ μὲ δύο πληγάς εἰς τὴν κυνήμην καὶ εἰς τὸν βραχίονα.

—Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἐφώναξεν ἀδιάλλακτος ὁ Στάμος.

—Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἡλλάλαξαν τὰ παιδία.

Ο Παλούκας ἐκόλλησεν εἰς τὴν ἑσωτέραν γωνίαν τοῦ Ισογείου, στηρίξας τὰ νωτά εἰς τὸν τοῖχον, ζαρωμένος ὑπό τινα δοκὸν τοῦ πατώματος, σύρριζα εἰς τὸν τοῖχον βαλμένην. Ἀλλὰ κ' ἔκει, μέγας λίθος, κτυπήσας ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἐλόξευσε καὶ τὸν ἐπληγέ μετά μετρίας βίας εἰς τὸν ὅμον.

—Βρέ, ἀπὸ σπόντα, ἐμουρμούρισε γελῶν ἀκουσίως ὁ Παλούκας.

Εύτυχως δι' αὐτόν, οἱ ἔχθροι δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν ἔως τὴν θύραν τοῦ Ισογείου. Λείψανον φόβου ὑπῆρχεν ἀκόμη, φαίνεται, εἰς τὸ βάθος τοῦ παιδικοῦ θράσους.

Τέλος, ἐπειδὴ ἡ μάχη παρετείνετο, ὁ Παλούκας, μετὰ φρόνιμον σκέψιν, ἀπεφάσισε ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὸν τοῖχον (ἔγνωριζε ποῦ ὑπῆρχαν ὀπαὶ ἀπὸ τὰ ίκρια καὶ τές ξυλωσιές τῆς οἰκοδομῆς) πατῶν ἀπὸ ὀπὴν εἰς ὀπήν. Τὸ ἔκαμε ταχέως καὶ ἐπιτυχῶς, καὶ ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ πάτωμα, ἀόρατος εἰς τὸν ἔχθρὸν δπισθεν λειψάνου ξυλοτοίχου, ἀποφασιστικῶς ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς οὐλῆς τοῦ γέρο-Παγούρη.

Ήτον ώς δύο μπόγια ύψηλά, ὅχι περισσότερον. Διότι τὸ ἐδάφος ᾧτο ύψηλότερον κατὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας σπιθαμάς ἔσωθεν τοῦ αὐλογύρου.

‘Ο Παλούκας ἔπεσε βαρύς, ἐκτύπησεν εἰς τὸ γόνυ, ἀνετράπη, ἀνωρθώθη, ἔψαυσε τὰ μέλη του, καὶ βεβαιωθεὶς ὅτι δὲν τοῦ εἶχε σπάσει κανὲν κόκκαλον, ἐτράπη εἰς φυγήν, τρέχων πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ αὐλογήρου, ὅπου ἤξευρεν ὅτι ὁ περίβολος ἐκλείετο ἀπὸ ἀπλοῦν φράκτην, συγκοινωνῶν πρὸς τὴν αὐλὴν συγγενικῆς οἰκίας.

‘Ο δοῦπος τῆς πτῶσεώς του ἡκούσθη ἐκεῖθεν τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς.

‘Ο Στάμος ἔφωναξεν «έμπρός»! καί, δοκιμάσας τὸ μάνδαλον τῆς θύρας τοῦ αὐλογύρου, εἶδεν ὅτι ἡ θύρα ἦτο ἀνοικτή. Εἰσώρμησε πρῶτος καὶ τὰ παιδία τὸν ἡκολούθησαν.

‘Η πτῶσις τοῦ Παλούκα συνωδεύθη, ἐκτὸς τοῦ δούπου της, καὶ ἀπὸ ἄλλον κρότον, κρότον μεταλλικόν. Λεπτὰ τοῦ εἶχαν πέσει ἀπὸ τὴν τσέπην.

‘Ο Παλούκας δὲν ἐγύρισεν δπίσω νὰ τὰ μαζέψῃ.

‘Ο Ἀγγελῆς, ἐν τῶν παιδίων, ἥκουσε ζωηρότατα τὸν μεμεταλλικὸν κρότον, ἀγροίκησε πολὺ καλὰ τὸ μέρος εἰς τὸ ὄπιον εἶχον πέσει τὰ κέρματα, καὶ κύψας καὶ ψηλαφῶν ἤρχισε νὰ τὰ μαζώνῃ μὲ τὴν φούχταν, ἐνῷ τὰ ἄλλα παιδία ἐτρεχαν κατόπιν τοῦ φεύγοντος Παλούκα, ρίπτοντα λίθους καὶ κράζοντα.

—Νά, κι ἄλλη ζυγιά! Νά, κι ἄλλη ζυγιά!

Z'

Κρότος παραθύρου ἀνοιγομένου ἡκούσθη ἥδη εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ γέρο-Παγούρη, ὅστις ἀκούσας τὴν ἀκατανόητον ἔφοδον, τὴν γενομένην τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὸν αὐλόγυρόν του, ἤνοιγε τὸ παράθυρον καὶ ἡρώτα ἔκπληκτος.

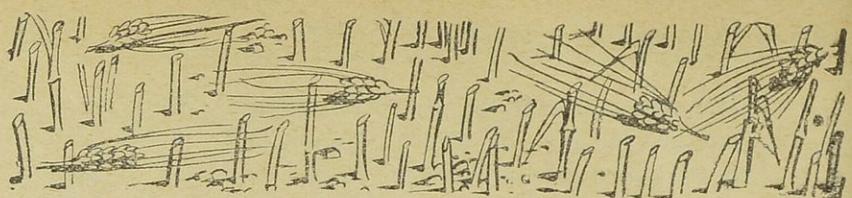
—Τί εἶναι; τί τρέχει;.. ποιός εἶνε;.. ποιοὶ εἶστε;.. ἔ! δὲν ἀκοῦτε;

‘Ἐνῷ ὁ Ἀγγελῆς εἶχε μαζέψει ἥδη ὅλα τὰ λεπτὰ δσα ηὗρε καὶ ἔφευγεν δπίσω διὰ τῆς μεσημβρινῆς θύρας, τὰ ἄλλα παιδία κατεδίωκον πέραν τοῦ βορειού φράκτου εἰς τὸν βρόντο τὸν Παλούκαν, ὅστις εἶχε γίνει ἄφαντος ἥδη, ἐπαναλαμβάνοντα:

—Νά, κι ἄλλη ζυγιά! Νά, κι ἄλλη ζυγιά!

•Αλέξ. Παπαδιαμάντης

Η ΣΤΑΧΟΜΑΖΩΧΤΡΑ

· Η θειά - Ἀχτίσα.

Μεγάλην ἔξέφρασεν ἔκπληξιν ἡ γειτόνισσα, ἡ Ζερμπινιώ,
ὅταν εἶδε τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 187... τὴν θειά -
Ἀχτίσαν νὰ φορῇ καινουργῆ μανδήλαν καὶ τὰ δύο ἐγγονάκια
της, τὸν Γέρον καὶ τὴν Πατρώναν, μὲ καθαρὰ ύποκαμισάκια
καὶ νέα πέδιλα.

Τοῦτο δὲ τῆς ἐφάνη παράξενον, διότι ἦτο γνωστότατον, ὅτι
ἡ κόρη τῆς θειά - Ἀχτίσας καὶ δι γαμβρός της εἶχον ἀποθάνει
καὶ τῆς εἶχον ἀφήσει τὰ δύο δρφανά ὡς κληρονύμιαν. Ὡτὸ δὲ
ἀκόμη χήρα καὶ ἔρημος καὶ, διὰ νὰ θρέψῃ τὰ δύο δρφανά, εἰρ-
γάζετο νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς παντὸς εἴδους ἐργασίαν.

‘Η γειτόνισσα, ἡ Ζερμπινιώ, ἐλυπεῖτο μὲ δλην τὴν καρδίαν
της διὰ τὰς στερήσεις τῆς γραίας καὶ τῶν δύο δρφανῶν.’ Αλλὰ
μήπως ἦτο καὶ αὐτὴ πλουσία, διὰ νὰ ἔλθῃ βιηθός καὶ παρή-
γορος!

‘Ο υἱὸς τῆς Ἀχτίσας ἔξενιτεύθη καὶ ευρίσκετο, ἔλεγον, εἰς
τὴν Ἀμερικήν. «Πέτρα ἔρριξε πίσω του.» Μήπως τὸν εἶδε;
Μήπως τὸν ἤκουσε; Τί νὰ εἰπῇ κανείς!

Τί νὰ κάμη ἡ θειά - Ἀχτίσα; “Ἐβαλε τὰ δυνατά της καὶ
ἐπροσπαθοῦσεν ὅπως ὅπως νὰ ζήσῃ τὰ δύο δρφανά. Τί ἀξιο-
λύπητα τὰ καημένα! Κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχᾶς τοῦ ἔτους
ἔβοτάνιζεν, ἐμάζευεν ἐλαίας, ἔξενοδούλευεν. Ἐμάζευε κούμαρα
καὶ ἔβγαζε ρακήν. Μερικὰ στέμφυλα ἀπ’ ἐδῶ, δλίγος ἀραβό-
σιτος ἀπ’ ἕκεī, δλα τὰ ἔχροσιμοποίει.

“Ἐπειτα τὸν Ὁκτώβριον, ἄμα ἥγοιγον τὰ ἐλαιοτριβεῖα, ἐγύ-
ριζεν εἰς δλα καὶ ἀπὸ τὰς ἀποθήκας, ὅπου κατεστάλαζον αἱ
ὑποστάθμαι τοῦ ἐλαίου, ἐμάζευε τὴν μούργαν. Μὲ τὴν μέθοδον
αὐτὴν οἰκονομοῦσεν δλον τὸ ἐλαιον τῆς χρονιᾶς διὰ τὴν καν-
δήλαν καὶ τὸ λυχνάρι της.

'Αλλά τό πρώτιστον είσօδημα τής θεια - 'Αχτίσας προήρχετο άπό τό σταχομάζωμα. Τὸν 'Ιούνιον, κατ' ἔτος, ἐπεβιβάζετο εἰς Εύβοιαν. 'Εκεῖ μετ' ἄλλων πτωχῶν γυναικῶν ἡσχολεῖτο νὰ συλλέγῃ τὰ στάχυα, ποὺ ἔπιπτον ἀπό τὰ χερόβιλα τῶν θεριστῶν, ἀπό τὰ φορτώματα καὶ ἀπό τὰ ἀμάξια.

Κατ' ἔτος τὰ χωριατόπουλα ἔρριπτον κατὰ πρόσωπον αὐτῆς τὸ σκῶμμα:

— Νά! «ἡ σταχομαζώχτρα!» Μᾶς ἥρθε πάλι «ἡ σταχομαζώχτρα».

'Αλλ' αὕτη ἔκυπτεν ύπομονητική, σιωπηλή, καὶ συνέλεγε τὰ ψιχία ἐκεῖνα τῆς πλουσίας συγκομιδῆς τοῦ τόπου. 'Εγέμιζε τρεῖς ἡ τέσσαρας σάκκους, δλόκληρον ἐνιαυσίαν ἐσοδείαν δι' ἑαυτὴν καὶ τὰ δύο δρφανά, τὰ δποῖα εἶχεν ἐμπιστευθῆ εἰς τὰς φροντίδας τῆς Ζερμπινιώς καὶ, ἀφοῦ ἀπέπλεεν, ἐπέστρεφεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον χωρίον τῆς.

**Ό Γέρος
καὶ ἡ Πατρώνα.**

Πλὴν ἐφέτος, δηλαδὴ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἀφορία εἶχε μαστίσει τὴν Εύβοιαν. 'Αφορία εἰς τὸν ἐλαιῶνα τῆς μικρᾶς νήσου, ὅπου κατοικοῦσεν ἡ θεια - 'Αχτίσα. 'Αφορία εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ εἰς τοὺς ἀραβισίτους, ἀφορία σχεδὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κούμαρα· ἀφορία παντοῦ.

"Ἐπειτα, ἐπειδὴ οὐδὲν κακὸν ἔρχεται μόνον, βαρὺς χειμῶν ἐνέσκηψεν εἰς τὰ βορειότερα ἐκεῖνα μέρη. 'Απὸ τὸν Νοέμβριον μῆνα, χωρὶς σχεδὸν νὰ πνεύσῃ νότος καὶ νὰ πέσῃ βροχή, ἥρχισε νὰ χιονίζῃ. Μόλις ἔπαιυε ἡ μία χιονιά καὶ ἥρχετο ἄλλη. 'Ἐνιοτε ἔπνεε ξηρὸς βορρᾶς καὶ ἔσφιγγεν ἀκόμη περισσότερον τὰ χιόνια, τὰ δποῖα δὲν ἔλυωναν εἰς τὰ βουνά. «'Ἐπερίμεναν ἄλλα». Μέχρι τῶν Χριστουγέννων οὐδεμίᾳ ἡμέρα καλή, οὐδεμίᾳ ἀκτὶς ἥλιου.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 23ης Δεκεμβρίου ὁ Γέρος εἶχεν ἔλθει ἀπό τὸ σχολεῖον περιχαρής, διότι ἀπὸ τῆς αὔριον ἔπαιυον τὰ μαθήματα. Πρὶν ξεκρεμάσῃ τὸν «φύλακα» ἀπὸ τῆς μασχάλης του, πεινασμένος ὁ Γέρος ἤνοιξε τὸ ἔρμαριον, ἄλλ' οὐδὲ ψιχίον ἄρ-

του εὗρεν ἔκει. Ἡ γραῖα εἶχεν ἔξέλθει ἵσως πρὸς ζῆτησιν ἄρτου.

Ἡ ἀτυχῆς Πατρώνα ἐκάθητο ζαρωμένη πλησίον τῆς ἑστίας, ἀλλ' ἡ ἑστία ἦτο σβηστή. Ἐσκάλιζε τὴν στάκτην, διότι ἐνόμιζε μὲ τὴν παιδικήν της ἀφέλειαν — ἦτο μόλις τετραετὲς τὸ πτωχὸν κοράσιον — ὅτι ἡ ἑστία εἶχε πάντοτε τὴν ἰδιότητα νὰ θερμαίνῃ, καὶ ἀς μὴ καίγῃ.

Ο Γέρος, ὁ δόποῖος ἦτο ἐπταετῆς μόλις, ἔτοιμος νὰ κλαύσῃ διότι δὲν εὕρισκε ψιχίον διὰ νὰ χορτάσῃ τὴν πεῖναν του, ἥνοιξε τὸ μόνον παράθυρον, τὸ δόποῖον εἶχε τριῶν σπιθαμῶν μῆκος. Ὁ οἰκίσκος ὅλος ἦτο χαμηλὸς καὶ εἶχεν ὑψος δύο ἵσως δρυγυιῶν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς δροφῆς.

Ἀνεβίβασεν ἔπειτα σκαμνίον ἐπὶ τοῦ παραθύρου, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ σκαμνίου, ἐστηρίχθη διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθυροφύλλου, ὑψώσε τὴν δεξιάν καὶ ἀπέσπασεν ἐν κρύσταλλον ἐκ χιόνος ἀπὸ τὰ κρεμάμενα ἐκ τῆς στέγης. Ἡρχισε νὰ τὸ ροφᾶ βραδέως καὶ ἡδονικῶς, καὶ ἔδιδε καὶ εἰς τὴν Πατρώναν νὰ φάγῃ. Ἐπείνων τὰ κακόμοιρα!

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον καὶ ἔφερε κάπιον πρᾶγμα τυλιγμένον εἰς τὸν κόλπον της. Ὁ Γέρος, ὁ δόποῖος ἐγνώριζεν ἐκ τῆς παιδικῆς του πείρας, ὅτι ποτὲ ἄνευ αἰτίας δὲν ἔφούσκωνον οἱ κόλποι τῆς μάμμης του, ἀνεπήδησε καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸ στήθος της, ἐνέβαλε τὴν χεῖρα καὶ ἀφῆκε κραυγὴν χαρᾶς. Τεμάχιον ἄρτου εἶχεν οἰκονομήσει καὶ τὴν ἐσπέραν ἔκεινην ἡ καλή, καίτοι ὀλίγον αὐστηρά, μάμμη, τίς οἶδεν ἀντὶ ποίων ἔξευτελισμῶν καὶ διὰ πόσων παρακλήσεων!

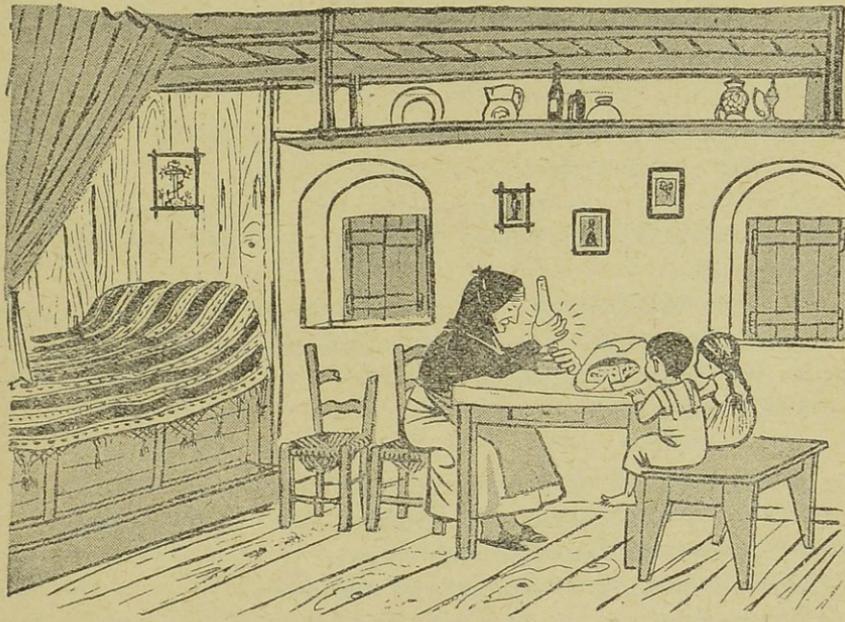
Καὶ τί δὲν ἤθελεν ὑποστῆ, πρὸ ποίας θυσίας θὰ ἤδυνατο νὰ διπισθοδρομήσῃ διὰ τὴν ἀγάπην τῶν δύο τούτων παιδίων, τὰ δόποια ἥσαν δύο φοράς παιδία δι' αὐτήν, ἀφοῦ ἥσαν τέκνα τοῦ τέκνου της!

Ἐκάλει τὸν ἄρρενα «Γέρον», διότι εἶχε τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθοῦς γέρου της, τοῦ μακαρίτου μπαρμπά - Μιχαλιοῦ, τοῦ δόποίου τὸ ὄνομα τῆς ἐπόνει ν' ἀκούσῃ ἢ νὰ προφέρῃ. Τὸ ταλαίπωρον θῆλυ τὸ ἔκάλει Πατρώναν θωπευτικῶς, διότι δὲν ἤθελε νὰ ἀκούῃ νὰ τὸ λέγουν Ἀργυρώ. Ἡτο τὸ ὄνομα τῆς κόρης της αὐτό, τὸ

δποῖον ἔδόθη ὡς κληρονομία εἰς τὸ ὄρφανόν, διότι ἐκείνη ἀπέθανε κατὰ τὸν τοκετόν.

Πλὴν τοῦ ὑποκοριστικοῦ τούτου οὐδεμίαν ἀλλην τρυφερότητα ἔδεικνυεν εἰς τὰ δύο πτωχά πλάσματα, ἀλλὰ μᾶλλον πρακτικὴν ἀγάπην καὶ προστασίαν.

'Η ταλαιπωρος γραῖα ἔστρωσε διὰ τὰ δύο ὄρφανὰ νὰ κοιμηθοῦν καὶ κατεκλίθη καὶ αὐτὴ πλησίον των, ἀφοῦ προσηυχήθη.
"Ἐμεινεν ὅμως ἄυπνος πέραν τοῦ μεσονυκτίου, διότι ἐσυλλογίζετο τὴν πικράν τύχην τῆς.

Ἡ συναλλαγματική.

Τὸ πρωὶ μετὰ τὴν λειτουργίαν — ἥτο παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων — ὁ παπα - Δημήτρης, ὁ ἐνορίτης τῆς, παρουσιάσθη αἴφνης εἰς τὴν θύραν τοῦ οἰκίσκου.

— Καλῶς τὰ ἔδέχθης, τῆς εἶπε μειδιῶν.

Καλῶς τὰ ἔδέχθη αὐτή! Καὶ ἀπὸ ποιὸν ἐπερίμενε τίποτε;
— "Ελαβα γράμμα διὰ σέ, 'Αχτίτσα, προσέθεσεν ὁ γέρων Ιερεύς, τινάσσων τὴν χιόνα ἀπὸ τὸ ράσον του.

— 'Ορίστε, δέσποτα. Καὶ μήπως ἔχω τὴν φωτιά, ἐψιθύρισε μέσα της, ἥ τὸ γλυκό καὶ τὴν ρακή νὰ τὸν φιλέψω;

'Ο ιερεὺς, ἀφοῦ εἰσῆλθεν, ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ σκαμνίου. Ἡρεύνησε τὸν κόλπον του καὶ ἔξήγαγε μέγαν φάκελον μὲ πολλάς καὶ ποικίλας σφραγίδας καὶ γραμματόσημα.

— Γράμμα εἶπες, παπά, ἐπανέλαβεν ἡ Ἀχτίτσα, διότι τότε μόλις ἤρχισε νὰ ἔννοιῇ τι τῆς ἔλεγεν ὁ ιερεὺς.

— Χθές ἔφθασε τὸ ταχυδρομεῖον, εἶπεν ὁ ιερεὺς· μοῦ τὸ ἔφεραν τώρα, μόλις ἔβγαινα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Καὶ ἀφοῦ ἔβαλε τὴν χεῖρα του ἐντὸς τοῦ φακέλου, ἔξήγαγε διπλωμένον χαρτίον.

— Τὸ γράμμα εἶναι πρὸς ἐμέ, προσέθεσεν, ὀλλὰ σὲ ἀποβλέπει.

— 'Εμένα; 'Εμένα; ἐπανέλαβεν ἔκπληκτος ἡ γραῖα.

'Ο παπα-Δημήτρης ἔξεδίπλωσε τὸ χαρτίον.

— Εἶδεν ὁ Θεός τὸν πόνον σου καὶ σοῦ στέλλει μικράν βοήθειαν, εἶπεν ὁ ἀγαθὸς ιερεὺς. 'Ο γυιός σου σοῦ γράφει ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν.

— 'Απ' τὴν Ἀμερική; ὁ Γιάννης! ὁ Γιάννης! Μὲ θυμήθηκεν; 'Ανέκραξε περιχαρής, ἐνῷ ἔκαμψε τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἡ γραῖα. Καὶ ἔπειτα προσέθεσε:

— Δόξα σοι ὁ Θεός!

'Ο ιερεὺς ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἔδοκίμασε νὰ ἀναγνώσῃ.

— Εἶναι κακογραμμένα καὶ δυσκολεύομαι νὰ τὰ διαβάσω, ὀλλὰ θὰ προσπαθήσω νὰ βγάλω νόημα.

Καὶ ἤρχισε μετὰ δυσκολίας τὴν ἀνάγνωσιν:

« Παπα-Δημήτρη, τὸ χέρι σου φιλῶ. Πρῶτον ἔρωτῶ διὰ τὸ αἴσιον τῆς ύγείας σου, ἀν ἔρωτᾶς καὶ δι' ἡμᾶς, καλῶς ύγιαίνομεν. 'Εγὼ λείπω πολλὰ χρόνια καὶ δὲν ἡξεύρω αὐτοῦ τί γίνονται, οὕτε ἄν ζοῦν ἥ ἀπέθαναν. Εἶμαι εἰς μακρινόν μέρος, πολὺ βαθιά, εἰς τὸν Παναμάν, καὶ δὲν συνήντησα ἄλλους πατριώτες, ποὺ εύρισκονται εἰς τὴν Ἀμερικήν, καὶ δὲν ἡξεύρω τί γίνονται εἰς τὸ σπίτι μας. »

» 'Εάν ζῇ ὁ πατέρας ἥ ἡ μητέρα μου, εἰπέ τους νὰ μὲ συγχωρήσουν, διότι διὰ τὸ καλὸν πάντα πασχίζει ὁ ἄνθρωπος καὶ

εις κακόν πολλές φορές βγαίνει. 'Εγώ ἀρρώστησα δύο φορές
ἀπό κακές ἀσθενειες τοῦ τόπου ἐδῶ καὶ ἔκαμα πολὺν καιρὸν
εις τὰ νοσοκομεῖα. Τὸ δ, τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα, ἐπῆγαν καὶ μόλις
ἐγλίτωσα τὴν ζωήν μου. Καὶ ἄλλο καλύτερον δὲν ζητῶ, παρὰ
νὰ πιάσω δλίγια χρήματα νὰ ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα, ἢν προ-
φθάσω τούς γονεῖς μου, νὰ μ' εὐλογήσουν. Καὶ νὰ μὴ βαρυ-
γνωμοῦν, διότι, ἢν δὲν εἶναι θέλημα Θεοῦ, δὲν ἡμπορεῖ ἄνθρω-
πος νὰ προκόψῃ.

»Σοῦ στέλλω ἐδῶ ἔνα συνάλλαγμα 10 λιρῶν ἐπ' ὀνόματί
σου, νὰ ὑπογράψῃς ἡ ἀγιωσύνη σου καὶ νὰ φροντίσουν νὰ τὸ
ἔξαργυρώσουν δ πατέρας ἢ ἡ μητέρα, ἢ ἄν ζοῦν. Καὶ ἄν, διὰ
γένοιτο, εἶναι ἀποθαμένοι, νὰ τὸ ἔξαργυρώσῃς ἡ ἀγιωσύνη σου,
νὰ δώσῃς εἰς κανὲν ἀνίψι μου καὶ εἰς ἄλλα πτωχά. Καὶ νὰ κρα-
τήσῃς καὶ ἡ ἀγιωσύνη σου, ἢν οἱ γονεῖς μου εἶναι ἀποθαμέ-
νοι, ἐν μέρος τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ διὰ τὰ σαρανταλείτουργα».

'Απερίγραπτος ἦτο ἡ χαρὰ τῆς 'Αχτίτσας, διότι ἔλαβε μετὰ
τόσα ἔτη εἰδήσεις περὶ τοῦ υἱοῦ της. 'Ο κοιμώμενος σπινθήρ
τῆς μητρικῆς στοργῆς ἀνεπήδησεν ἐκ τῶν σπλάγχνων εἰς τὸ
πρόσωπόν της καὶ ἡ γεροντική, ρυτιδωμένη ὄψις της ἔλαμψε μὲ
ἀκτῖνα νεότητος καὶ καλλονῆς.

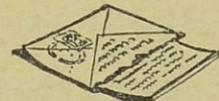
Τὰ δύο παιδία, ἢν καὶ δὲν ἥννόσουν περὶ τίνος πρόκειται,
δταν εἶδον τὴν χαρὰν τῆς μάμυης των, ἥρχισαν νὰ χοροπηδοῦν.

Καὶ ίδου διατί ἡ γραῖα ἐφόρει τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέν-
νων καινουργή μανδήλαν, τὰ δὲ δύο ὄρφανά εἶχον καθαρὰ ὑπο-
καμισάκια διὰ τὰ Ισχνὰ μέλη των καὶ θερμὴν ὑπόδεσιν διὰ τοὺς
παγωμένους πόδας των.

'Ο Χριστὸς εἶχε φέρει εἰς τὰ ἐγγόνια της ὄχι μόνον ἀρτον,
ἀλλὰ καὶ ζεστά φορέματα.

«Σταχομαζώχτρα»

'Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

«Μάνα» κράζει τὸ παιδάκι
 «μάνα» ὁ νιὸς καὶ «μάνα» ὁ γέρος,
 «μάνα» ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος.
 "Α, τί όνομα γλυκό.

Τὴν χαρά σου καὶ τὴν λύπη
 μὲ τὴν μάνα τὴν μοιράζεις,
 ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
 δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
 δὲν θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύῃ,
 σὰν τὴν μάνα, ποὺ λατρεύει,
 σὰν τὴν μάνα, ποὺ πονεῖ.

Τὴν ύγεια της, τὴν ζωή της,
 ὅλα ἡ μάνα τ' ἀψηφάει
 γιὰ τὸ τέκνο, π' ἀγαπάει,
 γιὰ τὸ τέκνο, ποὺ φιλεῖ.

"Οπου τρέχεις πάντα ἡ μάνα
 μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει,
 σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει,
 μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι ἀν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
 τὴν ποτίζης τὴν καημένη,
 πάντα ἡ μάνα σ' ἀπανταίνει
 μὲ ὀλόθερμα φιλιά.

Δυστυχής ὅποιος τὴν χάνει!
 'Ο καημὸς εἶναι μεγάλος.
 Σὰν τὴ μάνα δὲν εἶν' ἄλλος
 εἰς τὸν κόσμο θησαυρός.

Κι ὅποιος μάνα πλιὰ δὲν ἔχει,
 «μάνα» κράζει στ' ὄνειρό του,
 πάντα «μάνα» στὸν καημό του
 εἶναι ὁ μόνος στεναγμός.

«Τραγούδια»

I. Μαρινέλλης

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Μιὰ μάνα εἶχε τέσσερα παιδάκια καμωμένα,
τέσσερα παιδιά.

Καὶ τά 'ζησε, τ' ἀνάθρεψε, τὰ προίκισ' ἔνα, ἔνα
μ' εὕθυμη καρδιά.

Καὶ βρῆκε καὶ τὰ πάντρεψε σ' ἀνθρώπους μὲ κεφάλι,
μὲ νοικοκυριό !

Καὶ κεῖνα σπιτωθήκανε καὶ γίνανε μεγάλοι
μέσα στὸ χωριό.

Μὰ τῆς γριᾶς τῆς μάνας τους τῆς ἔδωκεν ἡ Μοῖρα
ἄσχημην εύχή.

Καὶ πέθανεν ὁ γέρος της ! Κι ἀπόμειν' αὐτὴν χήρα,
χήρα καὶ φτωχή.

Κι αὐτὸ σὰ νὰ μὴν ἔφθανεν, ἀρρώστησε μιὰ μέρα
μιὰ κακὴ βραδυά !

Φωνάζει ξένον ἄνθρωπο, μηνᾶ μ' αὐτόνε πέρα
νά 'ρθουν τὰ παιδιά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τοῦ γυιόκα μου νὰ 'ρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ
καὶ δὲν ἡμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἦρθε καὶ λαλεῖ : — Τ' ἀμπέλι του θὰ φράξῃ !
Δὲν ἔχει καιρό.

— Οἱ βάτοι νὰ φυτρώσουνε στὸ σῶμα του, εἶπε κείνη,
γιὰ παντοτεινά !

Καὶ ἀπὸ τότ' ὁ κακογυιός σκαντζόχοιρος ἐγίνη,
φεύγει στὰ βουνά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τῆς κόρης μου νὰ 'ρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ
καὶ δὲν ἡμπορῶ !

Πῆγε καὶ ἦρθε καὶ λαλεῖ : — 'Υφαίγει τὸ μετάξι !
Δὲν ἔχει καιρό !

— Νὰ ύφαίνη καὶ νὰ διάζεται, καὶ νά 'ναι, εἶπε κείνη,
μὲ χωρὶς πανί !

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη ἀράχνη ἔχει γίνει,
ματαιωπονεῖ !

— Νὰ πᾶς στὴν ἄλλη κόρη μου νὰ ’ρθῃ νὰ μὲ κοιτάξῃ
καὶ δὲν ἡμπορῶ !

Πῆγε καὶ ἥρθε καὶ λαλεῖ : — Θὰ πλύνῃ καὶ θ’ ἀλλάξῃ
Δὲν ἔχει καιρό !

— ‘Η σκάφη πὰ στὴν ράχη της νὰ γείρῃ, εἶπε κείνη,
ἀπλυτ’ ἀλλαγή !

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη χελώνα ἔχει γίνει,
σέρνεται στὴ γῆ.

— Νὰ πᾶς στὴν τρίτη κόρη μου, νὰ ’ρθῃ νὰ μὲ κοιτάξῃ
καὶ δὲν ἡμπορῶ .

Πρὶν ἐπιστρέψῃ καὶ τῆς πῆ, ἡ κόρη εἶχε προφτάξει.
Εἶχε αὐτὴ καιρό.

— Γιατί στὰ χέρια, κόρη μου, στὰ δάχτυλα ζυμάρι
κι ἄλευρα ἔδω ;

— Εζύμωνα, μανούλα μου, μὰ εἴδησι ἔχω πάρει
κι ἥρθα νὰ σὲ ἰδῶ.

— Ανθόσκονη τ’ ἀλεύρι σου, κ’ ἡ σκάφη σου κυψέλη.
Βρῆκες τὸν καιρό !

“Οσο θὰ ζῆς νὰ γίνεται ὅ,τι κι ἀν πιάνης μέλι,
μέλι γλυκερό !

Λαλεῖ καὶ μὲ χαμόγελο ἀποκοιμιέται ἐκείνη
γιὰ παντοτεινά !

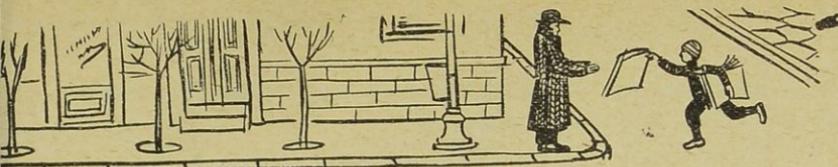
Καὶ ἀπὸ τότε μέλισσα ἡ κόρη της ἐγίνη
καὶ καλοπερνᾶ.

Γυρνᾶ σ’ ὅλα τὰ λούλουδα καὶ σ’ ὅλα τ’ ἄνθη μπαίνει
μ’ εὕθυμη ψυχή.

Κι ἀπ’ ὅλα εἶναι τὰ πλάσματα ἡ πιὸ εύλογημένη,
γιατ’ ἔχει τὴν εύχη.

Γ. Βιζυηνός

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΠΩΛΗΣ

A'

“Ήτο πρωί χειμώνος. Έφυσούσε βόρειος όρμητικός ἄνεμος και τὸ ψῦχος ἥτο ἀνυπόφορον. Ἀν καὶ ἐπλησίαζεν ἡ ἐνάτη, οἱ δρόμοι ἦσαν ἔρημοι. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἔβλεπες κανένα διαβάτην. Τόσον ἥτο τὸ ψῦχος, ώστε καὶ αὐτοὶ οἱ καστανάδες δὲν ἦσαν εἰς τὰς θέσεις των, εἰς τὰς γωνίας τῶν κεντρικῶν δρόμων καὶ εἰς τὰς παρόδους.

Ἐνῷ ἐβάδιζα κατάμονος, παρετήρησα εἰς τὴν γωνίαν παρόδου τὸν φίλον μου Πέτρον. Περιτυλιγμένος εἰς τὸ ἐπανωφόρι του ἐβάδιζεν ἐπάνω καὶ κάτω εἰς τὸ πεζοδρόμιον καὶ ἐκτυπώθησε δυνατὰ τὰ πόδια του, διὰ νὰ ζεσταθῇ. Ἐφαίνετο, δτι κάπιον ἀνέμενε καὶ ἀνυπομονοῦσε, διότι δὲν ἤρχετο.

Τὸν ἐπλησίασα, τὸν ἔχαιρέτησα καὶ τὸν ἡρώτησα τί τοῦ συνέβη.

Πρὶν μοῦ ἀπαντήσῃ, ἡκούσθη ἀπὸ κάποιαν πάροδον μιὰ καθαρὴ καὶ κρυστάλλινη φωνή:

— ‘Εφημερίδες!

— Μιὰ στιγμή, μοῦ εἶπε ὁ φίλος μου καὶ ἐστράφη πρὸς τὸ μέρος, ἀπὸ ὅπου ἡκούσθη ἡ φωνή.

Ἐνας μικρὸς ἐφημεριδοπώλης ἤρχετο τρέχων καὶ ἔδωσεν εἰς τὸν φίλον μου δύο ἐφημερίδας. Ἦτο μικροῦ ἀναστήματος μὲ τὴν κεφαλὴν χωμένην ὅλην μέσα εἰς ἔνα σκούφον.

— ‘Αργησες, τοῦ εἶπεν ὁ φίλος μου.

— Ναί, ἀπήντησε. Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε Πέτρο, ποὺ σᾶς ἔκαμα νὰ περιμένετε.

— Συμβαίνει τίποτε σοβαρό;

— ‘Οχι. Εἶχα νὰ κάμω κάποιο βιαστικὸ θέλημα.

— Καλά, ἔξηκολούθησεν ὁ φίλος μου, εἶχα ἀνησυχήσει. Πάρε αὐτὸ τὸ εἰκοσιχιλιόδραχμο καὶ αὔριο μοῦ δίδεις τὰ ρέστα.

Καὶ τοῦ εἶπε τί ἔπρεπε νὰ ψωνίσῃ διὰ τὸ σπίτι του.

‘Ο μικρὸς ἀπήντησεν, δτι ἡμποροῦσε νὰ φέρῃ τὸ ύπόλοιπον

εἰς τὸ γραφεῖον του μαζὶ μὲ τὰς ἀπογευματινὰς ἐφημερίδας καὶ ἔφυγε τρέχων καὶ κραυγάζων:

—'Ἐφημερίδες!

B'

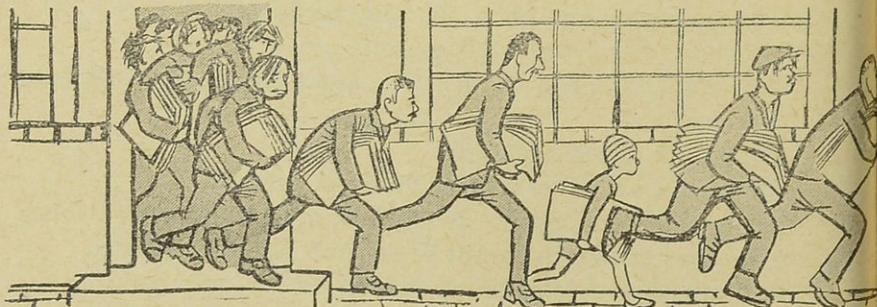
"Οταν μετ' ὁλίγον ἐπαίρναμεν μαζὶ μὲ τὸν φίλον μου ἔνα ποτήρι γάλα εἰς τὸ καφενεῖον, μοῦ ἔλυσε τὴν ἀπορίαν.

'Ἐφημεριδοπώλην, μοῦ εἶπεν, ἥλλαξε πρὸ τριετίας. 'Αφορμὴ ἦτο ἡ ἔξῆς: Νὰ φαντασθῶ, λέγει, τὸν μικρόν, ποὺ εἶδα — ἀφοῦ καὶ τώρα, ποὺ εἶναι δωδεκαετής, φαίνεται ως ἐννέα ἑτῶν — πῶς ἦτο τότε! Μιᾶς σπιθαμῆς ἀνθρωπάκος. 'Ητο ἀκόμη ἀνυπόδητος, τὸ ἔνα σκέλος τοῦ παντελονιοῦ του ἐφθανεν ἔως τὸ γόνατο καὶ τὸ ἄλλο ἔως τοὺς ἀστραγάλους! Καὶ τὸ σακάκι του ἦτο γεμάτο τρύπες, σακάκι κάποιου μεγαλυτέρου του μὲ ἀνασκουμπωμένα τὰ μανίκια. 'Ητο καὶ τότε χειμών καὶ τὸ ψῦχος ἵσως πλέον διαπεραστικὸν καὶ ἀνυπόφορον. 'Ο ἀνεμος ἔφερε καὶ μικράς νιφάδας χιονιοῦ, ποὺ ὅταν ἐπεφταν εἰς ἀκάλυπτα μέρη, ἐτρυπούσαν ως βελόναι.

Καθ' ἦν στιγμὴν ὁ φίλος μου Πέτρος ἐπαιρνε τὴν ἐφημερίδα του ἀπὸ τὸν τότε ἐφημεριδοπώλην, ἐπλησίασεν ὁ σπιθαμίλος αὐτὸς μικρὸς μὲ ἀφάνταστον θάρρος καὶ εἶπεν εἰς τὸν ἐφημεριδοπώλην:

—Κώστα, δῶσε μου ἐφημερίδας νὰ πουλήσω. Μὴ φοβάσαι. Εἶμαι τίμιος ἔγω! "Ας εἶμαι μικρός.

'Ο Κώστας ἐδίστασε. 'Ο φίλος μου δημως ἔτσι ἀπὸ περιέργειαν τοῦ ἔκαμε νόημα νὰ δώσῃ εἰς τὸν μικρὸν ἐφημερίδας καὶ θὰ εἶναι αὐτὸς ύπόλογος.

'Ο Κώστας τὸν ἡρώτησε τὸ ὄνομά του καὶ ὁ μικρὸς τοῦ ἀπήντησε:

—Σπύρος, Σπύρος Γιαννόπουλος.

'Ο Κώστας τοῦ ἔδωσεν ἔως πενήντα φύλλα ἀπὸ διαφόρους ἐφημερίδας.

'Ο μικρὸς Σπύρος τὰ ἥρπασε καὶ ἔτρεξε φωνάζων:

—Ἐφημερίδες!

'Ο φίλος μου Πέτρος εἶπεν εἰς τὸν Κώσταν, τὸν ἐφημερίδοπώλην του, νὰ παρακολουθήσῃ τὸν μικρὸν καὶ νὰ μάθῃ τὶ τὰ ἥθελε τὰ χρήματα. Βέβαια ἐφαινόταν, δτι εἶχε μεγάλην ἀνάγκην ἀπὸ χρήματα. 'Αλλὰ τόσον μικρὸς καὶ νὰ δεῖξῃ τόσον θάρρος! Τοῦτο ἦτο κάτι πολὺ περίεργον! Μήπως κανεὶς μεγάλος τὸν ἔξεμεταλλεύετο; Νὰ προσπαθήσῃ λοιπὸν νὰ μάθῃ ὅλην τὴν ἀλήθειαν.

Γ'

Καὶ ὁ Κώστας τὴν ἄλλην ἡμέραν τοῦ εἶπε:

—Ο μικρὸς Σπύρος ἐφάνη ἄξιος καὶ τίμιος.

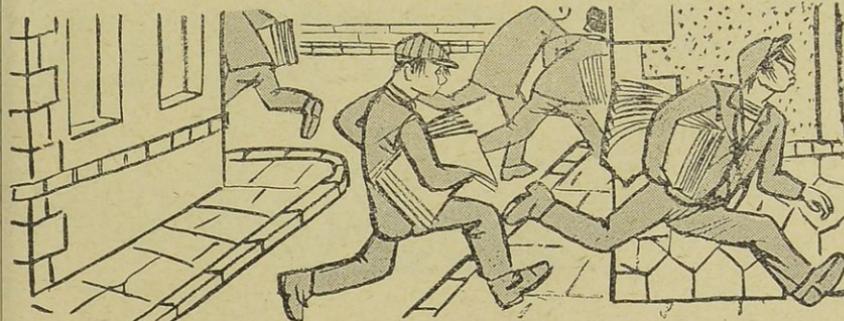
Πράγματι ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐπώλησεν ὅσας καὶ ὁ Κώστας ἐφημερίδας. Μὲ τὰ κέρδη ἡγόρασεν ἔνα καρβέλι καὶ λίγο τυρί. "Ἐθεασεν εἰς ἔνα ὑπόγειον καί, μόλις εἰσῆλθεν, ἐφώναξεν:

—"Εφερα ψωμί! Πολὺ ψωμί! Καὶ τυρί!

Μιὰ μικρὴ ἐτρεξε καὶ ὁ Σπύρος τῆς ἔκοψε καὶ τῆς ἔδωσεν ἔνα κομμάτι. Τὸ ἄλλο τὸ ἔδωσεν εἰς τὴν μητέρα του. Μιὰ ἀδυνατισμένη φωνὴ ἤκούσθη:

—Ποῦ τὸ ηῦρες;

—Ήτο ἡ φωνὴ ἐνὸς ἀνδρός, ποὺ ἔμενεν ἐξηπλωμένος εἰς ἔνα

κρεβάτι καὶ ἔτρεμεν. Ἐκρύωνε καὶ ἥτο ἀσθενής.

—'Αλήθεια, παιδί μου, ποῦ τὸ ηὕρες; εἶπε καὶ ἡ μητέρα του.
Ἐγώ ἐφοβήθηκα ποὺ ἔψυγες.

—Δὲν ἥθελα νὰ πεινῶ! Μήτε θὰ πεινάσω, εἶπεν δὲ Σπύρος.

Καὶ τοὺς διηγήθη πῶς ἐκέρδισε τὸ ψωμὶ μὲ τὴν ἐργασίαν του.

Καὶ δὲ φίλος μου Πέτρος τελειώνων τὴν ἀφήγησίν του προσέθεσε:

—Καὶ τώρα, νομίζω, θὰ παραδεχθῆς, ὅτι ἀξίζει ὁ μικρός μου ἥρωας νὰ τὸν περιμένω κάθε πρωὶ καὶ νὰ τὸν περιβάλλω μὲ τόσην ἐμπιστοσύνην. "Ἐσωσε τὴν οἰκογένειάν του καὶ ἔξακολουθεῖ νὰ τὴν τρέφῃ. Εἶναι ἀφάνταστη ἡ ἀντοχὴ του καὶ ἡ ἐπιμονὴ του νὰ κερδίσῃ τὴν ζωήν. 'Απὸ πέρυσι ἐφρόντισα καὶ τὸν ἔγραψα στὸ Νυκτερινὸ Σχολεῖο τῆς γειτονιᾶς μας. Δουλεύει τὴν ἡμέρα καὶ σπουδάζει τὴν νύκτα, ἀληθινὸς Φρεάντλης! Εἶμαι ὁ κηδεμόνας του καὶ οἱ δάσκαλοί του εἶναι ὅλο ἐπαίνους γι' αὐτόν!

—Θὰ γίνῃ μεγάλος, εἶπα.

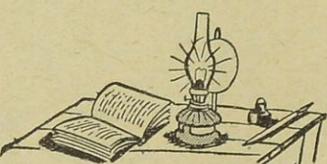
—Εἶναι μεγάλος, μοῦ εἶπεν δὲ φίλος μου Πέτρος. Εἶναι μεγάλος ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ κερδίσῃ τὴν πρώτην νίκην.

—'Ομολογῶ, ὅτι δὲν ἔχω καμμιάν ἀντίρρησιν, ἀπήντησα, χωρὶς νὰ κρύβω τὸν θαυμασμόν μου διὰ τὸν μικρὸν ἥρωα.

—'Αφοῦ λοιπὸν δὲν ἔχεις, νὰ κάτσῃς νὰ γράψῃς τὴν ιστορία αὐτῆς, νὰ τὴν διαβάζουν καὶ τ' ἄλλα φτωχὰ παιδιά, διὰ νὰ παίρνουν κουράγιο καὶ νὰ νικοῦν τὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς.

Τοῦ τὸ ύπεσχέθην. Καὶ σήμερα κρατῶ τὴν ύπόσχεσίν μου. Μακάρι τοῦτο νὰ είναι αἴτια νὰ παίρνουν κουράγιο τόσα φτωχὰ παιδιά τῆς πατρίδας μου, τόσοι ἀφανεῖς καὶ ἀγνοοῦσι τῆς κοινωνίας.

K. Ρωμαῖος

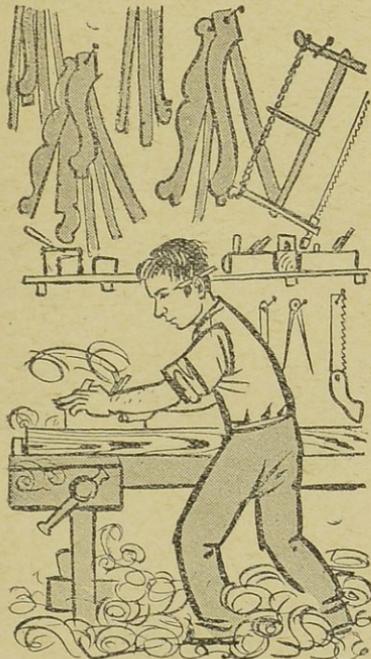

ΕΡΓΑΣΙΑ

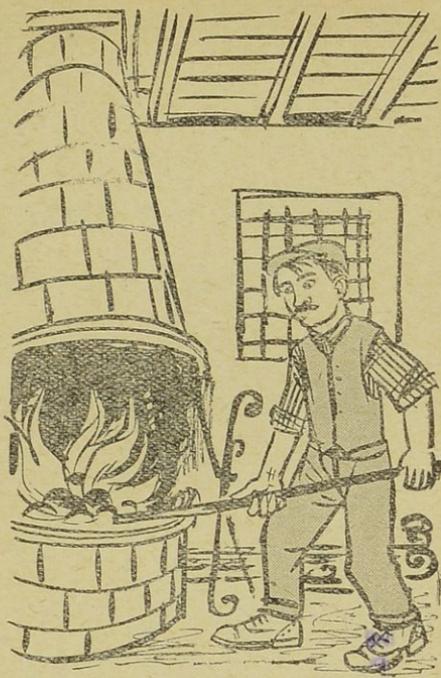
Ξημερώνει ή αύγη δροσάτη,
μέ τὸ πρῶτο της πουλί
λέει καὶ κράζει τὸν ἔργατη
στὴ φιλόπονη ζωή.

Πρὶν νὰ σβήσῃ κάθε ἀστέρι,
μὲ χαρούμενη καρδιά,
νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι,
τρέξετ' ὅλοι στὴ δουλειά.

Πέρα ἐκείθενε οἱ φροντίδες
ἄς πετάξουνε καθὼς
ξαφνιασμένες νυχτερίδες,
ὅποὺ ἀγνάντεψαν τὸ φῶς.

«Μικρὰ ταξίδια»

Μὴ σᾶς εἶναι ὁ ξένος πλοῦτος
ἐν' ἀγκάθι στὴν καρδιά
πέστε ἀζήλευτα εἶναι τοῦτος
έργασίας κληρονομιά.

Σηκωθῆτε, ἡ γῆ χαρίζει
μόνον ἄφθονο καρπό,
ἄν δ' κόπος τὴν ποτίζῃ
μ' ἔναν ἴδρωτα συχνό.

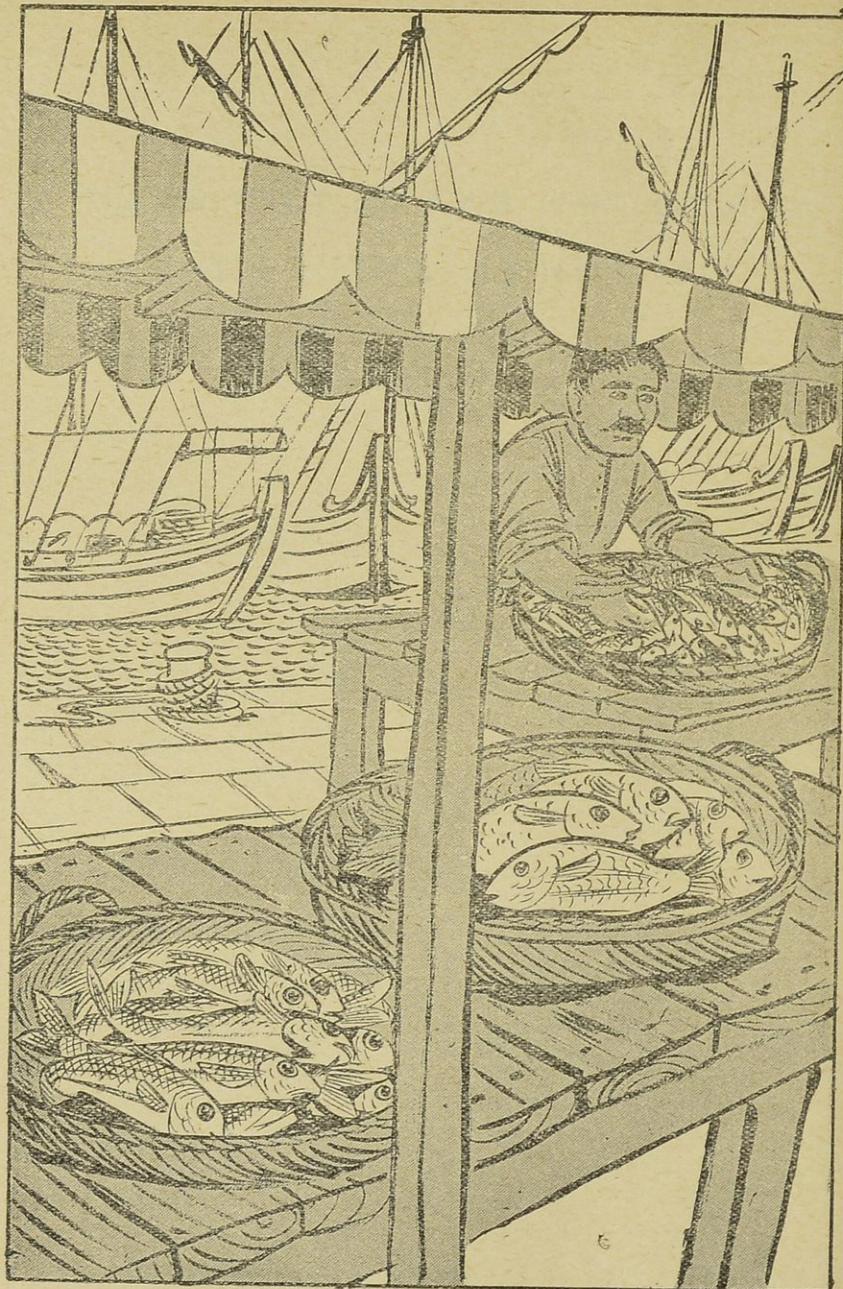
Πάντα, ναὶ τοῦ τίμιου κόπου
οἱ γλυκύτατοι καρποί,
νά' ναιοὶ μόνοι, ποὺ τ' ἀνθρώπου
σῶμα τρέφουν καὶ ψυχή.

Ιεράσιμος Μαρκορᾶς

ΔΩΡΕΑ
ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΔΙΑ

ΤΗΝ ΑΝΕΞΙΣΤΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ
ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ ΑΥΤΗΙ ΖΩΗΝ

"Έχω τὴν ψυχήν μου γεμάτην ἀπὸ ἀναμνήσεις τῆς ὥραίας μου νήσου, ἡ ἀγορὰ τῆς δόπιας τὰς ἡμέρας τοῦ Σαρανταημέρου ἦτο πλουσιώτατα στολισμένη μὲ ποικιλωτάτην σπαρταριστὴν ἄγραν παντὸς εἴδους ἵχθυων, οἱ δόποιοι ζωντανοὶ ἔχοροπηδούσαν πρωὶ, τακτοποιημένοι μέσα εἰς κάνιστρα καλαμόπλεκτα, ἀποστάζοντα θάλασσαν.

Σφυρίδες ζωνταναί, συναγρίδες σπαρταρισταί, λιθρίνια κατακόκκινα σάν μεθυσμένα. Γοφάρια μὲ διαμαντένια μάτια, μελανούρια τετράπαχα, χρυσίζουσαι τσιπούρες' μπαρμπούνια μὲ μουστάκια, ἀστακοὶ πάνοπλοι, καβουρομάνες γλυκύταται καὶ ἀκόμη ὅλη ἡ στιλπνὴ σωρεία τῶν ἵχθυδιων τῆς μικρᾶς ἀλιάδος. "Ολα ἔκειντο εἰς τὴν παραλίαν ἐκεῖ ἀγοράν, ἐντὸς κανίστρων, σπαράσσοντα καὶ φρίσσοντα, σείοντα τὰ πτερύγια τῶν ἀκόμη, καὶ ὡς ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἀναπηδῶντα.

"Ω! τὸ φαιδρὸν καὶ εὐώδες Σαρανταήμερον τῆς μικρᾶς νήσου μου, ὃπου μόνον τὰ θαλασσινὰ καταλύουσι, τὸ φαιδρὸν ὃς τῶν ἵχθυῶν ἡ ἄγρα καὶ εὐώδες ὃς τῆς θαλάσσης τὰ φύκη! Πρωὶ - πρωὶ οἱ ἀλιεῖς, δ ἔνας κοντὰ εἰς τὸν ἄλλον καταπλέοντες, ἀπέθετον τὴν ἄγραν τῶν τὴν εὔγενην καὶ λάμπουσαν ὃς ἀπὸ πολυτίμων μετάλλων.

— Νὰ τὰ βλέπῃ μόνον κανείς!

Μόλις ἔξηρχεσο τὴν αὐγήν, ἔκαμάρωνες τὴν ἀλιείαν ἐκείνην, ἡ δόπια ἐπλήρου εύωδίαν ὅλην τὴν κωμόπολιν, ἀπηρτισμένη καὶ πλουσιωτάτη ὡσάν μία τελειοτάτη ἔκθεσις ἀπὸ παντὸς γένους ἵχθυων.

Μόνον οἱ μὴ ἀνατραφέντες ἐν Ἐλλάδι, ἀλλ' εἰς χώρας σκοτεινὰς καὶ ψυχράς, μακρὰν τῶν θαλασσιῶν ἀνέμων, καὶ μακρὰν τῆς εύωδίας τῶν ἀκτῶν, μόνον αὐτοὶ δὲν ἢσθάσθησαν οὐδ' αἰσθάνονται τὴν εύωδίαν μιᾶς τραπέζης Σαρανταημέρου, ἀποτελουμένης ἀπὸ ἑδέσματα, τὰ δόποια ηύλογησεν ὁ Χριστὸς καὶ ἐρράντισαν μὲ τὸ ἄρωμά τῶν τὸ ἀλησμόνητον τὰ Ἑλληνικὰ παράλια...

Ο ΗΛΙΟΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ ΜΑΣ

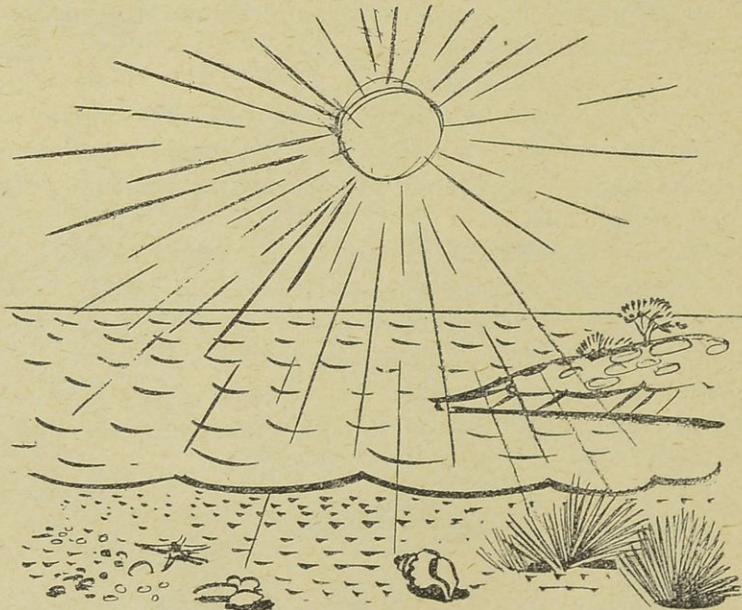
Πατρίδα, σάν τὸν ἥλιο σου ἥλιος ἀλλοῦ δὲ λάμπει.
Πώς εἰς τὸ φῶς του, λαχταροῦν ἡ θάλασσα κι' οἱ κάμποι,
πώς λουλουδίζουν τὰ βουνά, τὰ δάση οἱ λαγκαδιές,
στέλνοντάς του θυμίαμα μυριάδες μυρωδιές!

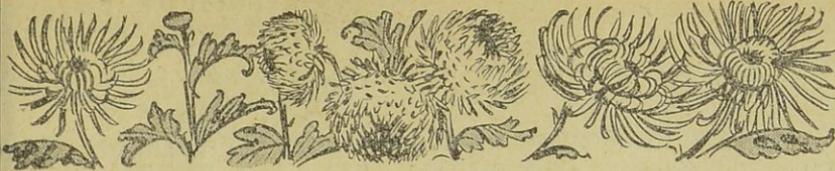
Αφρολογοῦν οἱ ρεματιές καὶ λαχταρίζει ἡ λίμνη,
χίλιες πουλιῶν λαλιές ἥχοῦν, τῆς ὁμορφιᾶς του ὅμοιοι,
σ' ἄπειρ' ἀστράφτουν χρώματα παντοῦ λογής - λογῆς
τ' ἀγέρα τὰ πετούμενα, τὰ σερπετὰ τῆς γῆς.
Κι' αὐτὸς σηκώνει τ' ἀλαφρὸ τῆς καταχνιᾶς μαγνάδι
κι' ἡ κάθε στάλα ἀπὸ δροσιά γυαλίζει σάν πετράδι,
κ' ἡ κάθε ἀχτίδα του σκορπά μέ τὴν ἀναλαμπὴ
χαρά, ζωὴ καὶ δύναμη κι' ἐλπίδα ὅπου κι' ἀν μπῆ.

Φαντάζεις σάν τὸν ἥλιο σου καὶ σύ, καλὴ πατρίδα,
καὶ μάγια σάν τὰ μάγια στὸν κόσμο ἀλλοῦ δὲν εἶδα.
Ἡ γῆ σου εἶναι παράδεισο, κι' αἰώνια γαλανὸς
γύρω σου καθρεφτίζεται στὸ πέλαγος οὐρανός.

«Ἐργα»

Λορέντζος Μαβίλης

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟΝ ΕΙΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ

Τὰ πρωτοβρόχια, ἀφοῦ ἐκαθάρισαν τὴν γῆν
Αἴ-Δημήτρης. ἀπὸ δλα τοῦ θέρους τὰ ξηρόχορτα, ἀφοῦ ἐσά-
ρωσαν τοὺς χειμάρρους ἀπὸ δλα τὰ ξηρόκλαδα καὶ ἐπότισαν
τοὺς ἀγρούς, διψασμένους τόσους μῆνας, ίδου ἥγοιξαν τώρα
τὴν εἰσόδον εἰς τὸ «μικρὸ καλοκαιράκι». Ἔρχεται εἰς τὴν χώ-
ραν μᾶς μὲ τὸν ἥλιον τὸν ζωογόνον καὶ θερμούργον, μὲ τὰ
χορταράκια του τὰ ὄλοπράσινα, τὰ δποῖα στολίζουν μὲ νέαν
ἄνοιξιν τὰς αίμασιάς τῶν ἀγρῶν.

Ἐρχεται μὲ τὰ λουλούδια τοῦ ἔκεινα τὰ θυσανωτά, τ' **Αἴ-**
Δημητριοῦ τὰ ἄνθη, τὰ δροσερά, τὰ ἐλληνικὰ χρυσάνθεμα, τὰ
δποῖα τόσον ἀφθονα στολίζουσι τὸν μῆνα τὸν Ὀκτώβριον, τὸν
Αἴ-Δημήτρην. Σιωπηλός καὶ γαλήνιος ὡς προσευχόμενος ἐρη-
μίτης, περνᾷ ἀπὸ τὸ χωρίον τὸ νησιωτικόν, σπεύδων ἔξω βιαστι-
κός νὰ φθάσῃ εἰς τοὺς ἐλαιῶνας, μὲ χαρὰν καὶ μὲ θάλπος,
ὅπου δλαι αἱ νησιωτοπούλαι πρωὶ - πρωὶ ἔξέρχονται εἰς τὴν συλ-
λογὴν τοῦ ἐλαιοκάρπου.

Ἐλαιώναρπος. Ὁρθρος βαθύς. Ὁ παπα - Κωνσταντής ἐσή-
μανεν ἥδη εἰς τοὺς Τρεῖς Ιεράρχας. Αἱ οἰκοκυ-
ραι σπεύδουσι νὰ φέρωσι τὰς προσφοράς των, διὰ νὰ εύλογήσῃ
ὅ ιερεὺς τὴν νέαν ἐσοδείαν τῶν ἐλαιῶν.

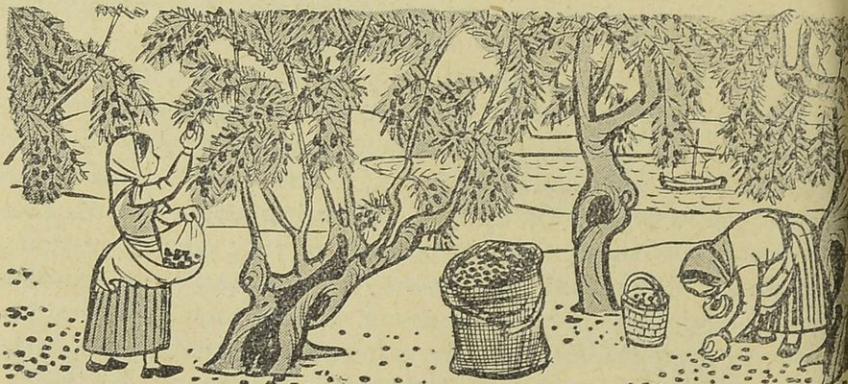
Τὴν ὥραν δποὺ ἡ Πούλια εύρισκεται εἰς τὸ μεσουράνημα,
μὲ τὸν ἀστέρα της δπίσω δέσμιον, τὸν λαμπρὸν Μεσονύχτην,
τὴν ὥραν αὐτὴν αἱ νησιωτοπούλαι ἐγερθεῖσαι ἔψησαν τὴν πλα-
κόπιτταν καὶ ἐτηγάνισαν τὰ ψάρια, τὰ δποῖα μεσάνυκτα τὰ φέ-
ρει δι γέρων ψαράς ἐπιστρέφων ἀπὸ τὸ πυροφάνι· ἔπειτα ἐλα-
βον εἰς τοὺς ὅμους των τὰς κόφας μὲ τοὺς κενοὺς σάκκους,
ἐπέρασαν καὶ τὰ καλάθια εἰς τὸ χέρι καὶ ἔξέρχονται συντρο-
φιαι - συντροφιαι εἰς τοὺς ἐλαιῶνας. Εἰς τὸ χωρίον ἄφησαν μό-
νον τὸν μπαρμπα - Σαραφιανόν, δποὺ μόνος αὐτὸς ἐπιτηδεύεται
ἀκόμη μὲ τὰ στέμφυλα, ἔξάγων τὴν ρακήν παρὰ τὴν ἀκτήν,

ὅπου ἔχει τὰ καζάνια του καὶ τὴν φωτιάν του, δίπλα εἰς τὸ κῦμα.

Εἰς τὸν ἐλαιῶνα τώρα, τὸν μῆνα τὸν Ἀϊ-Δημήτρην, γίνεται καθ' ἑκάστην ἡ συγκέντρωσις τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ τραγούδια καὶ χαρά, ἐκεῖ δουλειά καὶ γέλια, ἐκεῖ ὅλον τὸ χωρίον ξεσπιτωμένον.

Ἐκεῖ καὶ ὁ γερο-Δῆμος, ὁ πρῶτος οἰκοκύρης τοῦ χωρίου, ὃπού ἔχει τὰ περιβόλια τὰ μεγάλα καὶ τοὺς πολλοὺς τοὺς παραγυιοὺς καὶ τὰ πολλὰ μουλάρια. Χωμένος μέσα εἰς τοὺς ἐλαιῶνας ἐπὶ κεφαλῆς στρατιᾶς ἐργατριῶν, συνάζει ὁ γερο-Δῆμος τὸν πεσόντα ἐλαιόκαρπον· θέλει ν' ἀποστείλῃ εἰς Θεσσαλονίκην τὸ πρῶτον χέρι, «τὸ πριμαρόλι τῶν λαδιῶν του», μὲ τὸ κότερον τοῦ καπετάν Νικόλα, ὁ ὄποιος ἔχει τάξει εἰς τὸν "Αγιον Νικόλαον, πρῶτος αὐτὸς ἀπὸ ὅλα τὰ νησιά, νὰ πηγαίνῃ τὸ πρῶτον ἐλαιον εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Καὶ γελοῦν τὰ μάτια τοῦ γερο-Δήμου καὶ γελοῦν τὰ χείλη του, γελοῦν καὶ τὰ τεφρά μουστάκια του, τὰ μικρά καὶ ἀκανθωτά. Καὶ ἡ κυρα-Δήμαινα, ἡ πρώτη τοῦ χωρίου οἰκοκυρά, ἡ σύζυγος τοῦ γερο-Δήμου, ἐτοιμάζει τὸ γεῦμα τῶν ἐργατριῶν ἀπέξω ἀπὸ τὸ καλυβόσπιτο· μαγειρεύει τὰ καβούρια, τὰ ὄποια τὴν νύκτα ἐσύναξεν ὁ γερο-Δῆμος μὲ δύο παραγυιοὺς εἰς τὸ ρεῦμα κάτω τῆς Κεχριάς, μὲ ἀναμμένον τὸ πυροφάνι, κοντὸς καὶ χονδρός, ως παράξενον «στοιχείο» τῶν χερσαίων ύδατων.

— "Α, κορίτσια μου! Γρήγορα και μᾶς πήρε ή νύκτα! Ένθαρ-
ρύνει ό γερο-Δῆμος τάς έργατρίας εἰς τὸ μάζωμα, μὲ φωνὴν
λαχταρίζουσαν ἀπὸ χαράν, καὶ ἀντηχεῖ δλον τὸ βουνὸν καὶ
ὅλον τὸ βαθύρρευμα.

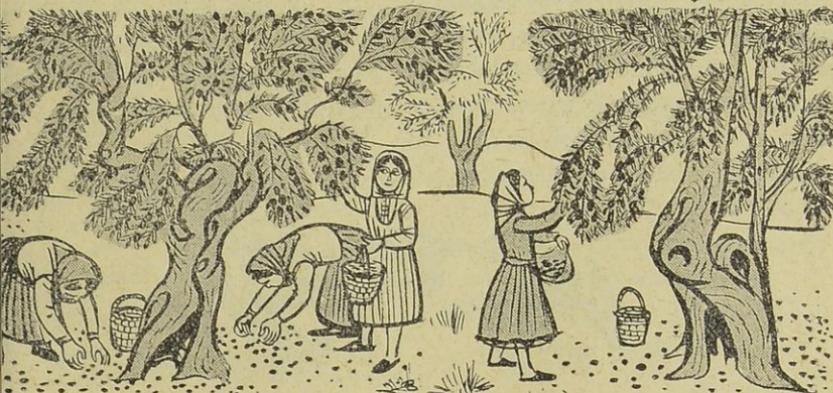
— "Α, κορίτσια, κι ἔγινε τὸ πιλάφι μας, κι ἔγιναν καὶ τὰ κα-
βούρια μας!... Καὶ ἀνεμίζουν τὰ μικρὰ καὶ ἀκανθωτὰ μουστά-
κια του ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ, ὡς καρκινοβατοῦντα νὰ φύγουν
μὲ τὸν ἀέρα, δποὺ φυσᾶ εἰς τὰ ρεύματα τῆς Κεχρεᾶς τ' ἀνήλια.

Αἱ ἔργατριαι, δλαι, χαρωπαί, ὡς νὰ εἶναι θυγατέρες του,
σπεύδουν εἰς τὴν ἐλαφράν καὶ μονότονον ἔργασίαν. Μίαν - μίαν,
συνάζουν τὰς ἐλαίας, γεμίζουσαι τὴν ποδιάν των. Μὲ τὴν πο-
διάν των ἔπειτα γεμίζουν τὰ καλάθια καὶ τὰ ἀδειάζουν ἐν - ἐν
εἰς τοὺς σάκκους, τοὺς μεγάλους καὶ ὑψηλούς.

Ο γερο-Δῆμος τοὺς φορτώνει εἰς τὰ ζῶα του καὶ παραδίδει
τὰ φορτία εἰς τοὺς παραγυιούς του νὰ τὰ μεταφέρουν εἰς τὰ
ἐλαιοτριβεῖα του, ἐλαιοτριβεῖα μὲ τὸ ὄνομα. Τοῦ γερο-Δήμου
τὰ ἐλαιοτριβεῖα!

Αὐτὸς δὲ μὲ ἔνα κοντὸν χονδρὸν κάλαθον, μισοκόφινον
καλογερικόν, ἀνιχνεύει ἔξω ἀπὸ τὰ ἀλώνια τῶν ἐλαιῶν, περι-
μαζεύων τὸν καρπόν, τὸν δποῖον ἐσκόρπισαν μακράν τὰ ἀνε-
μόβροχα καὶ παρέσυραν τὰ ρεύματα μέσα εἰς τοὺς θάμνους.

— Νὰ κι ἄλλη μαυρομάτα, κορίτσια! κραυγάζει περιμαζεύων
τὴν σκορπισμένην ἐλαίαν.

Καὶ τὰ κορίτσια ὅλα γελοῦν ἀπὸ τὴν χαράν των καὶ ἀπὸ τὴν χαρὰν τοῦ αὐθέντου των.

‘Η Κεχριά ὅλη, θαρρεῖς, γελᾷ, γελᾷ καὶ χαίρει διὰ τὴν χαρὰν καὶ τοὺς γέλωτας τῶν ἐργαζομένων...

Τραντάζει τώρα τὸ ρεῦμα τῆς Κεχριᾶς, ὅλον πέρα - πέρα. Κουδούνια καὶ διπλοκούδουνα ἡμιόνων ἥχοῦν, πατήματα κατρακυλοῦν ζώων πεταλωμένων εἰς τὸν κατηφορικὸν ἔλαιιῶνα, τὰ ὅποια συμπαρασύρουν μαζί των πέτρας καὶ χώματα μὲ κρότον κρημνιζομένων ἐρειπίων. Στρατιὰ δλόκληρος κτηνῶν φορτωμένων μεταφέρει τὸν ἔλαιιόκαρπον τοῦ γερο-Δήμου καὶ ὅλου τοῦ χωρίου.

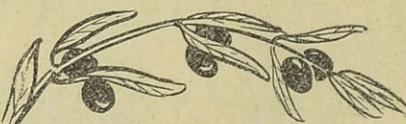
Τὰ ζῶα χάνονται εἰς τὸ δάσος ὑπὸ τὰς κραυγὰς τῶν παραγυιῶν, οἱ ὅποιοι σπεύδουν νὰ φθάσουν εἰς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ ἔχουν καιρὸν οὐδὲ κανένα τραγουδάκι νὰ εἰποῦν... Νὰ κουβαλήσουν τὸν ἔλαιιόκαρπον μὴ ἔμβη ὁ Σποριάς, ὁ μὴν Νοέμβριος, μὲ τὰ μεγάλα ἀνεμόβροχα...

‘Αλλὰ καὶ τὴν νύκτα βραδὺς ποδοβιολητὸς πολλῶν ζῶων ἀκούεται εἰς τὰ λιθόστρωτα τοῦ χωρίου, ώσταν νὰ ἐκυλίοντο μυλόπετραι. Εἶναι τοῦ γερο-Δήμου τὰ μουλάρια, τὰ ὅποια φορτωμένα κατευθύνονται πρὸς τὰ περίφημα αὐτοῦ ἔλαιιοτριβεῖα. Κουρασμένα ἀπὸ τὴν μακρὰν πορείαν, κουρασμένα ἀπὸ τὸ φορτίον, ἄργα - ἄργα βαδίζουν. Οἱ παραγυιοί, κουρασμένοι καὶ αὐτοί, παρακολουθοῦν ὅπισθεν σιωπηλοί...

Καὶ τὴν αὔγην θά ἐγερθῶσιν ὅλοι, οἰκοκυραῖοι, παραγυιοί, συλλέκτριαι τῶν ἔλαιιῶν, διὰ νὰ ἀπέλθωσιν εἰς ἄλλους ἔλαιιῶνας νὰ συλλέξουσιν ἐν σπουδῇ ἄλλον ἔλαιιόκαρπον καὶ νὰ κομίσωσιν ἄλλα φορτία εἰς τὸ χωρίον, μὴ ἔμβη ὁ Σποριάς μὲ τὰ μεγάλα ἀνεμόβροχα...

«Μὲ τοῦ βοριᾶ τὰ κύματα», σειρὰ Α'

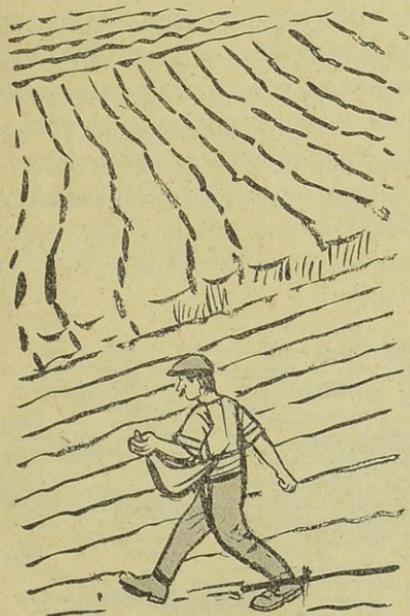
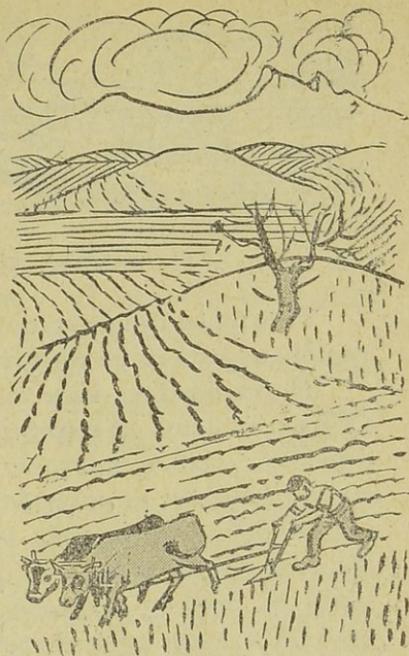
‘Αλέξανδρος Μωραΐτης

ΤΟ ΑΛΕΤΡΙ

Ζευγαρωμένα ταιριαστά
τὰ βόδια στὸ ζυγό
μέσ' στὰ βαθιά τὰ μάτια τους
τῇ συλλογή τους κρύβουν.
Καὶ στὸ χωράφι τ' ἀσπαρτό
σέρνουν μὲ βῆμ' ἀργό,
σέρνουν τ' ἀλέτρι πίσω τους
καὶ κάπου κάπου σκύβουν.

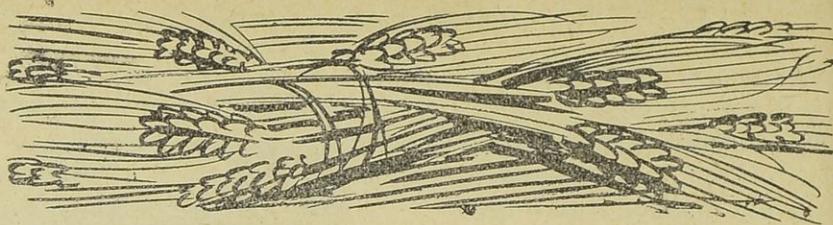
Κι ὁργώνει, ὁργώνει ὄλημερὶς
τ' ἀλέτρι τὸ βαρὺ
καὶ πάει ἐμπρὸς καὶ πάει ἐμπρὸς
καὶ πίσω πάλι στρέφει,
γιὰ νά 'ρθη ὁ σπόρος ὅστερα
νὰ πέσῃ καὶ νὰ βρῇ
βαθιὰ σκαμμένο καὶ ἀπαλὸ
τὸ χῶμα, ποὺ μᾶς τρέφει.

Καὶ θὰ φυτρώσῃ καὶ θὰ βγῆ
τὸ φύτρο τὸ χλωρό
καὶ πράσινο τὸ στάχυ του
τὸν ἥλιο θ' ἀντικρύση,
καὶ θὰ μεστώσῃ, θὰ ψηθῇ
μὲ τὸν καλὸ καιρὸ
καὶ θὲ νὰ πάη στὸ μυλωνά
κι ἀλεύρι θὰ γυρίσῃ.

Εύλογημένο τρεῖς φορὲς
τ' ἀλέτρι τὸ βαρύ,
εύλογημένα τρεῖς φορὲς
τὰ βόδια, ὁ ζευγολάτης·
κι εύλογημένη τρεῖς φορὲς
ἡ γῆ, ποὺ καρπερὴ
μὲ δίχως βαρυγκόμηση
μᾶς δίνει τὰ καλά της.

Ίωάννης Πολέμης

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΚΟΚΚΟΥ ΣΙΤΟΥ

‘Η ιστορία ένδος κόκκου σίτου διαιρεῖται εἰς τρεῖς μεγάλας περιόδους, τὴν σποράν, τὸν θερισμὸν καὶ τὸ ἀλώνισμα.

‘Η σπορά ἔχει κάτι τὸ μελαγχολικὸν καὶ τὸ μυστηριώδες. Οἱ βόες σύρουν μὲ κατήφειαν τὸ ἄροτρον ἐπὶ τοῦ φαλακροῦ ἀγροῦ· ὁ γεωργὸς προτρέπει αὐτοὺς μὲ φωνήν, ἡ ὅποια ἀντηχεῖ εἰς τὴν ἐρημίαν· αἱ μελανόπτεροι κορῶναι πετοῦν μὲ κρωγμούς καὶ ραμφίζουν τὸ σπαρὲν ἔδαφος· τὰ δένδρα εἶναι ἀφυλλα, δούρανδος βαρύς· δλα αὐτὰ ἀποτελοῦν εἰκόνα τραγικήν. Μετ’ ὀλίγον θὰ πνεύσῃ παγερὸς βορρᾶς ἀπ’ ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ ἡ χιῶν θὰ καλύψῃ ὡς ἐπιτάφιος πλάξ τὴν γῆν.

‘Ἀλλ’ ὁ γεωργὸς τότε, κλεισμένος εἰς τὸν ταπεινὸν οἰκίσκον του μεταξὺ τῆς οἰκογενείας του, προσατενίζει τὴν παρήγορον πυράν καὶ μειδιά τὸ μειδίαμα τῆς προσδοκίας καὶ τῆς ἐλπίδος.

Εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς κατέθεσε τὴν τύχην του καὶ τὴν τύχην τῶν οἰκείων του. Οἱ θαμένοι ἔκεινοι χρυσόχροοι κόκκοι διὰ τῶν δακρύων τοῦ οὐρανοῦ θὰ ἀναστηθοῦν στάχυες ὑπερήφανοι, θαλεροί, μέχρις ὅτου τέλος κύψουν τὰς ξανθάς κεφαλάς ὑπὸ τὰ κυρτὰ δρέπανα. Εἶναι φιλόστοργος μήτηρ ἡ γῆ. Ἀποδίδει πολλαπλάσια ὅσα ἐμπιστεύονται εἰς τὴν φύλαξίν της. ‘Ο ἀγρότης προσδοκᾷ, δούλος της ἐλπίζει.

Καὶ ίδού ἡ χιών τήκεται ύπο τοῦ χρυσοβλεφάρου ἡλίου. Λεπτὴ χλόη καλύπτει τὴν γῆν. Ἡ λευκὴ νύμφη τοῦ ἔαρος, ἡ ἀμυγδαλῆ, δρθιοῦται ἀνθοστόλιστος. Αἱ χειλιδόνες λαλοῦν εἰς τὸν ἀέρα.

Οἱ πρώην ξηροὶ καὶ γυμνοὶ ἄγροι ἀπλοῦνται τώρα σμαράγδινοι καὶ ἡ εὐώδης πνοὴ τῆς αὐγῆς, πνέουσα ἐπ' αὐτούς, τοὺς παρουσιάζει ὡς κυματώδη θάλασσαν. Ὁ ἀγρότης δὲν ἐλπίζει πλέον, δὲν προσδοκᾷ· πιστεύει καὶ ἀνυπομονεῖ.

'Υπὸ τὴν ἐπίμονον θέρμην τοῦ ἡλίου, ἡ γῆ χάνει κατὰ μικρὸν τὴν ἀμέριψνον αὐτῆς καλλονήν. Τὰ ἀνωφελῆ ἄνθη μαραίνονται κάτω, γίνονται καρποὶ ἐπὶ τῶν δένδρων, οἱ στάχυες λυγίζονται ξηροὶ καὶ μεστωμένοι.

Χαρμόσυνος ἐκτυλίσσεται ἀνὰ τοὺς ξανθοὺς ἀγροὺς ἡ δευτέρα φάσις, ἡ δευτέρα σκηνὴ τοῦ ἀγροτικοῦ δράματος, ὁ θερισμός. Λευκόσκεποι παρθένοι κατὰ στίχους γεμίζουν τὴν ἀγκάλην μὲ στάχεις, τοὺς ὅποιους δρέπουν μὲ τὰ κοπτερά δρέπανα.

Τὰ ζῶα μεταφέρουν εἰς τὸ ἀλώνιον τοὺς βαρεῖς θυσάνους καὶ ὁ ἀγρότης ὁδηγῶν αὐτὰ συρίζει ἢ τραγουδεῖ ἀπὸ χαράν.

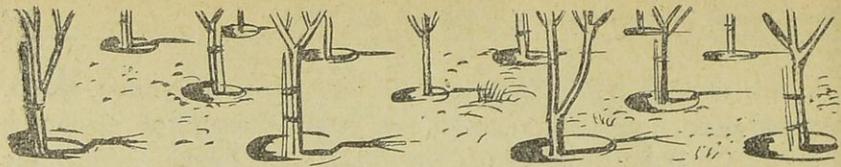
'Η τρίτη καὶ τελευταία σκηνὴ εἶναι θορυβώδης καὶ πανηγυρική. 'Ιπποι μὲ καλπασμὸν τρέχουν κυκλοτερῶς ἐπάνω εἰς τοὺς στρωμένους στάχεις. Κραυγαὶ παιδίων, φωναὶ ζώων, ἥχοι δργάνων, ἄσματα χορευτῶν τοὺς παροτρύνουν εἰς τὸ ἔργον των.

'Η ιστορία ἐνὸς κόκκου σίτου δὲν εἶναι τόσον ἀπλῆ δύσον νομίζουν οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων.

«Ἀγροτικαὶ ἐπιστολαὶ»

Γ. Δροσίνης

ΔΙΑΤΙ ΕΡΓΑΖΕΤΑΙ Ο ΠΑΠΠΟΥΣ

A'

‘Ο μικρός Λεωνίδας, δέκα περίπου ἔτῶν, δὲν ἥμπορεῖ νὰ ἐγνήσῃ διατί ἐργάζεται ὁ παππούς του. ‘Ο πατέρας του εἶναι ἔμπορος καὶ κερδίζει ὀρκετά. ‘Ο παππούς λοιπὸν ἔπρεπε νὰ ζῇ μαζί τους εἰς τὴν πόλιν. ’Εκεῖ ἔχει ἰδῆ πολλοὺς γέροντας νὰ κάθωνται εἰς τὸ καφενεῖον ἢ νὰ πηγαίνουν περίπατον εἰς τοὺς δῆμοσίους κήπους, κάθε φορὰν ποὺ ὁ καιρὸς τὸ ἐπιτρέπει.

‘Ο παππούς ὅμως ζῇ μάνος εἰς τὴν ἔξοχήν, μὲ μίαν γραῖαν ύπηρέτριαν, τὴν κυρά-Δέσποιναν, καὶ τὸν κηπουρόν του, τὸν Στέφανον. Τὸν κῆπον τὸν καλλιεργεῖ μᾶλλον ὁ παππούς του παρὰ ὁ κηπουρός. Ξυπνᾷ πολὺ πρωί, ἀναπαύεται πολὺ λίγο τὸ μεσημέρι, καὶ τὸ βράδυ κοιμᾶται ἐνωρίς. ’Απὸ τὴν μητέρα του ἔχει ὁ Λεωνίδας μάθει, ὅτι ὁ παππούς πλησιάζει τὰ ὄγδοήκοντα. Καὶ ὅμως εἶναι ροδοκύκκινος καὶ ἡ ἐργασία δὲν τὸν κουράζει.

“Ἐπειτα ἔχει ἀκούσει πολλοὺς νὰ λέγουν, ὅτι πρέπει νὰ ἐργάζεται κανείς, ὅταν εἶναι νέος, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ, ὅταν θὰ γεράσῃ. Διατί λοιπὸν ἐργάζεται ὁ παππούς του, ἀφοῦ δὲν ἔχει ἀνάγκην; Διότι ύπάρχουν βέβαια καὶ γέροι φτωχοί, ποὺ ἀναγκάζονται νὰ ἐργάζωνται διὰ νὰ ζήσουν.

Πρὸ πολλοῦ ἔχει ἀποφασίσει κάποτε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν παππούν του. “Οταν ἀκούῃ τὸν πατέρα του ἢ τὴν μητέρα του ἢ τὴν ἀδελφήν του Ἑλλην νὰ λέγουν, ὅτι δῆλοι τους θὰ πᾶνε νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν πάππον, παίρνει τὴν ἀπόφασιν νὰ τὸν ἐρωτήσῃ χωρὶς ἄλλο. “Οταν ὅμως τὸν βλέπῃ μὲ πόσην εύχαριστησιν ἐργάζεται, ἀναβάλλει τὴν ἐρώτησιν δι’ ἄλλην φοράν. Φοβεῖται ὅτι ἥμπορεῖ νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν παππούν του. Καὶ αὐτὸ ὁ μικρὸς Λεωνίδας δὲν τὸ θέλει, ἐπειδὴ τὸν ἀγαπᾷ.

B'

“Ητο Παρασκευὴ πρὸς τὸ τέλος τοῦ Ὁκτωβρίου, ὅταν ἐξεκίνησαν ὁ Λεωνίδας, ἡ Ἑλλη καὶ ἡ μητέρα του διὰ τὸ κτῆμα τοῦ παπποῦ των.

Τὸν εύρηκαν ἔξω ἀπὸ τὸν μανδρότοιχον τοῦ κήπου, εἰς τὸν χέρσον τόπον, νὰ ὅμιλῃ μὲ ἔνα ἐργάτην. Τοῦ ἔλεγεν δτὶ πρὸ δλίγων ἡμερῶν εἶχεν ἀγοράσει τὸν χέρσον αὐτὸν τόπον καὶ τώρα θὰ τὸν ἐκαλλιεργοῦσεν.

Εἰς τὸ ἐπάνω μέρος θὰ ἐφύτευεν ἀμπέλι καὶ εἰς τὴν βορεινὴν πλευρὰν δύο πυκνὲς σειρὲς ἀπὸ κυπαρίσσια. "Ἐπειτα μίαν σειρὰν ἐλαιόδενδρα καὶ τὸ ὑπόλοιπον θὰ ἐγίνετο κῆπος μὲ διπλοφόρα δένδρα.

Τὰ ἔγγονάκια του, μόλις τὸν εἶδαν, ἔτρεξαν, τὸν ἔχαιρετησαν καὶ τοῦ ἐφίλησαν τὸ χέρι.

Τὸ βράδυ ὁ Λεωνίδας ἥρωτησε τὸν παπποὺ πότε θὰ εἶναι ἔτοιμος ὁ νέος κῆπος καὶ πότε θὰ ἔδιναν καρποὺς τὰ νέα δένδρα. 'Ο παπποὺς εἶπεν δτὶ, χάρις εἰς τοὺς πολλοὺς ἐργάτας, ὁ κῆπος θὰ εἶναι ἔτοιμος καὶ φυτευμένος τὸ πολὺ ἔως τὰ μέσα Φεβρουαρίου. Θὰ ἀρχίσῃ νὰ καρποφορῇ μετὰ τέσσαρα ἔτη, ἀλλὰ ἡ καρποφορία θὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀκμήν της ὕστερα ἀπὸ δέκα ἔτη. Οἱ ἐλιές ὅμως θὰ ἀργήσουν πολὺ περισσότερον. Τὸν πρῶτον καρπὸν θὰ τὸν δώσουν μετὰ δεκαπέντε ἔτη. Καὶ εἰς τὴν ἀκμήν των θὰ φθάσουν ὕστερα ἀπὸ πενήντα ἔτη. Θὰ ἔξακολουθοῦν ὅμως νὰ καρποφοροῦν ἵσως ἐπὶ αἰώνας. Λέγουν δτὶ εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆς ὑπάρχουν ἐλαιόδενδρα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πεισιστράτου ἢ τοῦ Σωκράτους.

— "Α! ἔγώ, ἐσυλλογίσθη ὁ Λεωνίδας, ποτὲ δὲν θὰ κάμω ἐργασίαν, ἀπὸ τὴν δόποιαν δὲν θὰ ὀφεληθῶ ἀμέσως ἢ πολὺ σύντομα. 'Αλλὰ δὲν εἶπε τίποτε.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν, δταν ἔξυπνησεν, ἐπῆγε πάλιν εἰς τὸν κῆπον. Καὶ πάλιν εύρηκε τὸν παππού του νὰ ἀνοίγῃ λάκκους. Τὸν εἶδε ὁ παππούς, ἄφησε τὴν ἀξίνα καὶ τὸν ὀδήγησεν εἰς τὴν κληματαριάν. 'Εκρεμόταν ἀκόμη τὸ τελευταῖον σταφύλι. 'Ο παππούς τὸ ἔκοψε, τὸ ἔπλυνε καὶ τὸ ἔδωσεν εἰς τὸν Λεωνίδαν.

— 'Ενῷ ὁ μικρὸς τὸ ἔτρωγε μὲ εύχαριστησιν, ἥρωτησε:

— Γιατὶ ἀνοίγεις τοὺς λάκκους, παππού:

— Τὸν ἄλλο μῆνα θὰ φυτεύσω δένδρα.

— Πάλι δένδρα; ἀλλά...

Πρὶν ὅμως νὰ συμπληρώσῃ τὴν φράσιν του παρουσιάσθη

καὶ ἡ "Ελλη." Ἐχαιρέτησε τὸν παπποὺ καὶ ἐκοίταξε τὸ σταφύλι.

‘Ο Λεωνίδας ἔμαντευσε τὸν πόθον τῆς καὶ τῆς τὸ ἔδωσε.

—Τί ἥθελες νὰ εἰπῆς; ἡρώτησεν ὁ παπποὺς τὸν Λεωνίδαν.

‘Ο Λεωνίδας κάτι ἐδοκίμασε νὰ εἰπῇ, ἀλλὰ ἐσταμάτησε. Φαίνεται, μετενόησεν. "Ισως καὶ δὲν ἥθελε νὰ ἐρωτήσῃ ἐμπρός εἰς τὴν "Ελλην.

Γ'

‘Ο παπποὺς ὅμως ἐσκέφθη ὅτι ἡ περίστασις ἦτο πολὺ κατάλληλος.

— Θέλεις νὰ εἰπῆς, Λεωνίδα μου, γέρος ἐγώ, γιατί φυτεύω δένδρα; Τί περιμένω; "Ε; Ἀλλὰ θέλω καὶ ἐγὼ μὲ τὴ σειρά μου νὰ σ' ἐρωτήσω: γιατί ἔχάρισες τὸ σταφύλι στὴν "Ελλη;

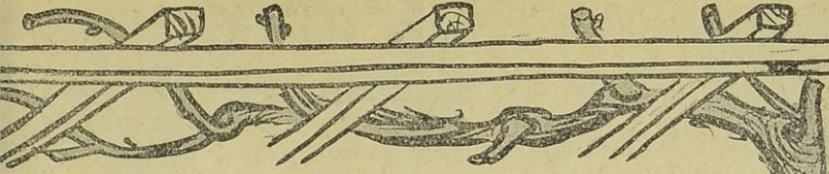
— Μὲ εὐχαριστεῖ, ἀπεκρίθη ὁ Λεωνίδας, νὰ τὴν βλέπω νὰ τὸ τρώῃ.

Καὶ ὁ παπποὺς εἶπε τότε, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἐφύλαξε τὸ τελευταῖον σταφύλι, διὰ νὰ εὐχαριστηθῇ, ὅταν θὰ βλέπῃ νὰ τὸ τρώγουν τὰ ἔγγονάκια του. Τὸν κῆπον ἤρχισε νὰ τὸν φυτεύῃ ὁ παπποὺς του καὶ τοὺς καρποὺς τοὺς ἐγεύθη ὁ πατέρας του. Ἀρκετὰ δένδρα εύρηκεν ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ ἄλλα ἐφύτευσε καὶ θὰ φυτεύσῃ αὐτός. Τοῦ ἀρκεῖ ὁ γλυκύτερος καρπός, δηλ. ὅτι ὁ Λεωνίδας του καὶ ἡ "Ελλη του, ὅταν αὐτὸς δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον εἰς τὴν ζωήν, θὰ γεύωνται αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιά των τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων του.

"Ἐπειτα ἀπὸ μικράν σιωπὴν ὁ παπποὺς προσέθεσε μὲ μελαγχολικὸν τόνον:

— Παιδιά μου, ὅλα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο περνοῦν, ὅλα σβήνουν, ὅλα χάνονται. Μόνον μιὰ χαρὰ διατηρεῖται ὡς τὸ τέλος. Εἶναι ἡ χαρὰ ποὺ αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν σκορπᾷ τὴν εὔτυχίαν γύρω του. Αὐτὴ ἡ χαρὰ ὑπάρχει σ' ὅλες τις ἡλικίες, βέβαια καὶ στὴν ἰδικὴ μου ἡλικία. Αὐτὴ μονάχα μοῦ κάνει τὴν ζωὴν εὐχάριστη! Τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ εἰπῇ κανεὶς «δὲν ἔχω τίποτε νὰ κάμω», εἶναι ἀπὸ τότε νεκρός, καὶ ὃν ἀκόμη ἔχῃ τὰ μάτια του ἀνοικτά. Πῶς λοιπὸν μπορῶ νὰ παρατήσω αὐτὴ τὴ χαρὰ καὶ νὰ πάψω νὰ ἐργάζωμαι; Αὐτός, Λεωνίδα μου, καὶ ὅχι ἄλλος εἶναι ὁ λόγος, ποὺ μὲ κάνει διαρκῶς νὰ δουλεύω!

(K. Ρωμαίου, Διασκενὴ ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ)

ΤΟ ΣΤΑΦΥΛΙ

Σ' ἔνα σπιτάκι πήγαμε· τὰ βάτα ἔχει γιὰ ζώνη
καὶ τὶς μοσκιές γιὰ ντύμα
καὶ ρίζωσε στὴν πόρτα του βαθιὰ καὶ σκαρφαλώνει
στὸν τοῖχο του ἔνα κλῆμα.

“Ητανε κούρβοιουλο ἄχαρο, γυμνό, χλωμὸ τὸ κλῆμα
καὶ δίχως νὰ σαλεύῃ·
καὶ δὲν ὑποψιαζόσουνα, πὼς τῆς ζωῆς τὸ κῦμα
στὰ σπλάχνα του δουλεύει.

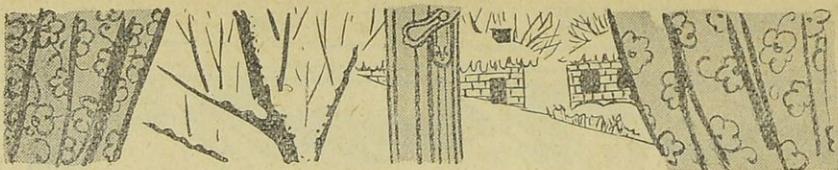
Κι ὁ νοικοκύρης γέλασε καὶ μοῦ εἶπε: Λίγο ἀκόμα
καὶ τὸ παλιὸ αὔτὸ ξύλο,
τ' ἄδειο, ποὺ τὸ καταφρονεῖς, θ' ἀναστηθῇ μὲ χρῶμα,
θὰ στολιστῇ μὲ φύλλο.

Θά’ρηθη μιὰν ὕρα ἀρίφνητος καρπὸς νὰ τὸ μεστώσῃ,
μελίχρωμα σταφύλια,
κι ὅλοι θὰ τὸ ματιάζουνε, γειτόνοι, ξένοι, πόσοι!
Καὶ θὰ τοὺς τρώῃ μιὰ ζήλεια.

Ζητώντας ὁ ἔνας θά’ρχεται νὰ τὰ μοσχαγοράσῃ
καὶ νὰ τ’ ἀρπάξῃ ὁ ἄλλος,
καὶ δὲ θὰ μείνῃ χωριανὸς γι’ αὐτὰ νὰ μὴν περάσῃ,
κι ὁ πόθος του μεγάλος.

“Ολος ὁ κόσμος γυρευτὴς κι ἐγὼ θὰ πῶ τοῦ κόσμου:
«Ἄδερφια μου σταθῆτε!
Χαρά μου εἶναι τὸ χάρισμα, δικός σας ὁ καρπός μου,
καὶ πάρτε κι εύφρανθῆτε».

K. Παλαμᾶς

ΜΙΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς χιονιάς ἤκουσα μικρὸν θόρυβον, ώς νὰ ἔρριπτον λιθαράκια εἰς τὸ τζάμι τοῦ παραθύρου. Στρέφω καὶ βλέπω ἵνα σπουργίτην καθήμενον εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ παραθύρου. Ἐγνωρίζα ἀπὸ ὀναγγώσεις ὅτι τὰ πτηνὰ κάμνουν τοιαύτας ἐπισκέψεις ἐν καιρῷ χιονιάς. Ἀλλὰ πράγματι καὶ δισπουργίτης αὐτὸς μοῦ ἔκαμνεν ἐπισκεψιν; Αὐτὸς μοῦ ἐκτύπησε μὲ τὸ ράμφος του τὸ τζάμι;.. Τὴν ἀμφιβολίαν μου διέλυσε νέον ράμφισμα, τὸ δόπιον εἶδα. Καὶ τὸ πρᾶγμα μὲ συνεκίνησε καὶ μάλιστα, ἀν θέλετε, μὲ ἐκολάκευσεν. Ὁ καημένος δισπουργίτης μὲ ἐθεώρει ἀνίκανον νὰ τὸν βλάψω καὶ ίκανὸν νὰ τὸν λυπηθῶ.

Ἐπλησίασα σιγά - σιγά εἰς τὸ παράθυρον. Ὁ σπουργίτης, ἀφοῦ ἐτίναξε τὰ πτερά του, ἔκαμε μικρὸν κίνημα διπισθοδρομήσεως.

Ἐπειτα ἐστάθη καὶ μὲ ἡτένισε μὲ τὴν ἔντονον περιέργειαν, τὴν δόπιαν ἔχει ἐνίστε τὸ βλέμμα τῶν πτηνῶν. Ὁ σπουργίτης ἐξηκολούθει νὰ μὲ παρατηρῇ. Ἐπειτα ἔκαμε κίνημα τῆς κεφαλῆς, ώς ὑπόκλισιν.

Ἄλλ' ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἤπλωσα τὸ χέρι μου πρὸς τὸν σύρτην, ὁ σπουργίτης ἐπέταξεν.

Ἐρριψα ψίχουλα εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, τὸ δόπιον εἶχεν ἥδη καθαρισθῆ ἀπὸ τὸ χιόνι, καὶ ἔκλεισα τὸ τζάμι καὶ τὸ παραπέτασμα. Μετ' ὀλίγον εἶδα τὸν σπουργίτην νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὸ παράθυρον καὶ νὰ ἀρχίζῃ νὰ τρώγῃ λαιμάργως

τὰ ψιχία. 'Αφοδ δὲ ἐτελείωσεν, ἔκαμε νέαν ύποκλισιν, ἐπειτα
ἔρραμφισε τὸ τζάμι καὶ ἐκίνει τὴν κεφαλὴν δεξιά καὶ ἀριστερά,
ὡς νὰ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ διὰ μέσου τοῦ τζαμιοῦ καὶ τοῦ
παραπετάσματος. 'Αλλ' ὅταν ἐπλησίασα νὰ ἀνοίξω, ἐπέταξε
πάλιν φοβισμένος.

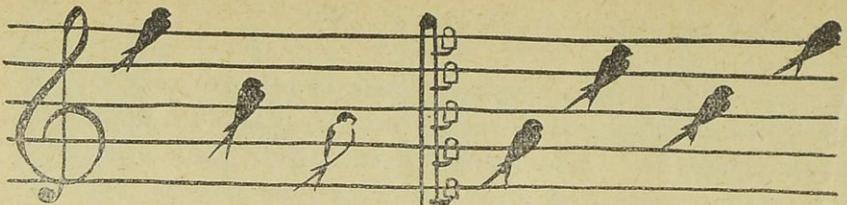

"Ἐρριψα νέα ψιχία εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, ἔρριψα
καὶ ἄλλα εἰς τὸ πάτωμα ύπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐκάθισα εἰς τὸ
βάθος τοῦ δωματίου, ἀφήσας ἀνοικτὸν τὸ παράθυρον. Δὲν ἐπέ-
ρασαν πολλὰ λεπτὰ καὶ ὁ σπουργίτης ἐπανῆλθε. Μετὰ διαφό-
ρους δὲ δισταγμούς, ἐπήδησε καὶ μέσα εἰς τὸ δωμάτιον. 'Εκεῖ
ἐξηκολούθησε νὰ τρώγῃ τὰ σκορπισμένα εἰς τὸ πάτωμα ψιχία,
ἀνήσυχος δύμως πάντοτε καὶ ἔτοιμος νὰ πετάξῃ. "Ἐπειτα μὲ ἔνα
πτερύγισμα ἀνέβη εἰς τὸ γραφεῖον μου καὶ ἐκεῖθεν ἐστράφη καὶ
μὲ παρετήρει, μὲ παρετήρει σχεδὸν πέντε λεπτά. Μοῦ ἐφάνη
ὅτι εἰς τὰ μάτια τοῦ ύπηρχε μία λάμψις μειδιάματος. 'Αλλὰ
μόλις ἐκινήθην, ἐπέταξε καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Οὕτε καὶ ἐγώ
ἡδυνάμην νὰ ἔχω τὸ παράθυρον περισσότερον ἀνοικτόν.

'Ἐπερίμενα τὴν ἐπιοῦσαν, ἐπερίμενα καὶ τὴν μεθεπομένην
νὰ ἀκούσω τὸ ράμφισμά του εἰς τὸ τζάμι. 'Ἐπεθύμουν νὰ συ-
νεχίσωμεν τὰς σχέσεις μας, νὰ γίνωμεν φίλοι. Τὰ στρουθία,
ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν τὴν χάριν ὅλων τῶν μικρῶν πτηνῶν, ἐνθυ-
μίζουν ἐπίσης τὴν πραότητα καὶ ἀγαθότητα. 'Εκείνου, δὲ ποῖος
συχνὰ τὰ ἀνέφερεν εἰς τὰς παραβολάς του. 'Αλλὰ δὲν ἥλθε . . .

'Ια ἀνηνης Κανδυλάκης

ΤΑ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ

Καλῶς μᾶς ἥλθαν! Ἄν δὲν τὰ εἴδατε ἀκόμη, προσέξετε καὶ θὰ τὰ ἰδῆτε. Διότι ἥλθαν! Ἡλθαν μαζὶ μὲ τὰ γεράνια, δπως ἔρχονται πάντοτε. "Η, ἀκριβέστερα, πρώτα ἥλθαν τὰ γεράνια καὶ κατόπιν των τὰ χελιδόνια. Καὶ μαζὶ των ἥλθεν ἡ "Ανοιξις. Ζήτω ἡ "Ανοιξις μὲ τὰ χελιδόνια!

Πολλοί, πραγματικῶς, ἔχουν τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ χελιδόνια ταξιδεύουν ἐπάνω εἰς τὴν ράχιν τῶν γερανιῶν· ὅτι δηλαδὴ τὰ γεράνια εἶναι τρόπον τινὰ τὰ πτερωτὰ ἄλογά των, ἀφοῦ μάλιστα ἔχουν καὶ ἐν κοίλωμα εἰς τὴν ράχιν, δπου, λέγουν, μαζεύεται καὶ διατηρεῖται νερόν, ἐπίτηδες διὰ τοὺς ἀναβάτας των! 'Αλλ' αὐτὸ εἶναι λαϊκὴ πρόληψις.

"Οπως δλα τὰ ἄλλα ἀποδημητικὰ πτηνά, καὶ τὰ χελιδόνια ταξιδεύουν μὲ τὰ πόδια των, θέλω νὰ εἴπω μὲ τὰ πτερά των. Πτωχὰ πουλιά πῶς θὰ ἡνείχοντο τὴν πολυτέλειαν τῶν πτερωτῶν ἀλόγων;

'Αλλ' ἐπειδὴ συνήθως γεράνια καὶ χελιδόνια ἔρχονται μαζὶ κι ἐπειδὴ τὰ γεράνια εἶναι μεγάλα, ἐνῷ τὰ χελιδόνια εἶναι μικρά, ἡ σύμπτωσις αὐτὴ ἔδωσεν ἀφορμὴν νὰ γεννηθῇ ἡ πρόληψις καὶ νὰ πιστευθῇ, δπως πιστεύεται κάθε περίεργον.

'Εφέτος τὰ χελιδόνια ἥργησαν νὰ μᾶς ἔλθουν. 'Έκινδυνεύσαμεν νὰ ἑορτάσωμεν τὴν 25ην Μαρτίου χωρὶς χελιδόνια· καὶ πῶς γίνεται 25η Μαρτίου χωρὶς τὸ πουλὶ τῆς Ἀνοίξεως, τῆς χαρᾶς, τῆς ἐλευθερίας;

'Αλλὰ διατί ἥργησαν ἐφέτος τὰ χελιδόνια;

'Η ἐπικρατεστέρα γνώμη εἶναι ὅτι, ἐπειδὴ ἐφέτος ὁ χειμῶν παρετάθη δριμύς, τὰ χελιδόνια ἐφοβήθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἀφρικανικὴν ζεστασιάν των καὶ νὰ μᾶς ἔλθουν πρὶν λυώσουν ἀκόμη τὰ χιόνια.

Θὰ είπητε: καὶ ποιὸς τοὺς ἐτηλεγράφησεν ἐκεῖ κάτω, εἰς

τὴν Ἀφρικήν, διτὶ δὲ Υμηττός εἶναι ἀκόμη χιονισμένος; Αὔτο πλέον δὲν τὸ ἡξεύρει κανείς. Ἀλλὰ τὰ χελιδόνια εἶναι προικισμένα μὲν ἐν ἔνστικτον, ἀπὸ τὸ δόποιον δλα τὰ θαύματα ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ περιμένῃ.

Καὶ νά, μόλις ἔλυσαν τὰ χιόνια, μόλις ἐγλύκανεν ὄλιγον δὲ καιρός, μόλις ἡ "Ανοιξις" ἥρχισε νὰ χαμογελᾷ, τὰ χελιδόνια μᾶς ἥλθαν. Αἱ παλαιαὶ φωλεαὶ ἐπανεῦρον τοὺς πρώτους ἐνοίκους των καὶ δὲρας ἐγέμισεν ἀπὸ χαρμόσυνα κελαδήματα.

"Ητο καιρός! Τὴν 25ην Μαρτίου τὴν ἑωρτάσαμεν μὲ λόγους, μὲ ποιήματα, μὲ ἄσματα, μὲ στεφάνια, μὲ σημαίας καὶ μὲ χελιδόνας." Ας εἶναι εὐλογημένα τὰ πουλάκια τὰ ἐλπιδοφόρα! "Ο ἐρχομός των μᾶς ἀναγγέλλει τὴν ὠραιοτέραν ἐποχὴν καὶ γεμίζει τὴν ψυχήν μας ἀπὸ ἀγαλλίασιν. Ή "Ανοιξις" εἶναι ἔδω!

Θὰ εἰπῆτε: "Ο οὐρανὸς εἶναι συννεφιασμένος." Ἀλλὰ τὰ σύννεφα περνοῦν, φεύγουν, διαλύονται. Καὶ δόπισω ἀπὸ τὰ σύννεφα, δὲ ἀνοιξιάτικος οὐρανὸς λάμπει καταγάλανος, καὶ δὲ ἀνοιξιάτικος ἥλιος σκορπίζει ἀκτίνας θερμάς καὶ χρυσᾶς. "Υπὸ τὸ φίλημά των ἀναβλαστάνει ἡ χλόη καὶ φυλλοστολίζονται τὰ δένδρα, καὶ ἀνθίζουν οἱ θάμνοι, καὶ γίνεται ἡ γῆ ὡς παράδεισος.

Εἶναι ἡ ζωή, ἡ νεότης, ἡ χαρά, ἡ εύτυχία.

"Ας ἀπολαύσωμεν λοιπόν τὴν ὠραίαν αὐτὴν ἐποχήν, εὐλογοῦντες τὸν Οὐράνιον Πατέρα, ὁ ὅποιος μᾶς τὴν στέλλει πάντοτε εἰς τὴν ὕραν της.

« Διάπλασις τῶν Παΐδων »

Γρηγ. Ξενόπουλος

ΟΙ ΦΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοὶ τ' ἀποδημητικά πουλιά.

Νομίζω δτι εἶναι πρόβλημα ἄλυτον — καὶ ὅχι μόνον δι' ἔμε — διατί, ἐνῶ δλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν δ Θεός διὰ νὰ ζοῦν καὶ ν' ἀποθνήσκουν δπου γεννηθοῦν, χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν εὔτυχίαν περιπλανώμενα κατ' ἔτος εἰς τὰς διαφόρους ἡπείρους, τὰ περισσότερα πουλιά δὲν ἡμποροῦν νὰ ζήσουν, χωρὶς νὰ ἔπιχειροῦν κάθε χρόνον τὰ ἐναέρια ταξίδια πολλῶν χιλιάδων μιλῶν.

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς δλης τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἔως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Μαρόκου. Αὐτὰ δλα λοιπὸν τὸ καλοκαΐρι ζητοῦν τὴν ἔδια θερμοκρασία εἰς τὴν Εύρωπην, ἄλλα εἰς τὴν Μέσην καὶ ἄλλα εἰς τὴν Βορείαν.

Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ ὀλίγα εἶναι τὰ πουλιά, τὰ δποῖα — δπως ἡ πέρδικα, τὸ ἀγριοπερίστερο, δ σπουργίτης, δ κατσιλιέρης, καὶ δλίγα ἄλλα — ἐκτιμοῦν, δπως πρέπει, τὰ θέλγητρα τῆς στέγης μονίμου ἐστίας. Διότι σχεδὸν δλα — ἐκτὸς δλίγων — τὰ πουλιά, δπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πουλιά, δπου ἡ ἔρχονται ἀπὸ τὰ βόρεια κλίματα, ποὺ τὰ σφίγγουν τὰ μεγάλα ψύχη, διὰ νὰ ζεχειμωνιάσουν ἔδω, ἡ περνοῦν ἀπὸ τὸν τόπο μας ἔρχομενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν ἄνοιξιν διὰ βορειότερα κλίματα καὶ κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου μὲ ἀντίθετο δρομολόγιο.

Ἄλλὰ κανεὶς νὰ μὴ νομίσῃ δτι τὰ ταξίδια αὐτὰ τοῦ φτερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρὶς περιπέτειες, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστροφάς. Πολλὲς φορὲς πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἐξάντλησιν, ἄλλοτε τοὺς δίδουν συνολικὸ θάνατο ἡ χάλαζα, οἱ καταιγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους, ποὺ τὰ περιδινοῦν μέσα εἰς σίφωνας καὶ τὰ συντρίβουν. "Άλλοτε πάλιν πέφτουν σὰν πυκνὸ

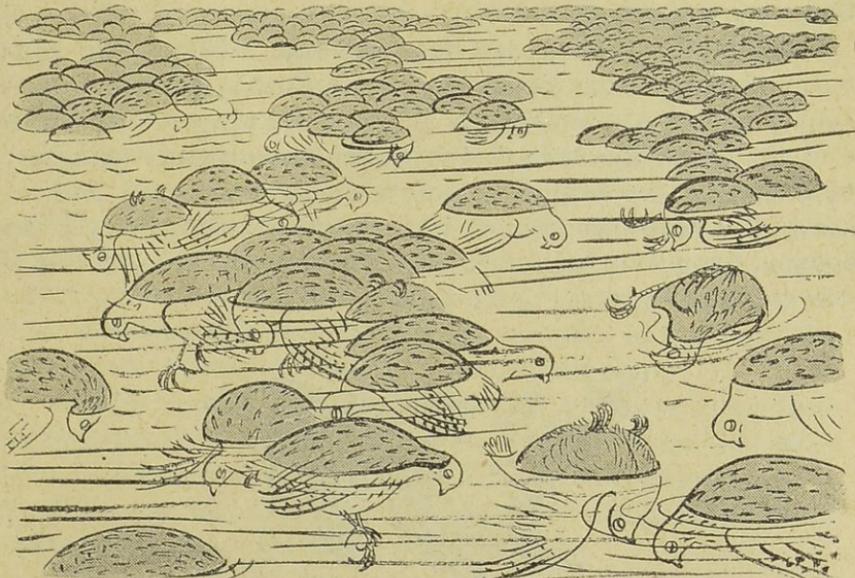
σύγνεφο, έξηντλημένα, άπάνω σὲ καράβια, στὶς κεραῖες τῶν, στὶς κορφές, στὸ κατάστρωμα, ὅπου βροῦν.

Καὶ διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφάς ἡμπορῷ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου, ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Εύρισκόμην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ «Σαλαμίνα», ως ἀνακριτής. Ἐπλέομεν μεταξὺ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἡτο περὶ τῆς 31 Αὐγούστου. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου. "Ἡμην ἐπάνω εἰς τὴν γέφυρα, ὅπου εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελευστὴν νὰ παρατηρῇ μὲ προσοχὴ τὴ θάλασσα ἐμπρός. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας καί, ἀφοῦ ἐκοίταξε καλά, μοῦ εἶπε :

— Περίεργο! Ἡ θάλασσα σὲ ἀρκετὴ ἔκταση εἶναι κίτρινη, σὰν νὰ εἶναι στρωμένη μὲ ψάθες.

"Οταν ἐπλησιάσαμεν, ἐπλέομεν ἀγάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα δρτύκια, ποὺ ἐπέπλεαν." Ερριψαν κουβάδες καὶ ἀνέσυραν μερικά. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σῆψις τῶν. Ἀνέδιδαν τρομερὴ δυσοσμία, δσο νὰ ἔξελθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτήν, ποὺ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθην ὅτι, πρὸ τριῶν ἡμερῶν, εἰς τὴν Ρόδον,

ὅπου ἥμεθα ἀγκυροβόλημένοι ὅλην τὴν νύκτα, ἔπνεε σφοδρότατος ἄνεμος μὲν ἀτέλειωτη βροχή.

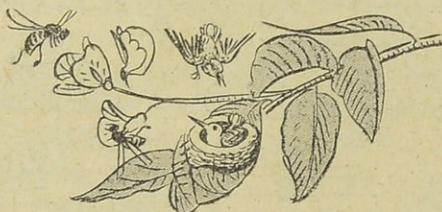
’Αλλὰ δι’ ἐμὲ τὸ μεγαλύτερο μυστήριον τῆς φύσεως τοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσον τὰ μεγάλα, τὰ δυνατὰ πουλιά.

Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμὸν οἱ μικροσκοπικοὶ ταξιδιώτες τοῦ ἀέρος, ὅπου περνοῦν βουνά καὶ κορυφές καὶ σχίζουν τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἀπ’ ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα θαλασσῶν χιλιάδων μιλίων, ὅπου τὸν Αὔγουστο ἔως τὸν ’Οκτώβριο πετοῦν στὸν τόπο μας σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια. ’Αποδημητικὰ εἶναι ἐπίσης μερικὰ μικροσκοπικά, χειμωνιάτικα πουλιά, ἔμψυχα μικρὰ χρωματιστὰ λουλουδάκια, ὅπου νομίζεις ὅτι φθάνει ἡ πλέον ἀδύνατη αὔρα, μιὰ ἀναστνιὰ ἐλαφρὴ ἀέρος, διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἔξαφανίσῃ σὰν πούπουλα.

Πῶς ταξιδεύουν ὁ δρυοκολάπτης, ὁ κοκκινολαίμης καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, ὅπου χωροῦν μέσα εἰς ἔνα καρύδι, καὶ πρὸ πάντων ἐκεῖνα τὰ πρασινοκίτρινα πουλάκια, ποὺ συχνάζουν στ’ ἀγκάθια, μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλούδι τοῦ ἀγκαθίου καὶ ὅπου μοιάζουν σὰν πεταλούδιτσες μὲ πούπουλα, ἀβρὰ παιγνιδάκια τῆς δημιουργίας;

Καὶ ὅμως καὶ αὐτά, χαριτωμένα μικρὰ στολίδια τῶν πράσινων κλαδιῶν, ὅπου λικνίζονται μὲ τὸ ἐλαφρὸ φύσημα,—λουλούδια καὶ αὐτά,—διασχίζουν ἡπείρους καὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλὰ κορφοβούνια καὶ ἀπὸ τὴν βοὴν μανιασμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη μὲ ὀλόμαυρο οὔρανὸ καὶ κάτω ἀπὸ τὴν λάμψι τῶν ἀστραπῶν, γιὰ νὰ φθάσουν στὸ ἄγνωστο τέρμα τοῦ δρόμου, ὅπου τοὺς δείχνει ἐμπρὸς εἰς τὰ ματάκια τους, μάτια σὰν ψιλές χανδρίτσες, τὸ ἔνστικτον!

Ἐμμ. Λυκούδης

Η ΑΛΕΠΟΥ

“Αμα περνά υποπτα μέρη, μαζεύει τὰ πόδια της καὶ τὰ κάνει ἔνα. ‘Ο λόγος εἶνε ὁ ἔξῆς: “Αμα βαδίζει καὶ μὲ τὰ τέσσαρα, εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τέσσαρας κινδύνους. Κάνει λοιπὸν τὰ τέσσαρα ἔνα, ἄρα καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς περιορίζει εἰς ἔνα. Τὴν πονηρίαν δμως αὐτὴν τὴν πληρώνει κάποτε πολὺ ἀκριβά. Πέφτει καὶ μὲ τὰ τέσσαρα στὴν παγίδα. ’Ἐντεῦθεν ἡ παροιμία: «‘Η πονηρή ἀλεπού πιάνεται καὶ ἀπὸ τὰ τέσσαρα».

Οσφραίνεται τὴν παγίδα δσον κανένα ἄλλο ἀπὸ τ’ ἀγρίμια. Χῶμα νεοσκαμμένο, πατημένο ἀπ’ ἄνθρωπο, σκεπασμένο ἀπὸ κλαδιά, εἶναι υποπτα σημεῖα. Οἱ χωρικοὶ γνωρίζουν τόσον πολὺ τὴν φιλυποψίαν της, ὥστε ἔξαιρετικῶς γι’ αὐτὴν μεταχειρίζονται παγίδα πάντοτε παλιά, διότι, ἀν εἶναι καινούργια, καὶ ἀπὸ τὴν μυρωδιὰ τοῦ σιδήρου ύποπτεύεται.

Οἱ βοσκοὶ ἔκμεταλλεύονται τὴν μεγάλη πονηρία της ως ἔξῆς: Στήνουν ἔνα κομματάκι πανὶ δίπλα στὴν καλύβα τῶν ἀρνιῶν· καὶ τοῦτο εἶνε ἀρκετὸν νὰ τὴν κάμῃ νὰ νοιαστῇ πῶς κάτι τῆς μαγειρεύουν. Παρόμοια σχεδὸν φοβίζουν οἱ γεωργοὶ τὴν κίσσα. Δένουν μιὰ κλωστὴ γύρω στὰ χωράφια. Τὸ παμπόνηρο πουλὶ ύποπτεύεται παγίδα καὶ δὲν ξαναζυγώνει πλέον.

Αμα θέλῃ νὰ κλέψῃ κανένα ἀρνί, παίρνει ἀπὸ κοντὰ τὸν τσοπάνη, τὸν πηγαίνει ὡς τὴ στάνη καὶ τὸν παραμονεύει ὡς ποὺ νὰ κοιμηθῇ. “Αν συναντήσῃ κοπάδι ἀρνιῶν στὸ δρόμο, ξεκόβει ἔνα, προσποιεῖται πῶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ πιάσῃ, τὸ κυνηγᾶ ἀπ’ ἔδω, τὸ κυνηγᾶ ἀπ’ ἔκει, ὡς ποὺ νὰ τοῦ δώσῃ δρόμο πρὸς τὸν λόγγο, ὅπου πλέον τὸ σιγυρίζει ἐν πάσῃ ἀνέσει.

Ποτὲ δὲν κάνει ἀδικαιολόγητη ζημία. Κάθε κόττα ποὺ πνίγει τὴν μεταφέρει στὴ φωλιά της κι ἔπειτα γυρίζει νὰ πνίξῃ ἄλλη. “Αν τύχῃ καὶ τὴν ύποπτευθοῦν, ἀν μὲν ἔχῃ καιρὸ φεύγει, εἰδεμὴ γυρίζει τὰ μάτια της πρὸς τὸ βάθος τοῦ κοττετσιοῦ, διότι γνωρίζει πῶς ἡ λάμψις των θά τὴν προδώσῃ.

“Αν οἱ κόττες εἶνε σκαρφαλωμένες ἐπάνω σὲ δένδρο, κάθε-

ται ἀπὸ κάτω καὶ τοὺς ρίχνει ματιές. Εἶναι κοινὴ ἴδεα ὅτι ἔχει μαγνήτη στὰ μάτια της.

“Αμα καταδιώκεται ἀπὸ σκυλί, τὴν οὔρα της τὴν ἔχει διπλωμένη. ”Αν τὸ σκυλί τὴν ζυγώσῃ πολύ, πετάει τὴν οὔρα της δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ καὶ τὸ σκυλί στρέφει, διότι νομίζει ὅτι ἐπῆρε διεύθυνσιν πρὸς τὰ ἑκεῖ. ’Αλλ’ ἡ ἀλεποῦ ἔχει ἥδη κάνει ἀντίθετη στροφή. ”Οσο νὰ γυρίσῃ καὶ καλοφτιασθῇ τὸ σκυλί, αὐτὴ ἔχει κερδίσει 10-15 βῆματα. Κι ἔχει ὁ Θεός γι’ ἀργότερα.

Τὴν παρέστησαν ως ἄεργη. Σὲ κάποιο μάλιστα τραγούδι, ποὺ ἀριθμοῦνται τὰ μεγάλα παράξενα τοῦ κόσμου, ύπάρχει καὶ ὁ ἔξης στίχος:

... Ποιός εἶδε
καὶ τὸν λαγὸν μὲ ταμπουρὰ
τὴν ἀλεποῦ μὲ ρόκα.

Λέγουν ἀκόμη ὅτι οὕτε τὴν φωλιά της δὲν φτιάνει μόνη της καὶ ὅτι, ἂμα ὁ ἀσβὸς σκάψῃ τὴν ίδικήν του, τοῦ τὴν παίρνει μὲ τὸν ἔξης τρόπον. ’Επειδὴ γνωρίζει ὅτι ἑκεῖνος εἶνε τὸ καθαρώτερο ἀγρίμη, πηγαίνει καὶ λερώνει τὴν φωλιά του. ’Ο ἀσβὸς τὴν ἐγκαταλείπει καὶ ἐγκαθίσταται αὐτῇ, ἀφοῦ προηγουμένως τὴν τελειοποιήσῃ, ἀνοίξῃ τουτέστι πολλάς ὅπας· φθάνει ἔως τὰς εἴκοσι, ὥστε νὰ μὴν κινδυνεύῃ νὰ ἀποκλεισθῇ. Κάθε ἔξοδος ἀπολήγει εἰς τουφωτά μέρη, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται.

Κανεὶς δύμας δὲν τῆς ἡρονήθη ἐπιμέλειαν καὶ σοφίαν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδιῶν της. Εἶναι ό εἰσηγητής τῆς ύποδειγματικῆς διδασκαλίας. Πηγαίνει στὴ φωλιά της ποντίκια ζωντανά, κόττες, λαγούς, ἀκρίδες καὶ ἔξασκει τὰ παιδιά της ἐπὶ μῆνας πῶς παραμονεύουν τὸ θήραμα, πῶς τὸ σκωτώνουν, πῶς τὸ μεταφέρουν κ.τ.λ. ”Αμα τελειώσῃ ἡ σχολικὴ διδασκαλία, ἀρχίζει τὴν ἐπιτόπιον, δι’ ἐκδρομῶν στὰ κοττέτσια, στὶς στάνες, στὰ περιβόλια, ὅπου δείχνει στ’ ἀλεπόπουλα πῶς νὰ περνοῦν τὰ μονοπάτια, πῶς ν’ ἀποφεύγουν τὰ ύποπτα μέρη, πῶς νὰ πιάνουν τὸ λαγό, πῶς νὰ παραμονεύουν τὸν ἀμπελουργό, πῶς νὰ γελοῦν τὸν τσοπάνη.

Πιστοποιητικὸν τῆς παιδαγωγικῆς της εύσυνειδησίας εἶναι καὶ ὁ ἔξης μῆθος:

Μιὰ ἀλεποῦ κάθονταν μιὰ φορὰ καὶ ραχάτευε σ’ ἔνα βουνό.

- Τί κάνομε έδω, μάνα; τὴν ρωτοῦσαν τὰ παιδιά της.
- Ζεσταινόμαστε, παιδιά μου, τοὺς εἶπε.
- Μὰ ποῦ εἶναι ἡ φωτιά;
- Στ' ἀπὸ πέρα βουνό... δὲν τὴν βλέπετε;
- Τότε ἔνα ἀπὸ τὰ παιδιά της πήδηξε καὶ φώναξε:
- Νερό, μάνα, νερό, μάνα, νερό, μάνα, νερό καὶ μ' ἔκαψε μιὰ σπίθα ἀπ' τὴ φωτιά.
- "Α... μπράβο, παιδί μου, ἐσύ ξεσκόλισες... "Αἴντε τώρα στὴ δουλειά σου.

Τὸ καλοκαίρι μωραίνεται σχεδὸν ἐντελῶς. Τόσον τὰ χάνει, ὅστε μπαίνει κάποτε ἄφοβα στὰ χωριά. Εύτυχῶς γι' αὐτὴν δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν, διότι εἶνε μαδημένη πλέον.

Τὸ δέρμα τῆς ἐλλήνικῆς ἀλεποῦς δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα. Μ' ὅλα ταῦτα ἔχει τόσον πλῆθος ἡ Ἑλλάς, ὅστε μαζὶ μὲ τὴν βίδρα της καὶ τὸ κουνάβι της, τὸ ὄποιον εἶναι εἰς μερικὰς ἐπαρχίας ἐκλεκτό, ὑπολογίζεται δtti εἰς τὸ παγκόσμιον ἐτήσιον γουναρεμπόριον, τὸ ὄποιον ἀνέρχεται εἰς τριακόσια πεντήκοντα ἑκατομμύρια χρυσῶν δραχμῶν, ἀντιπροσωπεύεται μὲ 5-7 ἑκατομμύρια.

'Επιστημονικὴ καλλιέργεια τοῦ πλούτου αὐτοῦ, μὲ βελτίω-

σιν τῆς ράτσας, θὰ ἦτο ὅχι εὔκαταφρόνητον εἰσόδημα διὰ τὸν τόπον μας.

Οἱ χωρικοὶ δὲν λησμονοῦν εὔκολα τὴν καταστροφὴν ποὺ κάνει στὰ κοττέτσια τους. Εἴτε χειμῶνα εἴτε καλοκαΐρι, τὴν πιάνουν, τὴν τιμωροῦν πολὺ σκληρά. Τὴν γδέρνουν ζωντανή. Ἀντέχει στὸ μαρτύριο αὐτὸν καὶ μάλιστα ζῆ πολλὰς ὥρας μετὰ τὸ γδάρισμο.

‘Ο Ἑλληνικὸς λαὸς τὴν θέλει τόσον εὕθυμη, ὥστε νὰ ἔχῃ φκιάσει φαιδροὺς μύθους κι ἀπάνω στὰ βασανιστήρια της.

Μιὰ φορὰ λέγουν ὅτι, ἐκεῖ ποὺ ἔγδερναν μιὰ ἀλεπού ζωντανή, τὴν ρώτησαν :

— “Ε! πῶς τὰ περνᾶς;

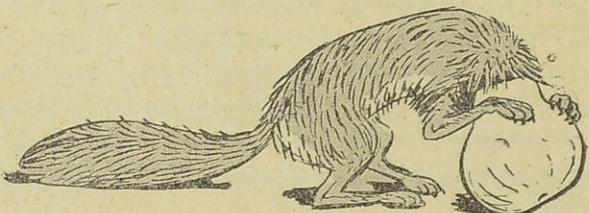
— Κακὰ καὶ ψυχρά, ἀλλά, δόξα νά ’χη ὁ Θεός, λιγώτερο βασανίζομαι ἀπὸ τὸν σώγαμπρο...

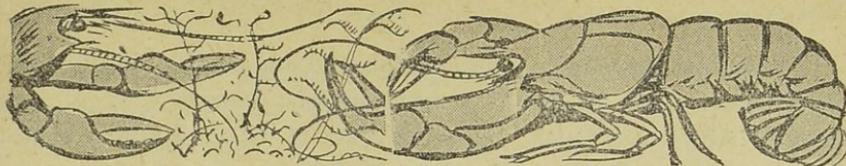
Μιὰ φορὰ πάλι ἔπεσε στὸν Ἀσπροπόταμο. “Αμα εἶδε τοὺς ὅχθους του ποὺ ἦταν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ σὰν μαχαίρια καὶ ὅτι συνεπῶς ἦτο μάταιον νὰ προσπαθήσῃ νὰ βγῇ ἐστρογγυλοκάθησε καὶ εἶπε :

— Ξέρω πῶς στὴ θάλασσα θὰ τελειώσω, ἀλλὰ βαριέμαι τὰ κλωθογυρίσματα τοῦ ποταμοῦ...

Στὴν Ἀκαρνανίαν εύρηκαν τὴν ἑξῆς μέθοδον διὰ νὰ τὴν πιάνουν: Κόβουν ἔνα νεροκολόκυθο ἐπάνω - ἐπάνω τόσον ὥστε νὰ μπορῇ νὰ περάσῃ μέσα τὸ κεφάλι της. Στὸ βάθος τῆς νεροκολοκύθας βάζουν λίπος χοίρου. ‘Η ἀλεπού, τὸ μυρίζεται, βυθίζει τὴ μούρη της καί, ἀμα φθάσῃ στὸν πυθμένα, τ’ αὐτιά της, ποὺ ἐπιέσθησαν γιὰ νὰ χωρέσῃ μέσα, ἀνοίγουν καὶ μένει μὲ τὸ νεροκολόκυθο στὸ πρόσωπο ὥστε νὰ φορῇ προσωπίδα.

Σιέφ. *I φανίσας*

ΑΣΤΑΚΟΙ

’Αληθινοὶ
Στρατάρχαι. — ’Αστακοί! ’Αστακοί! Ζωντανοὶ ἀστακοί!
Διαλαλοῦν οἱ πλανόδιοι πωληταί των, οἱ όποῖοι
πρωὶ-πρωὶ περνοῦν ἀπὸ τὸ παράθυρόν μου μὲ
τὰ καλαθάκια των, σκεπασμένα μὲ βρεγμένον σακκόπανον.

Καὶ εἶναι πολὺ φυσικὸν ἐμέ, ὁ όποῖος κατάγομαι ἀπὸ
ἀστακοτρόφον νῆσον, νὰ μὲ συγκινοῦν περισσότερον αἱ φωναὶ
των. Φαντάζομαι τότε ἔγῳ τὸ ἐκλεκτὸν δστρακόδερμον ὅχι
μέσα εἰς τὰ καλαθάκια ἢ ἐπάνω εἰς τὰς τραπέζας τῆς ἀγο-
ρᾶς, ἀλλὰ εἰς τὴν μοσχοβιολημένην ἀκτὴν τῆς νήσου μου, ἐπάνω
εἰς τὴν πρῷραν τῆς ψαρόβαρκας.

Εἶναι ὅλοι ὡπλισμένοι ὡσὰν ἀστακοί· ὅλοι θωρακοφόροι
μὲ ἕνα ἀκανθωτὸν θώρακα, μὲ οὐρὰν δστρακοσκεπασμένην
μὲ δέκα ἀγκυλωτὰ καὶ γαμψώνυχα πόδια καὶ μὲ δύο ἀεικινή-
τους μακρὰς κεραίας, τὰ καπετανίσια μουστάκια των. Διαφό-
ρου ήλικίας καὶ μεγέθους, παιδιά, ἔφηβοι, νεοσύλλεκτοι, ἀξιω-
ματικοὶ καὶ γηραιοὶ στρατάρχαι—δλόκληρος στρατὸς μὲ ὅλους
τοὺς βαθμοὺς τῆς Ἱεραρχίας — ἀναπαύονται εἰς τὴν πρῷραν,
ὡς νὰ ἐπέστρεψαν μόλις ἀπὸ στρατιωτικὰ γυμνάσια.

Καὶ ἐκεῖνα τὰ χρώματά των, τί μαγεία! ’Αλλοῦ ρόδινον
ἀλλοῦ ἐρυθρορρόδινον, ἀλλοῦ βαθὺ κόκκινον καὶ ἀλλοῦ γαλα-
νόν, ὅπως τὸ χρῶμα τῆς θαλάσσης, ὅπου ζοῦν. Εἶναι τὴν στι-
γμὴν ἐκείνην περισσότερον θέαμα τερπνὸν καὶ εύωδία θαλασ-
σινὴ παρὰ δρεκτικὸν δψώνιον.

Αἱ βόρειαι Σποράδες, καὶ μάλιστα ἡ Σκῦρος, εἶναι αἱ κατ’
ἔξοχὴν ἀστακοτρόφοι νῆσοι. Εἰς τὴν ἀπόκεντρον θάλασσάν των
ζοῦν χιλιάδες χιλιάδων καὶ μυριάδες μυριάδων ἀστακῶν.

‘Ολόκληροι στρατιαὶ συλλαμβάνονται καὶ ἰδίως συντάγματα
καὶ μεραρχίαι τρυφερῶν ἐφίβων, ποὺ ἔξαγονται εἰς τὰς ’Αθή-
νας, τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν ’Αλεξάνδρειαν ἀκόμη. Εύ-
τυχεῖς οἱ ἀλιεῖς καὶ εύτυχισμέναι αἱ νῆσοι, αἱ όποῖαι ἔχουν τό-
σον πλοῦτον!

Κάποιος ἀρχαῖος λησμονημένος μῦθος ἔλεγε, νομίζω, ὅτι οἱ ἀστακοὶ εἶναι οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς νήσου Σκύρου. Καὶ ὅταν ὁ Ἀθηναῖος Κίμων τὴν ὑπέταξεν, οἱ παλαιοί της κάτοικοι Δόλοπες, οἱ ὅποιοι ἦσαν καὶ λησταί, ἔπεσαν, ὅπως ἦσαν ὥπλισμένοι, εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ μὴ δώσουν λόγον τῆς κακουργίας των. 'Ο Θεός δῆμος, διὰ νὰ μὴ πνιγοῦν, τοὺς μετεμόρφωσε, μὲ δλον τὸν ὥπλισμόν των, εἰς ἀστακούς, οἱ ὅποιοι ζοῦν μέχρι σήμερον.

'Απὸ ἐκεῖ, ἔξακολουθεῖ ὁ μῦθος, διεδόθη τὸ δστρακόδερμον τοῦτο, τὸ ὅποιον εἶναι τόσον περιζήτητον, εἰς ὄλας τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος. Δι' αὐτὸν ἀλιεύονται παντοῦ ἀστακοὶ μεγάλοι καὶ θαυμαστοί, ἀληθινοὶ γεροστρατάρχαι Δόλοπες.

Άλιεία. Οἱ ἀλιεῖς ἔχουν δίκτυα ἐπίτηδες δι' ἀστακούς μὲ μεγάλας ὅπας. Μὲ αὐτὰ συλλαμβάνουν τὰ γλυκύτατα αὐτὰ θαλασσινὰ μὲ μεγάλην εὔκολίαν, ὅταν ἔξερχωνται ὄλα μαζὶ εἰς τὴν βοσκήν.

Τὰ ὥπλα τῶν ἐκείνα, τὰ πολλὰ καὶ φοβερά, δὲν ὠφελοῦν εἰς τίποτε. Τούναντίσιν χρησιμεύουν νὰ συλλαμβάνωνται ἀσφαλέστερα, διότι μὲ αὐτὰ περιπλέκονται εἰς τὰ δίκτυα καὶ δὲν ἥμποροῦν πλέον νὰ ἔλευθερωθοῦν.

Κατόπιν μανδρώνουν τοὺς αἰχμαλώτους τῶν, διὰ νὰ διατηροῦνται ζωντανοί. Τοὺς μεταφέρουν δηλαδὴ καὶ τοὺς ρίπτουν μέσα εἰς θαλασσίας μάνδρας, τὰς ὅποιας ἔχουν ύψωσει δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν εἰς τοὺς πλέον ἡσύχους λιμενίσκους τῆς νήσου.

Καὶ ὅταν περάσῃ τὸ ἀτμόπλοιον, τοὺς ἀποστέλλουν ζωντανοὺς ἐντὸς καλάθων εἰς τὰς πόλεις. Φροντίζουν δῆμος νὰ στοιβάζωνται καλά καὶ νὰ μὴ μένῃ καθόλου κενὸς χῶρος μεταξύ των. Διότι οἱ αἰχμαλώτοι, ἀντὶ νὰ κλαίουν τὴν μοῖραν τῶν καὶ νὰ παρηγοροῦν δὲ εἰς τὸν ἄλλον, συμπλέκονται ως ἔθροι καὶ ἀλληλοφονεύονται μὲ τὰς οὐράς των!

'Ο φοβερώτερος ἔχθρος τῶν ἀστακῶν εἶναι τὸ «χταπόδι», ὁ ὀκτάπους· περισφίγγει μὲ τοὺς πλοκάμους του τὸν καημένον τὸν ἀστακὸν καὶ τὸν πνίγει· τοιουτοτρόπως εὔκόλως ἔπειτα ἀπομυζᾷ τὴν τρυφεράν σάρκα του.

Πολὺ λοιπὸν παράξενα πράγματα συμβαίνουν, ὅταν εἰσχωρήσῃ κανένες ὀκταπόδι εἰς τὰς μάνδρας, ὅπου κρατοῦνται ἐλεύθεροι οἱ ἀστακοί.

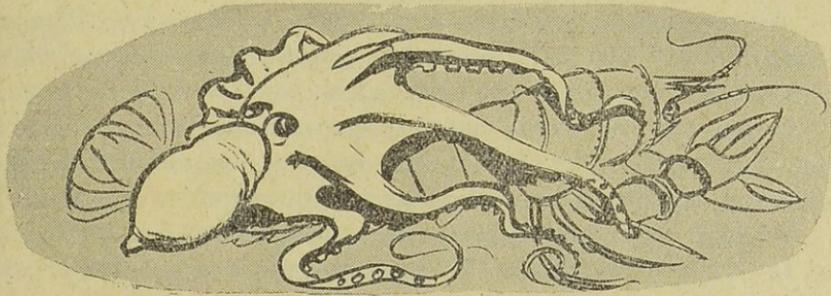
Ο πάνοπλος θαλασσινὸς καταλαμβάνεται ἀπὸ πανικόν, μόλις ἵδη τὸν μαλακὸν καὶ ἀοπλὸν ὀκτάποδα. Κάμνει βιαιοτάτας κινήσεις καὶ ἀναταράσσει τὰ νερά· κινεῖ ἀπηλπισμένος τὰ πελώρια μουστάκια του—τὰς δύο κεραίας του—καὶ σπαράσσει ἀστραπισίως τὴν οὐράν του· κάμνει τόσα αἴφνιδια πηδήματα ἐντὸς τοῦ ὅδατος, ὥστε ἐπὶ τέλους κατορθώνει μὲ τὰ τρελλά του τινάγματα νὰ ἔκτιναχθῇ ἔξω εἰς τὴν ξηράν, ὅπου εὑρίσκει σωτηρίαν ὁ δυστυχῆς στρατάρχης. Φαίνεται δτὶ ὁ παλαιὸς φόβος ἀπὸ τὸ κυνηγητὸν τοῦ Κίμωνος παραμένει ἀκόμη εἰς τὴν ψυχήν των.

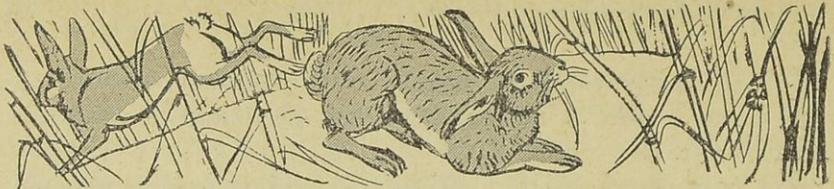
Τόσος εἶναι ὁ τρόμος των ἀπὸ τὰ ὀκταπόδια, ὥστε καὶ ξηρὸν ὀκτάποδα νὰ κρεμάσῃ κανεὶς μέσα εἰς τὴν μάνδραν, ψοφοῦν δλοι οἱ ἀστακοί. Μόνον νὰ ὀσφρανθοῦν τὴν βαρεῖαν ὀσμήν του, τὸν νομίζουν ζωντανόν· καὶ χύνεται καὶ χάνεται τότε τὸ κρέας των καὶ ἀπομένει ἡ ἀποσκευὴ τοῦ ἀχρήστου ὄπλισμοῦ των.

Πολὺ ἀτυχῆς θὰ εἶναι ἐκεῖνος, ὁ δόποιος θ' ἀγοράσῃ τοιοῦτον ἀστακόν, ἀντὶ τῆς εὐγεύστου τροφῆς του, θὰ ἔχῃ ἀκριβοπληρωμένον μόνον τὸ ὅστρακόν του!

(Διασκενὴ N. A. Κοντοπούλου)

³Αλ. Μωραϊτίδης

Ο ΛΑΓΟΣ

Μιά παροιμία λέγει: «'Ο Θεός κάνει φτωχούς, ἀλλ' ἄμοιρους δὲν κάνει». 'Ο λαγός θὰ ἥτο ἔνα ἀξιοδάκρυτο, ἄμοιρον πλάσμα, ἂν δὲ Θεός δὲν εἶχεν ώς πρόγραμμα τὴν ἀρχὴν που μᾶς παρουσιάζει ἡ ἀνωτέρω παροιμία. "Ερχεται ἐποχὴ ὅπου τὰ χορτάρια ξηραίνονται, ἡ δροσιά χάνεται, ἡ χέρσα γῇ γίνεται καψάλα, τὸ χαμόκλαδο σκληραίνεται, σταχτιάζει « νοσάνει » κατὰ τὴν ποιμενικὴν γλῶσσαν. Τότε πλέον δουλεύει ἡ χαντζάρα εἰς τὰ ἡμερόδενδρα καί, τὸ θλιβερώτερον, εἰς τὰ ἔλατα.

'Ἐπὶ τοῦ παρόντος λοιπὸν κλαρίζομεν τὰ δάση. Ποῖος ὅμως νὰ κλαρίσῃ διὰ τὸν ἀτυχῆ λαγόν; Τὰ ἀλλα ἀγρίμια ὁρμοῦν εἰς τὰ σπαρτά καὶ εἰς τὰ καρποκλάδια καὶ τὰ ρημάζουν. Καὶ ἡ ὁσία πέρδικα ἀκόμη ἀφήνει κατὰ μέρος τὴν ἐντροπὴν καὶ κατέρχεται εἰς τ' ἀμπέλια. Εἶναι ἐποχὴ ὅπου ὁ χωρικὸς ξελαρυγγιάζεται προγκῶν καὶ ξεχειριάζεται πετροβιολῶν. Τὰ περιβόλια γίνονται « μαῦρος γιαλός » ἀπὸ τὸ στρῶμα τῶν σταφυλορρογῶν. Τὰ καλαμπόκια ξετινάζονται μέχρι κόκκου. Τὰ σῦκα σχίζονται καὶ σκάπτονται καὶ μόνον τὰ φλούδια μᾶς ἀφήνουν οἱ συκοφάγοι, τὰ κοσσύφια καὶ οἱ κίσσες. 'Ο λαγός ὅμως; "Οπου καὶ νὰ σταθῇ, θὰ εῦρῃ καὶ ἔνα ἔχθρόν.

Δὲν ὑπάρχει κανὲν ζῶον καὶ ἔντομον, τὸ ὄποιον νὰ μὴ τὸν φοβίζῃ. Εἶναι ἄλλωστε ἡ προσφιλῆς τροφὴ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἀετῶν, τῶν ἀγριογάτων, τῶν τσακαλιῶν, ἀκόμη καὶ τῶν φιδιῶν, τὰ ὄποια τὸν μάχονται ἀποτελεσματικῶτερα ἀπὸ τὰ ἀλλα ζῶα. Πῶς νομίζετε ὅτι τὸν θανατώνουν; Κουλουριάζονται εἰς τὸ σῶμα του ώς βραχιόλια, τὸν σφίγγουν δυνατὰ καὶ τὸν σκάζουν.

'Ἀλλὰ δὲ Θεός δὲν κάνει ἄμοιρους. Παρὰ τὸν λαγὸν ἔπλασε καὶ τὸν φτωχὸν ἀνθρώπον. Τὰ χωράφια τοῦ φτωχοῦ, λέγει μιὰ παροιμία, δοσο κι ἀν καρπίσουν, μιὰ φορὰ τὸν μύλο θὰ γυρίσουν. 'Επειδὴ λοιπὸν τὰ σπαρτά τοῦ φτωχοῦ εἶναι ἀσθενικά, ἀραιά, χαμηλόκαρπα, « ἀγανά », δὲ λαγός ἀνεκάλυψεν ὅτι ἐκεῖ

μόνον εἶναι ἀσφαλής, διότι, ἂν τὰ σιτάρια ἢ τὰ καλαμπόκια εἶναι δασιά, ύψηλά, «στοιχειωμένα», τοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ «καρασουλίζῃ», τουτέστι νὰ ἐποπτεύῃ τὰ πέριξ του, διότι ἔχει πάρει τόσον τρόμον ὁ ἀτυχῆς, ὡστε, ὅταν τρώγῃ, «ἀλλοῦ εἶναι τὰ μάτια του, ἀλλοῦ τ' αὐτία του κι ἀλλοῦ τὸ στόμα του». Ὁ ἐλληνικὸς λαός ἐπεγραμμάτισεν ἔξοχα τὴν δυστυχίαν του αὐτήν. Ἐρωτᾷ εἰς κάποιους στίχους, ποιὸς εἶδε ψάρι στὸ βουνό, καλόγηρο χολάτο (μελαγχολικόν), κουνούπι μὲ σαμάρι, ψύλλο μὲ μουστάκια, ποιὸς τοῦτο, ποιὸς ἐκεῖνο,

καὶ τὸ λαγὸν μὲ ταμπουρά, τὴν ἀλεποὺν μὲ ρόκα;

“Οταν προγκίσῃ ὁ λαγός ἀπὸ τὸν τόπον του, ἥμπορεῖ καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ εἰς δύο ώρῶν ἀπόστασιν. Ἄλλ' ὁ φόβος δὲν τὸν ἀφήνει νὰ μείνῃ ἐκεῖ. Ἔπιστρέφει τὴν ἰδίαν ἡμέραν εἰς τὴν πατρίδα του. Τόσον τὸν τρομάζει ὁ ἄγνωστος τόπος, ὡστε τοῦ κόσμου τὰ χορτάρια ν' ἀπαντήσῃ θά γυρίσῃ εἰς τὰ χώματα, τὰ δοποῖα ἔχει συνηθίσει. Τόσον δὲ εἶναι βέβαιον τοῦτο, ὡστε οἱ κυνηγοὶ λέγουν: «Ξέρω ἔνα λαγὸν στὸ δεῖνα μέρος». Τὸν τουφεκίζουν, τὸν ξανατουφεκίζουν, φεύγει, χάνεται εἰς ἄλλους λόγγους—πολλάκις στριφογυρίζει εἰς τὰ λημέρια του καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ κυνηγιοῦ—ἄλλα τὸ βράδυ θά ἔλθῃ εἰς τὴν φωλιάν του.

“Ἄν ἐρωτᾶτε καὶ διὰ τὴν κοινωνικότητά του, ἵσως δὲν ὑπάρχει ζῶον ἀποφεῦγον τόσον πολὺ τὴν παρέαν. Ὁταν ὅμιλοι δὲν περὶ διαλύσεως συντροφιᾶς ἢ οἰκογενείας, ἔχουν πρόχειρον τὴν φράσιν: «Σκόρπισαν σάν τοῦ λαγοῦ τὰ παιδιά», τουτέστι δὲν ἔμειναν δύο μαζί. Ἄλλωστε ἡ μοναξιά συνοδεύει τὸν λαγὸν ἀπὸ τὴν γέννησίν του. Ἀμα ἡ λαγίνα γεννήσῃ, σκορπίζει τὰ παιδιά της σὲ πυκνές τοῦφες, οὕτως ὡστε, ἂν ἀνακαλυφθῇ ἡ μία φωλιά της, νὰ γλυτώσῃ τὴν ἄλλην. Ἡ σοφία τῆς μητρικῆς στοργῆς εἶναι ἀκόμη μεγαλυτέρα εἰς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὄποιον τὰ βυζαίνει. Δὲν πλησιάζει τὴν φωλιάν της περπατητά, ἀλλά, ἂμα φθάσῃ εἰς δλίγων μέτρων ἀπόστασιν, πηδᾷ εἰς τὴν τούφαν, ὡστε νὰ μήν ἀφήνῃ γύρω ἵχνη, ἀπὸ τὰ ὄποια ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θά ὠδηγούντο τὰ κυνηγετικά σκυλιά.

Λέγουν ὅτι ἡμερεύει εὔκολα. Εἰς τὰς Ἀθήνας μία γνωστή

μου κυρία εἶχε πολλά ἔτη ένα Εύρυτάνα λαγὸν τόσον ἥμερον, ώστε ν' ἀκούῃ εἰς τ' ὄνομά του, νὰ πηδᾶ εἰς τὰ γόνατα, ν' ἀρπάζῃ ἀπὸ τὰ χέρια λουκούμια, μπισκότα, δὲ ὅποιος ἀνέτρεψε τέλος ὅλας τὰς ἴδιότητας τῆς φυλῆς του. Ἐγώ, ἐπὶ πολλά ἔτη ἀγωνισθεὶς νὰ ἡμερεύω μικρὰ λαγόπουλα, ἔγινα εὑεργέτης τῶν συγχωριανῶν μου γάτων, οἱ ὅποιοι ἐκαλοπέρασαν πολλὰ καλοκαρία εὖς ἀφορμῆς τῆς μανίας αὐτῆς.

Μοιραίως καταφθάνει ὁ σχετικὸς μῦθος. Διατί τὰ σκυλιά καὶ οἱ γάται μάχονται τόσον τοὺς λαγούς; Εἰς παλαιὰν ἐποχὴν τὰ ζῶα εἶχαν κάμει σύλλογον, μὲ τὸ καταστατικόν των. Ἐπειδὴ ὅμως κατά τινα συνεδρίασιν παρέστη ἀνάγκη νεροῦ, ἄγγωστον ἀν διὰ τὸν ρήτορα ἢ ἄλλον, ὁ πρόεδρος διέταξε τὸν λαγὸν νὰ πεταχθῇ στὴ βρύση καὶ νὰ φέρῃ τὸ ζητηθὲν νερόν.

— Κύριε πρόεδρε, εἶπεν ὁ λαγός, δὲν ἔχω σανδάλια. Εἶμαι ξυπόλυτος.

Τότε ὁ πρόεδρος, στραφεὶς πρὸς τὸν σκύλον, τὸν διέταξε νὰ δῶσῃ αὐτὸς τὰ ὑπόδηματά του. Πραγματικῶς ὁ σκύλος ἔξεποδήθη καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν λαγὸν τὰ σανδάλια του. Ἄλλ' ἔλύθη ἡ συνεδρίασις καὶ ὁ λαγὸς δὲν ἐπέστρεψεν. Ἐβεβαιώθη δὲ ἀργότερον ὅτι ὁ λαγὸς τὸ ἔσκασε διὰ παντός. Ἔγινε φοβερὸς πάταγος, ἐπερώτησις εἰς τὴν Βουλήν, αἱ ἐφημερίδες ἔδημοσίευσαν ἄρθρα καὶ ἡ ύπόθεσις ἔλαβεν ἐπὶ τέλους δικαστικὸν δρόμον. Ὁ λαγός ἐδίκασθη ἐρήμην καὶ ὁ σκύλος, παραλαβὼν τὴν ἐκδοθεῖσαν τελεσίδικον ἀπόφασιν, τὴν παρέδωκεν εἰς τὴν γάταν, ἡ ὅποια διηγύθυνε τὸ ἀρχεῖον τοῦ συλλόγου.

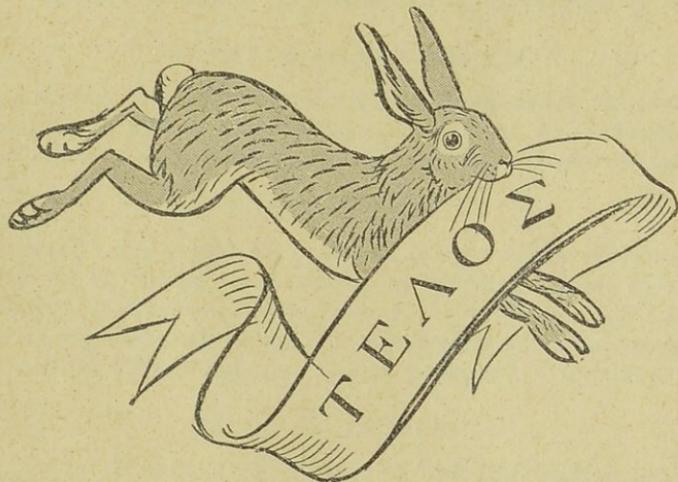
Ἄλλα δὲ σύλλογος τῶν ζῶων, φαίνεται, δὲν ἐπήγαινε καλά. Οἱ ποντικοί, εἰσελθόντες εἰς τὸν ἀρχεῖον, ἔφαγαν τὴν ἀπόφασιν καὶ ἔκτοτε δὲ μὲν σκύλος καταδιώκει τὸν λαγόν, τοῦ ὅποιού τὰ ἵχνη, κατὰ παράδοσιν, ἀνακαλύπτει εὐκόλως, διότι ἀναγνωρίζει τὰ σανδάλια του, ἡ δὲ γάτα κυνηγᾷ τοὺς ποντικούς. Πολλάκις ὅμως κυνηγᾶ καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια τὸν λαγόν, ὅπως καὶ ὁ σκύλος ἔξει ἄλλου καταδιώκει τὴν γάταν, πνέων μένεα διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν, τὴν ὅποιαν ἔδειξεν ὡς ἀρχειοφύλαξ τοῦ συλλόγου.

Ἄλλ' ἀφήνω τοὺς μύθους, διὰ νὰ σᾶς πληροφορήσω ὅτι ὁ λαγὸς κακομαγειρεύεται εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὸ μαγείρευμά του

εἶναι ἡ τέχνη τῶν τεχνῶν. Λάδια, ξύδια, σκόρδα, κρεμμύδια, δαφνόκλαδα, κανέλλα, πρέπει νὰ εἶναι ύπολογισμένα μέχρι κόκκου. Λέγεται ότι ἡ ἀλεπού, παρακολουθήσασα κάποτε μακρόθεν τὸ μαγείρευμα τοῦ λαγοῦ, εἶπε:

— Νὰ σὲ πάρῃ ἡ δρυγὴ τοῦ Θεοῦ! Τὴ ζημία, ποὺ δὲν κάνεις ζωντανός, τὴν κάνεις πεθαμένος.

Στέφ. Γρανίτσας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΑΘΑΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γ. Ἀθανασιάδου - Νόβα. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἔχρημάτισε βουλευτής, ὑπουργὸς καὶ δημοσιογράφος. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα. Αἱ κυριώτεραι ποιητικαὶ του συλλογαὶ εἰναι: «Πρωΐνὸ ξεκίνημα», «Καιρὸς πολέμου», «Ἀγάπη στὸν Ἐπαχτό». Ἐκ τῶν διηγημάτων του ἡ συλλογὴ «Ἀπλοίκες ψυχὲς» ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Κώστα Καραμούζη. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Καλάμας τὸ 1896. Δημοσιογράφος, διευθυντής καὶ ἐκδότης περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων, λογοτέχνης. Ἐργα του: «Περπατώντας ἡ δόξα» κ. ἄ.

ΒΕΝΕΖΗΣ ΗΛΙΑΣ

Σύγχρονος καὶ ἐκ τῶν δοκιμωτέρων ζώντων ἐλλήνων πεζογράφων. Κατάγεται ἐκ Μ. Ἀσίας καὶ διαμένει ἐν Ἀθήναις. Γράφει μὲν ἀπλότητα, γλαφυρὸν τρόπον καὶ υποβλητικὴν συγκίνησιν. Τὰ ἔργα του χαρακτηρίζει ἀγάπη πρὸς τὸν ἀνθρωπὸν. Κυριώτερα ἔργα του εἰναι: «Γαλήνη», «Αἰολικὴ Γῆ», «Ἀνεμοί», «Ωρα πολέμου», «Αἴγαλον».

ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν, διετέλεσε δὲ καθηγητής Γυμνασίου εἰς Ἀθήνας. Ἀπέθανε τὸ 1896. Ἐργα του ποιητικά: «Ἀθίδες αῖραι», «Ποιήματα» πεζά: «Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρός μου καὶ ἄλλα διηγήματα», «Ποίος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου», «Τὸ μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον».

ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1868 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1945. Ἡσχολήθη εἰς ἴστορικὰς καὶ λαογραφικὰς μελέτας, ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Τὰ ἔργα του, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐμπνευσμένα ἀπὸ τοὺς ἔθνικοὺς ἀγῶνας, εἰναι τὰ ἔξι: «Τοῦ χάρου ὁ χαλασμός», «Ἐρμος κόσμος», «Γύροι τῆς ἀνέμης», «Λόγοι κι ἀντίλογοι», «Μεγάλα χρόνια», «Τὰ παλληκάρια τὰ παλιά» κ.ἄ.

ΓΑΤΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Έγεννήθη ἐν Πάτραις τὸ 1888. Δημοσιογράφος καὶ ιστορικός. Ἐργα του: «Ιωάννης Καποδίστριας», «Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης», «Τὰ 100 ἔλληνικὰ χρόνια» κ. ἄ.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Έγεννήθη τὸ 1880 εἰς τὴν Γρανίτσαν τῆς Εύρυτανίας καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Ἐχρημάτισε δημοσιογράφος καὶ βουλευτής. Ἡσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν καὶ τὰς λαϊκὰς παραδόσεις. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του ἔχει τὸν τίτλον «Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἥμερα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου».

ΔΑΦΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Φιλολογικὸν φευδώνυμον τοῦ Θρασυβούλου Ζωϊόπούλου. Έγεννήθη τὸ 1882 εἰς τὸ "Ἄργος καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1948. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, διετέλεσε καθηγητής, είτα διωρίσθη τμηματάρχης εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην. Ποιητής καὶ θεατρικός συγγραφεὺς, ἔξεδωκεν εἰς Ἰδιαιτέρους τόμους ποιητικὰς σειράς, ὑπὸ τούς τελους: «Ἐλληνικοὶ ἀγῶνες», «Ἀνθισμένος δρόμος», «Φθινοπωρινές ἄρπες», «Ρόδακες καὶ ἀνθέμια», «Τὸ ἀνοικτὸ παράθυρο». Ἀπὸ τὰ θεατρικά του ἔργα τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ βραβευθὲν «Πατρικὸ σπίτι».

ΔΕΛΤΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Έγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1905. Ἡσχολήθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἀκολούθως τὸ ὑπόδειγμα τῆς μητρός της διηγηματογράφου Πηνελόπης Δέλτα. Ἐγραψεν εἰς ἀπλῆν δημοτικὴν γλῶσσαν τούς «Μύθους καὶ Θρύλους» κ. ἄ.

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

Έγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1895. Ἐσπούδασε μηχανικὸς χημικὸς εἰς Γερμανίαν. Ἐγραψε τὸ «Γύρω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα», βιβλίον ἐνδιαφέρον καὶ διὰ τὴν περιγραφὴν τῶν ἐλληνικῶν τοπίων καὶ διὰ τὰς πλουσίας εἰς αὐτὸν ιστορικάς καὶ ἀρχαιολογικάς πληροφορίας. Ἐξέδωκεν ἔσχάτως: «Τὸ περιβόλι τῶν Θεῶν» καὶ ἡ «Πίνδος».

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Έγεννήθη εἰς Λεχαίνα τῆς Ἡλείας τὸ 1866 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀμαρούσιον τὸ 1922. Ἐσπούδασε τὴν Ἰατρικὴν καὶ ὑπηρέτησεν εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἐπειτα δὲ ὡς στρατιωτικὸς ἱατρός. Γνωστὸς ὅμως ἔγενετο ὡς λογοτέχνης καὶ κυρίως ὡς διηγηματογράφος. Ἐργα του εἰς χωριστούς τόμους εἶναι: «Λόγια τῆς πλώρης», «Πασιλές ἀγάπες», «Ο Σητιάνος», «Ἡ Λυγερή», «Διηγήματα», «Ο Ἄρχαιοι λόγοις».

ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Έγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὸ Βιάννον τῆς Κρήτης καὶ ἀπέθανε τὸ 1920 εἰς τὸ Ἡράκλειον. Ὅτο διδάσκαλος εἰς τὴν Κρήτην καὶ διεκρίθη ὡς δημοσιογράφος εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ο Πατούχας», «ΟΤαν ἤμουν δάσκαλος» κ. ἄ.

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Έγεννήθη τὸ 1858 εἰς Μυριόφυτον τῆς Θράκης καὶ ἀπέθανε τὸ 1928 εἰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ παιδαγωγικά εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ μετὰ ταῦτα ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς καθηγητής καὶ διευθυντής Διδασκαλείου. Ἐγραψε διηγήματα καὶ μετέφρασε διάφορα παιδαγωγικά ἔργα.

ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ ΚΩΣΤΑΣ

Έγεννήθη τὸ 1868 εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἡπείρου, ἔζησε μὲ πολλὰ στερήσεις ὡς στοιχειοθέτης τυπογραφείου εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε πολὺ νέος, εἰς ἡλικίαν 26 ἔτων; τὸ 1894, εἰς τὴν Ἀρταν ἀπὸ φυματίωσιν. Ἐξύμνησε τὴν ὁραίαν ἀγροτικὴν καὶ ποιμενικὴν ζωήν, τὴν δποίαν ἐστερεῖτο καὶ ἐνοστάλγει. Ἐργα του: 1) Ποιητικά: «Ο Καλόγηρος τῆς Κλεισούρας τοῦ Μεσολογγίου», «Τ' ἀγροτικά», «Ο Τραγουδιστής τοῦ Χωριοῦ καὶ τῆς Στάνης». 2) Πεζά: «Πεζογραφήματα».

ΚΥΡΟΥ ΑΧΙΛΛΕΥΣ

Έγεννήθη τὸ 1898 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε φυσικομαθηματικά εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Ἐνωρίτατα δμως ἐτράπη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἀπὸ τοῦ 1918 διευθύνει τὴν καθημερινὴν ἐφημερίδα «Ἐστία». Ἁσχολήθη ἐπίσης καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἐργα του: «Στὰ ὅπλα λεβεντιά» (δράμα), «Τὰ ὄνειρα» (διηγήματα), «Ο Δομίνικος Θεοτοκόπουλος», «Βασίλισσα Ολγα» τὸ ἀντιτορπιλικόν, «Σκλαβωμένοι νικητές» κ. ἄ.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Έγεννήθη τὸ 1849 εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1924 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὅτο δικαστής καὶ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους. Τὰ κυριώτερα λογοτεχνικά ἔργα του εἶναι: «Κίμων Ἀνδρεάδης», «Τὸ σπιτάκι τοῦ γιαλοῦ», «Διηγήματα», «Γύρω ἀπὸ τὸν τόπο μας», «Ψαράδικες ἴστορίες» κ.ἄ. Ἐγραψε καὶ νομικά ἔργα.

ΜΑΒΙΛΗΣ ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ

Έγεννήθη τὸ 1858 εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ ἐφονεύθη τὸ 1912 εἰς τὸν Δρίσκον τῆς Ἡπείρου, πολεμῶν ὑπὲρ πατρίδος. Ἐσπούδασε φιλολογίαν

καὶ ἦτο ποιητής. Μετὰ τὸν θάνατόν του τὰ ποιήματά του ἔξεδόθησαν εἰς τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐργα».

ΜΑΡΚΟΡΑΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1826 εἰς τὴν Κεφαλληνίαν καὶ ἀπέθανε τὸ 1911 εἰς Κέρκυραν. Ἐσπούδασε νομικά, διετέλεσεν ἀνώτατος ὑπάλληλος τῆς Ἰονίου Πολιτείας καὶ Βουλευτής Κερκύρας μετὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου. Ἐργα του ποιητικά: «Μικρὰ ταξίδια», «Ποιητικὰ ἔργα», «Ο Ὀρκος», θεωρούμενον ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1858 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1910. Τὰ πρῶτα του ποιήματα ἐγράφησαν εἰς τὴν Ἱταλικὴν γλῶσσαν, βραδύτερον δὲ ἔξεδωκε σειρὰν ποιημάτων εἰς τὴν μητρικὴν γλῶσσαν. Τούτων ἐκλογὴν ἔξεδωκεν ἡ βιβλιοθήκη Μαρασλῆ.

ΜΕΛΑΣ ΣΠΥΡΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1883 εἰς τὴν Ναύπακτον καὶ ἀπὸ τοῦ 1935 εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὸ θέατρον. Ἐγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐκ τῶν δποίων δ «Γέρος τοῦ Μωριᾶ» ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ΜΩΡΑΙΤΙΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1850 εἰς τὴν Σκίαθον καὶ ἀπέθανε τὸ 1929. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ κατέγινεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἡτο πολὺ φιλόθρησκος καὶ ἥγάπα τὰς ἑλληνικὰς χριστιανικὰς παραδόσεις. Ἐγραψε πολλὰ διηγήματα καὶ περιγραφάς. Τὰ κυριώτερα ἔργα του είναι: «Μὲ τοῦ βοριᾶ τὰ κύματα», τόμοι 6, «Διηγήματα» τόμοι 6 κ. ἄ.

ΜΩΡΑΙΤΙΝΗΣ ΤΙΜΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1885 ἐν Ἀθήναις. Συνειργάσθη καὶ συνεργάζεται εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Εἶναι ἐκλεκτὸς χρονογράφος καὶ δόκιμος θεατρικός συγγραφεύς.

ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1867 εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀνετράφη εἰς Ζάκυνθον. Ἐσπούδασε μαθηματικά καὶ εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν σαράντα περίπου τόμους διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων καὶ τρεῖς τόμους Θεάτρου κ.ἄ. Ἐγραψε καὶ «Παιδικὸν θέατρον» διὰ μαθητάς. Ἀπὸ πολλῶν ἐπώνυμοις ἐπιστολάς

μὲ τὸ ψευδώνυμον «Φαίδων» εἰς τὸ περιοδικὸν «Διάπλασις τῶν Παίδων».

ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΣΤΗΣ

'Εγεννήθη τὸ 1859 εἰς τὰς Πάτρας, καταγόμενος ἐκ Μεσολογγίου, καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1943. Ἐπὶ ἔτη ὑπηρέτησεν ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐξελέγη δὲ καὶ Ἀκαδημαϊκός. Θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῆς νέας Ἑλλάδος. Ἐκτὸς τῶν ποιημάτων του ἔχει γράψει καὶ πεζά. "Ολα τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν 35 περίπου τόμους. Τὰ σπουδαιότερα ποιητικὰ ἔξι αὐτῶν εἰναι: «Ο Τάφος», «Ο Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου», «Η Φλογέρα τοῦ Βασιλιά», «Η Ἀσάλευτη Ζωή», «Η Πολιτεία καὶ ἡ μοναξιά» κ.ἄ.

ΠΑΛΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

'Εγεννήθη τὸ 1851 εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἀπέθανε τὸ 1935. Ἐχει μεταφράσει τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὄμηρου καὶ ἔγραψε πολλὰ πρωτότυπα ποιήματα. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἰναι: «Τραγούδια γιὰ τὰ παιδιά», «Ταμπουράς καὶ κόπανος», «Κούφια καρύδια» καὶ «Μπρουσός».

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

'Εγεννήθη τὸ 1851 εἰς τὴν Σκίαθον καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. Εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους Ἑλληνας διηγηματογράφους. Τὰ ἔργα του ἀναφέρονται εἰς τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος του, τὴν ζωὴν τῶν συμπατριωτῶν του καὶ τὴν ἐλληνικὴν χριστιανικὴν παράδοσιν. Τὰ γνωστότερα ἔξι αὐτῶν εἰναι τὰ «Χριστουγεννιάτικα», «Πρωτοχρονιάτικα», καὶ «Πασχαλινά» διηγήματα, ή «Γυφτοπούλα», ή «Φόνισσα», οἱ «Ἐμποροι τῶν Ἐθνῶν».

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΡΣΙΝΟΗ

'Εγεννήθη τὸ 1853 εἰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1945. Ἐσπούδασεν εἰς Ἀθήνας καὶ βραδύτερον εἰς Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν. Διετέλεσε καθηγήτρια Παρθεναγωγείου ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ κατέγινεν ἰδιαίτερως εἰς τὴν παιδικὴν λογοτεχνίαν. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα της εἰναι: «Ο δημιουργὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνους Μέγας Ἀλέξανδρος», «Ἀπὸ παντοῦ τῆς ἐλληνικῆς Γῆς», «Παιδικὰ παραμύθια» κ.ἄ.

ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΣ ΧΑΡΙΣΙΟΣ

'Ἐκ Βελβενδοῦ Δ. Μακεδονίας (1844-1906). Παιδαγωγός. Διετέλεσε Διευθυντὴς Διδασκαλείου Θεσσαλονίκης (1876-1881) Κερκύρας καὶ Ἀθηνῶν. Συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν δρύανωσιν τῶν Διδασκαλείων καὶ μεταρρύθμισιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν μεθόδων. Ἐργα του: Προγράμματα σχολείων, ἀναγνωστικά κ. ἄ.

ΠΕΤΜΕΖΑΣ - ΛΑΥΡΑΣ Ν.

Έγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1873. Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατὸν μέχρι τοῦ 1917, δόποτε παρητήθη μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ Συνταγματάρχου τοῦ Πυροβολικοῦ. Διετέλεσε καὶ Νομάρχης. Ἐδημοσίευσε χρονογραφήματα εἰς ἐφημερίδας καὶ ἔχει γράψει ἀρκετὰ ποιήματα. Ἡ γνωστότερα συλλογή του ἔχει τὸν τίτλον «Ἀπλὰ λόγια».

ΠΕΤΡΙΔΗΣ ΜΙΧΑΗΛ

Έγεννήθη εἰς Καστελλόριζον τὸ 1885, Γυμνασιάρχης, λογοτέχνης. Ἐργα του: «Ἐξάστιχα, Τραγούδια τῆς γυναικάς, Λογάκια (ποιητικά συλλογαί). Τὰ νιάτα ποὺ διψοῦν (διηγήματα) καὶ Οἱ τωρινοί μας λογοτέχναι (κριτική μελέτη)».

ΠΕΤΣΑΛΗΣ ΘΑΝΑΣΗΣ

Λογοτέχνης, συνεργάτης πολλῶν περιοδικῶν. Έγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1904. Ἐργα του: «Μαρία Πάρνη» (τριλογία), «Ἀνθρώπινη περιπέτεια», «Οἱ μάγοι μὲ τὰ δῶρα», «Ἡ καμπάνα τῆς ἀγίας Τριάδας», «Μαυρόλυκοι», «Τὰ δικά μας παιδιά» κ. ἄ.

ΠΟΛΕΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Έγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ἀφῆκε πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων. Αἱ σπουδαιότεραι ἔξι, αὐτῶν είναι: Τὸ «Παλιὸ βιολί», Τὰ «Σπασμένα μάρμαρα», «Ο «Τραγουδιστής», «Ο «Βασιλιάς ἀνήλιαγος». Μετέφρασε καὶ τὰ «Εἰδύλλια» τοῦ Θεοκρίτου.

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ

Έγεννήθη τὸ 1850 εἰς τὴν Σίφνον καὶ ἀπέθανεν ἔκει τὸ 1935. Ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ Γερμανίαν. Ὑπῆρξε Βουλευτής καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐγραψε ποιήματα καὶ δράματα, ἐκ τῶν δύοιών σπουδαιότερα είναι: «Νικηφόρος Φωκᾶς», «Ἐμπρὸς εἰς τὸ ἄπειρον» κ. ἄ.

ΣΟΛΩΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Έγεννήθη τὸ 1798 εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ ἀπέθανε τὸ 1857 εἰς Κέρκυραν. Ἐσπούδασε νομικά εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἶχεν ὅμως μεγάλην κλίσιν εἰς τὴν ποίησιν. Είναι ό «Ἐθνικός μας ποιητής καὶ ό πρῶτος ἐκ τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Τὰ ἔργα του συνέλεξε καὶ ἔξεδώκε μετά τὸν θάνατόν του πρῶτος ό φίλος του ποιητής καὶ λόγιος Ἰάκωβος Πολυλάζ. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ποιημάτων του είναι: «Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν» (ό «Ἐθνικός μας «Ὑμνος»), ή «Ωδὴ εἰς τὸν θάνα-

τον τοῦ Λόρδου Βύρωνος». Οι «'Ελεύθεροι Πολιορκημένοι», «Ο 'Κρητικός», «Ο «Λάμπρος». Εγραψε καὶ ποιήματα εἰς τὴν Ἰταλικήν γλώσσαν.

ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ

'Εγεννήθη τὸ 1903 εἰς τὰς Καλάμας. Ἐσπούδασε νομικά καὶ εἶναι Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, 'Υφηγητής τοῦ Πανεπιστημίου καὶ καθηγητής τῆς Παντείου Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν. Ἀσχολεῖται μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἐδημοσίευσε πολλὰ ποιήματα, διηγήματα καὶ μεταφράσεις εἰς διάφορα περιοδικά.

ΤΣΑΤΣΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

'Εγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1898. Ἐσπούδασε νομικά ἐν Ἀθήναις καὶ 'Αἰδελβέργη τῆς Γερμανίας. Διετέλεσε Καθηγητής ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, διόπθεν παρατηθεὶς ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικὴν ἐκλεγεὶς κατ' ἐπανάληψιν Βουλευτής. Διετέλεσεν Ὑπουργός. Εἶναι συνεργάτης πολλῶν περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων. Εγραψε δὲ καὶ ἔξαίρετον φιλολογικὸν ἔργον ὑπὸ τίτλου: «Κωστῆς Παλαμᾶς».

ΤΣΟΥΝΤΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

'Ακαδημαϊκὸς 'Ελλην ἀρχαιολόγος ἐκ Στενημάχου. (1857-1934). Καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου. Ἐνίργησε πολλὰς ἀνασκαφάς, ἐδημοσίευσεν ἀρκετὰς διατριβάς ἀρχαιολογικοῦ περιεχομένου καὶ αὐτοτελῆ ὅμοια ἔργα (Μυκῆναι κ.λ.π.) «Προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις», «Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης», «Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν» κ. ἄ.

ΦΛΙΣΒΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον ὑφ' ὁ ἐβραβεύθη τὸ διήγημα: «Ο μικρὸς ἥρως».

ΦΩΤΙΑΔΗΣ ΑΛΕΚΟΣ

'Εγεννήθη τὸ 1870 εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὴν ποίησιν. Ποιητικὰ ἔργα του: «'Ανοικτά μυστικά», «Μύθοι». Εχει μεταφράσει καὶ τὴν «'Ιφιγένειαν τὴν ἐν Αὐλίδι» τοῦ Εύριπίδου.

ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

'Εγεννήθη τὸ 1863 εἰς τὸ Σούλι Χρηστοβασίλη τῆς Ἡπείρου, κατήγετο ἀπὸ γονεῖς Σουλιώτας, ἔζησεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰ Ιωάννινα, διόπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Υπῆρξε κυρίως διηγηματογράφος, ἀλλὰ καὶ ποιητής, εἰς τὰ ἔργα του δὲ περιέγραψε τὴν ζωὴν τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

A

- ἄγρα, ἥ — θήρα, κυνῆγι.
Ἄγρας, δ — (καπετάν) - ψευδώνυμον τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ Τέλου Ἀγαπηνοῦ, ἐκ τῶν ἡρωϊκωτέρων ὁ πλαρχηγῶν τοῦ Μακεδονικοῦ ἄγωνος. Συνελήφθη διὰ προδοσίας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ ἀπηγχονίσθη ἀπὸ κλάδον καρυδιᾶς παρὰ τὸ Βλάδιοβον Ἐδέσσης.
- ἀγρέλι, τὸ — καὶ ἀγριλιά - ἀγριελιά, ἀγρία ἐλαία.
ἀγροικῶ — ἀκούω, ἀλλὰ καὶ ἀντιλαμβάνομαι, καταλαβαίνω, χωρὶς νὰ μεσολαβήσῃ λειτουργία τῆς ἀκοῆς.
- αίμασιά, ἥ — φράκτης ἔξ ἀκανθῶν καὶ κλάδων, φράκτης.
Αἴσωπος, δ — Ἔγεννήθη εἰς Φρυγίαν καὶ ἐπωλήθη ὡς δοῦλος εἰς τὴν Σάμον. Τοῦτον ἀπηλευθέρωσεν ὁ κύριός του ὁ σοφὸς Ἰάδμων. Οὗτος εἶναι ὁ ποιητὴς τῶν αἰσωπέων μύθων καὶ παρευρέθη εἰς τὸ συμπόσιον τῶν ἐπτάτων σοφῶν ἐλθών κατ' ἐντολὴν τοῦ Κροίσου εἰς Δελφούς, ἵνα θυσιάσῃ διὰ λογαριασμόν του εἰς τὸν Ἀπόλλωνα.
- ἀκαλήφη, ἥ — θαλάσσιον ζωόφυτον ποικιλόχρωμον μὲ πολυπληθῆ πολυπόδια, λέγεται καὶ μέδουσα.
ἀλιάς, ἥ — ἀλιευτικὸν πλοιάριον, ψαρόβαρκα.
ἀλληλένδετος — ὁ συνδεόμενος μαζὶ μὲ ἕνα ἄλλον, ἀμοιβαίως συνδεόμενος.
- ἀμάλαγος — ἀμιγῆς, ὀλοκάθαρος, ἀνέγγικτος.
ἀνάμπαιγμα, τὸ — ἀντικείμενον ἐμπαιγμοῦ, κορόΐδο.

- ἀναχαράζω — ἀναμασσώ τὴν τροφήν, ὅπως κάνουν τὰ μη-
ρυκαστικὰ ζῶα.
- ἀνθρακεύς, ὁ — ὁ καρβουνιάρης, αὐτὸς ποὺ παρασκευάζει
τὰ κάρβουνα.
- ἀνταύγεια, ἥ — ἀντανάκλασις, λάμψις.
- *Ἀπελλῆς, ὁ — ὁ διασημότερος ζωγράφος τῆς ἀρχαίας Ἑλ-
λάδος (Δ' αἰ.).
- ἀποβλέπει — ἀφορᾶ, ἐνδιαφέρει.
- ἀποκαθαίρομαι — καθαρίζομαι.
- ἀρίφνητος — ἄφθονος, ἀμέτρητος.
- ἀρμαθιά, ἥ — ὁρμαθός, ἀλληλένδετα ἀντικείμενα εἰς τὴν
σειράν, ὅπως π.χ. φύλλα καπνοῦ γίνονται
ἀρμαθιά.
- ἀρμαθιαστὰ — τὸ ἔνα κοντά στὸ ἄλλο, ὅπως εἰς ἀρμαθιάν.
- ἀροτῆρες, οἱ — βόες ἀροτριῶντες.
- ἀρχιπιστικὸς — ἀρχιβοσκός, ἀρχιέμπιστος, βοσκός.
- ἀρωγή, ἥ — βοήθεια, ὑπεράσπισις, προστασία.
- ἀστηρίς, ὁ — ὁ λεβέντης (λεξ. ἀραβική).
- *Ἀσκληπιός, ὁ — ὁ θεὸς τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς ύγειας εἰς τὴν
ἀρχαίαν Ἑλλάδα, υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος
καὶ τῆς βασιλοπούλας Κορωνίδος ἀπὸ τὴν
Τρίκην - Τρίκκαλα τῆς Θεσσαλίας.
- ἀσπιλος — ἀκηλίδωτος, ἀμόλυντος.
- ἀφάτωντον — (πάτωμα) - ἡμιτελές, χωρὶς φατνώματα, θῆ-
κες, πρεβάζια κλπ.
- ἀφορία, ἥ — ἀκαρπία, τὸ νὰ μὴ παράγωνται καρποί.

B

- Βαλής, ὁ — νομάρχης (λέξ. τουρκική).
- Βεζύρης, ὁ — ἀνώτατος λειτουργὸς τοῦ κράτους, ἵσταμος
μὲ 'Υπουργὸν ἢ καὶ Πρωθυπουργὸν (λέξ.
Τουρκική).
- Βελούχι, τὸ — τὸ ὅρος Τυμφρηστὸς τῆς Εύρυτανίας.
- Βεράτιον — σουλτανικὸν διάταγμα χορηγοῦν προνόμια.
- βίδρα, ἥ — εἶδος ποταμίας νυφίτσας.
- βραγιά, ἥ — πρασιὰ λαχανοκήπου.

βρίκι, τὸ

— πλοῖον ἐμπορικὸν ἔλαφροκίνητον μὲ δύο Ι-
στούς, σταυρωτάς κεραίας καὶ τετράγωνα
πανιά. Λέγεται καὶ μπρίκι.

Γ

γατζούδι, τὸ

— μικρὸς γάτζος.

Γεθσημανῆ, ἥ

— δενδρόφυτος τοποθεσία τῆς Ἱερουσαλήμ,
παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τῶν Ἐ-
λαιῶν, ὅπου συνελήφθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰη-
σοῦς Χριστός, ὅταν ἐπροδόθη ἀπὸ τὸν
Ἰούδαν.

γέρρος, ὁ

— γεννοβόλημα τῶν ποιμνίων.

Γιανιτοά, τὰ

— πόλις τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Ἐπαρχίαν
Πέλλης ἀπέχουσα ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην
40 χιλιόμετρα, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ 1912 ἔ-
γινε φονικωτάτη μάχη μὲ τοὺς Τούρκους.

γολέτα, ἥ

— ίστιοφόρον, μὲ δύο συνήθως ίστούς μικρού
ἐκτοπίσματος, ταχύ, (λεξ. γαλλική).

γράβαλο, τὸ

— γεωργικὸν ἐργαλεῖον, ἰδίως χρησιμεῦον διὰ
τὴν καλλιέργειαν σταφίδος.

γρίπος, ὁ

— εἶδος ἀλιευτικῆς συσκευῆς μὲ σχοινιά καὶ δι-
κτυωτούς σάκκους.

γριπάρης, ὁ

— ψαράς ποὺ ψαρεύει μὲ γρίπον.

γρυλισμός, ὁ

— ἡ φωνὴ τοῦ χοίρου· φωνὴ δμοία μὲ τὴν φω-
νὴν τοῦ χοίρου.

Δ

Δαφνούσιον, τὸ

— λιμὴν καὶ νησίς εἰς τὸν Εὔξεινον, δυτικῶς
τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Σαγγαρίου.

δέμας, τὸ

— σῶμα, λεξ. ἀρχαία.

δεόμενος

— ρ. δέομαι, χρειάζομαι, ἔχω ἀνάγκην.

δέρας, τὸ

— τὸ περίφημον χρυσόμαλλον δέρας (προβιά)
τῆς Κολχίδος.

*Δημήτριος δ Πο-**λιορητής*

— (337 - 283 π. Χ.) ὁ μεγαλοφυέστερος τῶν ἐ-
πιγόνων, ὃς ἐκλήθησαν οἱ υἱοὶ τῶν δια-

- δόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, υἱὸς τοῦ Ἀντιγόνου (τοῦ Μονοφθάλμου).
- διαιτῶμαι — τρέφομαι καθ' ὥρισμένον τρόπον, ἀκολουθῶ ὥρισμένον βίον.
- διαπορούμενος — μὲν ἀπορίαν, ἀμφιταλαντευόμενος.
- διάστερος — πλήρης ἀστρων, δόλαστρος.
- διάτοντες — τοῦ ρ., διάττω—όρμῳ διὰ μέσου, χύνομαι, διατρέχω. Οὕτω καλοῦνται οἱ ἀστέρες, ποὺ φαίνονται αἴφνιδίως νὰ τρέχουν λάμποντες καὶ νὰ σβήνουν ἀποτόμως.
- δίβουλος — διστακτικός, ἀναποφάσιστος.
- Δράκαινα, ἡ — εἶδος ἵχθυος μὲ πτερύγια δηλητηριώδη, ὅπως τοῦ ὄφεως - δράκου - ἐξ οὗ καὶ δράκαινα.
- δράρα, ἡ — τὸ κατώγειον, τὸ ύπόγειον ὅπου μένουν τὰ ζῶα.
- δρολάπι, τὸ — δυνατὴ μπόρα μὲ σφοδρὸν ἄνεμον μαζί.

Ε

- ἔγρυξε — ρ. γρύζω, φωνάζω μὲ δέξεῖαν φωνὴν σὰν τοῦ χοίρου.
- Ἐλευσίνια μυστήρια — Θρησκευτικά τελεταί, ποὺ ἐτελοῦντο εἰς τὴν Ἐλευσίνα πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Περσεφόνης. Σκοπὸν εἶχον τὴν ἡθικὴν ἔξυψωσιν τῶν μυουμένων. Ἡ μύησις εἰς αὐτὰ ἐγένετο κατόπιν προσοχῆς καὶ προπαρασκευῆς, ἀφοῦ ἐννοεῖται ἀνελάμβανε κάποιος μεμυημένος. νὰ ἐγγυηθῇ πρῶτον καὶ ἔπειτα νὰ μυήσῃ τὸν ἐπιθυμοῦντα.
- Ἐλλοχεύοντες — παραμονεύοντες (λόχος — ἡ χωσιά, τὸ καρτέρι, νὰ παραφυλάῃ κανεὶς ἀπὸ σκοποῦ).
- ἐνάλιος — εύρισκόμενος εἰς τὴν θάλασσαν, θαλάσσιος, παράλιος.
- ἐνέσκηψεν — τοῦ ρ. ἐνσκήπτω — ἐπιπίπτω.
- ἐνιαύσιος — ἐνὸς ἔτους, χρονιάρικος.
- ἐξαλλος — ὡσὰν τρελός, ἐκτὸς ἑαυτοῦ.

- ἐπισφαλής — ό μὴ ἀσφαλής.
 Ἐπιὰ σοφοὶ — ἄνδρες ζήσαντες ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν Ζ' π.
 Χ. αἰῶνα, διακριθέντες διὰ τὴν κοινωνικὴν
 καὶ πολιτικὴν σοφίαν καὶ σύνεσιν αὐτῶν.
 Οὓτοι ἦσαν οἱ Σόλων ὁ σοφὸς νομοθέτης τῶν
 Ἀθηνῶν, Πιττακός ὁ τύραννος Μυτιλήνης,
 Κλεόβουλος ὁ τύραννος τῆς Λίνδου, Περί-
 ανδρος ὁ τύραννος τῆς Κορίνθου, Βίας ὁ
 δίκαιος δικαστὴς τῆς Πριήνης, Χίλων ὁ
 Λακεδαιμόνιος - πρῶτος Ἐφόρος ἐν Σπάρ-
 τη καὶ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, ὁ ἴδρυτὴς τῆς
 θεωρητικῆς γεωμετρίας καὶ ἀστρονόμος.
- ἔρμαριον, τὸ — τὸ κοινῶς λεγόμενον ντουλάπι καὶ συρτάρι.
 ἔρυθμα, τὸ — τὸ κοκκίνημα.
 ἐσπερία Εὐρώπη — Ἡ δυτικὴ Εύρωπη.
 ἐστιγμένος — μετοχ. ρ. στίζω = σημαδεύω μὲ στίγματα —
 βιούλες—κάνω ἢ ἔχω στίγματα.
 εὔανδρος — ὁ ἔχων καλούς, ἀγαθούς καὶ γενναίους ἄν-
 δρας.

Η

- ἡδονικῶς — μὲ εὐχαρίστησιν.
 ἡμιοιλία, ἡ — εἶδος ἐλαφροῦ ίστιοφόρου, ταχέος, μὲ δύο
 ίστούς, αἱ πολεμικαὶ ἡμιοιλίαι εἶναι βενζι-
 νοκίνητοι ἢ πετρελαιοκίνητοι.
 ἥσπαιρον — ἐσπαρτάριζαν, ἔτρεμαν, ἐλαχταροῦσαν· τὸ
 ρῆμα «ἀσπαίρω».

Θ

- θερμονοργὸς — παράτολμος, παράφορος, δρμητικὸς εἰς τὰς
 πράξεις του, ὁ ἐνεργῶν μὲ θέρμην, ὁ πα-
 ρέχων θερμότητα.
 θυροδέρω — κτυπῶ τὴν θύραν, ζητιανεύω ἀπὸ πόρταν εἰς
 πόρταν.
 θύσανος, δ — ἡ φούντα, ἡ δέσμη ποὺ καταλήγει εἰς χαλα-
 ρὰ ἄκρα ἐν εἴδει φούντας.

- Iáswn, ἵσων*, δ — ἥρως ἀπὸ τὴν Ἰωλκόν, ἦτο ἀρχηγὸς τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας διὰ τὸ χρυσόμαλλον δέρας.
- īazή, ἵζη*
īkōiōn, τὸ — κραυγή, ἀλαλαγμός.
- īllyggiādēs* — ἡ εὐλίνη σκαλωσιά, καὶ εἰς τὰ πλοῖα τὰ εὔλα, ἀπὸ τὰ δόποια δένονται καὶ κρέμονται τὰ πανιά.
- Ippokrátēs* — δ προκαλῶν ἔλιγγον, ζάλην.
- īqidiismòs, δ* — (460—370 π. Χ.) σοφὸς ἱατρὸς ἀπὸ τὴν Κῶν, ὁ πρῶτος ἐπιστημονικῶς καὶ μεθοδικῶς θεραπεύων τοὺς ἀσθενεῖς, ὁ πατὴρ τῆς ἱατρικῆς.
- īrīdīsmòs, δ* — χρωματισμὸς ποικιλόχρους, ὅπως εἶναι τὰ χρώματα τῆς Ἱρίδος, δηλ. τὰ χρώματα τοῦ οὐρανίου τόξου.

K

- Kaiueús, δ* — εἷς ἐκ τῶν ἥρωών τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας. Ἡτο ὅτρωτος.
- kałpáki, τὸ* — εἶδος πηλικίου, τὸ δόποιον ἐφοροῦσαν οἱ νησιῶται.
- kaðgai* — εἶδος κόρακος.
- kaðéna ἢ kaðína* — εὐλίνη ἢ σιδηρᾶ δοκός, ἀποτελοῦσα τὸ κάτωτερον καὶ κυριώτερον τμῆμα τοῦ σκελετοῦ τοῦ πλοίου, εἶδος σπονδυλικῆς στήλης αὐτοῦ.
- kaðñiñorbatô* — περιπατῶ σὰν τὸν κάβουραν.
- katéžw* — γνωρίζω.
- katsoúla, ἥ* — ἡ εἰς τὸ κέντρον τοῦ χταποδιοῦ κατσούλα, ἀπὸ τὴν δόποιαν ἀπλώνονται τὰ πόδια του.
- Kēøkézis, δ* — Κιρκάσιος (βλ. κατωτέρω λέξιν).
- Kiøkásiōs, δ* — ὁ κάτοικος τῆς Κιρκασίας, χώρας ὀρεινῆς εἰς τὰ Δ. τοῦ Καυκάσου. Μετά τὴν κατάληψιν τῆς πατρίδος των ύπὸ τῶν Ρώσων (1864), πολλοὶ Κιρκάσιοι, μετηνάστευσαν

εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ ὑπηρέτουν ὡς στρατιῶται.

πλαδονάθαρος, ὁ — τὸ κλάδεμα καὶ τὸ καθάρισμα ὅμοι τῶν ἀμπελιῶν.

πλιτύς, ἥ — κατωφερῆς πλευρὰ λόφου ἢ βουνοῦ, κοινῶς πλαγιά.

πολαυνιέρης, ὁ — ἄριστος ναύτης σπογγαλιευτικοῦ κανονίζων τὴν ἀνέλκυσιν κλπ. τοῦ δύτου.

πολίγονος, ὁ — λέγεται καὶ σέμπρος, καλλιεργητῆς χωρὶς ἴδιοκτησίαν καλλιεργῶν ξένον ἄγρον, μοιραζόμενος τὸ εἰσόδημα μὲ τὸν ἴδιοκτήτην.

πομάντος — ἐπίλεκτοι στρατιῶται εἰδικῶς ἐκπαιδευόμενοι δι' ἐπικινδύνους ἐπιχειρήσεις (λεξ. ἀγγλική).

πορώνη, ἥ — τὸ πτηνὸν τὸ κοινῶς λεγόμενον: κουρούνα.

πότερον, τὸ — ξύλινον ἴστιοφόρον μὲ ἔνα ἴστὸν καὶ βαθὺ κύτος, γενικῶς κότερο λέγεται κάθε βενζινοκίνητον ἢ ἀτμοκίνητον πλοῖον, χρησιμοποιούμενον δι' ἐκδρομᾶς καὶ ταξίδια ἀναψυχῆς.

Κουκί: «τὸ κουκί καὶ τὸ φεβύθι» — παροιμιώδης φράσις, μὲ τὴν ὅποιαν ἀρχίζουν τὰ παιδικὰ παραμύθια.

κούροβουλο, τὸ — ὁ ξηρὸς κορμὸς τοῦ κλήματος, χωρὶς τὰ φύλλα καὶ τὰ ἱλωνάρια του.

κουρσεύω — λεηλατῶ, ληστεύω πλοῖα ἢ παράλια ὡς κουρσάρος.

κραδασμός, ὁ — σείσιμον, κούνημα, κλονισμός.

κρεβάτα, ἥ — ἐξώστης σκεπαστός, ἵδιως σκεπασμένος ἀπὸ τὴν κληματαριάν τοῦ σπιτιοῦ.

κρηπίδωμα, τὸ — τὸ λιθόκτιστον μέρος τῆς προκυμαίας, τὰ τείχη τῆς παραλίας.

κρικέλα, ἥ — κρίκος, χαλκάς.

κροκόβαπτος, — βαμμένος μὲ κρόκον, θάμνον· ἐκ τῆς τοιαύτης βαφῆς ἔχομεν κίτρινον χρῶμα.

κύπρος, ὁ — τὸ μεγάλο κουδούνι τοῦ τράγου ἢ τοῦ κριοῦ πού προπορεύεται ἀπὸ τὸ κοπάδι.

Λ

- Λαβύρινθος*, ὁ — μέγα οἰκοδόμημα ἔχον πολλοὺς ἑλικοειδεῖς καὶ ἀδιεξόδους δρόμους, μεταφορικῶς πολύπλοκος, ἀδιέσοδος.
- λαζαρίνα*, ἥ — παλαιότατον εἶδος ἐμπροσθογεμοῦς ὅπλου μὲ τσακμάκι. Εἶχε πολὺ μακρὰν καὶ στενὴν κάνην.
- λάκαινα*, ἥ — ἡ κάτοικος τῆς Λακεδαίμονος, Σπαρτιάτισσα.
- λαχνός*, ὁ — κλῆρος, κλῆρος ἄγροῦ.
- λιακωτό*, τὸ — ἡλιακωτό, δῶμα, ταράτσα, ὁ λιακός.
- λουδίας*, ὁ — ποταμὸς τῆς Μακεδονίας πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Λουδίας (Γιανιτσῶν) καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.
- λοῦρος*, ὁ — ποταμὸς τῆς Ἡπείρου, αἱ πρώται πηγαὶ του εἶναι εἰς τὸν Τόμαρον (Ολύστικαν) καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.
- λόχμη*, ἥ — μέρος σύνδενδρον, μὲ πυκνούς θάμνους.
- λυμαίνομαι* — κακοποιῶ, βλάπτω, φθείρω.

Μ

- μαγνάδι*, τὸ — ὁ πέπλος.
- μανάρι*, τὸ — μικρὸς ἀρνί, ποὺς ἀφήνεται νὰ τρώγῃ ἀπεριορίστως ἀπὸ τὴν μητέρα του καὶ προορίζεται νὰ τραφῇ μὲ ίδιαιτέραν προτίμσιν.
- μάουζερ*, τὸ — ὅπλον ἐπαναληπτικόν, δι’ οὓς ἦτο ὁ πλισμένος ὁ τουρκικὸς στρατὸς κατὰ τὸ 1912-13.
- μάσω* — μαζεύω.
- μεντέρι*, τὸ — χαμηλὸν ἀνάκλιντρον, ντιβάνι.
- μετερίζι*, τὸ — τὸ πρόχωμα, ταμπούρι, πρόχειρον ὀχυρόν, διὰ νὰ προστατεύῃ τοὺς πολεμιστάς.
- μπαϊράκι*, τὸ — σημαία, σῆμα ἀρχηγοῦ.
- Μπιζάνι*, τὸ — χωρίον Ν. Α. τῶν Ιωαννίνων ἐπὶ τοῦ ὁμώνυμου βουνοῦ, περίφημον ὀχυρὸν τῶν Τούρκων κατὰ τὸν πόλεμον 1912-13.
- μπουκαδούρα*, ἥ — λεπτὸς ἄνεμος ἀπὸ τὰ θαλάσσια στενά.
- μπρίκι*, τὸ — βλ. λέξιν βρίκι, τό.

N

- νάρκη, ἥ
ντέφι, τὸ
- νάρκωσις, μούδιασμα.
 - μικρὸν κυλινδρικὸν τύμπανον, τοῦ ὄποίου ἡ μία μόνον βάσις εἶναι κεκλεισμένη, ἔχει ξύλινον πλαίσιον καὶ φέρει κρόταλα.

O

- διπτόπλινθος
δρδή, ἥ
δρδιά, τὰ
δψοκομιστῆς
παγκρατῆς, ὁ
- παλιούρι, τὸ
παραγάλωμα, τὸ
- περικαλλῆς
πέτσες, οἱ
- Πηλεύς, ὁ
- πιστικός, ὁ
- ποντίλια, ἥ
πορφυροῦς
πούλια, ἥ
- πούσι, τὸ
- πριμαρόλι, τὸ
προγκῶ
- πλίνθος ψημένη εἰς τὸ πῦρ, κοινῶς τοῦθλον.
- ἄτακτον στίφος.
- ἄτακτα στίφη.
- αὐτὸς ποὺ κομίζει ψώνια.
- ὁ τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα νικῶν, ὁ ἀπόλυτος κυρίαρχος.
- ἀκανθώδης θάμνος πρὸς περίφραξιν κήπων.
- παρανάλωμα Ἀρκαδίου, τὸ δλοκαύτωμα τῆς Μονῆς Ἀρκαδίου εἰς τὴν Κρήτην, καταστροφὴ τῆς μονῆς ἀπὸ τὴν πυρκαϊάν.
- ἐξόχως ὡραῖος, ὡραιότατος.
- εἰς τὴν φράσιν «λαιμομάντηλα καὶ πέτσες» σημαίνει τὶς πετσέτες, τὰ προσόψια.
- εἴς ἐκ τῶν ἡρώων τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας, πατήρ τοῦ Ἀχιλλέως.
- βοσκὸς (ἐμπιστικός, ὁ ἐμπιστος αὗτοῦ ποὺ ἔχει ἴδικόν του τὸ κοπάδι).
- καρφοβελόνα, πρόκα.
- ἔχων χρῶμα πορφύρας, βαθὺ κόκκινον.
- ὁ ἀστερισμὸς Πλειάς ἔχων 7 ἀστέρας, περίφημος καὶ ἀγαπητὸς ἀστερισμὸς εἰς τὸν ἐλληνικὸν λαόν.
- ἡ ὅμιχλη, καὶ ἐπίσης τὰ λεπτὰ καὶ ξηρὰ φύλλα δένδρων π. χ. πεύκου κλπ.
- οἱ πρῶτοι πρὸς πώλησιν καρποὶ (λ. Ἰταλική).
- ξαφνίζω, ἀποπαίρω, ἴδιως λέγεται περὶ ποιμνίων μὲ τὴν σημασίαν: ξαφνίζω τὸ ποιμνιον μὲ ἀπότομον φωνὴν ἥ κινήσεις καὶ τὸ ἀναγκάζω νὰ διασκορπισθῇ.

- προσπορίζω — συνάγω, φέρω ἀκόμη.
 Πυθικὸς Ὑμνος — ὅμνος πρὸς τιμὴν τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος.
 πυρόλιθος, ὁ — στουρναρόπετρα, λίθος ποὺ βγάζει σπίθες
 πυροφάνη, τὸ — ἀλιεία κατὰ τὴν νύκτα, ὅταν ἡ θάλασσα φωτίζεται μὲ φῶς ποὺ κρέμεται ἀπὸ τὴν πρῶραν τῆς βάρκας. Τὰ ψάρια συλλαμβάνονται μὲ καμάκι.

P

- ραδυνμία, ἡ — ἀπερισκεψία, ἀδιαφορία, ἀργία.
 ραψωδός, ὁ — ὁ ἀπαγγέλλων ἐπικά ποιήματα.
 ρεμβασμός, ὁ — περιπλάνησις τοῦ νοοῦ.
 ριζά, τὰ — οἱ ρίζες, οἱ πρόποδες βουνοῦ.
 Ρόδιοι Ἰππόται — οἱ Ἱωαννῖται ἵπποται τοῦ τάγματος Ἀγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλήμ — μοναχοὶ καὶ στρατιώται μαζὶ — ἀπὸ ὅπου ἐκδιωχθέντες ἔγιναν κύριοι τῆς Ρόδου, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐπὶ 200 περίπου ἔτη.
 ρουπάκι, τὸ — θάμνος δρυός, δρῦς.
 Ρωμυλία, ἡ — Τουρκικὴ ἐπαρχία πρὸς Β. τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, τὴν δόποιαν προσήρησε διὰ πραξικοπήματος ἡ Βουλγαρία.

S

- Σαβώφ, ὁ — Ο Βούλγαρος ἀρχιστράτηγος κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον 1912 - 1913.
 σάλαγος, ὁ — ταραχή, θόρυβος.
 σαρανταλεύτουργο — τὸ μηνημόσυνον, λειτουργία τὴν 40ην ἡμέραν μετὰ θάνατον.
 σαρκαστικὸς, ὁ — μετὰ πικρίας, χλευαστικὸς
 σερασκέρης, ὁ — ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, αὐτὸς ποὺ διευθύνει τὸ ἀσκέρι, τὴν στρατιάν.
 σεφέρι, τὸ — ὁ πόλεμος, ἡ ἐκστρατεία.
 σισανές, ὁ — παλαιὸν ὅπλον ἐμπροσθογεμές μὲ κάννην κοντήν.
 σκιρτῶ — πηδῶ, χοροπηδῶ.

- σκῶμμα, τὸ* — πείραγμα, κοροϊδία. ἀστεῖσμός.
σπόντα, ἥ — ἡ φράσις «ἀπὸ σπόντα» = ὅχι κατ' εὐθεῖαν
 ἀλλὰ μετὰ προηγούμενον κτύπημα καὶ ώς
 ἐκ τούτου ἀλλαγὴν κατευθύνσεως. Ἡ με-
 ταφορὰ ἀπὸ τὸ παιγνίδι «μπιλιάρδο».
- σταχομαζώχτρα, ἥ* — μερικαὶ πτωχαὶ γυναῖκες ἀσχολοῦνται νὰ
 συλλέγουν τὰ στάχυα, ποὺ μένουν εἰς
 τοὺς ἄγροὺς μετὰ τὸν θερισμὸν ἢ ποὺ πί-
 πτουν ἀπὸ τὰ φορτώματα ἢ τὰ ἀμάξια
 τῶν θεριστῶν. Αἱ γυναῖκες αὕται λέγονται
 «σταχομαζῶχτρες».
- στειροπούλι, τὸ* — τὸ ύστερογεννημένον.
στέμφυλον, τὸ — ἀποστραγγίδι, τσίπουρον.
στιβάς, ἥ — στρῶμμα, σωρός.
στρατεύει — (τὸ νερὸ) — δὲν εἶναι σταθερὰ ἡ βροχή,
 οὔτε μόνιμος, ώς ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἀλλὰ
 πίπτει κατὰ τόπους — τόπους καὶ συγχρό-
 νως μετακινεῖται κατὰ τὴν φοράν τοῦ κι-
 νουμένου ύπεράνω νέφους.
- σύδειπνος, δ* — δ δειπνῶν δμοῦ, δ συντρώγων.
συμπεφορημένος — μαζευμένος, συσσωρευμένος.
συμπυρσοκρότησις — ἡ ταύτοχρονος ἐκπυρσοκρότησις.
συναλλαγματική, ἥ — ἔγγραφον, διὰ τοῦ δποίου παραγγέλλομεν
 εἰς ἄλλο πρόσωπον ἢ ἵδρυμα νὰ πληρώσῃ
 εἰς κάποιον ὥρισμένον ποσόν, ἡ ἐπιταγή.
συνωρὸς, ἥ — τὸ ζεῦγος τῶν δύο ἵππων τοῦ ἄρματος καὶ
 ἐπειτα κάθε ζεῦγος. Ἐνταῦθα τὰ δύο παι-
 διὰ ποὺ λέγουν τὰ κάλαντα.
συρτάρι τό, — δ τράγος ἢ τὸ κριάρι, ποὺ σύρει (όδηγεῖ) τὸ
 κοπάδι.
σφριγηλὸς — πλήρης ἀκμῆς, ζωῆς.

Τ

- τελετονοργία, ἥ* — ἱερουργία, μυσταγωγία.
τουλουπάρι, τὸ — τὸ λευκόν μαντήλι, μὲ τὸ δποῖον περιδένουν
 τὴν κεφαλὴν οἱ Μωαμεθανοί.

τρεχαντήρι, τὸ — ἴστιοφόρον μὲ δύο ἴστούς, πολὺ ταχύ, ἀμφοτερόπτυμνον.

τρυγομάχαιρο, τὸ — μαχαίρι κατάλληλον διὰ τὴν κοπὴν τῶν σταφυλῶν κατὰ τὸν τρύγον.

τσαπράζια, τὰ — ἀργυρᾶ κοσμήματα ἐπὶ τῆς ἀνδρικῆς ἑθνικῆς ἐνδυμασίας, φερόμενα ἐπὶ τοῦ στήθους σταυροειδῶς (ἰδίᾳ εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα).

Υ

ὑλοτόμος, δ — ἔυλοκόπος, αὐτὸς ποὺ τέμνει τὴν ὥλην, δηλ. τὸ δάσος.

ὑποστάθμη, ἥ — κατακάθι, μούργα.

Φ

φάδι, τὸ — ὕφανσις, ὕφασμα.

φάραγγες, οἱ — λαγκάδια μὲ κρημνούς, φαράγγια.

φουμίζω — (στὰ χρυσά) ἐνδύω κατὰ τρόπον λαμπρὸν καὶ πολυτελῆ.

φωτιστήρα, ἥ — τὸ εἰδικὸν σκεῦος, ὅπου μέσα ὁ ἵερεύς κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἔχει τὸν ἄγιασμὸν καὶ «φωτίζει» δλους μας, μᾶς ἄγιαζει καὶ ἔξαγνίζει.

Χ

χαρμονή, ἥ — χαρὰ μεγάλη, ἀγαλλίασις

χαῖνος — χαλαρός, ἀτονος, κοῦφος.

χειμάδι, τὸ — χειμαδιό, ὁ τόπος, ὅπου παραχειμάζουν τὰ ποίμνια.

Ψ

ψαριά, ἥ — ὅσα ψάρια συλλαμβάνει τὸ δίκτυον.

Ω

”Ωριος — ὡραῖος.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

I. Ἐκ τῆς συλλογῆς Ν. Α. Κοντοπούλου.

	Σελίς
1. Τὸ Ιερὸ κειμήλιο, Στ. Δάφνη	13
2. Διπλὸ δύνειδο, Ν. Πετιμεξᾶ - Λαύρα	18
3. Πάσχα στὰ πέλαγα, Ἀ'. Καρκαβίτσα	24
4. Ἡ σωτηρία τοῦ Ἀρίονος, Ν. Α. Κοντοπούλου	34
5. Ὁ Ἡρωας τῶν Σερρῶν, Ἀρσιν. Παπαδοπούλου (<i>διασκευὴ</i>)	43
6. Γιάννος Σταθάς, Θαν. Πετσάλη	48
7. Ἡ προσευχὴ τοῦ πληγωμένου (<i>ποίημα</i>), Τίμου Μωραϊτίνη	54
8. Εἰς τὴν ἄγνωστον Ἑλληνίδα, Ν. Α. Κοντοπούλου	56
9. Ἐλληνίδες (<i>ποίημα</i>), Τίμου Μωραϊτίνη	59
10. Τὸ γενναῖο Κρητικόπουλο, Ν. Α. Κοντοπούλου	63
11. Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκάνησα, Ἀχ. Κύρου	69
12. Ἡ ἀνίκητη ἐλπίδα, Χρ. Χρηστοβασίλη	78
13. Ἡ βασιλισσα, Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου	85
14. Χαρὰ στ' ἀλέτοι (<i>ποίημα</i>), Γ. Δροσίνη	109
15. Ἀλκυόνες (<i>ποίημα</i>), Γ. Δροσίνη	110
16. Οἱ Γάμοι (<i>ποίημα</i>), Γ. Βιζυηνοῦ	116
17. Ὁ Γκιώσος μου, Χρ. Χρηστοβασίλη	123
18. Καλοκαίρι (<i>ποίημα</i>), Στ. Μαρτζώκη	135
19. Ἐπιστροφὴ τοῦ ναύτη (<i>ποίημα</i>), Ἀρ. Προβελεγγίου	141
20. Νάουσα, Χρ. Ζαλοκώστα	145
21. Εύλογημένη χώρα, Ν. Α. Κοντοπούλου	149
22. Πατρίδα (<i>ποίημα</i>), Γ. Δροσίνη	155
23. Ὁ Λοῦρος, Κ. Ἀθανάτου	156
24. Ὁνειρον ἐκπληρούμενον, Ἀλ. Μωραϊτίδου	167
25. Εἰς τὸν προφήτην Ἡλίαν, Ν. Α. Κοντοπούλου	170
26. Στὰ ξωκλήσια (<i>ποίημα</i>), Μιχ. Πετρίδη	173
27. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπτῷς (<i>ποίημα</i>), Δ. Σολωμοῦ	179
28. Ὁ μικρὸς θεληματάριος, Ν. Α. Κοντοπούλου	199
29. Ἡ Μακεδονία εἰς τὸ 1821, Δ. Γατοπούλου	203
30. Ἐδῶ εἶναι Ἐλλάς, Ν. Α. Κοντοπούλου (<i>διασκευὴ</i>)	206
31. Τὸ Ἄρκαδι, Δ. Γατοπούλου	215
32. Ὁ μικρὸς ἥρως, Δ. Φλίσβη	218
33. Ἡ Σταχομαξώχτρα, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	238
34. Μάνα (<i>ποίημα</i>), Γ. Μαρτινέλλη	244
35. Ἐργασία (<i>ποίημα</i>), Γερ. Μαρκοοᾶ	251
36. Νησιώτικα Σαραντάμηεσα, Ἀλ. Μωραϊτίδου	255

37. Φθινόπωρον εἰς τὰ χωριά, 'Αλ. Μωραϊτίδου	Σελίς 257
38. Τὰ χειλιδόνια, Γρηγ. Ξενοπούλου	270
39. 'Αστακοί, 'Αλ. Μωραϊτίδου (<i>διασκευή</i>)	279

II. Ἐκ τῆς συλλογῆς Κ. Ρωμαίου.

1. 'Από τὸν θρόνον τὸν Ἀπλαστοῦ (<i>ποίημα</i>), Δ. Σολωμοῦ	26
2. Χρονιάρες μέρες (<i>ποίημα</i>), Γ. Δροσίνη	27
3. 'Ο Ἀριστομένης (<i>Λαϊκὴ παράδοση</i>)	38
4. Σιτάρι - Κριτάρι, Γιάννη Βλαχογιάννη	39
5. 28 Ὁκτωβρίου 1940	55
6. Στὸ Μέτωπο, περιμένοντας τὸ Ταχυδρομεῖο, Κ. Ρωμαίου	60
7. "Υμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (<i>ποίημα</i>), Δ. Σολωμοῦ	71
8. 'Η αἰώνια μητέρα, Κ. Ρωμαίου	75
9. 'Η μάνα ἔαγρυπνάει (<i>ποίημα</i>), 'Αλ. Φωτιάδη	77
10. Σ' ἀφίνω γειά, μανούλα μου (<i>Δημοτικὸ τραγούδι</i>)	83
11. Χωρισμὸς (<i>ποίημα</i>), 'Αλ. Πάλλη	84
12. 'Η Μεγαχώρα, 'Ανδρ. Καρκαβίτσα	88
13. 'Αητόποντο μέσα σὲ κλουβί, 'Ηλία Βενέζη	97
14. 'Αστραπατόβροντα, Γρηγ. Ξενοπούλου	105
15. Τὰ πρωτοβρόχια (<i>ποίημα</i>), Γ. Δροσίνη	108
16. 'Η εὐτυχία τῆς ξωῆς, Γρηγ. Ξενοπούλου	111
17. 'Η ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά, Γρηγ. Ξενοπούλου	113
18. Τὸ βαρέλι τῶν 12 μηνῶν (<i>Λαϊκὴ παράδοση</i>)	117
19. Τρύγος στὸ Μοιιά, Σπ. Μελᾶ	129
20. 'Ο Τρύγος (<i>ποίημα</i>), Κ. Κρυστάλλη	131
21. Τὸ χωριό (<i>ποίημα</i>), Κ. Παλαμᾶ	133
22. Σπουδαῖος σφουγγαρᾶς, 'Α. Καρκαβίτσα (<i>διασκευή</i>)	136
23. 'Ο Γρίπος (<i>ποίημα</i>), Γ. Δροσίνη	139
24. 'Η ψαρόβαρκα (<i>ποίημα</i>), Γ. Δροσίνη	140
25. 'Αγάπη δ Θεός, Κ. Ρωμαίου (<i>διασκευή</i>)	163
26. 'Αι - Δημήτροις (<i>ποίημα</i>), Γ. Ἀθάνα	172
27. 'Ανάστασις ποιμένων, 'Ανδρ. Καρκαβίτσα	174
28. Εἰς τὸν Γολγοθάν (<i>ποίημα</i>), 'Αρ. Προβελεγγίου	178
29. Οἱ πρῶτοι ἀεροπόροι, 'Αρ. Κουρτίδου (<i>διασκευή</i>)	183
30. Τὸ σχολεῖον τῶν Ἡρώων, Κ. Ρωμαίου	187
31. 'Ο Πρίαμος καὶ δ Ἀχιλλεὺς (<i>ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Ἰλιάδος, μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου</i>	191
32. 'Ο Κερκέζος, 'Ι. Κονδυλάκη	209
33. Τῆς Κοκκώνας τὸ στίτι, 'Αλ. Παπαδιαμάντη	229
34. Μεταμορφώσεις (<i>ποίημα</i>), Γ. Βιζυηνοῦ	245
35. 'Ο Μικρὸς Ἐφημεριδοπώλης, Κ. Ρωμαίου	247
36. 'Ο Ἡλιος τῆς Πατρίδας μας (<i>ποίημα</i>), Λ. Μαβίλη	256

	Σελίς
37. Τὸ ἀλέτοι (<i>ποίημα</i>), Ι. Πολέμη	261
38. Ἡ ἴστορια ἐνὸς κόκκου σίτου, Γ. Δροσίνη	262
39. Διατί ἐργάζεται ὁ παππούς, Κ. Ρωμαίου (<i>διασκευὴ</i>)	264
40. Τὸ σταφύλι (<i>ποίημα</i>), Κ. Παλαμᾶ	267
41. Μία χειμερινὴ ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκη	268
42. Οἱ φτερωτοὶ μετανάσται, Ἐμμ. Λυκούδη	272
43. Ἡ Ἀλεπού, Στ. Γρανίτσα	275
44. Ὁ Λαγός, Στ. Γρανίτσα	282

III. Ἐκ τῆς συλλογῆς Χ. Δημητρακοπούλου.

1. Γιατί ἐπολεμήσαμε, Κ. Τσάτσου	53
2. Οὐδὲν τὸν μέγαν Θεὸν λανθάνει, Χ. Παπαμάρκου (<i>διασκευὴ</i>) . . .	193
3 Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσούντα	196

IV. Ἐκ τῆς συλλογῆς Θ. Μακροπούλου.

1. Ἄνοιγουν οἱ Ἐκκλησίες, Κ. Κρυστάλλη	28
2. Ἡ ζωὴ τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς στάνης, Θ. Μακροπούλου	118

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΕΚ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

	Σελίς
1. Τὸ Ἱερὸν κεφαλήιο, Στ. Δάφνη	13
2. Διπλὸν ὄνειρο, Ν. Πετμεζᾶ - Λαύρα	18
3. Πάσχα στὰ πέλαγα, Α. Καρκαβίτσα	24
4. Ἀπὸ τὸν θρόνον τ' Ἀπλαστου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	26
5. Χρονιάρες μέρες (ποίημα), Γ. Δροσίνη	27
6. Ἀνοίγουν οἱ ἐκκλησίες, Κ. Κρυστάλλη	28

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Ἡ σωτηρία τοῦ Ἀρίονος, Πλουτάρχου «Συμπόσιον» (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)	33
2. Ὁ Ἀριστομένης, (Λαϊκὴ παράδοση)	38
3. Συτάρι - κριθάρι, Γ. Βλαχογιάννη	39
4. Ὁ Ἡρωας τῶν Σερρῶν, Ἀρσ. Παπαδοπούλου (διασκευὴ Ν. Α. Κ.)	43
5. Γιάννος Σταθάς, Θανάση Πετσάλη	48
6. Γιατί ἐπολεμήσαμε, Κ. Τσάτσου	53
7. Ἡ προσευχὴ τοῦ πληγωμένου (ποίημα), Τίμου Μωραΐτίνη	54
8. 28 Ὀκτωβρίου 1940	55
9. Εἰς τὴν ἀγνωστὸν Ἑλληνίδα, Ν. Α. Κοντοπούλου	56
10. Ἑλληνίδες (ποίημα), Τίμου Μωραΐτίνη	59
11. Στὸ Μέτωπο, περιμένοντας τὸ ταχυδρομεῖο, Κ. Ρωμαίου	60
12. Τὸ γενναῖο Κορητικόπουλο, Ν. Α. Κοντοπούλου	63
13. Ἡ Γαλανόλευκη στὰ Δωδεκάνησα, Ἀχ. Κύρου	68
14. "Υμνος εἰς τὴν ἔλευθερίαν, (ποίημα), Διον. Σολωμοῦ	71

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Ἡ αἰώνια μητέρα, Κ. Ρωμαίου	75
2. Ἡ Μάνα ἔσαρχην θεά (ποίημα), Ἀλέκου Φωτιάδη	77
3. Ἡ ἀνίκητη ἐλπίδα, Χρήστου Χρηστοβασίλη	78
4. Σ' ἀφήνω γιὰ μανούλα μου (Δημοτικὸ τραγούδι)	83
5. Χωρισμὸς (ποίημα), Ἀλ. Πάλλη	84
6. Ἡ Βασιλισσα, Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου	85
7. Ἡ Μεγαχώρα καὶ ἡ ἴστορία τοῦ χαλασμοῦ της, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	88

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΜΕΣΑ Σ' ΑΥΤΗ

	Σελίς
1. Ἀητόπουλο μέσα σὲ κλουβί, Ἡλία Βενέζη	97
2. Ἀστραπόβροντα, Γρηγ. Ξενοπούλου	105
3. Τὰ πρωτοβρόχια (ποίημα), Γ. Δροσίνη	108
4. Χαρά στ' ἀλέται (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδη	109
5. Ἀλκυόνες (ποίημα), Γ. Δροσίνη	110
6. Ἡ εὐτυχία τῆς ζωῆς, Γρηγ. Ξενοπούλου	111
7. Ἡ ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά, Γρηγ. Ξενοπούλου	113
8. Οἱ γάμοι (ποίημα), Γ. Βίξηνοῦ	116
9. Τὸ βαρέλι τῶν δώδεκα μηνῶν (Δαιῒκη παράδοση)	117
10. Ἡ ζωὴ τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς στάνης, Θ. Μακροπούλου	118
11. Ὁ Γκιώσος μου, Χρ. Χρηστοβασίλη	123
12. Τρύγος στὸ Μοφά, Σπ. Μελᾶ	129
13. Ὁ τρύγος (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	131
14. Στὸ χωρὶ (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	133
15. Καλοκαίρι (ποίημα), Στεφ. Μαρτζώκη	135
16. Σπουδαῖος Στρουγγαρᾶς, Ἀν. Καρκαβίτσα (Διασκευὴ Κ. Ρ.)	136
17. Ὁ Γρίπος (ποίημα), Γ. Δροσίνη	139
18. Ἡ Ψαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	140
19. Ἐπιστροφὴ τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἀριστομ. Προβελεγγίου	141

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

1. Νάουσα, Χρ. Ζαλοκώστα	145
2. Εύλογημένη χώρα, Ν. Α. Κοντοπούλου	149
3. Ηπαρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	155
4. Ὁ Λοῦρος, Κ. Ἀθανάτου	156

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣ ΗΣ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. Ἄγαπη ὁ Θεός, Κ. Ρωμαίου (Διασκευὴ)	163
2. Ὁνειρον ἐκπληρούμενον, Ἀλεξ. Μωραΐτίδου	167
3. Εἰς τὸν προφήτην Ἡλίαν, Ν. Α. Κοντοπούλου	170
4. Ὅτι - Δημήτρης (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	172
5. Στὰ ξωκλήσια (ποίημα), Μιχ. Πετρίδου	173
6. Ἀνάστασις ποιμένων, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	174
7. Εἰς τὸν Γολγοθάν (ποίημα), Ἀριστομ. Προβελεγγίου	178
8. Ἡ Ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	179

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Σελίς

Οι πρῶτοι 'Αεροπόροι, 'Αριστ. Κουρτίδου (Διασκευή Κ. Ρ.)	183
Τὸ Σχολεῖον τῶν Ἡρώων, Κ. Ρωμαίου (Διασκευή)	187
'Ο Πρίαμος καὶ δ 'Αχιλλεὺς (ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Ἰλιάδος, μετάφρασις Μιχ. Στασινοπούλου)	191
«Οὐδέν τὸν μέγαν Θεὸν λανθάνει. Αὐτὸς τὰ πάντα γνώσκει, Χ. Παπαμάρχου (Διασκευή Χ. Δημητρακοπούλου)	193
Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσούντα	196
6. 'Ο Μικρὸς θεληματάριος, Ν. Α. Κοντοπούλου	199
7. 'Η Μακεδονία εἰς τὰ 1821, Δ. Γατοπούλου	203
8. 'Εδῶ εἰναι 'Ελλάς, Ν. Α. Κοντοπούλου (Διασκευή)	206
9. 'Ο Κερκέζος, Ι. Κονδυλάκη	209
10. Τὸ 'Αρκάδι, Δ. Γατοπούλου	215
11. 'Ο Μικρὸς 'Ηρως, Δημ. Φλίσβη	218

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι, 'Αλ. Παπαδιαμάντη	229
2. 'Η Σταχομαζώχτρα, 'Αλεξ. Παπαδιαμάντη	238
3. Μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	244
4. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιξηνοῦ	245
5. 'Ο Μικρὸς ἐφημεριδοπόλης, Κ. Ρωμαίου	247
6. 'Εργασία (ποίημα), Γερασίμου Μαρκορᾶ	251

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ ΑΥΤῇ ΖΩΗΝ

1. Νησιώτικα Σαραντάγμερα, 'Αλεξ. Μωραϊτίδου	255
2. 'Ο ἥριος τῆς Πατρίδας μας (ποίημα), Λ. Μαβίλη	256
3. Φθινόπωρον εἰς τὰ χωριά, 'Αλ. Μωραϊτίδου	257
4. Τὸ ἀλέτρῳ (ποίημα), Ι. Πολέμη	261
5. 'Η ίστορία ἐνὸς κόκκου σίτου, Γ. Δροσίνη	262
6. Διατί ἐργάζεται ὁ παππούς, Κ. Ρωμαίου (Διασκευή)	264
7. Τὸ σταφύλι (ποίημα), Κωστή Παλαμᾶ	267
8. Μία κειμερινὴ ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκη	268
9. Τὰ χελιδόνια, Γρηγ. Ξενοπούλου	270
10. Οἱ φτερωτοὶ μετανάσται, 'Εμ. Λυκούδη	272
11. 'Η ἀλεπού, Στεφ. Γρανίτσα	275
12. 'Αστακοί, 'Αλ. Μωραϊτίδου / διασκευή Ν. Α. Κ.)	279
13. 'Ο λαγός, Στεφ. Γρανίτσα	282

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'

1. Βιογραφίαι συγγραφέων	287
------------------------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'

1. Δεξιλόγιον	Σις 95
-------------------------	-----------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Πίναξ περιεχομένων κατά συλλογὰς	07
2. Περιεχόμενα	31

Η εἰκονογράφησις τοῦ βιβλίου δφείλεται εἰς τὸν κ. K. ΓΡΑΜΜΑΤΟΠΟΥΛΟΝ

*Ἐπιμελητὴς τῆς ἐκδόσεως καὶ ὑπεύθυνος ἐπὶ τοῦ ἐλέγχου τῶν δοκιμῶν ὁ φιλόλογος
I.P. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ (πρᾶξις K.Δ.Γ.Σ.Ε. 69/1949).*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής